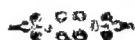

સમકિતસહ્યોદાર

અથવા

દુરકમલિ દેવમંદ્ર વિરચીત સમકિત સાર

(મધ્ય) નું ખંડન

મૂળ હિંદુસ્તાની ગાથામાં રચનાર અનેક ગ્રન્થ મ-
ખાલંકત મહામુનિરાજ ઓ આત્મારામજી તેનું
શાંત મુક્તિ મનદ્ર ગણેશજી મુનિરાજ ખી
વૃદ્ધિચંદના સપ્તર્ષિ આશ્રયથી ધણા
વાતરાસાયે અજરોતી ગાથામાં ગાવા
તર કરી હયાતી પ્રસિદ્ધ કરનાર

ઓ ગૌરવેશી પ્રમારક સભા,

ભાવનગર.

(પ્રત ૧૦૦૦)

અમદાવાદમાં

અ. પુનામટે : પિન્ડીય અને જનરલ એજન્ડા

આ કંપની "નિનિટેડ" ના પ્રેસમાં

શુભજોડનાં ગંગારામે છાપ્યું.

મૈત્ર ૧૯૪૧. — મૈત્ર ૧૯૮૫.

કિશ્મત ૩. ૧-૮-૦

સને ૧૮૬૭ના ૨૫મા આક્ટ મુજબ આ પૂર્વતક રજીસ્ટર
કરાવી સર્વે હક પ્રસિદ્ધ કરાવે સ્વાધિન રાખાયે.

પ્રસ્તાવના.

અનંત જ્ઞાન દર્શનમય શ્રી સિદ્ધ પરમાત્માને તથા ચાર નિક્ષે-
પાશુકત અરિહંત ભગવંતને તેમજ શાશ્વતી અશાશ્વતી અસંખ્ય જીવપ્ર-
તિમાને ત્રીકરણ શુદ્ધે નમસ્કાર કરી આ ગ્રંથના પ્રારંભમાં જણાવવું પડે-
છે કે પહેલા પ્રશ્નોત્તરમાં જણાવ્યા મુજબ દુઃકમત સુમારે ત્રણસો વર્ષ
થવા નીકળેલો છે જેની અંદર અઘાપી પચૈંત કોઈ પણ સમ્યક્જ્ઞાન
ધરાવનાર સાધુ કે આવક થયો હોય તેવું જણાતું નથી. જૈનશાસ્ત્રથી
વિરુદ્ધ મતમાં સમ્યક્જ્ઞાન હોવાનો સંભવજ નથી એમ સિદ્ધાંત ઉ-
પરથી નિશ્ચય થાય છે. ઉત્પત્તિ સમયે એ મતની કદાચ થોડાંએક વર્ષ
સુધી સારી સ્થિતિ ચાલી હશે પરંતુ જેમ હંદ્રજાલથી બનેલી વસ્તુ
ઝાઝા વખત સુધી સ્થિત રહેતી નથી તેમ તે કદપીત મતનો પણ ઘણા
વર્ષ થયાં દિનપ્રતિદિન ક્ષયો થતો જોવામાં આવે છે, કારણ કે અ-
જ્ઞાનપણાના પ્રયોગથી તે મતની અંદર સાધુ અથવા આવક થયેલા
ઘણા પ્રાણીઓ, જ્યારે જૈનશાસ્ત્રના અરા રહરયથી જાણીતા થાય
છે ત્યારે, જેમ સર્પ કાંચળીને તજીને ચાલ્યો જાય છે તેમ, તે મતને
તજી દે છે અને જૈનમત જે તપા ગચ્છને વિષે શુદ્ધ રિતે દેશકાળ
પ્રમાણે પ્રવર્તે છે તેનો અંગીકાર કરે છે અને તેજ પ્રમાણે આ ગ્રંથ
ના મૂળકર્તા મહામૂનિરાજ શ્રી આત્મારામજી પણ જૈન સિદ્ધાંત વાં-
ચી તે દુઃક મતને અસત્ય જાણી વીશ સાધુ સાથે તે પંથનો ત્યાગ
કરી તપા ગચ્છને વિષે આવેલા છે; જેમના સદુપદેશથી પંજાબ,
મારવાડ અને ગુજરાત વિગેરે દેશના ઘણા દુઃકીઆઓએ પોતાના
કુટુંબમાં ઘણા વર્ષથી ચાલ્યો આવતો દુઃકમત છોડી દઈ સહકુટુંબ
તપા ગચ્છ અંગીકાર કર્યો છે.

તપા ગચ્છ એ કૃત્રીમ નામ નથી પણ ગુણ નિબંધ છે કાર-
ણ કે શ્રી સુધર્માસ્વામીથી પરંપરાગત જૈનમતના જે છ નામ પ-
ડેલા છે તે માહેનું આ છતું નામ છે જે છ નામ વિષે તપા ગચ્છ
પદ્ધતિમાં સવિસ્તર હકીકત આવેલી છે, એ ઉપરથી તપા

એ નામ મૂળ શુદ્ધ પરંપરાગત છે અને હુંદકમત જે શુર પિતાનો ની-
કળેલો છે તે પરંપરાથી વિરુદ્ધ છે એમ જણાશે.

એ હુંદકમતને વિષે કોઈ જેઠમણજી નામે રિખ થઈ ગયો છે તેણે મહાકુમતિના પ્રભાવથી તેમજ ગાદ મિથ્યાત્વના ઉદયથી શિલા-
ની પેઠે પોતાને જાને પરને એટલે રચનારને જાને તેના ઉપર સ-
હણા કરનારને સંસારરૂપી સમુદ્રમાં કુખાવનાર સમકિતસાર (સહ્ય) નામે ગ્રંથ સંવત ૧૮૬૫ માં રચેલો પણ તે ગ્રંથ તેમજ તેનો કર્ણા
પ્રતિત કરના યોગ્ય નહોતાથી તે ધણા વરસ સુધી ખૂણે પડી રહેલો
હતો. પરંતુ ધણા મનુષ્ય પોતાને દુર્ગતિ મામ યવામાં સાચી યામ
એવા હેતુથી આ ગે. ડળવાણી કોઠારા નરચંદ હરચંદ સંવત ૧૯૩૮
માં તે ગ્રંથ શ્રી રાજકોટ મધ્ય છપાવી બહાર પાડ્યો છે.

જેનમતિઓના હસ્તમાં આ ગ્રંથે તો પોતાનું પોગળ
ખુલું પડ્યે એવા હેતુથી તે ગ્રંથ હુંદકમત શિવાય જાગરને વાંચવા ન
ઓપવો એવા વિચાર તે સમકિત સારના છપાવનારાએ રાખેલો
હતો કારણ કે જ્યાં સુધી સત્યવાદીનો સમાગમ થયો નથી ત્યાં સુધી
અસત્યવાદી ટકી રહે છે કહ્યું છે કે—

તાવદ્ ગર્જતિ खद्योत स्तावद् गर्जति चंद्रमाः ।

उदिते तु सहस्रांशौ नखद्योत न चद्रमाः ॥

અર્થ—ત્યાં સુધી ખજીવો ગર્જના કરે છે અને ચંદ્રમા પણ
ત્યાં સુધીજ ગર્જના કરે છે કે જ્યાં સુધી સૂર્યોદય થયો નથી પરંતુ
જ્યારે સૂર્ય પ્રકાશે છે ત્યારે ખજીવો અને ચંદ્રમા કોઈ પણ પ્રકા-
શતું નથી.

એ ગ્રંથ છપાયાની અમને ખબર પડવાથી અમે કેટલાએક
પ્રયાસે તેની એક નકલ લીમડીમાંથી મેળવી અને પછી તે મધ્ય
લખેલા ગ્રાહકોના નામ વાંચીને બાવનગર વાસી કેટલાએક હુંદીઆ-
ઓ પાસેથી બમણી કિંમત આપી એ ચાર નકલો ખરીદ કરી.

એ ચોપડી વાંચતા તેની અંદરની તમામ બાબતો જૈનશાસ્ત્રથી

વિરુદ્ધ જણાયાથી તેનું ખંડન લખાવાની આવશ્યકતા ધારી તે ન-
કલો યોગ્ય યોગ્ય સ્થાનકે મોકલી, જે ઉપરથી અનેક વિદ્યા ગુણ
સંપન્ન મૂનિરાજ મહારાજ શ્રી આત્મારામજીએ તેનું હિંદુસ્થાની
ભાષામાં ખંડન લખી એ ગ્રંથનું નામ સમકિતસલ્લોહાર આપી
અત્રેના સંઘ ઉપર મોકલ્યું. શ્રી સંપે તે ગ્રંથ છપાવીને બહાર પાડવા
સારૂ અમને આપ્યો તેથી તેનું અનેક ગુણગુણાલંકૃત શાંતમૂર્તિવંત
મહા મૂનિરાજ મહારાજ શ્રી વૃદ્ધિચંદ્રજીના આશ્રયથી ગુજરાતી
ભાષામાં ઘણાજ વધારા સાથે ભાષાંતર કરી શુદ્ધ માર્ગ પદ્ધતિ જ-
નીને દ્રષ્ટીગત થવા માટે અમે પ્રસિદ્ધિમાં મૂક્યો છે.

અગાઉ ઘણા બુદ્ધિવંત આચાર્યોના હાથથી એ દુંદકમતનું
સવિસ્તર ખંડન જૂદા જૂદા ગ્રંથમાં લખાયેલું છે. પ્રથમ શ્રી સમકિત
પરિક્ષા નામે ગ્રંથ આશરે દશ હજાર શ્લોકના સુમારનો છે જેમાં
દુંદક મતિની બનાવેલી અઠાવન બોલની હુંડીનો ઉત્તર સવિસ્તર
પણે છે; વળી શ્રી પ્રવચન પરિક્ષા નામે ગ્રંથ આશરે વીસ હજાર
શ્લોકની સંખ્યાનો છે. જેમાં દુંદક મતની ઉત્પત્તિ સહીત તેમના કરેલા
પ્રશ્નોના ઉત્તર છે; શ્રી મધ્યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયે લીમડી વાસી
મધજી દોસી જેઓ દુંદીઆ હતા તેમને સંવેગપદ્ધતિમાં લાવવા નિમિત્ત
વીરસ્તુતિરૂપ હુંડીનું સ્તવન બનાવેલું છે, જેનો ટપ્પો તમામ સત્ર
પાઠ સાથે ઘણા વિસ્તારે કરીને સંયુક્ત પંડિત શ્રી પદ્મવિજયજીએ
પુરેલો છે, તેની શ્લોક સંખ્યા સુમારે ત્રણ હજાર છે અને તેની
અંદર સંપૂર્ણ રીતે યુક્તિતનું ખંડન છે; છેવટે દુંદકમતખંડન નામે
નાટક જે કે છપાઈને બહાર પડેલું છે તેની અંદર પણ કુત બચીશ
સૂત્રના દ્રષ્ટાંતથીજ દુંદકપદ્ધતિનું હાસ્યરસ સાથે ખંડન કરેલું છે. એ
પ્રમાણે તે મતના ખંડનના ઘણા ગ્રંથો લખાએલા વિદ્યમાન છતાં
તેવીજ મતલબનો બીજો ગ્રંથ બનાવી ફાગટ પ્રયાસ કરવો તે દુરસ્ત
નથી, પરંતુ એ સમકિતસારના ક્ષેત્રે તે ગ્રંથની અંદર સ્વમતિ
કલ્પનાએ ઘણી નવીન કુચુક્તિઓ લખેલી છે, જેમાંની કેટલીયેકનો
ઉત્તર અગાઉ જણાવેલા ગ્રંથોમાં લખાએલ નથી અને તે ગ્રંથ
સંસ્કૃત ભાષામાં હોવાથી એજા જ્ઞાનવાળા મનુષ્યો વાંચી શક્તા નથી.

તેમજ સમકિતસાર (સદ્ય)ની કુકુર્જિતઓ બુદ્ધિવંત પુરુષોને પણ ભ્રમિત કરી નાંખે તેવી છે માટે તેનું ખંડન બખવાની બહુ જરૂર જણાયાથી ગ્રંથકર્તાએ આ ગ્રંથ બનાવવાનો પ્રયાસ કરેલો છે.

આ પુસ્તકની અંદર જેમણે અને તેના દુર્લભને જૂદા જૂદા જેને ઉપનામો આપેલા છે તે બ્યાજબી અને સ્વતઃસિદ્ધ છે, કારણ કે તેઓ જિનાસાથી વિરુદ્ધ વર્તનારા છે. વળી તેઓને નિન્નવ કહેલા છે તે તો પ્રત્યક્ષ છે, કારણ કે સૂત્રકારે પ્રભુના એક એક બોલ ઉઘાપનારને પણ નિન્નવ કહ્યા છે. શ્રી બ્યવહાર સૂત્રમાં કહ્યું છે કે “જહ્નુને ઉત્સવ પડે તેને જીવિત્ પર્યંત સંધમાં ન લેવો” તો એ ઉપરથી તેઓ જિનાસાના પણ બહારજ છે.

દુર્લભમતિઓએ કેટલીએક રીઠી તદ્દન ઉલટી ગ્રહણ કરી છે તેમજ ગ્રહણ કરેલી રીઠી અસત્ય સમજ્યા છતાં તે બાબતમાં ધણોજ મમત્વ ધારણ કરી પોતાનો મત છોડતા નથી. જે શાસ્ત્રોક્ત ન્યાયે કરીને યુક્ત બાબતો હોય તેજ ગ્રહણ કરવી જોઈએ છતાં એથી વિરુદ્ધ વર્તવું એ બુદ્ધિમાન પુરુષોને યોગ્ય કાર્ય ગણાય નહિ. પૂર્વાચાર્યો, જેના કરેલા ગ્રંથો અદ્યાપીપર્યંત જન દર્શન અને અન્ય દર્શનના પંડિતોથી ધણાજ વખણાય છે, અને જેઓ ચઉદ પૂર્વધર, દશ પૂર્વધર, ગીતાર્થ અને સિદ્ધાંતના ગુપ્તાશયને જાણનારા હતા તેઓની બનાવેલી પંચાંગી, ગ્રંથો, પ્રકરણો વિગેરે ન માનવા અને જૈન જ્ઞાનીનું જરા પણ જ્ઞાન જેને હોતું નથી એવા ધરમ શ્રી દુર્લભ વિગેરે રિખોના સ્વમતિ કલ્પનાએ બનાવેલા રૂખા અને ઢાળીઆ વિગેરે માન્ય કરવા એ નિરપેક્ષ અને ન્યાયી પુરુષને બજબજ પ્રાપ્ત કરાવનાર કાર્ય ગણાય.

મહાન પૂર્વાચાર્યો જેઓએ અનેક ગ્રંથ કરી અત્યંત ઉપકાર કરેલો છે અને દરેક વિદ્વાજનો તેમના ગ્રંથો જોઈ તેમની સ્તુતિ કરે છે તેવા પરોપકારી અને પાંડિત્યતાથી બરપુર આચાર્યોની પોતાનો નવીન મત સત્ય ઠરાવવાને નિંદા કરવી એ સુત્ર પુરુષનું બક્ષણ ન ગણાય.

કુર્જિત બત્રીશજ સત્રો માનીને શ્રી બ્યવહાર સૂત્ર, ઠાણાંગ સૂત્ર,

નૈદિસૂત્ર વિગેરે સૂત્રોમાં કેટલાએક સૂત્રોના નામ લખ્યાછે તે ન માનવા અને તેને અસત્ય કહેવા એ વચ્ચેનો સંસાર જમણુ કરવાને સાધન ભૂત છે. વળી ઉપર લખેલા ત્રણ સૂત્રો માનવા અને તેની અંદર કહેલી બાબતો ન માનવી એ પણ ગુણસ્ત પુરષોની પંક્તિમાં હાંસી પાત્ર થવા જેવું કાર્ય ગણાય.

તુંદીઆઓની સાથે અગાઉ કેટલાએક વખત ચરચા થયેલી તેની અંદર તેઓજ નિરંતર થયેલા હતા. છેવટે પંડિત શ્રી વિરવિન્મજ્જના વખતમાં શ્રી રાજનંગર (અમદાવાદ) માં ન્યાયની કોર્ટમાં વિવાદ થયેલો જેની અંદર ઘણા જૈનપંડિતો અને ઘણા રિષ્ઠો સામેલ હતા. તે સમયે પણ તુંદકો હારખાઈ પાછા પડી સ્વધામ સિધાયેલા એવું પ્રત્યક્ષ કહેવાય છે. આ વિવાદનું સવિસ્તર વૃત્તાંત 'તુંદીઆની રાસડો' એ નામની ચોપડી છપાએલી છે તેની અંદર છે. આ ચરચા સમયે સમકિતસારના કર્તા જેઠમલજી પણ સામેલ હતા પરંતુ તેઓને પણ પોતાના સાર્થીઓની જેમજ પાછા પડી સ્વદેશગમન કરવું પડ્યું હતું. આ પ્રમાણે વારંવાર બન્યા છતાં અને પોતાના હૃદયની અંદર પોતાની અસત્યતા જણાયા છતાં ધૂમાડાના બાચક બરવાની જેમ પોતાની કલ્પનાથી કુચુક્તિઓનો સંગ્રહ કરી સમકિતસાર જેવા ગ્રંથો બનાવવા તે પોતાનીજ મૂર્ખાઈ જાહેર કરી કહેવાય.

આધુનિક સમયમાં પણ કોઈ કોઈ ઠેકાણે જૈન અને તુંદકની પ્રત્યક્ષ મેળાપ થઈ ચરચા થાય છે ત્યાં પણ ઉપર પ્રમાણેજ બને છે છતાં પોતાની હઠીલાઈ ન છોડવી એ સંકૂર્ણ મુખ્યતાની નિશાની કહેવાય. તુંદકમતની ઉત્પત્તિ કરતાર મૂળ પુરુષનો આશય ક્રૂર જનપ્રતિમાનો નિષેધ કરવો એજ હતો અને તેથીજ તેણે જનપ્રતિમા સંબંધી પરિપૂર્ણ હકીકતે કરી યુક્ત જે જે સૂત્રો હતા તેનો નિષેધ કર્યો. તે પ્રમાણે નિષેધ કરવાથી તે સૂત્રોની અંદરની બીજી બાબતોનો પણ નિષેધ થયો અને તેથી તેઓને ઘણી બાબતો જૈનમત વિરુદ્ધ ગણી કરવી પડી એટલુંજ નહિ પણ તે પ્રમાણે ઉઝડે રસ્તે ચડ્યાથી તેઓ કોઈ પણ બાબતમાં ફાવી શક્યા નહિ, કારણ કે જે વૃક્ષનું મૂળજ નહેાય અથવા જે ધરનો પાયોજ નહેાય તે જેમ ટકી શકે

નહીં તેમ તેનો મૂળ વિચાર જે પ્રતિમા નિષેધ કરવાનો તેજ અ-
સત્ય હતો તો બીજી અસત્ય બાબતો ગ્રહણ કરી તેમાં તેઓ ક્યાંથી
ફેટા પામે ? કારણ કે દુઢકમત ત્રણેય વર્ષથીજ નિકળ્યો છે અને જી-
નપ્રતિમા તો મુમારે ૨૫૦૦ વર્ષ સુધીની દ્રષ્ટીએ પડે છે કે જે વખતે
કેવળજ્ઞાની અને મહાન્ પૂર્વાચાર્યો વિચરતા હતા. તેના દ્રષ્ટાંતો—

શ્રી મહુવામાં શ્રી મહાવીરસ્વામી જતાંની સ્થાપના કરેલી તે-
મની પ્રતિમા છે જે અદ્યાપી પર્યંત જીવનસ્વામીની પ્રતિમા કહેવાય છે.

શ્રી ઐરંગાબાદમાં મુમારે ૨૪૦૦ વર્ષ અગાઉનું શ્રી પદ્મપ્ર-
ભુજનું મંદીર છે જેને માટે ઇંગ્રેજ ગ્રંથકારો પણ સાક્ષી પૂરે છે.

શત્રુંજય ઉપર ધણા વર્ષ અગાઉના દેહેરાં વિદ્યમાન છે.

સંપ્રતિરાજ ને વીરસ્વામી પછી બચેનેવું વરસે થયેલ છે તે-
મણે સવાલાખ જીનપ્રસાદ કરાવ્યાં છે જેમાંથી હજારો જીનચૈત્યો
અને સંખ્યાબંધ જીનપ્રતિમા સ્થળેસ્થળે દ્રષ્ટીએ પડે છે.

બીજા ધણા જીનચૈત્યો મુમારે બેહજાર વર્ષ અગાઉના આ આ-
ર્યભૂમિ ઉપર વિદ્યમાન છે, જેને વાસ્તે ધણા ઇંગ્રેજો જેઓએ મહા-
યત્ને કરી આ આધ્યાત્મમાં સંશોધન કર્યું છે તેઓ પણ કબુલ થાય છે.

એ પ્રમાણે ધણા દ્રષ્ટાંતો છે પણ જે ત્યાંથી પુરૂષો છે તેતો એક
દ્રષ્ટાંતથીજ સમજી જાય છે, એમ જાણીને તેમજ વધારે લખવાથી
પ્રસ્તાવના પણ વધી જાય એવું ધારીને વધારે લખ્યા નથી. વળી આ
પુસ્તકની અંદર પણ દરેક પ્રસંગે જીનપ્રતિમા સંબંધી સવિસ્તાર
વિવેચન દાખલા દલીલ સાથે કરવામાં આવેલું છે. માટે આ દરેક
બાબતો ઉપર સત્ય રીતે વિચાર કરી અસાનતાએ પ્રાપ્ત થયેલ શબ્દો
દૂર કરવા એજ વિવેકી અને પાપથી ભ્રષ્ટ પુરૂષોના લક્ષણ છે એમ
સમજી દરેક મુસલમાન સત્ય પક્ષગ્રહણ કરે અને અસત્યનો ત્યાગ
કરે એજ અમારો હેતુ આ પુસ્તકને વિષે પ્રકટી ભૂત છે.

હાલમાં થોડીએક મુદત અમાઝી દુઢકમતિ શામજી રિખના એલા
નાનજી રિખની ખરાબ આલને લીધે તેની ઉપર વલબીનગર જે
હાલ વળા કહેવાય છે ત્યાંની કોર્ટમાં કેસ ચાલેલો, જે વખત તે

પોતાનો એક વાધરણ સાથેનો સંબંધ માન્ય કરેલો અને તેના જડતી માંથી પણ એક કડલાના જોડ વિગેરે વસ્તુ નિકળેલી, છેવટે સાધુનો વેષજાણી પણી રહેમ નજરથી એક માસની ટીપ અને પચાસ રૂ- ખીઆનો દંડ કર્યો હતો, એ પણ તે મતનો સત્વર ક્ષય થવાનીજ નિશાની છે; કારણ કે બનિઆરાદિ દુર્ગુણોએ ધણા મોટા કુટુંબો અને રિક્ષિમાનુ રાજ્યોનો નાશ કરેલો છે.

આ પ્રમાણે દુંદકમતિઓની ગ્રહણ કરેલી કેટલીએક બાબતો તથા તેમના કેટલાએક આચરણો અને રિતબાતો તેઓને નિંદાપાત્ર થવાનેજ કારણ બૂત છે. વળી દિવસે દિવસે જેઓ શુદ્ધ હૃદયના મનુષ્યો હોય છે તેઓ તે મત છોડીદઈ શુદ્ધ જૈનમત ગ્રહણ કરેછે એમ છતાં જેઓ મમત્વ ધારણ કરી રહ્યા છે તેઓ આ ઓપડીનો સારગ્રહણ કરી પોતાનો મમત્વ તથા જે સત્ય અને ન્યાયયુક્ત લાગે તેજ ગ્રહણ કરશે એવા હેતુથી આ પુસ્તક બનાવવાનો અંધકર્તાએ તથા છપાવવાનો અમ્મે પ્રયાસ કર્યો છે તે સાક્ષ્યતા પ્રત્યે પામશે એવી આશા છે.

અગર જો કે સત્ય બાબતને વાસ્તે ગમ્મિ તેવું લખવાને અડચણ નથી તોપણ આ પુસ્તકની અંદર જે કાંઈ દુઃખ લાગે એવા વચનો લખાયા હોય તે લખવાને સમક્ષિતસારજ કારણ બૂતછે, કારણ કે તેમાં લખેલી બાબતોનો તેને યોગ્ય હોય તેવીજ રીતે ઉત્તર લખવો જોઈએ. અમારે કોઇની સાથે દ્વેષ નથી અને દુઃખ પ્રાપ્ત થાય એવું લખવાથી વધારે ફાયદો નથી. અમારો ઉદ્દેશ માત્ર, જેઓ અસ્તાનતાત્ત્વ પ્રસંગથી ઉત્કટ માર્ગે ચડી ગયા હોય તેઓ આ પુસ્તક વાંચી પોતાને હેય થું અને ઊપદેય થું એ સત્ય રીતે સમજી જે તિર્થંકર મહારાજનો દર્શાવેલો માર્ગ છે તેજ ગ્રહણ કરે, એટલો છે; પરંતુ ક્રોધો બનાવી અને છપાવી કોઇની ફોગટ નિંદા કરવી અને અદિક જીવોને ફંદમાં નાખવા એવા હેતુ બીજકુલ નથી, માટે વાંચનારાઓએ સન્નનપણાનું લક્ષણ ધારણ કરી દ્વેષ ન લાવતાં આદ્યંત પર્વત વાંચી સારગ્રહણ કરવો. મનુષ્ય જન્મ પામ્યાનું સાર્થક

એજ છે કે સત્સંધર્મ ઝીંચીકાર કરી જન્મ સફળ કરવો, પરંતુ કોઈ જાતના પક્ષપાત બુદ્ધિ ખરેણું કરી, અસત્યનો પક્ષ કરવો નહિ.

આ પુસ્તકની અંદર વાંચનારને સમજવામાં સહેલાઈ થવા માટે સમકિતસારની અંદરના વાક્યો આગળ પાછળ નિશાની કરીને દાખલ કર્યા પછી તેનું ખંડન લખ્યું છે.

ગ્રંથ ગુર્જરભાષામાં લખતાં યથારિથત શબ્દસ્થાન ન હોવાથી તેમજ મતિદોષ અથવા દ્રષ્ટીદોષથી વાક્ય મેળવણીમાં કે શબ્દશુદ્ધિમાં જે કાંઈ ભૂલ માન્ય પડે તે સન્નતન પુરૂષોએ દરગુજર કરી અમને બખી જણાવવું જેથી બીજી આવૃત્તિમાં તેટલો સુધારો કરી શકાય.

સંવત ૧૯૪૧ શ્રાવણ વદી ૭ સુર્યવાર.

ભાષાંતર કર્તા.

અનુક્રમણિકા.

પ્રશ્નોત્તર—	વિષય.	પૃષ્ઠ.
૧	દુંદકમતની ઉત્પત્તિ વિગેરે.....	૧
૨	જેઠા કૃમતિએ સંઘપદાના કાવ્ય લખ્યાં છે તે વિષે....	૬
૩	દુંદકમતની પદાવળી.....	૮
૪	બાવન પ્રશ્નોના ઉત્તર	૧૧
૫	દુંદકોને પ્રશ્ન	૧૬
૬	પંચાંગી પ્રમાણ કરવા વિષે.....	૩૫
૭	આર્યક્ષેત્રની મર્યાદા વિષે.....	૩૮
૮	પ્રતિમાની સ્થિતિનો અધિકાર	૩૯
૯	આધાર્કર્મી આહાર વિષે.....	૪૨
૧૦	મુહુર્ત પાંચ સંમુદ્ધિમ જીવની હિંસા વિષે.....	૪૪
૧૧	જાત્રાં તિર્થ કલાં છે તે વિષે	૪૭
૧૨	શ્રીશત્રુંજય શાશ્વતો છે તે વિષે.....	૪૯
૧૩	કાવ્યકી કૃત્ત્વા શબ્દનો અર્થ.....	૫૦
૧૪	સિદ્ધાપતન શબ્દનો અર્થ	૫૪
૧૫	ગૌતમસ્વામી અષ્ટાપદે યજ્ઞા તે વિષે..	૫૮
૧૬	નમુચ્ચુલ્લાં પાછલા પાઠ વિષે.....	૬૩
૧૭	ચાર નિક્ષેપે અરિહંત વંદનાક છે તે વિષે	૬૪
૧૮	નમુનો દેખીને નામ સાંભરે છે તે વિષે	૭૨
૧૯	નમો બંભાએ લીલીએ એ પાઠનો અર્થ.....	૭૬
૨૦	જંઘાચારણ વિદ્યાચારણે જીનપ્રતિમા વાંદી છે તે વિષે....	૭૯
૨૧	આણંદ આવકે જીનપ્રતિમા વાંદી છે તે વિષે	૮૬
૨૨	અંબડ આવકે પ્રતિમા વાંદી છે તે વિષે	૯૨
૨૩	સાતક્ષેત્રે ધન વાવરવું કહ્યું છે તે વિષે.....	૯૪
૨૪	દ્રોપદીએ જીનપ્રતિમા વાંદી છે તે વિષે	૯૯
૨૫	સૂર્યાએ તથા વિજયપોળીએ જીનપ્રતિમા પૂજી છે તે વિષે..	૧૧૫
૨૬	દેવતાઓ જીનેશ્વરની દાદા પૂજે છે તે વિષે	૧૩૩
૨૭	ચિત્રામણની પૂતળી ન જોવી કહી છે તે વિષે.....	૧૪૩

૨૩	જીનમંદિર કરવાથી તથા જીનપ્રતિમા ભરાવવાથી ખારજે દેવલોક જાય તે વિષે	૧૪૫
૨૪	સાધુ જીનપ્રતિમાની વૈયાવચ્ચ કરે તે વિષે.....	૧૪૭
૨૫	શ્રીનંદી સૂત્રમાં સર્વ સૂત્રોનો નોંધ છે તે વિગેરે.....	૧૫૧
૨૬	૮૫ પ્રશ્નોના ઉત્તર.....	૧૫૮
૨૭	દુંદુભોને પ્રશ્ન	૧૭૩
૨૮	સૂત્રોમાં આવકોએ જીનપૂજા કરી કહી છે તે વિષે.	૧૭૫
૨૯	સાવધા કરણી વિષે	૧૭૯
૩૦	દ્રવ્ય નિક્ષેપો વંદનીક છે તે વિષે... ..	૧૮૩
૩૧	સ્થાપના નિક્ષેપો વંદનીક છે તે વિષે.....	૧૮૪
૩૨	શાસનના પ્રત્યનીકને શિક્ષા દેવા વિષે.....	૧૮૫
૩૩	વૈશ્ય વહેરમાનના નામ વિષે	૧૮૮
૩૪	ઐત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ તથા જ્ઞાન નથી તે વિષે.. ..	૧૮૯
૩૫	જીનપ્રતિમા પૂજ્યાના કૃણ સૂત્રોમાં કહ્યા છે તે વિષે.....	૧૯૪
૩૬	મહિત્ત્વા શબ્દનો અર્થ.....	૧૯૬
૩૭	છકાયના આરંભ વિષે	૧૯૮
૩૮	જીવદયા નિમિત્તે સાધુના વચન વિષે.....	૨૦૧
૩૯	આત્મા એ ધર્મ છે તે વિષે... ..	૨૦૩
૪૦	પૂજા તે દયા છે તે વિષે	૨૦૬
૪૧	પ્રવચનના પ્રત્યનીકને શિક્ષા કરવા વિષે.. ..	૨૦૯
૪૨	દેવગુરૂની યથાયોગ્ય ભક્તિ કરવી તે વિષે	૨૧૧
૪૩	જીનપ્રતિમા જીન સરખી છે તે વિષે	૨૧૩
૪૪	દુંદુકમતિનો ગોશાળામતિ તથા મુસલમાનોની સાથે મુકાબલો.....	૨૧૬
૪૫	મોઢે મુહપત્તિ ખાંધી રાખવી તે કુલિગ છે તે વિષે.	૨૨૦
૪૬	દેવતા જીનપ્રતિમા પૂજે છે તે મોક્ષ અર્થે છે તે વિષે	૨૨૨
૪૭	આવક સૂત્ર ન વાંચે તે વિષે.....	૨૨૩
૪૮	દુંદુભો હિંસા ધરમી છે તે વિષે.....	૨૩૦
૪૯	ગ્રંથની પૂર્ણાહુતિ.....	૨૩૪
૫૦	દુંદુક પચવીશી.....	૨૩૬

શાર્દૂલ વિકીડિત ઇંદ.

શ્રી વિશ્વેશ્વર આદિદેવ જિનના પાદપન્થ ચિત્તેધરી,
 શ્રી શાન્તિશ્વર નેમિનાથ જિનની નામસ્મૃતિ આદરી;
 શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ વીરસ્થાનિ ચરણે ભાવ ઇંદ નતિ,
 ભવ્યોના પ્રતિભોધ કાંજ રચું આ સમ્યક્ત શલ્ય, ૧
 હૃદયકંઠે બહુ હુદ્દિહીન મનુજો મૂર્ખોતણા ઉપરી,
 પૂનંદશ્રી જિનરાજ આજ તમની આરા વિશે કરી;
 ખોટા અર્થ અનર્થ મૂળ નિરચે કૂડી કરે કલ્પના,
 સ્વામી તે ન સહાય તેથી કરીને તેની કંઈ ખંડના. ૨
 જે સુરો વુજ શાંત મૂર્તિ શિખી આનંદ પામે મને
 પૂજ તારી કરી પવિત્ર વિધિએ થાયે કૃતાર્યો તને;
 સાલંકાર વિચિત્ર ઇંદ રચના સ્તોત્રે કરીને સ્તવે,
 જાણું તેહજ આર્ય આર્ય કુળમાં તે નન્મસાર ગ્રહ. ૩
 જે મૂર્ખો નિજનાથ મૂર્તિ નિરખી ઉદ્દેગ પામે અતિ,
 ધીઠાઈ ગ્રહી ખંડના વુજ કરે કૂડી કુપ્રક્રિત વતી;
 મૂર્તિખંડક તે અનાર્થ મતના ભાઈ ગણુંકું સગા,
 માટે મ્હેજ સમાન હુંદકમતિ કેતાં ન જાણો મૂખા. ૪
 મૂર્તિપૂજક હિદુઓ, ખંડક સધળા અન્ય;
 એ આખતની સત્યતા, દર્શાવુંકું રમ્ય. ૫

સવૈયા ઇકિત્રીશા.

આજ કાલમાં ઇંદ્રિયોએ શોધ કરીને ખંડો ચાર,
 તેનાં

જોયા છે એશિયા આફ્રિકા અમેરિકા યુરોપ વિચાર;
 તેહતણી સધળી વસ્તીના ભાગ પડે છે મુખ્યે બેજ,
 મૂર્તિપૂજક આર્યધર્મિઓ ખંડનકારી અર્થ-સંસ્કાર
 નીતી રીતિ સ્થિતિ ન જાણે ન જાણે શાઓની વાત,
 વ્યાકરણ ન જાણે કોષકાવ્યની તો શી વાત;
 સંસ્કૃત પ્રાકૃતપાણિ ન જાણે છંદકળાનું પણ નહિ જ્ઞાન,
 ભાષાજ્ઞ પણ પુરું ન જાણે તો પણ દુંઢક કરે ગુમાન.
 પૂર્વસૂરિ પોંતો ન માને અશાનીએ દુંઢક આજ,
 સંપ્રદાયની વાત ન જાણે સ્વાદાદતાનું તો શું કાજ;
 ગાંડા બનીને કુમત ચલેલા કાજે જોડી વિરથે કાંઈ,
 અર્થ સત્યતા અળગી રાખો શખે સત્યતા પણ નહિ ત્યાંહી.
 અતિ અગાધ બુદ્ધિ ધરનારા પ્રૌઢશાની ગુણના ભંડાર,
 નિઃસંગી જે પૂર્વસૂરિઓ શ્રીજનભદ્રાદિક આચાર્ય;
 તેઓએ કીધેલા ભાષ્યો ચૂર્ણ ટીકા આદિક અંગ,
 ના માને એ ગ્રંથદુંઢકો પાપોદય થાવાથી અંધ.
 તે માટે દુંઢકમતિઓના બેલી સધળા આળપંપાળ,
 પાંચો ચિત્ત વિવેક પરિને આ સમ્યક્ત સદયલક્ષાર;
 સહજ સમજશો સત્યમૂળને સમજી સત્યે ધરશો પ્રીતિ,
 આ પુસ્તક વાંચવાથી થાઓ કુશળ પ્રાપ્તિ તમને નિશ્ચીશ૨૦

સમકિત સહ્યોદ્ધાર.

શ્રી જૈનધર્મો જયતી.

મૂર્તિત્રિધાયજૈનેદ્રચં । સયુક્તિશાસ્ત્રકોટિ
જિઃ ॥ જવ્યાનાંહૃદ્વિહારેષુ, લુમ્પણદુણ્ડ
કકિલિવં ॥૧॥ સમ્યકગાત્રશલ્યાનાં ।
ઘ્યાપ્યાનાંવિશ્વદુર્ગતેઃ॥ કદલ્કુર્વકનદ્ધારં
નત્વાસ્યાદ્વાદૈશ્વરં ॥૨॥ ॥યુગ્મં ॥

૧ ટુંડક મતની ઉત્પત્તિ વિગેરે.

પહેલા પ્રશ્નમાં ટુંડક મત કહે છે "ભસ્મ ગ્રહ ઉતર્યા ને દયા
ધર્મ પ્રસર્યા" એટલે ભસ્મ ગ્રહ ઉતર્યા પછી અમારો દયા ધર્મ
પ્રગટ થયો; આ વાકી ઉપરથી પ્રશ્ન ઉત્પન્ન થાય છે કે શું અગાઉ
દયા ધર્મ નહોતો ? ઉત્તર—હા જા. પરંતુ શ્રી કલ્પ સૂત્રમાં કહે છે
કે શ્રી માહાવીર સ્વામીના નિર્વાણ પદ પામ્યા પછી ભસ્મ ગ્રહ
ત્રીસમો એ હજાર વર્ષની સ્થિતિનો પ્રભુને જન્મ નક્ષત્રે એસરો
તેણે કરીને તે એ હજાર વર્ષ સુધી સાધુ સાધવીની ઉદય ઉદય
પૂજા નહિં થાય, અને ભસ્મ ગ્રહ ઉતર્યા પછી સાધુ સાધવીની
ઉદય ઉદય પૂજા થશે. જેની પૂજા ભસ્મ ગ્રહના પ્રભાવથી મંદ
થશે તેની જ પૂજા પ્રભાવના ભસ્મ ગ્રહ ઉતર્યા પછી વિશેષે થશે,
તે પ્રભાણે શ્રી આનંદ વિમળસૂરી, હેમ વિમળસૂરી, વિજયદાનસૂ.

રી, હીરવિજયસૂરી, અને ખરતર ગચ્છી શ્રી છન ચંદ્રસૂરી પ્રમુખે
 દિવા ઉદ્ધાર કર્યો ત્યારથી માંડીને અધ્યાપિ પર્વેત ત્યામી, સંવેગી
 સાધુ સાધવીની પૂજા પ્રભાવના દિવસે દિવસે અધિક અધિક થતી
 જાય છે અને પાખંડીયોનો મહિમા દિવસાનુદિવસ ઘટતો જાય છે.
 આ વાત અર્વાચીન સમયમાં પ્રત્યક્ષ દેખાય છે, તેથી શ્રી કલ્પસૂત્ર-
 નો પાઠ અક્ષરે અક્ષર સત્ય છે, પરંતુ જેઠા કુમતિના કેહેવા પ્રમાણે
 શ્રી કલ્પસૂત્રમાં એમ નથી લખ્યું કે એક ચુર વિનાનો મુખ્ય-
 ધાનો પંથ નિકળશે, જેનો આચાર જ્વહાર શ્રી જૈન મતના
 સિદ્ધાંતોથી વિપરિત હશે, તે પંથવાળાની પુજા થશે અને તેનો
 અભાવેલ દયામાર્ગ દિવશે ! માટે જ્ઞેષ્ઠમક્ષ ત્રપાવાદી જણાય છે.
 કારણ કે લોકિક દ્રષ્ટાંત પણ જુઓ. ૧ જે મનુષ્યને રોગ થયો
 હોય તે રોગની સ્થિતિ પરિપક્વ થયે રોગનો નાશ થાય ત્યારે
 તેજ મનુષ્ય નિરોગી થાય કે બીજો ? ૨ જે સ્ત્રીને ગર્ભ રક્ષો હોય
 તેની ગર્ભ સ્થિતિ પરિપુર્ણ થયે તેજ સ્ત્રી પ્રસવે કે બીજી ? ૩ જે
 બાળકનું વેવિશાળ થયું હોય તેજ બાળક ઉત્તર લાવક થયે પરંતુ
 કે બીજો ? આ દ્રષ્ટાંતો મુજબ ભસ્મગૃહના પ્રભાવથી જે સાધુ
 સાધવીની ઉદય ઉદય પૂજા થતી નહોતી તેમનીજ ભસ્મ ગૃહ
 ઉતર્યા પછી ઉદય ઉદય પૂજા થાય છે, પણ દુંદકો અગાઉ નહીં હતા કે
 ભસ્મ ગૃહ ઉતર્યા પછી તેની ઉદય ઉદય પૂજા થાય માટે તે જ્ઞેષ્ઠમક્ષનું
 લખ્યું તમામ મિથ્યાજ છે.

વક્ત્રી શ્રી વગ્ગચુલ્લિયા સૂત્રમાં કહ્યું છે કે બાવીશ ગોઠિકા પુ-
 ર્ણો કાળ કરીને સંસારમાં નીચ ગતિમાં તથા ધણાજ નીચ કુળો-
 માં પરિવ્રમણ કરી મનુષ્ય બવ પામશે અને ત્યાં સિદ્ધાંતથી વિરુદ્ધ
 ઉન્માર્ગનું સ્થાપન કરશે, જેન ધર્મના તથા છનપ્રતિમાના ઉત્થાપક
 નિંદક થશે, અને જગત નિંદનિક કાર્યના કરનારા થશે, તે પ્રમાણે
 દુંદકનો પંથ બાવીસ પુરુષોએ કઢિલો છે, અને અર્વાચીન સમય-
 માં તે બાવીશ ટોળાને નામે પ્રસિદ્ધ છે. યત :

તેસદ્દિમે ભવે મઝ્ઝ વિસણ્ણુ સાવય વા

ણીય કુલેસુ પુઠો પુઠો સમુપ્પજિસંતિ ત-
 ણંતે દુવિસ વાણિયગા ઝમુક્ક બાલ વથથા
 વિણાય પરિણય મિત્તા દુઠ્ઠા દ્વિઠ્ઠા કુસીલા
 પરવંચના સ્વલુકા પુવ્વ જવ મિચ્છત જાવઠ
 જિણમગ્ગ પાઠિણીયા દેવ ગુરુ નિંદણયાત
 હારુવાણં સમણાણં માહણાણં પાઠિદુઠ્ઠકા
 રિણા જિણ પણત્તા તત્ત મન પસવિણો બહુણં
 નરનારિ સહસ્સાણં પુરાઠ નિય ગપ્પા નિય
 કાપ્પિયં કુમગ્ગં આઘવેમાણા પણવેમાણા
 જિણ પાઠિમાણં નંજણયાણં હીલંત્તા સ્વિસં
 ત્તા નિંદત્તા ગરિહંતા પરિહવંતા ચેદ્વય તી
 થથાણિ સાહૂસાહૂણીય ઉઠ્ઠાવડસંતિ ॥

અર્થ—ત્રેયઠમે ભવે મધ્ય ખંડને વિષે આવકવાણીઆના
 કુળને વિષે જુદા જુદા ઉપજ્યો, ત્યાર પછી તે આવીશ વાણીઆ
 આહ્યાવસ્થાને ઝુકીને વિરાતે કરીને યુક્ત, દુષ્ટ, ધિક, કુશીળીઆ
 (હુંડા આચારને શેવવાવાળા), પરને ઠગવાવાળા, અવિનીત, પુર્વ
 ભવના મિથ્યાત્વ ભાવથી જન માર્ગના પ્રત્યનિક (શત્રુ), દેવચુ-
 રના નિંદક, તથા રૂપના અમણુમાહુણુ જે સાધુ તેમની પ્રતે દુષ્ટ-
 તાના કરવા વાળા, જનપરૂષીત ધર્મના અમણુ, ધણા હુમ્મરો
 નરનારીની આગળ પોતે પોતાની કલ્પનાએ કરીને કુમાર્ગ સા-
 માન્ય પ્રકારે કહેતા છતાં, વિશેષ પ્રકારે કહેતા છતાં, જેવું દ્રષ્ટાંતે

પરપતા છતાં, જનપ્રતિભાને ભાંગવાવાળા, હીલના કરતા, ખીસણા કરતા, નીંદા કરતા, ગરહા કરતા, પરાભવ કરતા થકા, ચૈત્ય (જનપ્રતિભા), તિથ્ય, અંને સાધુ સાધવીને ઉદ્ધયાપરો.

વત્તી તેજ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે શ્રી સંધનીરાશી ઉપર, ૩૩૩, વરસનો ધુમકેતુ નામે ગ્રહ બેસાસે, અંને તેના પ્રભાવથી કુમત પંથ પ્રગટ થશે તે પ્રમાણે હુંડકોનો કુમત પંથ પ્રગટ થયેલો છે અંને તે ગૃહની સ્થિતિ હવે પુરી થયેલી છે તેથી દિવસાનુ દિવસ તે મતનુ નિકંદન થનું જાય છે ? આ વાત આત્માર્થી પુરુષોએ તે સૂત્રમાં જોઈ લેવી.

સમકિત સાર (સદય)ના પૃષ્ઠ ખીજાની યંકિત, ૧૯ મી માં લખ્યું છે કે “સિદ્ધાંત દેખીને સંવત ૧૫૩૧ માં દયા ધર્મ પ્રવર્ત્યો” તે કેવળ મિથ્યા છે કેમકે શ્રી ભગવતિ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે ભગવંતનું સાસન એકવીસ હજાર વર્ષ સુધી રહેશે શતક ૨૦ મે ઉદ્દેશે આઠમે પત:

**ગોયમાજંબુદીવેદીવેનારહેવાસેદ્વમીસેઉસ
પિપળીએમમંએકવીસંવાસસહસ્સાઈંતિથ્યે!
ણસજિરસતિ.**

અર્થ—હું ઔતમ આ જંબુદીપને વિષે ભરતક્ષેત્રને વિષે આ ઉત્સર્પિણીમાં માફ તિથ્ય એકવીસહજાર વર્ષ સુધી પ્રવર્તશે.

તેથી કુમતિઓએ દયા માર્ગ નામ રાખીને મુખ બંધાનો પંથ ચલાવ્યો છે તે વેશ્યા પુત્ર તુલ્ય છે, કેમકે જેમ વેશ્યાના પુત્રના પિતાનો નિશ્ચય નથી, તેમજ તે મુખ બંધાનો દોષ દેવગુરુ નથી અંને તે ઉપરથી નીર્ણય થાય છે કે તે સચ્ચિદ્ર પંથ હુંડા અવસર્પિણીનો પુત્ર છે.

મી ભગવતિ સુત્રના શતક ૨૫ ના ઉદ્દેસા ૬ ઠામાં કહ્યું છે કે વ્યવહારીક છેદોપસ્થાનિય ચારિત્ર ગુરના દીધા વિના આપણું

નથી; તો મુખ બંધા પંથનો આદિ ગુરૂ આરિતનો દેવાવાળો કોઈ નથી; કેમકે એ ટુંકોનો પંથનો શ્રી સુરતના રહેનાર લવજી, જીવાજી, તથા ભાવસાર ધર્મદાસનો ચલાવેલો છે, વળી તેમનો આચાર તથા વેશ બ્રહ્મીશ સુત્રના કથનથી પણ ભૂટ છે કારણ કે શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્રના પાંચમા સંસ્કર દ્વારમાં જૈન મુનીઓના ચર્ચિત ઉપગરણ કહ્યા છે એટલે:

પડિગ્ગહો ૧ પાયબંધણ ૨ પાય કેસરિ
યા ૩ પાય ઢવણંચ ૪ પડલાઈં તિન્નિવ ૫
રયત્તાણં ૬ ગોચ્છાઓ ૭ તિન્નિય પચ્છાગા ૧૦
રત્તોહરણ ૧૧ ચોલપટ્ટક ૧૨ મુહણંતક
૧૩ માદીયં ૧૪ અયંપીય સંજમસ્સ ઝવ્વૂહ
ઢયાણ.

અર્થ—પાત્ર ૧ પાત્ર બંધન ૨ પાત્ર પ્રમાણવાનું ચીવરખંડ ૩ પાત્ર સ્થાપવાનું ૪ ત્રણપડલા ૫ રજાજી ૬ ગોછા (પાત્ર ઉપર બંધવાનું) ૭ ત્રણ પ્રચ્છાદગા ૧૦ રજોહરણ ૧૧ ચોળપટ્ટો ૧૨ મુખવસ્ત્ર ૧૩ એ આદે દધને ૧૪ ચૌદ ઉપગરણ સંજમની વૃદ્ધિ અર્થે જાણવા.

ઉપર લખેલા ઉપગરણમાં ઉત્તના કેટલા, સુતરના કેટલા, તેનું પ્રમાણ કેટલું, શું શું પ્રયોજન, અને કેવી રીતે વાપરવા તે કોઈ પણ ટુંક જાણતો નથી.

અને આ પ્રમાણે ચૌદ ઉપગરણ તેની પાસે પણ નથી માટે તેઓ કુશીંગી છે. વળી ૧ સામાયક ૨ પ્રતિક્રમણ ૩ દિક્ષા ૪ શ્રાવકવ્રત ૫ લોકકરણ ૬ હેદોપસ્થાપનીય આરિત, વિગેરેની વિધિ.

તેઓ કરેછે તે સ્વકપોળ કલ્પીત છે સાંખ્યો પાડાના પુંછડા જેવો રજોહરણુ, ટુંગધડા વિનાનો ચોક્ષપટ્ટો, અને કુર્લીંગની નીશાની રૂપ મુખ બાંધવું તે પણ જૈન શાસ્ત્રાનુસારે નથી. ટુંકામાં એટલુંજ કે ટુંકોની કાંઈ પણ ક્રિયા જૈન શાસ્ત્રોક્ત નથી તેટલા માટે તેઓ દાસી પુત્ર નુદય છે; શેઠાઇવું કાંઈ પણ ચિન્હ તેમની પાસે નથી. અનંતા તિર્થકરોના અનંતા શાસ્ત્રોની આરાધી વિરૂદ્ધ તેઓનો પંથ છે. માટે કોઈ પણ શુદ્ધ ધર્માભિલાષી જૈન મતિઓને તેનો કું પંથ પ્રમાણુ કરવા યોગ્ય નથી.

જેઠા કુમતિએ સંધપટ્ટાના કાવ્ય લખ્યા છે તે વિષે.

૧. સંધપટ્ટાનું ત્રીજું કાવ્ય લખ્યું છે તેમાં (૧૩) જુલછે અને તેના અર્થમાં લખ્યું છે કે “નવા નવા કુમત પ્રગટ થશે” તે સત્ય છે. અને તે નવિન કુમત પંથ ટુંકોનોજ છે કેમકે તે જૈન સિદ્ધાંતોથી વિરૂદ્ધ છે ત્યાર પછી તે કાવ્યના અર્થમાં લખ્યું છે કે “છ-કાવના જીવ હજીને ધર્મ પ્રરૂપશે ” ઇત્યાદી સર્વ અર્થ અસત્ય લખ્યો છે કારણ કે કાવ્યાક્ષરમાંથી તેવો અર્થ બીલકુલ નીકળતો નથી. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ માલમ પડે છે કે તે લખનાર જેઠમજી ટુંકે મૃવાવાદી હતો અને તેને અસત્ય લખવાનો બીલકુલ ભય નહોતો માટે તેવું લખવું જરા પણ પ્રતિતિ કરવા યોગ્ય નથી.

૨ સંધપટ્ટાનું ચોથું કાવ્ય લખ્યું છે તેમાં (૨૩) જુલછે તેના અર્થમાં લખ્યું છે કે “હિંસાધરમકો રાજ સુર મંત્રધારીની દીપતી” ઇત્યાદી આખા કાવ્યનો અર્થ લખ્યો છે તે કેવળ અસત્ય અને કોઈને સમજ પડે નહીં તેવો છે કારણ કે કાવ્યાક્ષરમાંથી તેવો અર્થ નિકળતો નથી તેટલા માટે મુખબંધાઓ મહા મૃવાવાદી પણ નુદય છે. માટે તેવું લખવું યુદ્ધિવંત પુરુષોને માનવું જોઈતું નથી.

જેઠા કુમતિએ સંપદાના કાવ્ય લખ્યા છે તે વિશે. ' ૭

૩ સંપદાનું સત્તરમું કાવ્ય લખ્યું છે તેમાં (૧૭) ભુલ છે. તેના અર્થમાં લખ્યું છે કે “છકાય જીવ હણીને હીંમત એ ધર્મ કહે છે સુત્રવાણી હાંકીને કુપંથ પ્રકરણ દેખી કારણ થાપી ચૈત્ય પોસાળ કરાવી અર્થો માર્ગ ધાલે છે કિહાંઈ સુત્ર મધે દેરા કરાવ્યાં નથી કહ્યાં” એ અર્થ મહા મિથ્યા છે. સમય કે કાવ્યાક્ષરમાં તે અર્થ છે નહીં તેથી એમજ ઠરે છે કે મુખ્યમંદાનો પંથ કેવળ મૃગાવાદી-નોજ ચલાવેલો છે.

૪ સંપદાનું વીશમું કાવ્ય લખ્યું છે તેમાં (૭) ચુક છે તેનો અર્થ લખ્યો છે તે મહા મિથ્યા છે. એક વ્યક્તિ પણ સાચો નથી એવું અસત્ય તો, એજે, અનાર્ય, ભંગી પણ લખતા કે ખોલતા નથી તો આશ્ચર્ય છે કે એવા મૃગાવાદીઓનો ધર્મ તે દયા-ધર્મ કહેવાય છે!

૫ સંપદાનું એકાવીશમું કાવ્ય લખ્યું છે તેમાં (૧૨) ભુલ છે તે કાવ્યમાં એવો અધિકાર છે કે “વિવધારી જતીઓ જિનપ્રતિમાના ચઢાના ખાવા વાસેતે સાવધ આદેશ આપે છે” આતો ખરાખર છે. પરંતુ જેઠમજી હુંડકે એ કાવ્યનો અર્થ લખ્યો છે તે જુદો અને નિઃકેવલ સ્વકપોલ કલ્પિત છે.

૬ સંપદાનું ત્રીશમું કાવ્ય લખ્યું છે તેમાં (૧૩) ભુલ છે. તેનો અર્થ લખ્યો છે તે સર્વે જુદો છે. સંશય પડે તો વાકરણી પંડિતને દેખાડીને ખાત્રી કરી લેજો.

ઉપર કહ્યા તે છ કાવ્યના અર્થ ઉપર વિચારી જોતાં એમ સિદ્ધ થાય છે કે સમકિત સાર (સદ્ય) ના કર્તાએ પોતાનું નામ જેઠ-મજે નહિ પણ જુઠમજી એવું અર્થ સાચે સાચીત કરી આપ્યું હોવે વિચાર કરવો જોઈએ કે જેને ડગલે ડગલે જુઠું ખોલવું, જુઠું ચાલવું, અને જુઠો અર્થ કરવો, તે ખાખતમાં જરા પણ બધ નથી તેના ચલાવેલા માર્ગને દયાધર્મ કહેવો અને તે ધર્મને સાચો માનવો તે ભારે કર્મી જીવોનું કામ છે.

તે હુંડક પંથની ઉત્પત્તિ જઠમલ્લજીએ લખી છે તે તમામ જુઠી, મિથ્યા બુદ્ધિના પ્રભાવથી, અને લબ્ધ જીવોને ફસાવવા નિર્મીત્તે તેમાં સૂત્રની ગાથાઓ વિના પ્રયોજીને નાંખી છે પણ તે પંથની ખરી ઉત્પત્તિ હીર, કલ્પા મુનિની ખતાવેલી કુમતિ વિધિવંસન ચો-પાછ તથા અમરસિંચ હુંડકના પડદાદા (ગુરનાગુર તેના ગુર) અ. મુક્તક ચંદના હાથની લખેલી હુંડક મતની પટ્ટાવણી ઉપરથી આ નીચે લખાં છે.

— ૦૦૦૦૦ —

હુંડક મતની પટ્ટાવણી.

ગુજરાત દેશના અમદાવાદ નગરમાં એક હુંકા નામે લીખારી (જહોઓ) રહેતો હતો. તે જ્ઞાનજીવિતાના ઉપાશ્રયમાં રહી પુસ્તક લખીને આજીવિકા કરતો હતો. એકદા તેના મનમાં બેઠાની આવી તેથી તેણે એક પુસ્તકના વચમાંનાં સાત પાનાં લખવાં મુકી દીધાં જ્યારે પુસ્તકના લખાવનારે પુસ્તક અધુરું દીઠું ત્યારે હુંકા લહીઆની તેણે ઘણી ભંડી (ફેજી) કરી, ઉપાશ્રયમાંથી કાઢી મુક્યો, અને સર્વે શ્રાવકોને કહી દીધું કે આ લુચ્યા હુંકાની પાસે કોઈએ કાંઈ પણ પુસ્તક લખાવવું નહિ.

આ પ્રમાણે થવાથી હુંકો આ જીવીકા ભંગ થયો, ઘણું દુઃખ પામ્યો, તેથી કરીને તે જૈન મતનો દ્વેષી બની ગયો. જ્યારે અમદાવાદમાં તે હુંકાનું જોર ચાલ્યું નહિ ત્યારે ત્યાંથી મુમારે ચાલીશ ગાઉ દુર લીંબડી કરીને ગામ છે ત્યાં તેનો લખમશી કરીને કોઈ વાણીઓ મિત્ર હતો તેની તરફથી કાંઈ આશ્રય મળશે એમ ધાર્યું. લખમશી ત્યાંના રાજ્યનો કારભારી હતો તેથી તેનું ધારવું સફળ થાય તેમાં નવાઈ નહોતી. પછી હુંકો લીંબડી ગયો, ત્યાં જઈ લખમશીને કહ્યું કે ભગવંતનો માર્ગ લોપાઈ ગયો છે, લોકો અવજો રસ્તે ચાલે છે, મેં અમદાવાદમાં ઘણા લોકોને સાચો ઉપદેશ કર્યો પણ માંડું ફેલેલું ન માનતા ઉલટો મને ત્યાંથી મારી પીટીને કાઢી

મુક્યો. એટલે હું તારી તરફથી સહાય મળશે એમ ધારી એત્રે વ્યાખ્યો હું મોટે જો તું મારી સહાય કરે તો હું સાચા દયા ધર્મની પરિપક્વ કરું. આ પ્રમાણે હળા હળ વિષ પ્રાપ્ય વ્યસત્ય ભાષણ કરી ખીચારા કાળજી વિનાના અને મુઠ મતિના લખમ-શીતે સમજાવ્યો, એટલે તેણે તેની વાત સાચી માની અને હુંકાને કહ્યું કે તું ખુશીથી આ રાજ્યની અંદર પરિપક્વ કર, હું તારા ખાતપાતની ખબર રાખીશ. આથી રીતે સહાય મળવાથી હુંકાએ સંવત (૧૫૬૬) માં જૈન માર્ગની નિંદા કરવી શરૂ કરી. આગરે છવીશ વર્ષ મુખીતો તેનો ઉન્માર્ગ કોઈએ અંગીકાર કર્યો નહિ છેવટ સંવત (૧૫૩૪) માં એક વ્યક્તિનો અંધ ભુણા નામે વાણીઓ તેને મળ્યો તે ભુણાએ મહા મિથ્યાત્વના ઉદ્યયી તેનો મુખ ઉપદેશ માન્ય કર્યો અને હુંકાના કહેવાથી ગુરૂ વિના વેપ પહેરીને હુંદ અરાની જીવોને જૈન માર્ગથી ભ્રષ્ટ કરવાનું શરૂ કર્યું.

● હુંકાએ એકત્રીશ સુત્ર સાચા માન્યાં, અને બ્યવહાર સુત્ર સાચું માન્યું નહિ, વળી જે જે જગ્યાએ મુળ સુત્રનો પાઠ જિન-પ્રતિમાના અધિકારનો હતો ત્યાં મન કલિપત અર્થ જોરીને લોકોને સમજાવવા લાગ્યો.

ભુણો એટલે ભાણજીનો શિષ્ય રૂપજી સંવત (૧૫૬૮) માં થયો, તેનો શિષ્ય સંવત (૧૫૭૮) ના મહાશુદ્ધ પાંચમને દીવસે જીવાજી નામે થયો, સંવત (૧૫૮૭) ના ચૈત્રવદી ચોથે તેનો શિષ્ય વૃદ્ધવરસિંહજી નામે થયો, સંવત (૧૬૦૬) માં તેનો શિષ્ય વરસિંહજી થયો તેનો શિષ્ય સંવત (૧૬૪૯) માં જસવંત નામે થયો. તેની પાછળ સંવત (૧૭૦૯) માં વજરંગજી નામનો હુંપકાચાર્ય થયો.

શ્રી સુરતના રહેવાશી વોરા વીરજીની દીકરી કુમાર્યાઈના દત્તપુત્ર લવજીએ વજરંગજીની પાસે દીક્ષા લીધી. દીક્ષા લીધા પછી બે વર્ષ થયા ત્યારે શ્રી દશવૈકાળિક સુત્રનો ટપ્પો વાંચ્યો, વાંચીને ગુરૂ પ્રત્યે કહેવા લાગ્યો કે તમે તો સાધુના આચારથી ભ્રષ્ટ છો. એમ કહેવાથી જ્યારે ગુરૂની સાથે લડાઈ થઈ ત્યારે

લવજીએ હુંપકમત અને ગુરને વોસરાવીને થોભણરીખ વિગેરેને સાથે લઈ સ્વયમેવ દીક્ષા લીધી, અને મુખની ઉપર પાટો બાંધ્યો તે લવજીના શિષ્ય સોમજી તથા કાનજી થયા. તેની પાસે ગુજરાતનો રહેનાર ધરમદાસ છિપો દીક્ષા લેવા આવ્યો. તે કાનજીનો આવ્યાર ભટ્ટ ગાહ્વી સ્વયમેવ સાધુ બની ગયો અને મુહપતિ મોઢે બાંધી. ધરમદાસને રહેવાનું મકાન દુંઢ અર્થાત કુટુંબ (ખંડેર) હોવાથી લોકોએ તેનું દુંઢક એતું નામ આપ્યું.

હુંપકમતિ કુંવરજીના ચેલા ધરમરી, શ્રીપાળ, અને અમીપાળ એ ત્રણ થયા. તેણે પાણુ ગુરને છોડી સ્વયમેવ દીક્ષા લીધી તેમાંથી ધરમરીએ આઠ કોટી પચખાણનો પંથ ચલાવ્યો. તે ગુજરાત દેશમાં પ્રસિદ્ધ છે.

ધરમદાસ છિપાનો ચેલો બનાજી થયો, તેનો ચેલો ભુદરજી થયો, અને તે ભુદરજીના ચેલા રધુનાથ, જમજ, અને ગુમાજીજી એ ત્રણ થયા. તેનો પરિવાર મારવાડ દેશમાં વિચરે છે. તથા ગુજરાતને માળવામાં પણ છે.

રધુનાથના ચેલા બીખને તેરાપંથી મુખબંધાનો પંથ ચલાવ્યો છે.

લવજી ૧ નો ચેલો સોમજી ૨ સોમજીનો હરિદાસ ૩ તેનો ચેલો વૃંદાવન ૪ તેનો ચેલો ભવાનિદાસ ૫ તેનો ચેલો મલુકચંદ ૬ તેનો ચેલો મહાસિંધ ૭ તેનો ચેલો ખુશાલરાય ૮ તેનો ચેલો છજમજ ૯ તેનો ચેલો રામજાલ ૧૦, અને તેનો ચેલો અમરસિંહ ૧૧ મો થયો તે અમરસિંહના ચેલા હાલ પંચાળ દેશમાં મુખ બાંધીને ફરે છે.

કાનજીના ચેલા માળવા અને ગુજરાત દેશમાં છે.

સમકિતસાર (સમકીતસહય) જેનું ખંડન લખાય છે તેનો કર્તા જેઠમદાસ ધરમદાસ છીપાના ચેલાઓમાંથી હતો અને તે દુંઢકના આચરણથી પણ ભ્રષ્ટ હતો. તેથી તેના ચેલા દેવચંદ અને મોતીચંદ બેજાજી તેને છોડી દહને દિલ્લી શહેરમાં જોગરાજના ચેલા હજારીમદનની પાસે આવીને રહ્યા હતા. દિલ્લીના રહેનાર

ઓસવાળ આવક કેસરમણ તેનો શેવક હતો. તે કેસરમણને મોઢેથી અમોએ દેવીચંદ તથા મોતીચંદના કહેવા મુજબ સાંભળ્યું છે કે તે જઈમણ એકલો મૂઝાવાદી હતો એટલુંજ નહોતું પરંતુ તેના શિયલ સંતોષવું પણ ઠેકાણું નહોતું. માટે તેણે જે હુંપક મતની ઉત્પત્તિ લખી છે તે ખીલકુલ જુડી અને સ્વકષોણ કલ્પીત છે. અને જે જે ઉપર મુજબ ઉત્પત્તિ લખી છે તે ઉપર દર્શાવેલ પ્રતોના આધારથીજ લખી છે. તેમાં જે કોઈ દુંદક અથવા હુંપકને અસત્ય જણાય તો તેણે મારી પાસેથી પુરોક્ત ગ્રંથ જોઈ લેવો.

અગીઆરમા પૃષ્ઠમાં (પર) પ્રશ્ન લખ્યા

છે તેનો ઉત્તર.

પહેલા અને બીજા પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે ૧ ચેલા વેચાતા હોય છે, ૨ નાના છોકરાને આચાર ભણાવ્યા વગર દિક્ષા હોછી. —તેના જતાઅમાં લખવાનું કે આચાર શાસ્ત્રમાં એ બંને કામ ન કરવા એમ લખ્યું છે અને અમે કરતા પણ નથી. જતી ભોકો કરે છે તો તેઓ પોતાનામાં સાધુપણનો અહંકાર ધારણ કરતા નથી. પણ દુંદકના ગુરૂ હુંકાગચ્છમાં તો દરેક પાટ વેચાતા શીષ્યથીજ ચાલતા આવ્યા છે. વળી દુંદકો પણ આ બંને કામ કરે છે તેના દ્રષ્ટાંત. ૧ જઈમણના ટોળાના શમચંદ ત્રણ છોકરા એવી રીતે લીધા છે. ૨ મનોહરદાસના ટોળાના ચતુરભુજે ભરતા નામે છોકરો લીધો છે. ૩ ધનીરામે ગૌરધન નામે છોકરો લીધો છે. ૪ મંગળસેને એ છોકરો લીધો છે. ૫ અમરસિંધના ચેલાએ અમીચંદ નામે છોકરો લીધો છે. ૬ રૂપા આરણએ કુરગી છોકરી પાંચવર્ષની લીધી છે ૭ શળ દુંદાણીએ જીવા છોકરી ત્રણ વર્ષની ૮ યશોદા દુંદાણીએ મોહનીઆ અને સુંદરી છોકરી સાત વર્ષની ૯ અને હીરા દુંદાણીએ પાર્વતી નામે છોકરી છ વર્ષની લીધી છે. ૧૦ અમરસિંધના સાધુએ શમચંદ્ર નામે છોકરો તેના બાપને અઢીસં રૂપેયા ૬૪ને ફીરોજપુરમાં લીધો છે. ૧૧ બાળકરામે લાલચંદ છોકરો ૮ વર્ષનો ૧૨ બળદેવ દુંદકે પાંચવર્ષનો છોકરો. ૧૩ અને રૂપચંદ દુંદકે પાલી

નામે છોકરો ઠાકોત (નીચા વરણ) નો આઠવર્ષનો લીધો છે; ૧૪ ભાવનગરમાં ભીમજી રિખતા શિષ્ય ચુનીલાલ અંને તેના શિષ્ય ઉમેદચંદે એક છોકરો દરજીનો લીધો હતો જેની માતાએ જીનમંદિરમાં આવી પોતાનું દુઃખ બતાવીને રૂદન કર્યું હતું અંને છેવટ ફોજદારી કોર્ટ તે છોકરો તેની માને પાછો સોંપાવ્યો હતો.

ઉપર પ્રમાણે સંકેડો દુંડકો એવું કામ કરેછે. સંવેગી જૈનમુનીઓ જે કદીપણ એવું કામ કરતાં નથી તેની ઉપર જેઠમજી દુંડક તે કલંક સુકેછે તો તે પ્રમાણે ખોટું લખવાથી તેણે પોતાને હાથે પોતાનું મોટું કાળું કરેલું છે.

વીળ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં લખવાનું કે પંચ વસ્તુક્રતામે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે દીક્ષા સમયે મુળનું નામ ફેરવીને સાઈ નામ રાખવું. દુંડકો તે વાત માન્ય કરતાં નથી તે મહામિથ્યાત્વનો ઉદયછે.

બીથા પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે “કાન ફડા તેહો” તેના ઉત્તરમાં લખવાનું કે અમે તો કાન ફડાવતા નથી, કાનતો કાન ફડા જંગી ફડાવે છે તેથી જેઠાનું લખવું મિથ્યા છે.

૧૫ ખમાસાણુ વહેરો છો, ૧ ઘોડા, ૨થ, વેડ, હોળીએ બેસો છો. ૭ ગૃહસ્થને ધરે બેસીને વહેરો છો, ૮ ધર જઈ કદપ-સૂત્ર વાંચો છો, ૯ નિત્ય પ્રતે તેહીજ ધરે વહેરો છો, ૧૦ અંધોળ કરો છો, ૧૧ જ્યોતીષ નિમિત્ત પ્રયુજો છો, ૧૨ કળ વાણી કરી દીઓ છો, ૧૩ મંત્ર, જંત્ર, ઝાડો, ઔષધ કરો છો,” આ નવ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં લખવાનું કે જૈનમુનીઓને તે સર્વે પ્રશ્ન કલંક રૂપ છે. દારણુ કે જૈન સંવેગી સાધુ એમ કરતાંજ નથી પણ છેલા પ્રશ્નમાં કહ્યા મુજબ મંત્ર, જંત્ર, ઝાડો, ઔષધ વિગેરે દુંડક સાધુઓ કરે છે. દટાંત ૧ ભાવનગરમાં ભીમજી રિખ તથા ચુનીલાલ, ૨ બરવાળામાં રામજી રિખ, ૩ ખોટાદમાં અમરશી રિખ, ૪ ધ્રાંગધરામાં રામજી રિખ તથા ગુલામચંદ રિખ વિગેરે મંત્ર, જંત્ર, કરે છે, ચીડીઓ લખી દંઇને ઘોવરાવીને પાયછે, કાચા પાણીની ટ્યુડીઓ મંત્રી આપેછે, પોતાનો પાસેથી ઔષધના પડીકાં આપે

છે, બાળકોને માથે રજોહરણ ફેરવે છે વિગેરે તમામ આચરણ કરે છે. તેથી તે કાષ્ઠતો દુઢકોનેજ કપાળે છે.

૧૪ મા પ્રશ્નમાં કહ્યા પ્રમાણે સામેંડ કરીને ગુરને લાવવાનું શ્રી બ્યવહારલાય તથા શ્રાદ્ધવિધિ વ્યાદિ ગ્રંથોમાં કહ્યું છે, વળી દુઢકો પણ સામેંડ તથા વળાવવાની વખતે વાજીત્ર વગડાવે છે. ભાવનગરમાં ગોખરરિખનું સામેંડ તથા રામજીરિખને વળાવ્યા ત્યારે વાજીત્ર વગડાવ્યાં હતાં, અને તે પ્રમાણે ખીજે પણ થાય છે.

૧૫મા પ્રશ્નમાં “લાડુપ્રતિષ્ઠાવો છો” લખ્યું છે તે અસત્ય છે.

૧૬ સાતકેત્રે ધન કઢાવો છો, ૧૭પોથી પુળવો છો, ૧૮સંધપૂળ કરાવો છો અને સંધ કઢાવો છો, ૧૯દહેરાની પ્રતિષ્ઠા કરાવો છો, ૨૦ પજીસણમાં પોથી વ્યાપી રાતી જગો કરાવો છો, એ પાંચ પ્રશ્નસત્ય છે કેમકે અમારા શાસ્ત્રોમાં એવી રીતે કરવાનું લખ્યું છે. જમ દુઢકો દીક્ષા મહોત્સવ તથા મરણ મહોત્સવ કરેછે તેમ અમારા આવકો પણ દેવ, ગુર, સંધ, તથા શ્રુતની ભક્તિ કરે છે, અને એ પ્રમાણે દેવ, ગુર, સંધ અને શ્રુતની ભક્તિ કરવાથી તિર્થંકર ગોત્ર બંધાય છે તે વિષે શ્રીરાતા સૂત્ર વિગેરે શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે, તેને દ ખીજે તમારા પેટમાં કેમ શૂળ ઉઠેછે. વળી એ પાંચ બાબતમાં સાધુનો તો ઉપદેશ છે.

૨૧ મા પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે “ પુસ્તક પાત્રા વેચો છો ” તેનો ઉત્તર—અમારા સાધુ કોઈ એવું કામ કરતા નથી, કરે તો તે સાધુ નહિ, પરંતુ મુખ બાંધીને ફરનાર દુઢક અને દુઢણીઓ એમ કરેછે. દષ્ટાંત. ૧ અજમેરમાં દુઢણીઓ રોટલી વેચે છે, ૨ જયપુરમાં ચરખા કાંતે છે, ૩ બળદેવ, ગુડાખ, નંદરામ, અને ઉત્તમ પ્રમુખ રીખો કપડાં વેચે છે, ૪ ભીઆણી ગામમાં નવનિધ દુઢક દુકાન માંડીને પેઢી ચલાવે છે, ૫ દીક્ષિમાં ગોપાળ દુઢક હુક્કાની તમાકુ બનાવીને વેચે છે, ૬ વાંકોનેર તથા દીક્ષિમાં દુઢણીઓ વ્યકાર્ય કરે છે. ૭ કનીરામના ચેલા રાજમલે કેટલાએક વ્યકાર્યો કરેલાં છે એમ સાંભળ્યું છે, ૮ કનીરામનો ચેલો દયાચંદ બે

દુંદક આવિકાઓને લઈને ભાગી ગયો છે, ૯ બોટાદમાં ફેરાવણ
રિખ પછમ ગામની વાણિયાઓને લઈને ભાગી ગયો છે, આ ત-
મારા (દુંદકના) દયા ધર્મની ઉદય ઉદય પૂજા થઈ રહી છે !

૨૨ માલ ઉગટાવો છો, ૨૩ વ્યાધાકરમી પોશાજે રહો છો,
૨૪ માંડવી કરાવો છો, ૨૫ ટીપણી કરાવી રૂપીઆ લીઓ છો,
૨૬ ગૌતમ પડવો કરાવો છો, એ પાંચ પ્રશ્ન અસત્ય છે. કારણકે
સંવેગી મુનીઓ એમ ક્રતા નથી. પરંતુ ૨૩ માં તથા ૨૪મા પ્રશ્ન
મુજ્ય દુંદકોના રિખો કરેછે.

૨૭ સંસાર તારણુ તેલો કરાવો છો, ૨૮ ચંદન આળાનો તપ
કરાવો છો, આ બંને પ્રશ્ન ઠીક છે. જમશાઓમાં મુક્તાવળી, કનકા-
વળી, સિંહનિક્કિડીતાદિ તપ લખ્યા છે તેમ આ પણ તપ છે. અને
તેથી કર્મનો ક્ષય અને આત્માનું કલ્યાણ થાય છે.

૨૯ તપસ્યા કરાવી પૈસા લ્યો છો, ૩૦ સોનારૂપાની નીસરણી
લ્યો છો, ૩૧ લાખા પડવો કરાવો છો, એ ત્રણે પ્રશ્ન મિથ્યા છે.

૩૨ ઉજમણા દોવરાવો છો, અર્થાત ઉજમણાકરાવો છો લખ્યું
છે તો તે કાર્ય ઉત્તમ છે કારણુ કે તે આવકનો ધર્મ છે અને તેથી
શાસનની ઉન્નતિ થાય છે. વળી આદ્યવિધિ તથા સંદેહ દોષાવળી
ગ્રંથમાં લખ્યું છે.

૩૩ પુજા દોવરાવો છો—તે આવકની કરણી છે અને દેરાશરની
ભક્તિ નિમિત્તે તેઓ કરે છે.

૩૪ આવક પાસે મુંડકું અપાવી ડુંગરે ચડો છો—તે અસત્ય છે.
કારણુ કે અધ્યાપિ પર્યંત કોઈ પણ જૈનતિથે સાધુનું મુંડકું
લેવાનું નથી.

૩૫ માળ આરોપણુ કરો છો—તે શ્રીમહાત્મીશીથ સૂત્રમાં
કહ્યું છે.

૩૬ અશોક વૃક્ષ બનાવો છો—તે આવકનો ધર્મ છે.

૩૭ અષ્ટોત્તરી સ્નાન કરાવો છો—તે આવકની કરણી છે તેથી
અરિહંત પદ્યું આરાધન થાય છે, થાવત્ મોક્ષ મુખની પ્રાપ્તિ થાય

છે. શ્રીરામપસેણી સૂત્ર પ્રચુપ સિદ્ધાંતોમાં સત્તર લેદથી પાવત્ અષ્ટોત્તર શત લેદ સુધી પૂજન કરવી કહી છે.

૩૮ પ્રતિમા આગળ નેપેદ ધરો છો—તે ઉત્તમ છે તેથી આણુહારી પદની પ્રાપ્તિ થાય છે, તે શ્રીહરીભદ્રસુરી કૃત પૂજન પં- આશીકા તથા આર્ષ દિનકૃત્ય વિગેરે ગ્રંથમાં કહ્યું છે.

૩૯ આવકને તથા સાધુને મસ્તકે વાસ ક્ષેપ કરો છો—તે કલ્પસૂત્રની વૃત્તિ વિગેરે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે, પણ તમે (તુંડકો) દીક્ષા આવસરે શપ્ત નાંખો છો તે વ્યાજબી કરતાં નથી કારણ કે જૈન શાસ્ત્રોમાં શપ્ત નાખવી કહી નથી.

૪૦ નાંદ મંડાવો છો લખ્યું છે—તે ઠીક છે જન મંદિરમાં વ્રત તથા દિક્ષા આપવી એમ શ્રીઅંગચુક્ષીઆ સૂત્રમાં કહ્યું છે. યતઃ

તિહિ નસ્વત્ત મહુત્ત રવિજોગા દ્ય પસન્ન
દિવસે અપ્પા વોસિરામિ । જિણ મળાદ્ પહાણ
સ્વિત્તે । ગુરુ વંદિત્તા મળદ્ દ્વિચકારિ તુમ્હે અમ્હ
ગંચ મહવ્વયાદ્ । રાદ્ મોયણ વેરમણં છઠ્ઠાદ્ આરો
વાવણિયા ॥

અર્થ—તિથી, નક્ષત્ર, ચુકુર્ત, રવીજોગાદિક જોગ, એવા પ્ર- રાસ્ત દીવસે આત્માને પાપલકી વોસીરાવે; તે જન ભુવનાદી પ્રધાન ક્ષેત્રને વિષે યુરને વાંદીને કહે—પસાપ કરી તમે હમને પાંચ મહા- વ્રત અને રાત્રી ભોજન વિરમણુ છડું આરોપો (આપો).

૪૧ “ પદીક્યાક પાંધો છો ”—લખ્યું છે તે મિથ્યા છે.

૪૨ વાંદણા દેવરાવો છો—વાંદણા કરવી તે આવકનો સુખ્ય ર્થ છે.

૪૩ લોકોને માથે આપો ફેરવો છો—તે અમારા સંવેગી મૂનિ- આ કરતા નથી; પણ તમારા રિખો રજોહરણુ ફેરવે છે તે અગાઉ લખી ગયા છીએ.

૪૪ બાંહે બરથ રાખોછો—તે મહા અસત્ય છે એ પ્રમાણે લખવાથી તેરથ પાપસ્થાનક બાંધ્યું છે.

૪૫ ડંડાસણુ રાખોછો—તે શ્રીમહાનિસીધ સુત્રમાં કહ્યું છે.

૪૬ સ્ત્રીના સંપટ કરોછો—તે મિથ્યા છે.

૪૭ પગ લગી નીચી પછેડીઓ ઓઢોછો—તે ખોટું છે. કારણ કે સંવેગી મુનિ ઓઢતા નથી, પણ તમારા રિખો પગની પાની સુધી લાંબો પાથરા જેવો ઓળ પદો પહેરે છે.

૪૮ મુરી મંત્ર દ્યોછો—તે ગણધર મહારાજની પરંપરાએ છે તેથી સત્ય છે.

૪૯ કપડા ધોવરાવોછો - તે અસત્ય છે.

૫૦ બાંબેલની ઓળી કરાવોછો—તે મહા ઉત્તમ છે. શ્રીપાળ ચરિત્ર આદી શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે. અને તેથી નવ પદનું આરાધન થાય છે પાવત્ મોક્ષે સુખની પ્રાપ્તિ કરી લેવાય છે.

૫૧ જતી મુવા કેડે લાડવો લાહોછો—તે અસત્ય છે. અમે તેનું સાંભળ્યું પણ નથી, કદાચ તમારા ટુંઢકો કરતા હોય ને તેથી યાદ આવી ગયું હોય એમ લાસે છે.

૫૨ જતી મુવા કેડે થુમ કરાવોછો—તે આવકની કરગી છે; ગુરુલક્ષિત નિમિત્તે કરવું તે આવકનો ધર્મ છે. શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં લખ્યું છે, અને તેમાં સાધુનો આદેશ નથી.

ઉપર પ્રમાણે (૫૨) પ્રશ્ન જોઈમલગ્યે લખ્યા છે તે મહા મિથ્યાત્વના ઉદયથી લખ્યા છે; પરંતુ અમે તેના પથાર્ય ઉત્તર શાસ્ત્રાનુસારે આપ્યા છે તે મુગુણી પુરુષોએ ધ્યાન દઈને વાંચી જોવા.

હવે ટુંઢકના રિખો આરાનીઓ શાસ્ત્રના આધાર વિના કેટલાએક મિથ્યા આચારો સેવે છે તે વિગેરેના પ્રશ્ન આ નિચે લખ્યા છે.

૧ આખો દિવસ મોટું બાંધીને ફરોછો તે ક્યા શાસ્ત્રથી ?

૨ બળદના પુંછડા જેમ લાંબો રમેહરણુ લટકાવી આસોછો તે ક્યા શાસ્ત્રથી ?

૩ ભીક્ષની જમ ધાટડી ખાંચોછો તે ક્યા ?

૪ ચેમા ચેક્કી ચેચાતા દ્યોછો તે ક્યા ?

૫ ચ્ચેઠા વાસણુનું ધોણુ સચુઈમ મચુખોત્પત્તિ પુકત દ્યોછો
અને તે પાંચોછો તે ક્યા ?

૬ પુજ્ય પદ્મીની આદર ચ્ચોઠોછો તે ક્યા ?

૭ પેશાખથી ગુદા ધોવોછો તે ક્યા ?

૮ લોચ કરીને પેશાખથી માયું ધોવોછો તે ક્યા ?

૯ પેશાખથી ગુહપતિ ધોવોછો તે ક્યા ?

૧૦ ચમાર (ઢેઢ) અંગી આદિને દિક્ષા ધોછો તે ક્યા ?

દ્વષ્ટાંત—શ્રીહાંસી ગામમાં લાલચંદરિખ ઢેઢ જાતિનો થયેલો હતો
અને તેણે શ્રી અંબાલામાં કાળ કર્યો છે; જ નજાએ તેનો થુમ
મણુ કરાવેલો વિદ્યમાન છે.

૧૧ છીપા તથા ભરવાડને દિક્ષા ધોછો તે ક્યા ?

૧૨ કાલ, છીપા તથા ભરવાડના ધરનું ખાચોછો તે ક્યા ?

૧૩ સજયાતર ધરનું આહાર પાણી આવતા જતા દ્યોછો
ત ક્યા ?

૧૪ વિહાર કરતાં ઈરીઆવહી પડિફમોછો તે ક્યા ?

૧૫ કાયોત્સર્જને ધ્યાન કહોછો તે ક્યા ?

૧૬ નદિમાં પોતે ઉતરવું પણુ આહાર પાણી ન અર્ધ જવું
તે ક્યા ?

૧૭ પ્રતિક્રમણુ કરી રહ્યા પછી ખમાવોછો તે ક્યા ?

૧૮ પાખીની પેઠ દ્યોછો તે ક્યા ?

૧૯ ખે સાધુ વચ્ચે સાત પાત્રા રાખો છો તે ક્યા ?

૨૦ જેના ધરની એક વસ્તુ અસુઝતી હોય તેનું ધર આખો
દિવસ અસુઝતુ ગણવું તે ક્યા ? દ્વષ્ટાંત—શ્રીઝોડખમાં એકે રિખ
સંધાણી કુળીઆમાં મોચરી કરવા જતો હતો તેને એક કુંઠકની
અડકીમાં પેસતાં કુચો ભર્યો. કુંઠકે રિખજીને બોલાવ્યા ત્યારે રિ-
ખજીએ કહ્યું “ નહિ! નહિ! આજતો તેરી ખડકી અસુઝતી હો

અર્થ, હમ નહીં આપેંગે ” આ વચન સાંભળી દુંદક બોલ્યો— તેણે શું કારણ? રિખજીએ જવાબ દીધો “ કુત્તે ઉપડે મુખે ભસે ” દુંદક બોલ્યો—રિખજી! બચરજી રિખતો કુતુ ભસે છે તોપણ આવે છે. પ્રુજીએ જવાબ દીધો “ સોતો એસાહી હે, હમ આનવાલે નહિ ” એ પ્રમાણે કહીને રસ્તો પકડ્યો. આ સંવાદ સાંભળવાને એક મશ્કરો ઉભો હતો તે બોલ્યો કે રિખજી! કોઈ ગામમાં પેસતાં તમારો વેષ જોઈને કુતુ ભસે તો તમારે તે ગામ આપુ અમુકુ થઈ જવું હશે નહિ વાર !!

મુસાજનો આ ખેતલી વાત ઉપરથી વિચાર કરવો પટે છે કે આવી રીતે ઉપરથી ખોટો ડોળ દમામ દેખાડીને ભોળા ભોકોને પોતાના ફંદમાં ફસાવી દેછે; માટે એવા ભોળા ભોકોના રક્ષણ નિમિત્તે યથારાજિતએ તે કુપંચનું (ઉન્મુળના) કરવાને તત્પર થઈ જાય.

૨૧ કપડાં પહોરવાં તેના ખદલાનું પચ્ચખાણું કરાવો છો તે ક્યા ?

૨૨ જે વંદના કરે તેને “દયા પાળોજી” કહોછો તે ક્યા ?

૨૩ એક અંકથી એટલે નવ રૂપીઆની કિંમત ઉપરાંતના કપડા ન લેવા તે ક્યા ?

૨૪ ધારણા મુજબ ત્યાગ કરાવોછો તે ક્યા ?

૨૫ ખાર પહોરનું ઉતુ પાણી લ્યોછો તે ક્યા ?

૨૬ જ્યારે દિક્ષા દો ત્યારે પહેલા ધરિઆવહી પડિઠ્ઠાપો, સર્વે શ્રાવકો પાસે વંદણા કરાવો, અને પછી દિક્ષા આપો તે ક્યા ?

૨૭ ચાદર સફૂતતો ચોળપટો મઝીન અને ચોળપટો ઉમ્મજો તો ચાદર મઝીન તે ક્યા ?

૨૮ કોઈ રિખે કાળ કર્ચાના ખખર આવે અથવા મરી વ્જા ત્યારે ચાર લોગમ્સનો કાઉસગ્ગ કરોછો તે ક્યા ?

૨૯ ઉભા રહીને કાઉસગ્ગ કરોતો જે હાથ ભાંચા કરીને અને બેસીને કરો તો જે હાથ એકઠા કરીને કરોછો તે ક્યા ?

૩૦ પડિમા ધારી આવક નામ ધરાવી રિખને વેપે ફરવું અને માગી ખાવું તે ક્યા ?

૩૧ પુજ્યજી મહારાજ કહેવું તે ક્યા ?

૩૨ પુજ્ય પદ્મિની વખતે આદર દેવી તે ક્યા ?

૩૩ ચોળપટાના બે છેડા ધાધરાની જેમ શીવી લાઇને સ્ત્રી. ઓની પહે મોઢા આગળ પાટલી વાળીને પહેરવો તે ક્યા ?

૩૪ વી દિક્ષા દેવી ત્યારે દશ વૈકાલિકવું છ જીવણીઆ અધ્યયન સંભળાવવું તે ક્યા ?

૩૫ લોચ કરાવીને સર્વ સાધુને વંદણા કરવો કે ક્યા ?

૩૬ જ્યારે પુજ્ય પદ્મી ઘોઘો ત્યારે આદરના ચારછેડા પકડી રાખનારને એક એક વિગય અથવા વસ્તુનો ત્યાગ કરાવો છો તે ક્યા ?

૩૭ પદ્મ રાખવું જેમાં પાત્ર મુકીને દિશાએ બાંધ્યોછો તે ક્યા ?

૩૮ રાત્રે માંચુ ઢાંકીને બહાર નીકળવું અને દીપસે સવારથી માંડીને ઉપાડે માથે ફરવું તે ક્યા ?

૩૯ ધોળુમાંથી તથા પાણીમાંથી પુરા પ્રમુખ જીવ નીકળે તેને દીલી માટીમાં એટલે કચરામાં નાંખોછો તે ક્યા ? કારણ કે તે કચરામાં કાચી માટી તથા નીમોદ હોય છે.

૪૦ જ્યારે ગૃહસ્થને ખેર મોચરી જવું ત્યારે ચોરની જેમ પેસવું અને નીકળવું ત્યારે શાહુકારની જેમ નીકળવું કહોછો તે ક્યા ?

૪૧ આઠ પહોરનો પોસહ કરે તો (૨૫) વ્રતનું* ફળ કહોછો તે ક્યા ?

૪૨ દયા ખાજે તો દશ વ્રતનું ફળ ખતાવોછો તે ક્યા ?

૪૩ સમકીત ઘોઘો ત્યારે (૨૫) વ્રત કરાવોછો તે ક્યા ?

૪૪ મોઢુ સમકીત ઘોઘો ત્યારે (૧૮૦) વ્રત કરાવોછો તે ક્યા ?

* કુંદીઆ બોકો ઉપાસને વ્રત કહે છે.

૪૫ ઉપવાસ પ્રચુખ તપસ્યાને પારણે પોરસી કરે તો એ ઉપવાસનું ફળ કહોછો તે ક્યા ?

૪૬ છઠ વિગેરે તપસ્યાને પારણે પોરસી કરે તો પાંચગણુ તપસ્યા ફળ કહોછો તે ક્યા ?

૪૭ ચાર ચાર મહીને આગ્રોપણુ કરો છો તે ક્યા ?

૪૮ પોસહ કરેતો અગ્નીઆર મહોટા વ્રત કહીને ઉચરાવોછો તે ક્યા ?

૪૯ પોસહ પારેતો અગ્નીઆર નાના વ્રત કહીને પરાવોછો તે ક્યા ?

૫૦ સામાયક કરેતો નવચુ વ્રત કહીને ઉચરાવોછો તે ક્યા ?

૫૧ સામાયક કરેતો એક એ મુહુર્ત અથવા એક એ ધડી ઉચરાવતા કહેવો તે ક્યા ?

૫૨ સામાયક પારે તો નવચુ સામાયક વ્રત કહીને પરાવનું તે ક્યા ?

૫૩ જો વ્રત કરીને પાણી પીવું હોય તો પોસહ ન કરે સંવર કરે તે ક્યા ?

૫૪ જ્યારે કોઈ દિક્ષા લેવાવાળો હોય ત્યારે તેના નામથી પુસ્તક તથા વસ્ત્ર પાત્ર હોયોછો તે ક્યા ?

૫૫ જ્યારે આહાર કરોછો ત્યારે પાત્રા નીચે એક વસ્ત્ર પાથરોછો જેવું નામ માંડત્રા કહોછો તે ક્યા ?

૫૬ દહીની ઊંચા તથા ગળા પાણી પીને એક એ માસ સુધી રહેવું અને કહેવું કે મહીના એ મહીનાના ઉપાસ કર્યા તે ક્યા ?

૫૭ એક સાધુને મહીનાથી વધારે તપસ્યા કરાવીને બધા રિખો કહપથી અધિક એક જગ્યાએ રહોછો તે ક્યા ?

૫૮ જ્યારે લોચ કરોછો ત્યારે ગૃહસ્થની પાસે ઉપવાસાદિક કરાવો છો તે લોચ પોતે કરવો અને દંડ ગૃહસ્થની પાસેથી લેવો તે ક્યા ?

૫૯ રંગેહરણની ડાંડી ઉપર કપડુ વીંટવું તે જીવ રક્ષા માટે કહોછો તે ક્યા ?

૬૦ સફેત કપડા નવા પહેરવા તે ક્યા ?

૬૧ રોજ સવારે સુર્ય ઉગે ત્યારે આરા લેવી તે ક્યા ?

૬૨ ધરડાને ડાંડો રાખવો ખીજાને ન રાખવો તે ક્યા ?

૬૩ મુહપતિ બાંધવાથી વાયુકાયની રક્ષા થાય એવું કહોછો તે ક્યા ?

૬૪ ગોચરી હાથમાં લટકાવીને ફકીરની જેમ ડાવવી તે ક્યા ?

૬૫ અન્ય તિથી માટે કરેલું ભોજન હોય તેને કહેવું કે તમારે શંકા ન હોયતો આપો તે ક્યા ?

૬૬ સોય લોહાની રોતે રાખેતો ઉપવાસનો રહેતો ક્યા ?

૬૭ સોય તુટી જાયતો છકનો હુંડ તે ક્યા ?

૬૮ સોય ખોવાયતો અઠમનો હુંડ તે ક્યા ?

૬૯ પાંચ પદની તથા આઠ પદની ખમાવાણુ કહોછો તે ક્યા ?

૭૦ શાસ્ત્રમાં સાધુઓના સચુહને કુળ, ગણ, સંધ કહ્યાછે. એને તેને ઢોળું કહોછો તે ક્યા ? કારણ કે ઢોળુંતો ભવાયાનું કહેવાયછે.

૭૧ મુહપતિમાં ઘોરો નાંખવો, નાંખીને મોઢા સાથે બાંધવું તે ક્યા ?

૭૨ ઓઘાની ડાંડી મરજાદ વિનાની લાંબી રાખવી તે ક્યા ?

૭૩ આરવ્રત મહોટા ખેડીને ખોલવા તે ક્યા ?

૭૪ આરવ્રત છોટા ઉભા રહીને ખોલવા તે ક્યા ?

૭૫ જ્યારે નમુથુણું કહેવું ત્યારે આઘમાં થઈ થુઈ તથા ન-મસ્કાર નમુથુણું કહેવું તે ક્યા ?

૭૬ નદિ ઉતરીને ખેડા તેલાનો હુંડ લેવો તે ક્યા ?

૭૭ રસ્તામાં નદિ આવતી હોયતો ખે ચાર ગાઉ ફેરમાં જવું પણ નદિ ન ઉતરવી તે ક્યા ?

૭૮ દિશાએ જવું ત્યારે ખંડીઆ કપડાથી યુદ્ધ લોવી તે ક્યા ?

૭૯ સામાયક કરતાં મુહાગણુ સ્ત્રી પચરંગી મુહપતિ બાંધે, વિધવા એકરંગી બાંધે તે ક્યા ?

૮૦ દીવાળીને દિવસે ઉતરાધ્યયન સંભળાવવું તે ક્યા ?

૮૧ પ્રભુએ દીવાળીને દીવસે ઉત્તરાધ્યયન કેલું છે એમ કહો છો તે ક્યા ?

૮૨ ઓધાની ઉપર દોરાના ત્રણ બંધ દોાછો તે ક્યા ?

૮૩ ઓધાની દરીઓમાં જંજીરી (સાંગર) નાંખવી તે ક્યા ?

૮૪ રંગેહરણુ ખભા ઉપર રાખીને વિહાર કરવો તે ક્યા ?

૮૫ પ્રથમ મહોટા સાધુ પાંચ પદની ખમાનણુ કરે, પછી નમના સાધુ કરે તે ક્યા ?

૮૬ કુંડરીકે એક હજાર વર્ષ સુધી બેસે બેસે પારણુ કેયું કહો છો તે ક્યા ?

૮૭ ગોસાળાના અગીઆરલાખ આવક થયા કહો છો તે ક્યા ?

૮૮ પડિકમણુ આવડ્યા પછી વડી દિક્ષા દેવી તે ક્યા ?

૮૯ સોળ દિવસની અથવા તેર દિવસની પાખી ન કરવી તે ક્યા ?

૯૦ પાંચમા આરાને છેડે દશ વૈકાળિકના ચાર અધ્યયન રહેશે એમ કહો છો તે ક્યા ?

૯૧ પુણીઆ આવકે સામાયક કર્યા કહો છો તે ક્યા ?

૯૨ બેભાથી વધારે તપમાં પારિઠાવણીઆ આગાર ન દેવો તે ક્યા ?

૯૩ વધારે થયેલ પુસ્તકોનો ત્યાગ કરી દેવો, પોતાની નિઆ-એ ન રાખવા તે ક્યા ?

૯૪ નાની પુંજણી રાખો છો તે ક્યા ?

૯૫ પોથી ઉપર રંગદાર દોરો ન રાખવો કહો છો તે ક્યા ?

૯૬ પોતે કાગળ ન લખવો ગૃહસ્થ પાસે લખાવવો તે ક્યા ?

૯૭ કપડા સાજીથી ન ધોવા પાણીથી ધોવા તે ક્યા ?

૯૮ આવક પડિકમણુમાં અમલુ સુત્ર કેહેછે તે ક્યા ? કારણુ કે અમલુસુત્રમાં તો સાધુના પંચ મહાવ્રત તથા ગોચરી પ્રત્યુખની આબોયણુ છે.

૯૯ સામાયક બાંધુ એમ કહો છો તે ક્યા ?

૧૦૦ વિહાર કર્યાને બહારે ઉઠ્યા કહ્યોછો તે ક્યા ? ઉઠ્યા એ-
ટલે દીઉડયો કે શું તે કાંઈ સમજાવુ નથી.

૧૦૧ એકજણુ લોગસ્સ ખોલી જાય ને સોને કાઉસગ થાય
તે ક્યા ?

૧૦૨ પજીશાણુમાં અંતગડ દશાંગ સુત્રજ વાંચ્યોછો તે ક્યા ?

૧૦૩ કેટલાએક ગામમાં કલ્પસુત્ર વાંચ્યોછો અને માનતા
નથી તે ક્યા ?

૧૦૪ કોઈ રિખ મરી જાય ત્યારે પુસ્તક વિગેરેના ગૃહસ્થની
પેઠે ભાગ પાડીને વહેંચી લ્યોછો તે ક્યા ? દ્રુટાંત—શ્રી લીખડીમાં
દેવજીરીખનું ધણુ તકરારો થયા બાદ બાર ભાગ વહેંચાયેલું છે.

૧૦૫ શ્રી ધોજેરા તથા લીખડીમાં પૈસા વિગેરે નાંખવાના
ભંડારા કર્યા છે તે ક્યા ?

૧૦૬ શ્રી ધોજેરામાં પાડી કરંછિ તે ક્યા ?

ઉપર પ્રમાણુ (૧૦૬) પ્રશ્ન દુંડકોના આચાર વિગેરેના સંબંધ-
ના લખેલા છે, તે ઉપર વિચાર કરવાથી સ્પષ્ટ રીતે માલમ પડશે
કે તેઓનો આચાર વ્યવહાર જન શાસ્ત્રોથી વિરુદ્ધ છે.

સુરાજનો ! સંવેગી જૈન મુનિઓ દેશ દેશમાં વિચરેછે પણ
તેઓના ઉપગરણુ, અને ક્રિયા વિગેરે ધણું કરીને સરખીજ હોય
છે, અને દુંડકોના મારવાડ, મેવાડ, પંજાબ, માળવા, ગુજરાત,
તથા કાઠીઆવાડ વિગેરે દેશોમાં રહેનાર રિખોના ઉપગરણુ, પોસહ
પ્રતિક્રમણુની વિધિ અને ક્રિયા વિગેરે જુદી જુદી તરેહની છે તે
ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે તે સર્વેની ક્રિયા વિગેરે સ્વકપોજ ક-
લિપત છે, શાસ્ત્રાનુસારે નથી.

દુંડકો મિથ્યાત્વના ઉદયથી બત્રીશજ સુત્રો માનીને પાકીના
સુત્ર, પંચાંગી, તથા ધર્મ ધુરંધર પુર્વધારી પુર્વાચાર્યોના કરેલા ગ્રંથો,
પ્રકરણો વિગેરે માનતા નથી તેને અમે પુછીએ છીએ કે નીચે
લખેલા અધિકાર તમે માનોછો તે તમારા માન્ય કરેલા બત્રીશ
સુત્રના મુજબ તો કોઈપણ ઠેકાણે છે નહિ ત્યારે ક્યાંથી માનોછો ?
તેની પાદ નીચે પ્રમાણુ.

- ૧ જંબુ સ્વામીની આઠ સ્ત્રી.
- ૨ પાંચરો સત્તાવીશની દક્ષિણ.
- ૩ મહાવીર સ્વામીના સત્તાવીશ ભવ.
- ૪ ચંદનખાળાએ અડદના ખાકુળા વહોરાવ્યા.
- ૫ ચંદનખાળા દધીવાહન રાજની પુત્રી.
- ૬ ચંદનખાળા ધનાશેઠને ત્યાં રહી.
- ૭ ચંદનખાળાએ છ મહીનાનું પારણું કરાવ્યું.
- ૮ સંગમ દેવતાનો ઉપસર્ગ.
- ૯ શ્રીમહાવીર સ્વામીને ખીલાનો ઉપસર્ગ.
- ૧૦ શ્રીમહાવીર સ્વામીએ (૧૪) ચોમાસા નાભે પાડે કર્યો.
- ૧૧ શ્રીમહાવીર સ્વામીને પુરણુરોઠે અડદને ખાકુળે પ્રતિલાભ્યા.
- ૧૨ શ્રીમહાવીર સાથે જોતમ સ્વામીએ વાદ કર્યો.
- ૧૩ શ્રીમહાવીરે ચંડકોશીઆ નાગને પ્રતિબોધ્યો.
- ૧૪ શ્રીમહાવીર સ્વામીએ મેરૂપર્વત કંપાવ્યો.
- ૧૫ ચેડા રાજની સાત પુત્રી સતી છે તે.
- ૧૬ અભય કુમારે મહેલ ખાળ્યો તે.
- ૧૭ ઐણીકરાજ ચાર ખોલ કરે તો નકે ન જાય તે.
- ૧૮ ઐણીક રાજને સમજાવવા સારૂ અગડખંખ બનાવ્યો ઠહોછો તે.
- ૧૯ શ્રી પ્રસન્નચંદ રાજનો અધિકાર.
- ૨૦ દીવાળીને દિવસે અઢાર દેશના રાજાએ પોસહ કર્યો તે.
- ૨૧ શ્રીમહાવીર સ્વામીના સપળા તપ.
- ૨૨ શ્રીમહાવીર સ્વામીનો જમાળી લાણુજ.
- ૨૩ શ્રી મહાવીર સ્વામીનો જમાળી જમાઈ.
- ૨૪ ત્રિશલા રાણી ચેડા રાજની બહેન.
- ૨૫ શ્રી કરકેડુ રાજ પદમાવતીના પુત્ર.
- ૨૬ શ્રી નમીરાજ, મદનરેખા, અને જુગખાહુનું ચરિત્ર.
- ૨૭ શ્રી બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તિની કથા.

- ૨૮ શ્રી સગર ચક્રવર્તિની કથા.
- ૨૯ શ્રી સંભુમ ચક્રવર્તિ સાતમો ખંડ સાધવા ગયા તે.
- ૩૦ શ્રી મેઘરથ રાજાએ પારેવો બચાવ્યો તે.
- ૩૧ શ્રી નેમીનાથ તથા રાજમતીના નવ ભવ.
- ૩૨ શ્રી રાજમતીના પાપનું નામ ઉગ્રસેન.
- ૩૩ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુએ નાગ નાગણી બચાવ્યા તે.
- ૩૪ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને ક્રમે ઉપસર્ગ કર્યો તે.
- ૩૫ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના દશ ભવ.
- ૩૬ શ્રી શિવભદ્રેવજીએ ધના રોડના ભવમાં ધૂતનું દાન દીધું તે.
- ૩૭ શ્રી દંડાણુ મુનિનો અધિકાર.
- ૩૮ શ્રી બળભદ્ર મુનિએ વનમાં મૃગને પ્રતિમોહ્યો તે.
- ૩૯ શ્રી ત્રેતારજ મુનિનો અધિકાર.
- ૪૦ સુભદ્રા સતીનો અધિકાર.
- ૪૧ સોળ સતીના નામ.
- ૪૨ શ્રી ધના શાળિભદ્રનો અધિકાર.
- ૪૩ શ્રી ધુળીભદ્રનો અધિકાર.
- ૪૪ નિર્ગાહિ રાજાનો અધિકાર.
- ૪૫ ગુણુદાણુ દાર.
- ૪૬ એકસો બાવીશ ઉદય પ્રકૃતિનો અધિકાર.
- ૪૭ એકસો વીશ બંધ પ્રકૃતિનો અધિકાર.
- ૪૮ એકસો અડતાળીશ સત્તા પ્રકૃતિનો અધિકાર.
- ૪૯ દશ પ્રાણુ.
- ૫૦ જીવના પાંચરોં ત્રેસડ ભેદની મોટી ગતાગતિ.
- ૫૧ બાસડીઆની રચના.
- ૫૨ ભૃગુ પુરોહિતાદિનો પુર્યજન્મનો વૃતાંત.
- ૫૩ ભૃગુ પુરોહિતે પોતાના છોકરાને પ્રતિમોહ્યો તે.
- ૫૪ રામાયણનો અધિકાર.
- ૫૫ શ્રી જૌતમસ્વામી દેવશર્માને પ્રતિમોહવાને ગયા.

- ૫૬ પાંચીશ વાણીના ગુણુ.
- ૫૭ ચ્ચરિત્તના બાર ગુણુ.
- ૫૮ આચાર્યના છત્રીશ ગુણુ.
- ૫૯ ઉપાધ્યાયના પચ્ચત્રીશ ગુણુ.
- ૬૦ સામાયકના બચ્ચત્રીશ દોષ.
- ૬૧ કાઉસગ્ગના ઓગણીશ દોષ.
- ૬૨ શ્રાવકના એકત્રીશ ગુણુ.
- ૬૩ ચઉદ રાજલોકનું પ્રમાણુ.
- ૬૪ પહેલી નર્ક બેકરાજની.
- ૬૫ બીજી નર્કથી એક એક રાજની વૃદ્ધિ કરવી તે.
- ૬૬ સમ્પત્તના સડસઠ ખોલ.
- ૬૭ સામાયક કરવાની વિધિ.
- ૬૮ સામાયક પારવાની વિધિ.
- ૬૯ પોસહ કરવાની વિધિ.
- ૭૦ પોસહ પારવાની વિધિ.
- ૭૧ દિક્ષા દેવાની વિધિ.
- ૭૨ શ્રાવકને વ્રત દેવાની વિધિ.
- ૭૩ સંથારો કરવાની વિધિ.
- ૭૪ નદિ ઉતરીને એલા તેજાનો ઉડ દયોછો તે.
- ૭૫ ચોમાસા પહેલા એક મહીને આવવું કહોછો તે.
- ૭૬ સાંજે પાંચમ થતી હોયતો સંવત્સરી કરોછો તે.
- ૭૭ પક્ષી પરિક્રમણુ બાર લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરવો.
- ૭૮ ચઉમાસી પરિક્રમણુ વીશ લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરવો.
- ૭૯ સંવત્સરી પરિક્રમણુ ચાળીશ લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરવો.
- ૮૦ સંવત્સરીએ પેઠનો અઠમ.
- ૮૧ પાત્રા રકત, શ્વેત, શ્યામ રંગના રાખવા તે.
- ૮૨ ચોળપટાનું મોટું શીયોછો તે.
- ૮૩ પુન્ય ચદ્ધિ ધોછો તેતી વિધિ.

- ૯૪ નાની સમ્યક્ત્વના (૨૫) વ્રત.
 ૯૫ મહોદી સમ્યક્ત્વના (૧૨૦) વ્રત.
 ૯૬ રોજ પડિકમણામાં ચાર ભોગસ્સનો કાઉસગ્ગ.
 ૯૭ અનંત ચોવીશી ખોજોછો તે.
 ૯૮ પાંચ પદની ખમાચણા કહોછો તે.
 ૯૯ ચંદણા કરે તેને “દયાપાળો” કહેવું તથા “અરુ હાઅ” કહેવું.
 ૧૦૦ મરેદરી માતા હાથીના હોઠામાં મોક્ષ પંચાયા.
 ૧૦૧ આહ્વા સુંદરી કુમારી રહી.
 ૧૦૨ ભરત ખાડુમળનું પુત્ર.
 ૧૦૩ દશ ચક્રવર્તિ મોક્ષે ગયા.
 ૧૦૪ નંદિષેણનો અધિકાર.
 ૧૦૫ ઢાળ તથા ચોપાઈ વાંચોછો તે.
 ૧૦૬ વગુ પાત્રા રાખોછો તે.
 ૧૦૭ દિશા જવાનું પડલું રાખોછો તે.
 ૧૦૮ દિક્ષા દેતી વખતે ચોઢડી પાડવી તે.
 ૧૦૯ સતતકુમાર ચક્રવર્તિનું રૂપ જોવા દેવતા આળ્યા તે.
 ૧૦૦ છ મહિને લોચ કરવો તે.
 ૧૦૧ ભરતજીને ત્યાં દશ લાખ મગુ મીઠું રોજ જોઈવું હવું તે.
 ૧૦૨ ખાડુચળજીને આહ્વા સુંદરીએ કહ્યું કે હું ! ભાઈ ગજ-
 ચક્રી ઉતરો.
 ૧૦૩ ખાડુમળ વર્ષસુધી કાઉસગ્ગ રહ્યા.
 ૧૦૪ સગર ચક્રવર્તિના સાઠ હજાર પુત્ર.
 ૧૦૫ ભગીરથ ગંગા લાવ્યા.
 ૧૦૬ ખાર ચક્રવર્તિની સ્થિતિ.
 ૦૭ ખાર૧ ચક્રવર્તિની અવગાહના.
 ૧૦૮ નવ વાસુદેવ બળદેવની સ્થિતિ.
 ૧૦૯ નવ વાસુદેવ બળદેવની અવગાહના.
 ૧૧૦ નવ પ્રતિવાસુદેવની સ્થિતિ.

- ૧૧૧ નવ પ્રતિવાસુદેવની અવગાહના.
 ૧૧૨ નવ નારદના નામ.
 ૧૧૩ ચઉવીશ તિથેકરના આંતરા.
 ૧૧૪ અગીઆર રૂઢ.
 ૧૧૫ ખંચક મુનિની આળ ઉતારી.
 ૧૧૬ સ્કુંદક મુનિના (૪૯૯) શિષ્ય ઘાણીમાં પીડ્યા.
 ૧૧૭ અરણીક મુનિનો અધિકાર.
 ૧૧૮ અપાઢાભુતિ મુનિનો અધિકાર.
 ૧૧૯ અપાઢા ભુતિ નટણીવાળાનો અધિકાર.
 ૧૨૦ સુદર્શન રોઠને અભયા રાણીનો અધિકાર.
 ૧૨૧ તેર દિવશની પક્ષી ન કરવી તે.
 ૧૨૨ સોળ દિવશની પક્ષી ન કરવી તે.
 ૧૨૩ આઠ દિવશના ચર્ચુશણ કરવા.
 ૧૨૪ અધિક માસ હોય તો પાંચ મહીનાનું ચોમાસુ કરવું.
 ૧૨૫ આવણુ ખે હોય તો ખીળ આવણુમાં સંવત્સરી કરોછો તે.
 ૧૨૬ ભાદ્રપદ ખે હોય તો પહેલા ભાદ્રપદમાં સંવત્સરી કરોછો તે.
 ૧૨૭ ચેલણુ રાણી કપટ કરીને અણીક રાગને પરણી.
 ૧૨૮ છપ્પન કોડિ યાદવ.
 ૧૨૯ દારકામાં સાઠ કોડિ ધર.
 ૧૩૦ દારકાની બાહાર બહોતેર કોડિ ધર.
 ૧૩૧ રેવતી આધિકાએ કોળાપાક વહોરાવ્યો છે તે.
 ૧૩૨ શ્રી પાર્શ્વનાથની સ્ત્રીનું નામ પ્રભાવતી.
 ૧૩૩ શ્રી મહાવીર સ્વામીની પુત્રિને ઢંક આવકે સમજાવી.
 ૧૩૪ ભગવંતની જન્મરાશી ઉપર એ હજાર વર્ષનો ભસ્મ મૂકે
 બેઠો છે તે.
 ૧૩૫ ભગવંતના નિર્વાણ દિવસથી દિવાળી ચાલી છે તે.
 ૧૩૬ હસ્તીપાળ રાગાએ પ્રભુને નિનંતી કરી કે ચરમ ચોમાસુ
 અન્ને કરો.

- ૧૩૭ દિવાળીને આગસે દિવસે ઉત્તરાધ્યયન સંભળાવે છે તે.
 ૧૩૮ દિવાળીને દિવસે પ્રભુએ છત્રીરા ઉત્તર અધ્યયન કહ્યા છે તે.
 ૧૩૯ શાળિભદ્ર પુર્વભવમાં ક્ષીરનું દાન દીધું તે.
 ૧૪૦ કયવજ્ઞા કુમારની કથા.
 ૧૪૧ અલય કુમારની કથા.
 ૧૪૨ જંમુસ્વામીની આઠ સ્ત્રીઓના નામ.
 ૧૪૩ જંમુકુમારનું પુર્વભવમાં ભવ દેવ નામ અને સ્ત્રીનું નામીલા નામ.
 ૧૪૪ જંમુકુમારના માતા પિતાનું નામ ધારણી તથા રિવભદ્ર.
 ૧૪૫ અઢાર નાત્રા એક ભવમાં થયા તેની કથા.
 ૧૪૬ જંમુકુમારની સ્ત્રીઓએ આઠ કથા કહી.
 ૧૪૭ જંમુકુમારે આઠ કથા કહી.
 ૧૪૮ પ્રભવો પાંચસો ચોરને લઈને આવ્યો.
 ૧૪૯ જંમુકુમારને દાયજામાં નવાણુ કોડ સોનેયા આવ્યા.
 ૧૫૦ સિતા સતીને રાવણુ હરી ગયો.
 ૧૫૧ રાવણુના ભાઈઓના હુંભકાર્ણુ તથા ચિલિષણુ નામ.
 ૧૫૨ રાવણુની બહેનનું નામ સુર્પનખા.
 ૧૫૩ રાવણુનો બનેલી ખરદુષણુ.
 ૧૫૪ રાવણુની રાણીનું નામ મંદોદરી.
 ૧૫૫ રાવણુના પુત્રનું નામ હંદ્રિહન.
 ૧૫૬ રાવણુની સંકા સોનાની.
 ૧૫૭ પવનંજય તથા અંજના સતીના પુત્ર હનુમાનનું ચરિત્ર.
 ૧૫૮ લક્ષ્મણુની માતાનું નામ સુમિત્રા.
 ૧૫૯ સિતાએ ધીજ કપું.
 ૧૬૦ જરાસંઘની પુત્રિ જયયશા.
 ૧૬૧ જરાવિદ્યા નેમનાથજીના ચર્ણુ જળથી નારા પામી.
 ૧૬૨ કુંતાજીનો પુત્ર કર્ણ.
 ૧૬૩ પાંડવોએ યુગારમાં દ્રૌપદિ હારી.

૧૬૪ વસુદેવની ૭૨૦૦૦ સ્ત્રી.

૧૬૫ વસુદેવ પુર્યભવમાં નંદીપેણુ હતા અને તેણે સાધુની વૈવાચન્ય કરી તે.

૧૬૬ હરીકેશી મુનિનો પુર્ય ભવ.

૧૬૭ પાંચમાં આરામાં સો સો વર્ષે છ મહીના આયુષ્ય ઘટે.

૧૬૮ પાંચમાં અ રાત્રો જીવનો આકાર કહોછો તે.

૧૬૯ પાંચમાં આરાની શરૂઆતમાં (૧૨૦) વર્ષનું આયુષ્ય.

૧૭૦ સંપુર્ણ પદવી દ્વાર.

૧૭૧ ભરતજીની આરીસા ભુવનમાં પીંટી નીકળી પડી.

૧૭૨ ભરતજીને દેવતાએ સાધુનો વેષ આપ્યો.

૧૭૩ સાધુનો વેષ દેખીને રાણીઓ હસના લાગી કહોછો તે.

૧૭૪ શ્રી રિષભદેવજીએ પારણામાં (૧૦૮) ઘડા શેરડીના રસના પીધા.

૧૭૫ મરૂદેવી માતાએ (૬૫૦૦૦) પેઠી દીધી.

૧૭૬ મરૂદેવી માતાને રોતાં રોતાં આંખે પડળ આપ્યા.

૧૭૭ શ્રી રિષભદેવ તથા ઐયાંસ કુમારનો પુર્ય ભવ.

૧૭૮ ભરતજીએ પુર્ય ભવમાં (૫૦૦) મુનિને આહાર લાવી દીધો.

૧૭૯ બાહુમળજીએ પુર્ય ભવમાં (૫૦૦) મુનિની વૈવાચન્ય કરી.

૧૮૦ શ્રી રિષભદેવજીએ પુર્ય ભવમાં બળદને અંતરાય કયાં તેથી એક વર્ષસુધી ભુખ્યા રહ્યા તે.

૧૮૧ પ્રહુત્ર કુમારને દેવતા હરી ગયા.

૧૮૨ શાંખકુમારનું ચરિત્ર.

૧૮૩ જરાસંધના કાળી કુમારાદિ પાંચરો પુત્ર યાદવોની પા-
છળ આપ્યા.

૧૮૪ યાદવ ત્રી કુળદેવીએ કાળી કુમારને છાપ્યો.

૧૮૫ રાવણુ ચોથી નકે ગયા.

૧૮૬ કુંભકર્ણુ તથા ઇંદ્રજીત મોક્ષે ગયા.

૧૮૭ કૌરવ પાંડવનું યુદ્ધ.

૧૮૮ રહેનેત્રીએ પચાસ સ્ત્રીઓ છાંડી.

૧૮૯ ચેડા રાજની પૂત્રી ચેડાગુએ જોગીઓને જીતી કાઢી રીને ખવરાવી.

૧૯૦ શાજિલદ્રની ખત્રીરા રાણી.

૧૯૧ શાજિલદ્રની માતાનું નામ ભદ્રા.

૧૯૨ શાજિલદ્રના પિતાનું નામ ઓલદ્ર.

૧૯૩ શાજિલદ્રની ખહેન સુમુદ્રા.

૧૯૪ શાજિલદ્રનો ખનેત્રી ધન્નો.

૧૯૫ શાજિલદ્ર એક એક દિવસે એક એક સ્ત્રી છાંડતાં.

૧૯૬ ધન્નાની આઠ સ્ત્રી.

૧૯૭ ધન્નાજી એકજ દિવસે આઠ સ્ત્રી છાંડી.

૧૯૮ ધન્નાશાજિલદ્રે સંયારો કર્યાં.

૧૯૯ સંયારાની જગ્યાએ શાજિલદ્રની માતા ગઈ.

૨૦૦ ધન્નાજીએ આંખ ન મટકાવી તેથી મોક્ષે ગયા.

૨૦૧ શાજિલદ્રે આંખ મટકાવી તેથી મોક્ષે ગયા નહીં.

૨૦૨ એવંતી સુકમાળનું ચરિત્ર.

૨૦૩ દેવશી પડિકમણીની વિધિ.

૨૦૪ રાઈ પડિકમણીની વિધિ.

૨૦૫ પક્ષી પડિકમણીની વિધિ.

૨૦૬ ચઉમાસી પડિકમણીની વિધિ.

૨૦૭ સંવત્સરી પડિકમણીની વિધિ.

૨૦૮ નદિ ઉતરે તો તેજાનો હંડ કહોછો તે.

૨૦૯ નાચમાં ખસીને ઉતરે તોપણ તેજાનો હંડ કહોછો તે.

૨૧૦ વિજય શેઠ અને વિજયા રાણીનો અધિકાર.

૨૧૧ પ્રભુના નિર્વાણ પછી (૬૮૦) વર્ષે પુસ્તક લખાણ.

૨૧૨ ખાર વંરશી કુકાળ પડ્યો.

૨૧૩ ચંદ્રગુપ્ત રાજને સોળ સ્વમ્ના આગ્યા.

૨૧૪ ખાંચમા આરાને છેડે છ જીવણીયા અધ્યયન રહેશે.

૨૧૫ ખાંચમા આરાને છેડે દુધ સહ સાધું.

૨૧૬ પાંચમા આરાને છેડે કૃત્યશ્રી સાધવી.

૨૧૭ પાંચમા આરાને છેડે નાગીલ શ્રાવક.

૨૧૮ પાંચમા આરાને છેડે સત્યશ્રી શ્રાવિકા.

૨૧૯ એક આર્યો શ્રી મહાવિદેહથી મુહુપતિ લાવી.

૨૨૦ યુગિલદ્ર વેશ્યાને ઘેરે રહ્યા.

૨૨૧ સિંહગુફાવાસી સાધુ નેપાળ દેરાથી રત્ન કુંચળ લાવ્યા.

૨૨૨ દિગંબર મત નીકળ્યો.

૨૨૩ ગોસળાના અગિઆર લાખ શ્રાવક કહોછો તે.

૨૨૪ વિશ્વકુમારનો સંયંચ.

૨૨૫ સીલાકા, પ્રતિસિલાકા, મહાસિલાકા અને અત્યસ્થિત
એ ચાર પાળાનો અધિકાર.

૨૨૬ વીશ વહેરમાન.

૨૨૭ દશ પ્રાણના કલ્પ

૨૨૮ જંમુસ્વામીના નીરવાલુ પછી દશ બોલ વિદેહ ગયા.

૨૨૯ જોતમ સ્વામીનો તથા બીજા ગણધરોનો પરિવાર.

૨૩૦ અઘ્ઠાવીશ લખિંચના નામ તથા ગુણ.

૨૩૧ અસંગ્રહનું કાળ પ્રમાણ.

૨૩૨ પુણિઆ શ્રાવકનો અધિકાર.

૨૩૩ આર ચઢી, નવ બળદેવ, નવ વાસુદેવ, નવ પ્રતિ વાસુદેવ

કયા પ્રભુના અંતરમાં થયા તે.

૨૩૪ સર્વ નારડીઓના પાથડાનું અંતર, અવગાહના, તથા સ્થિતિ.

૨૩૫ સિદ્ધનો મોટો દ્વાર.

૨૩૬ સાત તર્કના (૪૯) પ્રતર.

૨૩૭ સુધર્મો સ્વામીનું આયુષ્ય.

૨૩૮ જોતમ સ્વામીનું આયુષ્ય.

૨૩૯ જંમુ સ્વામીનું આયુષ્ય.

૨૪૦ દેવ લોકના આસઠ પ્રતર.

ઉપર લખેલા (૨૪૦) અધિકાર બત્રીશ સુત્રના મૂળની અં ૬

માન્ય પડતા નથી અને તુંડકો માને છે તો તેઓ શા આધારથી માને છે ?

હવે બીજીશ સુત્રમાં જે જે બોલ કહેલા છે તે છતાં તુંડકો માનતા નથી તેમાંના થોડા બોલ નિરપક્ષ ન્યાયે ભગવંતની વાણી સત્ય માનવાવાળા અને સુગતિમાં જવાવાળા ભવ્ય જીવને સત્ત્વ પ્રાપ્તિ અર્થે લખ્યા છે.

૧ શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્રના પાંચમાં સંવર દ્વારમાં સંધુના (૧૪) ઉપગરણ પ્રભુએ કહ્યા છે તેનો મૂળ પાઠ અર્થ સત્યે અગાઉ લખાયેલ છે. નિચ્ચારું જોઈએ કે જો તુંડકો સ્વર્ણિની છે તો (૧૪) ઉપગરણ પ્રભુએ કહ્યા છે તે પ્રમાણે રાખતા કેમ નથી ? જો અન્યર્થિની છે તો જેના રંગેલા કપડા પહેરવા જોઈએ, જેથી ભોળા ભોકો દંદમાં ફસે નહીં ; અને જો ગૃહસ્થી છે તો ટોપી પાધરી પ્રમુખ પહેરવી જોઈએ.

૨ શ્રી નિસીથ સુત્રના પાંચમા ઉદ્દેશમાં કહેલું છે કે વિના પ્રમાણ રંગોહરણ રાખે તો પ્રાપ્તિ લાગે, અને તુંડકોનું રંગોહરણ તો શાસ્ત્રોક્ત પ્રમાણયુક્ત નથી. યત :

જોમિત્વ અતિરેગ પમાણ રય હરણં ધરેદ્ધ
ધરંતંવા સાદ્વજ્જદ્ધ ॥૭૦॥ તં સેવમાણે આવજ્જદ્ધ
માસિય પરિહાર દ્ઞાણં ડગ્ધાદય ॥૮॥

૩ શ્રી નિસિથ સુત્રના અદ્વારમાં ઉદ્દેશમાં કપડાને ત્રણ પસડી રંગ દેવો કહ્યો છે, અને તુંડકો દેતા નથી. યત :

જે મિત્તુ ણવણમે વથે લધે તિકદ્ધુવહુ દિવસિણં
લોધેણવા. કક્કેણવા એહાણવા પોઝમ ચુણેણવા
વણેણવા ડલોલેડ્ઝવા ડવદ્ધેડ્ઝવા ડલોતંવા ડવદ્ધે
તંવાસાદ્વજ્જદ્ધ ॥૫૨॥

૪ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનના (૨૬) મા અધ્યયનમાં પડિભેદણુ વિધિ કહી છે તે પ્રમાણે ટુંકો કરતા નથી.

૫ શ્રી ભગવતી, આચારંગ, તથા દશ પૈકાણિક સુત્રમાં સાધુને શંકો રાખવો કહ્યો છે, કુમતિઓ તે પ્રમાણે રાખતા નથી. શ્રી ભગવતી શતક આઠમે ઉદ્દેશે છેકે કહ્યું છે. યત :

एवं गोलुग रयहरणं चोलपट्टग कंचल लह्मी
संधारग वत्तवा भाणियवा.

૬ શ્રી આવશ્યક પ્રમુખ સુત્રમાં પરચ્ચખાણુના આગાર કહ્યા છે, ટુંકો તે પ્રમાણે આગાર સહીત પરચ્ચખાણુ કરાવતા નથી.

૭ શ્રી ભગવતી સુત્રમાં નિર્વિરોધ માનવું કહ્યું છે, ટુંકો માનતા નથી.

૮ શ્રી ભગવતી સુત્રમાં નિર્બુક્તિ માનવી કહી છે, અને કુમતિઓ માનતા નથી.

૯ સુત્રમાં સાધુ ને રહેવાના મકાનનું નામ ઉપાશ્રય કહ્યું છે, અને કુમતિઓએ મન કલ્પિત થાનક એવું નામ રાખી લીધું છે.

૧૦ શ્રી અનુભોગદાર સુત્રમાં ઉજળા વસ્ત્ર પહેરવાવાળાને ભ્રષ્ટાચારી દ્રવ્યાશ્રયક કરવાવાળા કહ્યા છે. ટુંકેના રિખો ઉજળા વસ્ત્ર પહેરે છે.

૧૧ સુત્રમાં ગૃહસ્થીને આહાર દેખાડવાની મના કરી છે, ટુંકો ઘેર ઘેર દેખાડતા ફરે છે.

૧૨ શ્રી આવશ્યક સુત્રમાં અમૃત્તિર્ઝં અમ્યતંતર નો પાઠ કહેવાનો લખ્યો છે, ટુંકો કહેતા નથી.

૧૩ શ્રી સમવાયંગ સુત્રમાં વાંદગુના (૨૫) આવશ્યક કરવા કહ્યા છે, તે પ્રમાણે ટુંકો કરતા નથી.

૧૪ શ્રી નંદી સુત્રમાં (૧૪૦૦૦) સુત્ર કહ્યા છે, ટુંકો માનતા નથી.

ઉપર પ્રમાણેના (૧૪) અધિકાર સુત્રમાં કહ્યા છે તેની પશુ ટુંકોને ખબર જણાતી નથી તો તેને સુત્ર ભગુણ કેમ માનવા ? અર્થાત્ અશાનીજ જાણવા.

હવે હુંદકો અંત્રાની એમ કહે છે કે એમ તો સુત્ર માનીએ છીએ; નિયુક્તિ, ભાષ્ય, ચુર્ણિ, ટીકા વિગેરે પંચાંગી માનતા નથી. તેનો ઉત્તર --

૧. સુત્રમાં કહ્યું છે કે, અથયં મામેઈ અરદા. સુત્તં ગુથયંતિ મણહરા નિર્ણયં.

અર્થ—સુત્ર તો ગણવંરના રચેલા છે અને અર્થ તો અરિહંતનો કહેલ છે, તો સુત્ર માનવું, અને અર્થને ખતાવનાર નિયુક્તિ, ભાષ્ય, ચુર્ણિ, ટીકા ન માનવી એ પ્રત્યક્ષ જિનારા વિરૂદ્ધ છે.

૨, શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણુ સુત્રમાં કહ્યું છે કે વ્યાકરણુ ભણ્યા વિના સુત્ર વાંચે તેને મૃષા ઓડનાર જાણુચો. યત :

નામસ્ત્રવાય નિવાય ઉવસગ્ગ તદ્વિય સમાસ સંધિપય હેટ જોગિય ડાળાઈ કિરિયા વિહાળ ધાતુસર વિભત્તિવન્નયુત્તં નિકાલં ઠસવિહંપિ સચંજહ મગિયંતહ કમ્મુળા હોઈં દુવાલસ વિહાઈં હોઈ માસા વચળં પિય હોઈ સોલસવિહં એવં અરિહંત મળુન્નાયં સમિસ્ત્રિયં સંજણં કાલંમિયવત્તવં.

અર્થ—નામ, આખ્યાત, નિષાત, ઉપસર્ગ, તદ્વિત, સમાસ, સંધી, પદ, હેતુ, યોગિક, ઉણાદિક, કિરિયાવિહાણુ, ધાતુ, સ્વર, વિભક્તી, વર્ણુષ્ટક, વ્રણ કાળ, દસ પ્રકારના સત્, પાર પ્રકારની ભાષા, શોળ પ્રકારના વચન જાણુવા. એ રીતે અરિહંતે આરા કરી છે, એમ જાણી સમ્યક્ પ્રકારે બુદ્ધિ વ્યાક્રોચીને ચારિત્રીઆએ અવસરીને ઓડવું.

ઉપર પ્રમાણુ સુત્રમાં કહ્યા છતાં હુંદકો વ્યાકરણુ ભણ્યા વિના સુત્ર વાંચે છે, તેથી તેઓને જિનારાના ઉત્થાપક સમજના,

૩. શ્રી સમવાયોગ સુત્રે તથા નંદી સુત્રે કહ્યું છે. યતઃ

આયારેણ પરિત્તા વાયણા સંસ્થિવજ્ઞા અણુ ડંગ-
દારા સંસ્થિવજ્ઞા વૈદૃં સંસ્થિવજ્ઞા સલોગા સંસ્થિવ-
જ્ઞાઉં નિજુત્તિઉં સંસ્થિવજ્ઞાઉં પડિવાત્તિઉં સંસ્થિવ-
જ્ઞાઉં સંઘયણીઉં. ઇત્યાદી.

ઉપર પ્રમાણે સુત્રમાં કહ્યા છતાં ટુંદકો માનતા નથી તેથી તેઓ સુત્રને વિરાધે છે.

૪. શ્રી હાણુગ સુત્રે ત્રીજે હાણુ ચોથે ઉદ્દેસે ત્રણ પ્રકારના પ્રત્યનીક કહ્યા છે. યતઃ

સુયંપદુચ્ચતઉં પડિણીયા પન્નત્તા સુત્ત પડિણીય
અથ પડિણીય તદુ ભય પડિણીય.

ટુંદકો આ પ્રમાણે માન્ય કરતા નથી તેઓ જિનશાસનના પ્રત્યનીક છે.

૫. શ્રી ભગવતી સુત્રમાં કહ્યું છે કે જે નિર્બુજિત ન માને તેને અર્થ પ્રત્યનીક બાણુવો ; ટુંદકો માનતા નથી તેથી તેઓ પ્રત્યનીક છે.

૬. શ્રી અનુયોગદારમાં બે પ્રકારના અનુગમ કહ્યા છે. યતઃ

સુત્તાનુગમેં નિજ્જુત્તિ અનુગમેય નિજ્જુત્તિ અનુ-
ગમે તિવિદ્દે પન્નત્તે ઉવગધાય નિજ્જુત્તિ અણુગમે. ઇ-
ત્યાદિ. સ્વેત્ત કાલ્પુરિસેય.

ટુંદકો પંચાંગી માનતા નથી તેઓ આ સુત્ર પાઠનો અર્થ શું કરશે?

૭. શ્રી ભગવતી સુત્ર શતક (૨૫)મે ઉદ્દેસે ત્રીજે કહ્યું. યતઃ

સુત્તથો સ્વલુ પદમો,ત્રીઉં નિજ્જુત્તિ મિસઉં મણિઉં॥

સહુડે નિર વિસેસો, એસવિહી હોઈ અણુડંગો ॥૧॥

અર્થ—પ્રથમ સુત્રાર્થ નિશ્ચય દેવો, ખીજો નિર્યુક્તિ સહીત દેવો, ખીજો નિર્વિરોધ સંપૂર્ણ દેવો, એ વિધિ અનુયોગ એટલે અર્થ કહેવાની જાણુવી. તેથી ત્રીજી વ્યાખ્યામાં લાખ્ય, શુભી, તથા દીકા એ ત્રણનો સમાવેશ થાય છે. આ પ્રમાણે સુત્રમાં કહ્યા છતાં ટુંકો પંચાંગી માનતા નથી. તેથી તેઓ જિનાસાના ઉત્થાપક છે.

૯ શ્રી સુયમગંગ સુત્રના (૨૧) મા અધ્યયનમાં કહ્યું છે. યત :

અહાગડાઈં મુજંતિ, અણમણે કમ્મુણા ॥

ઉવ લિત્તે વિયાણિકજા, અણુવલિત્તે તિવાપુણો ॥૧॥

એહિં દોહિં ઠાણેહિં, વવહારો ન વિડજઈ ॥

એહિં દોહિં ઠાણેહિં, આણાયારં તું જાણે ॥૨॥

ટુંકો દીકા માનતા નથી તો આ સુત્રપાઠનો અર્થ શું કરશે? કોઈ કહે છે કે દીકામાં પરસ્પર વિરોધ છે તેથી અમે માનતા નથી, તેણે જાણવું કે શુદ્ધ પરંપરાગત ગુરૂની શેવા કરીને તેમની સમીપે અધ્યયન કરે તો કાંઈપણ વિરોધ પડતો નથી; અને જો વિરોધના કારણથી અમાન્ય ગણુશે તો ખત્રીશ મૂળ સુત્રમાં પણ પરસ્પર ધણુ વિરોધ પડે છે. તેના દ્રષ્ટાંત.

૧ શ્રી જંયુદ્ધીપ પત્નતી સુત્રમાં શિષ્યભૂટનો વિસ્તાર મૂળમાં આઠ યોજન, મધ્યે છ યોજન, ને ઉપર ચાર યોજન કહ્યો છે; વર્ણી તેજ સુત્રમાં ખીજે ઠેકાણુ કહ્યું છે કે શિષ્યભૂટનો વિસ્તાર મૂળમાં પાર યોજન, મધ્યે આઠ યોજન, અને ઉપર ચાર યોજન છે; તો એક સુત્રમાંજ બે વાત શી?

૨ શ્રી સમવાયાંગ સુત્રમાં શ્રી મહીનાથ પ્રભુના (૫૭૦૦) મનપર્યવ રાની કહ્યા છે, અને શ્રી રાતા સુત્રમાં (૮૦૦) કહ્યા છે તેણું કેમ?

૩ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સુત્રમાં તેત્રીયમે અધ્યયને વેદની કર્મની

જયન્ય સ્થિતિ અંતર મુહુર્તની કહી છે, અને શ્રી પદ્મવિજયજીમાં
પાર મુહુર્તની કહી છે તેનું કેમ?

એવી રીતે અનેક ફરક છે, તેમાંના મુમારે (૯૦) શ્રી મધરો
વિજયજી કૃત વીર સ્મૃતિરૂપ હુંડીના સ્તવનના આખાખોધમાં પંડિત
શ્રી પદ્મવિજયજીએ કહ્યા છે.

પરંતુ તે ફરક અલ્પમતિ જીવે છે; કારણ કે કોઈ પાઠાંતર,
કોઈ અપેક્ષા, કોઈ ઉત્સર્ગ, કોઈ અપવાદ, કોઈ નયે, કોઈ વિધી
વાદ તથા કોઈ ચરિતાનુ વાદ છે, તેમજ કોઈ જગ્યાએ વાંચના ભેદ
છે, તે બહુ શ્રુત જાણે છે. તેમાંના ધણા ફરક તો નિર્બુક્તિ દીકા
વિગેરેથી મટે છે, કારણ કે તે નિર્બુક્તિના કર્તા અહિં પુરેપુર સમુદ્ધ
સરખી બુદ્ધિના ધણી હતા; હુંડકો જેવા મૂઢમતિ નહોતા.

પુરોક્ત પ્રકારે અનાચારી, જ્ઞષ્ટ, કુશીળી, કુક્ષિંગી, જૈનમત,
ચતુર્વિધ સંઘ અને દેવયુર શાસ્ત્રોને નીંદવાવાળા, સ્વછંદમતિ, તથા
દૈત્ય સરખા રૂપના ધરનારાઓને સાધુ માનવા અને તેના ધર્મની
ઉદય ઉદય પૂજા કહેવી તથા લખવી તે મહા મિથ્યા દ્રષ્ટી-
ઓનું કાર્ય છે.

પહેલા પ્રશ્નોત્તરની છેવટે જોઈ હુંડકે શ્રી સુખગડાંજી મૂત્રની
ગાથા લખીને પોતાની પરંપરા બાંધી છે તે અસત્ય છે, કારણ કે
તે ગાથાઓમાં સિદ્ધાંતકારે એમ નથી કહ્યું કે પાંચમા આરામાં
સુખમંદા હુંડકો મારી પરંપરામાં થયો; માટે તે ગાથા લખવે કરીને
હુંડકે પંચ સાચો છે એમ સિદ્ધ થયું નથી, પરંતુ હુંડકે પંચ વેરવા-
પૂત્ર તુલ્ય છે એમતો આ ગ્રંથમાં અગાઉ સાબીત કરેલું છે.

ઇતિ પ્રથમ પ્રશ્નોત્તરનું ખંડન સંપૂર્ણ.

૨. આર્યક્ષેત્રની મર્યાદા વિષે.

બીજા પ્રશ્નોત્તરમાં જોડારિખે લખ્યું છે કે “તારાતંબોળમાં

જૈનીઓ જૈનમતના મંદીર માનેછે” તેની ઉપર શ્રી વૃહત્કલ્પનો પાઠ લખી આર્યક્ષેત્રની મર્યાદા બતાવીને પુરોક્ત વચનનું ખંડન કર્યું છે; જેઠમજીનું તે સર્વ લખાણુ મૂળનાદ છે. કારણુ કે જૈનશાસ્ત્રમાં તારાતંબોળમાં જૈનમત અથવા જૈનમંદિર લખ્યા નથી, તેમજ અમે તેવી રીતે માનતા પણુ નથી, આતો જેઠમજીના માયામાં વિના પ્રયોજને ખુજડી ઉત્પન્ન થઈછે; તથી તે પ્રક્ષોત્તરજ જુડોછે.

વળી શ્રી વૃહત્કલ્પનો પાઠ અને અર્થ લખ્યો છે તે પણુ જુડો છે; કારણુ કે પ્રથમતો જે પાઠ લખ્યો છે તે ખૂલોએ ભરેલો છે, અને તેનો અર્થ લખ્યો છે તે મહાભય, સ્વક્રોધ કલ્પિત, જુડોજ લખેલો છે. તેણુ લખ્યું છે કે—“દક્ષિણુ કોસંમી નગરી લગે તેતો દક્ષિણુ દિશે સમુદ્ર નજીક છે, આગે સમુદ્ર જગતી લગે છે તેવારે સમુદ્રનો શોકારણુ રહ્યો” જુઓ જેઠમજીની મુર્ખતા! કે કોસંમી નગરી પ્રયાગની પાસે હતી, જે સ્થળે હાલ કોસમ ગામ વસેછે. વળી આવરયક સૂત્રમાં કહ્યું છે કે કોસંમી નગરી યમુના નદીને કિનારે છે, જેઠો મૂઢમતિ લખેછે કે કોસંમી દક્ષિણુ દેશમાં સમુદ્રના કિનારાપર છે, આ કોસંમી કોણુ હુંઠકે વસાવી છે વાર? તે મૂઢ કરતાં હંચેજ સરકારની સમજ પણુ ઠીક છે, કેમકે તેમણે પણુ કોસંમી પ્રયાગની પાસેજ લખી છે, તેટલા માટે જેઠમજીનું લખતું સર્વ જુડું છે. શાપ અર્થ પણુ અવીજ રીતે જુડો છે.

ત્યાર પછી સોળ સુપન તથા તિર્ય સંનંધી હકીકત દર્શાવીને આટલુંજ આર્યક્ષેત્ર છે એમ નિર્દેશ કર્યું છે તેનો પ્રત્યુત્તર અગાઉ આવી ગયો છે. ઇતિ

૩. પ્રતિમાની સ્થિતિનો અધિકાર.

ત્રીજા પ્રક્ષોત્તરમાં જેઠાએ “પ્રતિમા અસંખ્યાતા કાળ સુધી રહી શક્તી નથી” તે ઉપર શ્રી ભગવતી સૂત્રનો પાઠ લખ્યો છે, પરંતુ તે પાઠ તથા અર્થમાં ઘણીજ ભૂત્તા છે, આ લખાણુ ઉપરથી

તો જાણાય છે કે જેઠમજી મહા અરધાની હતો અને દહીંને ખુલાવે કપાસ ખાતો હતો; કેમકે અમેતો પ્રતિમા અસંખ્યાતા કાળ સુધી રહી તે દેવ સહાયથી મા િએ છીએ, અને શ્રી ભગવતી સુત્રમાં જે સ્થિતિ કહીછે તે દેવ સહાય વિના સ્વભાવિક સ્થિતિ કહીછે, અને દેવ શક્તિતા અગાધ છે.

વળી ઢુંઢકો પણ કહેછે કે ચક્રવર્તિ છાંડ સાધી અહંકાર યુક્ત થઇને શિવભક્ટ પર્વત ઉપર નામ લખવાને જાયછે, ત્યાં તે પર્વત ઉપર ધણા નામ દ્રષ્ટીએ પડવાથી પોતાનો અહંકાર ઉતરી જાયછે; પછી એક નામ બુંસાડીને પોતાનું નામ લખે છે. હવે વિચારી જુઓ કે ભરત ચક્રવર્તિ થયા ત્યારે અઘાર કોડાકોડી સાગરોપમનોતો શ્રી ભરતજીવમાં ધર્મવિરહ હતો તો તેટલા અસંખ્યાતા કાળની અગાઉ થઈ ગયેલા ચક્રવર્તિનું કૃત્રીમ નામ અસંખ્યાતો કાળ રહ્યું તો દેવ સાનીધ્યથી શ્રી રાંખેચર પાર્શ્વનાથનું ખીખ તથા શ્રી અટાપદ પર્વત રહે તેમાં કાંઈ પણ અસંભવીત નથી.

વળી શ્રી જંયુદ્વીપપત્ની સુત્રમાં પ્રથમ આરે ભરતજીવનું વર્ણન કરેલું છે તે નીચે પ્રમાણે યતઃ

તીસેણં સમણે ભારહેવાસે તથ્ય તથ્ય વ્રહેવેવ-
 ણરાઙ્ગે પ્ણત્તાઙ્ગે કિન્હાઙ્ગે કિન્હ ભાસાઙ્ગે જાવ
 મણોહરાઙ્ગે રયમન્તે છણય કોરગ મિંગારગ કોડ
 લગ જીવ જીવગ ણોદિમુહ કાવિલ પિંગલ લસ્વગ
 કારંડક ચક્રવાય કલહંસ સારસ ંરણેગ સઙ્ગ
 ગણ મિહુણ વિરિયાઙ્ગે સઙ્ગણત્તિણ મહુર સરણાદિ
 તાઙ્ગે સંપિડિય ણાણાવિહા ગુચ્ચવાલી પુલ્કરિણિદિ
 હિયાસુ. ઇત્યાદિ

અર્થ—તે સમયને વિષે ભરતક્ષેત્રમાં ત્યાં ત્યાં ઘણી વનરાજી છે, કૃષ્ણ કૃષ્ણવર્ણુ શોભાવત્ વાવત્ મનોહર છે. રક્ત મેદ કરી ભ-મરા, કોરેક, ભીંગારક, કોડત્રક, જીવ જીવક, નંદીચુખ, કપીજા, પીં-ગળ, લખગ, કારંડક, ચક્રવાક, કળહંસ, સારસ, અનેક પક્ષીઓના જોડાં તેણે કરી સહીત છે વૃક્ષ, મધુર સ્વરે કરી એકડા થયા છે, નાના પ્રકારના ગુચ્છા, વાવડી, પુષ્કરણી, દિધીકા, વિંજેરેમાં પક્ષી વિંચેરે છે.

ઉપર લખેલા સુત્રપાઠમાં પ્રથમ આરે ભરતક્ષેત્રમાં વાવડી, પુષ્કરણી વિગેરેનું વર્ણન કરેલું છે, તો વિચારો કે તે વાવડી કોણે કરાવી? શાશ્વતીતો છે નહીં, કારણ કે સુત્રોમાં તે વાવો શાશ્વતી કહેલી નથી; અને તે કાળમાંતો જીગળીઆ નવકોડકોડી સાગરો-પમથી ભરતક્ષેત્રમાં હતા તેઓનેતો એ વાવ પ્રચુખ કરવાપણું છે નહીં, તો ત્યાર અગાઉની એટલે નવકોડકોડી સાગરોપમ જેટલા અસંખ્યાતા કાળની તે વાવો રહી તો શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથની પ્રતિ-મા તથા અષ્ટાપદજી ઉપરના જીતમંદીર દેવસાનીધ્યથી અસંખ્યાતા કાળ રહે તેમાં શું આશ્ચર્ય છે.

પ્રક્રમે એતે જેઠા મુઠમતિએ લખ્યું છે કે “પૃથ્વીકાયની સ્થિતિતો ખાવીશ હજાર વર્ષની ઉત્કૃષ્ટી છે, અને દેવતાઓની શક્તિ કાંઈ આયુષ્ય વધારી શકવાની નથી” આ પ્રમાણે લખવાથી તેણે નિઃકેવળ પોતાની મુર્ખતા દર્શાવી છે, કારણ કે પ્રતિમા કાંઈ પૃથ્વીકાયના જીવ્યુક્ત નથી, પણ પૃથ્વીકાયનું દળ છે. વળી જેઠો લખે છે કે “પહાડો તો પૃથ્વી થકી લાગ્યા રહેલા છે તેથી વધારે વર્ષ રહે છે, પણ તેમાંથી પથ્થરનો કટકો જીવો કીધો હોયતો ખા-વીશ હજાર વર્ષ ઉપરાંત રહે નહીં.” તેના આ લખવા પ્રમાણે તો તે પથરો નાથ પામે એટલે પુદ્ગલ પણ રહે નહીં એમ સિદ્ધ થાય છે. આ ઉપરથી તો તેની શ્રદ્ધા એવી જણાય છે કે કોઈ ટુંદકનું આયુષ્ય સો વર્ષનું હોય તો તે પુરું થયેથી તેનું પુદગળ પણ સ્વયમેવ નારાજ પામી જાય છે, એટલે તેને અગ્નીદાહ કરવોજ પ-

ડતો નથી; આવા અપરાધપણાએ યુક્ત અપરાધીના લખવા ઉપર ભરૂંશો રાખવો તે સંસારમાં ભ્રમણ કરાવવાનો હેતુજ છે. ઇતિ

૪. આધાકરમી આહાર વિષે.

ચોથા પ્રશ્નોત્તરમાં લખ્યું છે કે “દેવ ગુરુ ધર્મને કાળે આધાકરમી આહાર દીજે તો લાલ છે” જેઠા કુંડકરું આ લખ્યું નિકે-
વળ જીકું છે. કારણ કે અમારા શાસ્ત્રમાં એમ એકાંત કોઈ પણ જગ્યાએ લખ્યું નથી, અને એમ એવી રીતે માનતા પણ નથી.

વળી જેઠા કુમતિએ લખ્યું છે કે “શ્રી ભગવતિ સુત્રના પાંચમા શતકના છઠા ઉદ્દેશમાં કહ્યું છે કે જીવ હણે, જીકું ખોજે, સાધુને આલેખણીક આહાર વહોરાવે તો અદ્ય આયુષ્ય ખાંધે” આ પાઠ સત્ય છે. પરંતુ તે પાઠમાં જીવ હણે, જીકું ખોજે, એમ લખ્યું છે તે આહારની ખાખતમાં સમજવું. સાધુને અથે આહાર નીપજાવતાં હિંસા થાય તે હિંસા, અને સાધુને નિમિત્તે કર્યા છતાં પોતાને અથે કહેવું તે અસત્ય સમજવું, વળી તેજ ઉદ્દેશના ત્યાર પછીના આજ્ઞાવામાં લખ્યું છે કે જીવહ્યા પાજે, અસત્ય ન ખોજે, સાધુને સુઝતો આહાર વહોરાવે તો દીર્ઘ આયુષ્ય ખાંધે. આ આજ્ઞાવાની અપેક્ષાએ અદ્ય આયુષ્ય પણ શુભ ખાંધે, અશુભ જાણવું નહિ. કારણ કે તેજ સુત્રના આઠમા શતકના છઠા ઉદ્દેશમાં કહ્યું છે. યત;

સમળોવાસગસ્સળં મંતે તહારૂવં સમળંવા મા-
હળંવા અફાસુણં અણેસણિજ્જેણં અસળં પાળં જાવ
પહિલાભેમાણે કિંકજ્જહ ? ગોયમા ! વત્તુતરિયાસે
નિજ્જરા કજ્જહ અપ્પત્તરાણસે પાત્તે કમ્મે કજ્જતિ.

અર્થ—સાધુને અદ્વાસુ આલેખણીક આહાર વહોરાવતાં અ-

હપતર પાપ અને બહુતર નિર્જરા હોય. તો વિચારો કે બહુ નિર્જરા વાળો જીવ એવું અશુભ આયુષ્ય પામેજ નહિ. પણ જેઠમત્તજીને અસ્થાનના આવર્ણુથી આ પાઠ દ્રષ્ટીએજ આગ્યો જાણાતો નથી. કારણ કે સુર્જને વિષે શિરોમણી અને કુમતીઓનો સરદાર જેઠો આ પ્રશ્નોત્તરની છેવટે “માંસના ભોગી અને માંસના દાતાર એ બન્ને નર્કગામી હોયછે તેની પેઠે આધારકર્મીનું પણ જાણવું” એ પ્રમાણુ લખેછે, પરંતુ દેનારને તો પૂર્વોક્ત પાઠમાં બહુ નિર્જરા કરવાવાળો કહ્યો છે.

પૃષ્ઠ (૧૮) ની પંક્તિ (૧૩) માં જેઠા કુમતિએ અક્ષાત્રુ અ-ભુષણીકનો અર્થ આધારકર્મી કયો છે, પણ આધારકર્મી તો અભુષ-ણીક આહારના (૪૨) દોષમાંનો એક દોષ છે પરંતુ તે અક્ષત્રુ બહુર મારી ગયાથી સુર્જ જેઠાને સમજાણું નથી.

વળી હુંદકો પાઠ, પાત્રાં, થાનક વિગેરે નિરંતર આધારકર્મીજ વાપરે છે; કારણ કે તેના થાનક રીખોને મોટેજ બંધાય છે આવકો તમાં રહેતા નથી, પાટો પણ રીખોને મોટેજ થાયછે આવકો તેની ઉપર સુતા નથી, અને પાત્રાં પણ રીખોને મોટેજ બતાવવામાં આવેછે કારણ કે આવકો તેમાં ખાતા નથી. વળી તેઓ ભરવાડ, ભાવસાર, છીપા, કઝાલ વિગેરે તમામ નીચ જાતીનું વહોરી લાવીને ખાય છે તે પણ દોષયુક્ત આહારનુંજ ભક્ષણુ કરેછે, કારણ કે આ વકો તો પ્રસંગે કરીને દોષથી જાણીતા હોયછે, પરંતુ આ અસ્થાની-ઓ તે બાબતથી સ્વપ્ને પણ જાણીતા હોતા નથી; મોટે જેઠા મુઠમતીએ આપેલા માંસના દ્રષ્ટાંત પ્રમાણુ હુંદકોના રીખોને, અને તમને આહાર વિગેરે આપનારને અનંતો સંસાર રઝળવું પડશે. હા ! ઇતિખેદે ! બિચારા અસ્થાન પ્રાણીઓ તમારા સરખા કુપાત્રને આહાર વહોરોવે અને તેમાં પુન્ય સમજે તેની સ્થિતિતો ઉત્તરી અનંત સંસાર રઝળવાની થાયછે, મોટે બહુતર છે કે તે રીખોને ખોતાના ઘરમાં પેસવાજ ન દેવા જેથી અનંત સંસાર રઝળવું ન પડે.

શ્રી સુયગડાંગજીમાં અધ્યયન (૨૧) એ તથા શ્રી ભગવતિ સુ-

ત્રમાં શતક (૮) મે રોગાદિક કારણે આધારકર્મી આહારની આરા છે, કારણુ વિના નહિ તે પાઠ પ્રથમ પ્રશ્નોત્તરમાં લખી ગયા છીએ. તો આ પાઠ જોઈ દુઢકે કેમ ન દીકો, ભાવે તો તેને નેત્ર નહોતા, પરંતુ શું દ્રવ્યે પણ નેત્ર રહીત હતો ?

વળી શ્રી ભગવતિ સુત્રમાં કહ્યું છે કે રેવતી આવીકાએ પ્રભુનો લોહીખંડવાડો મટાડવા નિમિત્તે ખીજોરાપાક બનાવ્યો અને ઘોડાને માટે કોળાપાક કરાવ્યો. પ્રભુ કેવળજ્ઞાનના ધણીએ તો પોતાને અર્થે નીપળવેલ ખીજોરાપાક ન લીધો અને કોળાપાક લીધો; પણ ખીજોરાપાક પ્રભુને અર્થે નીપળવીને રેવતી આવીકા ભાવેતો કરેમાણે કરેની અપેક્ષાએ વહોરાવી ચુકી હતી, તો તેણુ કાંઈ અદ્ય આયુષ્ય ખાંધું જણાતું નથી પણ તિર્થંકર ગોત્ર ખાંધું જણાય છે.

માટે શ્રી જૈનધર્મની સ્પાદાદ સૌકી સમજ્યા વિના એકાંત ખંચવો તે સમકિતી જીવનું લક્ષણુ નથી. ઇતિ

પ. મુહુપત્તિ ખાંધે સમુર્ધિમ જીવની હિંસા વિષે.

ખાંચના પ્રશ્નોત્તરમાં જોડા મુદ્દમતિએ “વાયુકાયના જીવની રક્ષા વાસ્તે મુહુપત્તિ માટે ખાંધરી” એવું લખ્યું છે પણ તે તદ્દન વિપરીત છે કારણુ કે મોઢામાંથી નીકળનારા ભાષાના પુદ્ગળથી તો વાયુકાયના જીવ હણાતા નથી, અને મુખમાંથી પવન નીકળે છે તે થકી હણાય છે તો તમે દુઢકો કાઢની યાતો ભોઢાની એમે તેવી મુહુપત્તિ ખાંધરો તોપણ વાયુકાય હણાયા વિના રહેવાના નથી; કેમકે મુખનો પવન બહાર નીકળ્યા શિવાય રહેતો નથી. મુખનો પવન જો બહાર ન નીકળે પાછો મુખમાંજ જાયતો માણસ મરી જાય, માટે એમ નકી સમજવું કે મુહુપત્તિ છે તે ત્રસ જીવની જ.

૫ ગુા મોટજ છે, તે જ્યારે કામ પડે ત્યારે મોઢા પાસે રાખીને ખો-
લવુ. શ્રી ઓમનિર્ઘુક્તિમાં કહ્યું છે કે

સંપાતિમ રયરેણુ પમહજણ ઠાવપાંતે મુહપત્તિં.

અર્થ—સંપાતિમ અર્થાત માંખી મત્સરાદિ ત્રંસ જીવોની રક્ષા
મોઢે જ્યારે ખોલે ત્યારે મુખવસ્ત્રિકા મુખ આગળ રાખીને ખોલે.

વળી જોડા મુહમતિએ શ્રી ભગવતી સુત્રનો પાઠ તથા ટીકા
લખાંતિ તે નિકેવળ જીડી અને અથુદ્ધ છે; તેમાં વાયુકાયનું નામ
પણ નથી, તો જોડમત્ર મૃષાવાદીએ અર્ધમાં લખ્યું છે તે વાયુકાયનું
નામ ક્યાંથી કાઢ્યું? વળી તે અધિકાર તો શકુંતલો છે, અને ટુંઢકો
તો દેવતાને અર્ધમી માનેછે તો તેની નિરવધ ભાષા ધર્મરૂપ કેમ
માની? અને જો દેવતાને ધર્મ કરવાવાળા સમજે છે તો શ્રી જીવ
પ્રતિમા પુજવાથી દેવતાઓ મોક્ષફળની પ્રાપ્તિ કરી લેછે તેવું શ્રી
રાયપરોણી સુત્રમાં કહ્યું છે તે કેમ નથી માનતા?

વળી ટુંઢકોની પેઠે મુહુર્તિ આખો દિવસ મોઢે આંધી રાખ-
વાનું કોઈ પણ જૈનશાસ્ત્રોમાં લખ્યું નથી એટલુંજ નહિ પણ આ-
ખો દીવસ મુખપાટી આંધવી તે કુસંગ છે, દેખવામાં દૈત્યનું રૂપ
દેખાય છે, આખો ભેંસો બાળકો અને યુગ્ધાઓ દેખીને ડરે છે, કુત્રા
ભસે છે, લોકો મરકરી કરે છે; એવો ઠંઠંગો વેષ દેખીને હિંદુ, મુ-
સલમાન, ફીરંગી, ઇંગ્રેજો અને મોઢા મોઢા બુદ્ધિમાનો આશ્ચર્ય
પામે છે. ટુંકામાં એટલુંજ કે જોડલી જૈનધર્મની નિંદા જગતમાં
થયેલી છે તે સર્વ ટુંઢકોએ મુખપાટી આંધીનેજ કરાવેલી છે.

વળી ટુંઢકોએ મુખે તો પાટી આંધી પરંતુ નાક અને ગુદા
(અર્ધો કાર) ઉપર પાટી કમ ન આંધી? કારણ કે તે કારના નીક-
બેલા પનનના બાફથી પણ વાયુકાય જીવ મરતા હશે વળી શાસ્ત્રમાં
લખ્યું છે કે જે સ્ત્રી હિંસા કરતી હોય તેના હાથથી સાધુઓ ભીક્ષા
લ નહિ, તો ટુંઢકોની આવિકાઓ જેણે મુખ, નાક, ગુદા ઉપર
પાટી આંધી હોય તેના હાથથીજ રીખોએ ભીક્ષા લેવી જોઈએ,
કારણ કે તેઓ ન આંધવાથી હિંસા માનેછે.

વળી સુખની અંદરથી નીકળતા ડુંકના સ્પર્શથી બે ધરી પછી સમુર્થિમ જીવની ઉત્પત્તિ શાસ્ત્રમાં કહીછે, તો ટુંદકો મહા અસાની મુહુર્તિમાં બાંધીને અસંખ્યાતા સમુર્થિમ જીવોની હિંસા કરેછે તે પ્રત્યક્ષ છે.

શ્રી આચારાંગ સુત્રમાં શ્રુતસ્કંધ ખીજે અધ્યયન ખીજે ઉદ્દેશે ત્રીજે કવું છે યતઃ

સેમિરુકુવા મિરુકુળીવા ઉસાસમાણેવા નિસાસ
માણેવા કાસમાણેવા છિયમાણેવા જંભાયમાણેવા ઉ-
દુવાએવા વાયણિસગ્ગેવા કરેમાણેવા પુન્નામેવ આસ
યંવા પોસયંવા પાણિણા પરિપેહિત્તા તતો સંજયામેવ
ઓસાસેઙ્ગા જાવ વાયણિસગ્ગેવા કરેઙ્ગા.

ભાવાર્થ—ઉશ્વાસ નિશ્વાસ લેતા, ઉધરસ ખાતા, છીંક ખાતા, ખગાસુ ખાતા, ઓડકાર ખાતા, સાધુએ હોયે કરીને મોટું ઢાંકવું. તો વિચારો કે મોટું બાંધેલું હોય તો ઢાંકવું શું ? મોટે જે કુભતિઓ મોટે મુહુર્તિમાં બાંધીને ફેરેછે તે સુત્ર વિરધજ છે.

ત્યાર પછી જેઠા ટુંદકે લખ્યું છે કે “નાક ઢાંકવું કોઈ જગ્યાએ કવું નથી” તો સુખ બાંધેલું પણ ક્યાં કવું છે તે ખતાવો ?

વળી શાસ્ત્રમાં મુહુર્તિ અને રગોહરણુ ત્રસ જીવની જગણાં મોટે કવું છે, અને તમે તો મુહુર્તિ વાયુકાયની રક્ષા મોટે કહો છો તો રગોહરણુ શું વાયુકાયની હિંસા મોટે રાખો છો? કારણ કે રગોહરણુતો આખો દિવસ વારંવાર ફેરવવુંજ પડેછે.

પ્રશ્નને અંતે જેઠો નંદમતિ લખેછે કે “પુસ્તકની આસાતના ટાળવા મોટે મુહુર્તિ કહેછે તે ખોટું કહેછે” આ લખવું તેવું અ-સત્ય છે. કારણ કે ઉપાડે મોટે ખોજવાથી મોઢાવું ધૂંક પુસ્તક ઉપર પડે તેથી આસાતના થાયછે તે વાત સંમતિજ છે. વળી તેણે લ-

ખું છે કે “પુસ્તક તો મહાવીરસ્વામી નિર્વાણ પછી લખાણું છે તો આગળ તો કાંઈ પુસ્તકની આશાતના થવાની નહોતી” આ લખાણુ પણ જેડા નિજવનું આશાન યુક્ત છે; કારણ કે આઠાર લીપીતો શ્રી રિખભદ્રના વારાથી પ્રગટ થયેલી છે. ઇતિ.

૬. જનના તિર્થ કક્ષાં છે તે વિષે.

છક્ષ પ્રમોત્તરમાં જેડાએ લગવતી સુત્રમાંથી સાધુની યાત્રા જે બતાવી છે તે ઠીક છે, કારણ કે સાધુ જ્યારે શરૂનજીવ ઝીરનાર આદિ તિર્થોની યાત્રા કરે છે ત્યારે તિર્થજીર્ણિદેખવાથી તપ, નિયમ, સંયમ, સ્વાધ્યાય, ધ્યાનાદી અધિક વૃદ્ધિમાન થાય છે. શ્રી સાતાજી તથા અંતગડદશાંગ સુત્રમાં કહ્યું છે કે જાત્ર સિરુંડતે સિદ્ધા આ પાઠથી સિદ્ધ થાય છે કે તિર્થજીર્ણિદેખનું નિમિત્ત છે. કારણ કે એમ ન હોય તો મુનિઓને કાંઈ આજીવણુ કરવા માટે બીજી જગ્યા નહોતી મળતી એમ નહોતું.

વળી શ્રી આચારાંગની નિર્બુક્તિમાં સર્વ તિર્થની યાત્રા કરવી લખી છે અને નિર્બુક્તિ માનવાનું શ્રી સમવામાં તથા નંદીસુત્રમાં કહ્યું છે, પરંતુ ટુંઠકો નિર્બુક્તિ માનતા નથી તેથી તેઓ મિથ્યા દ્રષ્ટી અનંતસંસારી છે.

તિર્થ એ પ્રકારનાં સાત્રમાં કક્ષાં છે. ૧ જંગમતિર્થ અને ૨ સ્થાયરતિર્થ. જંગમતિર્થ સંધુ, સાંધવી, આવક, આચિકા, એ ચતુર્વિધ સંરતે કહીએ; અને સ્થાયરતિર્થ શ્રી શરૂનજીવ, ઝીરનાર, આપુ, અષ્ટાપદ, સમ્મેતશિખર, મેરપર્વત, માતુરોત્તર પર્વત, નંદીશ્વરદિપ, રચકદિપ વિગેરે છે, અને તેની યાત્રા જંગમચારણુ, રિદ્યાચારણુ મુનિઓ પણ કરે છે.

વળી તિર્થયાત્રાનું ફળ શ્રી મહાકલ્પાદિ શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે. પરંતુ જેના હૃદયની આંખ ન હોય તે ક્યાંથી દેખે અને કોણુ બતાવે? પછી જેડો કુમતિ લખે છે કે “પર્વત તો હાટ સમાન છે ત્યાં

હુંડીનો શીકારલુહાર કોઈ નથી” પરંતુ શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે જ્યાં જ્યાં તિર્થંકરોના જન્મ વિગેરે કહ્યાલુક થયાં છે તે તે ભુમી આવકે ફરસવી; કારણ કે તે પ્રભુમની શુદ્ધિનું કારણ છે. વડુકત

નિરુકમેણ નાળ નિઠ્ઠાળ જમ્નભૂમીઠે વંદહ
જિણાણં ॥ નયવસહ સાહુજળ વિરહિયમ્મિ દેસે
બહુ ગુણેવિ ॥૨૩૫॥

અર્થ—આવક જીવેશ્વર સંબંધી દક્ષિણ, શાન, નિર્ધાણ અને જન્મકહ્યાલુકની ભુમિકાને વંદન કરે. વળી સાધુએ કરીને વિરહીત એવા દેશને વિષે બીજા બહુ ગુણ છતાં પણ ન વસે; આ આથા શ્રીમહાવીરસ્વામીના હસ્તદક્ષિતગિણ્ય શ્રીધર્મદાસગણીની કહેતી છે.

વળી જોકે શુદ્ધમતિ લખે છે કે “સંઘ કાઢવો તેમાં કાંઈ લાભ નથી અને સંઘ કાઢવાનું કોઈ જગ્યાએ કહ્યું નથી” તેના ઉત્તરમાં લખવાનું કે જૈનશાસ્ત્રોમાં તો સંઘ કાઢવાનું ધણી જગ્યાએ કહેલું છે. પૂર્વે શ્રી ભરત ચક્રવર્તિ, ડંડવીર્ય રાજા, સગર ચક્રવર્તિ, શ્રી શાંતિજીન પૂત્ર ચક્રાચુક, રામચંદ્ર, તથા પાંડવો વિગેરે અને પાંચમા આરામાં પણ જગડશા, કુમારપાળ, વસ્તુપાળ, તેજપાળ, બહાડ-મંત્રી, વિગેરે એ મહોટા આડંબરથી સંઘ કાઢીને તિર્થયાત્રાઓ કરી છે, અને તે કહ્યાલુકારી શુદ્ધ પરંપરા હજી સુધી પ્રવર્તે છે, તિર્થયાત્રા નિમિત્તે સંઘ નીકળે છે, શાસનની પ્રભાવના થયા કરેછે, પરંતુ આરસી છે તે નેચવાળાને ઉપયોગની છે આંધળાને ઉપયોગની નથી.

વળી શ્રી પાલલુપુર તથા પાત્રીમાં દહીં છાશ ખાઈને તપસ્વી-નું ડોળ ધાલનાર રીખોની યાત્રા કરવા માટે હજારો માણસો ચોમાસાના દિવસમાં લીલકુલ વિગેરેના અનંતા જીવની હાણી કરતા ગયા હતા; તથા શ્રી લીંબડીમાં દેવજીરીખને વાંદવા માટે શ્રી કચ્છ માંડવીથી જનકીબાઈ સંઘ કાઢીને આવી હતી ત્યારે તેને કાંસી બળવતાં, યુવાક ઉરાડતાં, સાંત્રિયુ કરીને ગામમાં લઈ

આબ્યા હતા. એવી રીતે ફેટલાક દુંડકો સંધ કાઢી કાઢીને જાય છે તેને વિષે તો તમે પૂન્ય માનો છો, જેની ગતિનું પણ કંઈ કેટલાંક નથી (પ્રાયે તો દુર્ગતિ થવી જોઈએ.) અને શ્રી વિતરાગ ભગવંત તો નિશ્ચયે મોક્ષજ ગયા છે, જેનો અધિકાર સૂત્રમાં કેટલાંકે કેટલાંકે છે તેની સંધ વિગેરે કાઢીને યાત્રા કરવામાં પાપ કહો છે તે તમારા પાપ કર્મનો પ્રત્યક્ષ ઉદય છે. ઇતિ.

૭ શ્રી શત્રુંજય શાશ્વતો છે તે વિષે.

સાતમા પ્રશ્નોત્તરમાં જોઈ નિબધ લખે છે કે “ જંબુદ્વિપ પજતીમાં કહ્યું છે કે શ્રી ભરતખંડમાં વૈતાલ્ય પર્વત અને જંગા સિંધુ નદી વચ્ચેને સર્વે છદ્ધા આરામાં વિછેદ જાશે તો શત્રુંજય તિર્થ શાશ્વતો કેવી રીતે રહેશે.” આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં લખવાનું કે તે પાઠ તો ઉપલક્ષણુ માત્ર છે ; કેમકે જંગા સિંધુના કુંડ, રિપભકૂટ પર્વત, (૭૨) ખીલ, જંગા સિંધુની વેદીકા, પ્રમુખ રહેશે તેવી રીતે શત્રુંજય પણ રહેશે. પરંતુ જોડાએ આ વાત લખી છે તે ડયા સૂત્રને આધારે લખી છે ? કારણ કે શ્રી જંબુદ્વિપ પજતી સૂત્રમાં તો વૈતાલ્ય અને જંગા સિંધુ વિના ખીજું રહેશે એમ કહ્યું નથી.

જોઈ મુદ્દમતિ કહે છે કે પર્વત નહિ રહે, રિપભકૂટ રહેશે ; તો એ મંદમતિને સૂત્રનો પાઠ દેખાણો નહિ કે સૂત્રમાં કસમકુડ પઠત્રય એટલે રિપભકૂટ પર્વત એમું લખ્યું છે અને તે લખે છે કે રિપભકૂટ પર્વત નહીં. ધન્ય છે કુમતિઓ તમારી પુદ્ધિને ! કે અસત્ય બોલતા અને લખતા જરા પણ ડરતા નથી !

વળી જોઈ લખે છે કે શાશ્વતી વસ્તુ વધતી ઘટતી નથી તે પણ અસત્ય છે. કારણ કે જંગા સિંધુનો પટ, ભરતખંડની મૂમીકા, જંગા સિંધુની વેદીકા, અને લવણુ સમુદ્રનું પાણી, વિગેરે વધ ઘટે છે પરંતુ શાશ્વત છે ; તેવીજ રીતે શત્રુંજય પણ શાશ્વતો છે ; માટે દુંડકો ! જરા મિથ્યાત્વ નિંદ્રા છોડીને જાગો અને જુઓ !

વળી જોડા મંદમતિએ લખ્યું છે કે સર્વ “ જગ્યાએ સિદ્ધ થયા

છે તો શત્રુજયમાં શું વિશેષતા છે.” તેનો ઉત્તર—તમે ટુંઢકો ગુરના ચરણની રજ મસ્તકે લગાવો છો, અને સર્વ જગત્રની ધુળ અને રાખ, તમારા ગુરના પગની રજરૂપ થઈ ચુકેલ છે, માટે તે સર્વ તમારા મત પ્રમાણે તો ટોપલે ટોપલે ભરીને તમારે માથે બાલવી જોઈએ તે શાંવાસ્તે ધાલતા નથી? અને તો જે જગ્યાએ સિદ્ધ થયા છે, અને જેમના નામ જાણીએ છીએ તે જગ્યાને તિર્થરૂપ માનીએ છીએ. તેમજ શ્રી શત્રુજયે સિધ્યાના અધિકાર રાતાજી તથા અંતગડ દશાંગ સૂત્રમાં છે.

વળી શ્રી રાતાસુત્રમા ગીરનાર તથા સમ્મેત શિખરે સિધ્યાના અધિકાર પણ છે. આ ચોવીશીના વીશ તિર્થકર સમ્મેત શિખર ઉપર નિર્વાણ પદ પામ્યા છે; તથા શ્રી જંગુદ્રિપ પક્ષતીમાં શિવભદ્રેવજી શ્રી અષ્ટાપદ ઉપર સિધ્યાનો અધિકાર છે; શ્રી વાસુપુજ્ય સ્વામી ચંપાપુરીએ અને મહાવીર સ્વામી પાવાપુરીએ મોક્ષ પધાર્યા છે; વિગેરે સર્વે ભૂમિકાને અને તિર્થરૂપ માનીએ છીએ.

વળી તમે પણ જે જગ્યાએ જે મૂનિઓ સિદ્ધ થયા હોય તેના નામ વિગેરે કથન અને બતાવો, અને તે જગ્યાને તિર્થરૂપ માનીશું. કારણ કે અને તિર્થને માનીએ છીએ; નહિ માનવા-વાળાને મિથ્યાત્વ લાગે છે એ પ્રત્યક્ષ છે. ઇતિ.

૮ કય ખલી કમ્મા શખ્દનો અર્થ.

આઠમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા મુદ્ધતિએ “કય ખલી કમ્મા” શખ્દ જે દેવ પુણ વાંચી છે તેનો અર્થ ફેશવાને માટે જેમ કોઈ મનુષ્ય ભર સમુદ્રમાં પડ્યા પછી નીકળવાના ફાંફાં મારે તેવી રીતે ફોગટ ફાંફાં માર્યા છે, અને અરાની પ્રાણીઓને પોતાના ફંદમાં ફસાવવાને માટે સુત્રપાઠ નાંખી નાંખીને ખોટા પાનાઓ ભર્યા છે. પરંતુ તેથી તેની કાંઈ પણ સિદ્ધી થઈ નથી; કારણ કે તેના લખેલા (૧૧) પ્રશ્નના ઉત્તર નિચે પ્રમાણે ખુલા છે.

પહેલા પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે “ભદ્રા સાર્યવાહીએ વાવડી મધ્યે

કોની પ્રતિમા પુજી ” તેના ઉત્તરમાં લખવાનું કે વાવડી મધ્યે ગોખલા વિગેરેમાં અન્ય દેવની મૂર્તિઓ હશે તેની પૂજા કરી છે અને બહાર નિકળ્યા પછી નાગચુત પ્રમુખની પુજા કરી છે, તેમાં કાંઈ પણ વિરોધ નથી આજ પણ ઘણી વાળ્યોમાં ગોખલાને વિષે અન્ય દેવોની મૂર્તિઓ તથા સ્થાનક હોય છે, વળી વૈશ્ણવો પ્રાહ્મણો વિગેરે અન્ય મતિયો સ્નાન કરીને તેજ ઠેકાણે ઉભા રાંદી અંજળી વની દેવને જળ અર્પણ કરે છે તે વાત પ્રસિદ્ધ છે અને તે પણ બહી કર્મ છે.

બીજા તથા ત્રીજા પ્રશ્નમાં જેઠો કુમતિ લખે છે કે “ અરિહંતે કોની પ્રતિમા પુજી ” પણ અરે ટુંઢકો ! નેત્ર ઉઘાડીને જોશો તો જાણશે કે સુત્રોમાં અરિહંતે સિદ્ધને નમસ્કાર કર્યાનો અધિકાર છે, અને ગૃહસ્થાવાસમાં તિર્થંકર સિદ્ધની પ્રતિમા પુજે છે તે પ્રમાણે અત્રે પણ શ્રી મલ્લિનાથ સ્વામિએ કય બહી કમ્મા રાખ્દે કરીને સિદ્ધની પ્રતિમાની પુજા કરી છે.

૪-૫-૬-૭ મા પ્રશ્નના અધિકારમાં લખ્યું છે કે “ મજ્જન ઘરમાં કોની પુજા કરી ” તેના ઉત્તરમાં જાણવું જે જ્યાં મજ્જન ગૃહ છે ત્યાંજ દેવગૃહ છે અને તેને વિષે રહેલા દેવની પ્રતિમા પુજી છે. દેરાસર એ પ્રકારના છે, ઘર દેરાસર અને મોટું દેરાસર, તેમાં દ્વાપદીએ પ્રથમ ઘર દેરાસરમાં પુજા કરીને પછી મોટા દેરાસરમાં વિશેષ રીતે સત્તર ભેદી પુજા કરી છે હાલ પણ એજ પ્રમાણે રીતી પ્રવર્તે છે; ઘણા આવકો પોતાના ઘર દેરાસરમાં પુજા કરીને પછી મોટા દેરાસરે વંદન પુજા કરવા જાય છે, દ્વાપદિના અધિકારમાં વસ્ત્ર પહેર્યાની વાત પાછળ લખી છે તે મોટે દેરાસરે જવા યોગ્ય વિશેષ સુંદર વસ્ત્ર પહેર્યો છે પરંતુ “ અગાઉ વસ્ત્ર પહેર્યાજ નહોતા, નગન-પણે નાવા બંડી હતી ” એવું જેઠા કુમતિએ કદપતા કરીને ઠરાવ્યું છે તે એવી મહા વિવેકી રાજ્ય પુત્રિને સંભરેજ નહિ એ રહી તો હાલના નિર્વિવેકી સ્ત્રીઓની છે.

૮ માં પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે “ કઠીયારે વન મધ્યે કોની પુજા

કરી” તેનો ઉત્તર ખુલ્લો છે કે વન મધ્યે પોતાને આન્ય જો દેવ હશે તેની તેણે પુજા કરી છે.

૯ માં પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે “કેશી ગણધર પરદેશી રાજાને નાહી બહી કર્મ કરી દેવ પુજા કરવા જાય એવી રીતે કહ્યું તો ત્યાં પહેલાં કોની પુજા કરી” તેનો ઉત્તર—પ્રથમ પોતાના ઘરમાં (જેમ ઘણા વૈશ્ણવો હાલ પણ દેવ સેવા રાખે છે તેમ) રાખેલા દેવની પુજા કરીને પછી બહાર નીકળીને મોટા દેવસ્થાનમાં પુજા કરવાનું કહ્યું છે.

૧૦-૧૧ માં પ્રશ્નમાં “કોણીક રાજા અને ભરત ચક્રવર્તિના અધિકારમાં કય બહી કર્મના રાજ્દ નથી તો તેણે દેવ પુજા કેમ ન કરી એમ લખ્યું છે.” તેનો ઉત્તર—રે મુખો ! એટલુંતો સમજો કે વંદન કરવા જવાની અત્યંત ઉત્સુકતાને લીધે તેણે દેવ પુજા નહીં કરી હોય તો તેમાં આશ્ચર્ય શું છે ?

આ પ્રમાણે દરેક પ્રશ્નમાં “કય બહી કર્મના” રાજ્દનો અર્થ દેવપુજા એમ સિદ્ધ થાય છે. વળી નવા દ્રષ્ટાંતો અખીને તેજ અર્થ સિદ્ધ કરીએ છીએ.

૧ શ્રી રામપરોણી સુત્રમાં સુર્યાભને અધિકારે સુર્યાભ દેવતા પુજા કરીને પાછો વળ્યો ત્યારે વધેલો પુજાનો સામાન તેણે બળી પીઠ ઉપર મુક્યો એમ સુત્ર પાઠ છે, તે જગ્યાએ પણ બળી પીઠ એટલે પુજાપહારની પીઠીકા એમ અર્થ થાય છે.

૨ પતિપ્રતિક્રમણ સુત્રમાં માંડિપાઝાડિઆએ અને બલીપાઝાડિ આએ એવા પાઠ લખ્યા છે ; તેમાંના પહેલા પાઠનો અર્થ—ભી-ખારીઓને વાસ્તે ઢાંકણીમાં રાખેલું અન્ન સાધુઓએ ન વહોરવું, અને બીજા પાઠનો અર્થ—દેવ આગળ નૈવેદ્ય ધરેલું અથવા તે નિમિત્તે કાઢેલું અન્ન સાધુઓએ ન વહોરવું એમ થાય છે.

૩ નામ માળા ગ્રંથમાં કહ્યું છે કે, પૂજાર્હણા સપર્યાર્ચા, ઉપહાર બલીસમૌ. એમ બળી રાજ્દનો અર્થ પૂજા થાય છે.

૪ નિસીથ તથા આપશ્યક નિર્યુક્તિમાં પણ બહી રાજ્દ દેવ આગળ ધરવાનું નૈવેદ્ય કહ્યું છે.

૫ વાસ્તુક શાસ્ત્રમાં તથા જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં પણ ઘર દેવતાની પૂજા કરી, ભૂતને બળીદાન દઈને ઘરમાં પ્રવેશ કરવાનું કહ્યું છે. પંડિત.

ગૃહ પ્રવેશં સુવિનિત વેષઃ સૌમ્યેયને વાસર
પૂર્વ ભાગે ॥ કૂર્યાદ્વિધા આલય દેવતાંર્ચા કલ્યાણ
ધી ભૂત બલી ક્રિયાચ ॥

આ શ્લોકમાં પણ બળી શબ્દ નૈવેદ્ય પૂજા થાય છે.

આ ઉપર બતાવેલા સથળા દર્શાવેલી “ કય બલી કમ્મા ” શબ્દનો અર્થ દેવ પૂજા સિદ્ધ થાય છે. પરંતુ જો નિશ્ચયે મૂર્ખાને વિષે શિરોમણી થઈને કય બલી કમ્મા એટલે “ જળ કોગળા કર્યા ” એવો અર્થ કર્યો છે. બળી કય કોડિય મંગળ એટલે “ કોતક મંગલીક પાણીની અંજળી ભરી કોગળા કરીધા ” એવો અર્થ કર્યો છે તે તમામ મિથ્યા છે. કોઈપણ કોષમાં તેનો અર્થ કરેલો નથી, તેમ કોઈપણ પંડિત એનો અર્થ કરતા નથી. પરંતુ ટુંઢકો મહા મિથ્યા દષ્ટિઓ બ્યાકરણ, કાવ્ય, કોષ વિગેરેના જ્ઞાન વિના અર્થનો અનર્થ કરી ઉત્સુક પ્રશ્નગ્ના કરી અનંત સંસારી થાય છે.

બળી નામ માળામાં કાગડને બલી ભુક્ કહ્યો છે; તો રે ટુંઢકો! મૂર્ખના સરદારો તમારા કહેવા પ્રમાણે તે શું પાણીના કોગળા ખાય છે કે પીડી ખાય છે? નહિં, તેમ નથી પણ તેઓ દેવ આગળ ચડાવેલી વસ્તુના ખાનાર છે તેથી તેનું નામ બળી ભુક્ છે. અને તેણે કરીને પણ બલી કમ્મા શબ્દનો અર્થ દેવ પૂજા સિદ્ધ થાય છે.

બળી જોડા મુઠમતિએ દ્વૈપદીના અધિકારમાં લખ્યું છે કે “ નાહી અને પછી પીડી ચોપડી ” જુઓ! તેની મૂર્ખાઈ! કે નાહ્યા પછી પીડી ચોળવી એ ઉચિત હોયજ નહિ. એવી કદયના તો અણુસમજી બાળક પણ ન કરે. પરંતુ જેમ કોઈ મનુષ્ય

એક વખત જીકું ખોલે છે અને તે છુપાવવા વારંતે વારંવાર જીકું ખોલવું પડે છે તેમ ક્ષત એક અર્થ ફેરવવા માટે જેમ મનમાં આવે તેમ વારંવાર લખતાં જેઠમણજીએ સંસાર વધી જવાનો કાંઈ પણ ડર ખાધો નથી.

આગળ જેઠા ટુંઢેક લખ્યું છે કે “સમ્યક્ત દષ્ટી અન્ય દેવને પૂજે છે” તે મિથ્યા છે. કારણ કે અન્ય દેવને આવક પૂજે નહિ. મિથ્યા દષ્ટી હોય તે પૂજે. અને આવકે ગુરૂ મહારાજના મુખે છ આગાર સહિત સમ્યક્ત ઉચ્ચ હોય તે શાસન દેવતા પ્રમુખ સમકિત દષ્ટીની ભક્તિ કરે છે તે સાધર્મીના સંમંથે કરીને કરે છે, તેને અન્ય દેવ કહેવાતા નથી. વળી જે કોઈ સમ્યક્ દષ્ટી કોઈપણ અન્ય દેવને માનશે તે દેવતા ક્યાંતો સમ્યક્ દષ્ટી હશે અથવા તો કોઈ ઉપદ્રવ કરવાવાળો હશે, તેને માટે આવકને “દેવાભીઓગેણું” આગાર છે; પરંતુ તુંગીઆ નગરીના આવકોને શું કશું આવી પડ્યું હતું જે અન્ય દેવને પૂજ્યા ? જેઠો મુઢમતિ કહે છે કે “ગોત્રદેવ પૂજ્યા” તે ક્યા પાઠનો અર્થ છે—ગોત્ર દેવતા કોઈપણ આવકે પૂજ્યા હોય તો સુત્રપાઠ દેખાડો, કારણ કે અન્ય દેવને આવક પૂજે નહિ.

છેવટે મૂર્ખ જેઠાએ તુંગીઆ નગરીના આવકે ધરના દેવ પૂજ્યાની ખાખતમાં કુતર્ક કર્યો છે તે તેની મૂઢતાની નિશાની છે. પરંતુ પોતાના ઘર માંહેલા જન ભૂવનમાં અરિહંત દેવની પૂજા તેણે કરી છે એ નિઃશંક છે.

વળી શ્રી ઉપાસક દુશાંગમાં આણંદ આવકને અધિકારે જે પાઠ છે, તે પ્રમાણે સર્વે આવકોને માટે જાણવો. માટે મૂઢમતિ જેઠાએ ગોત્ર દેવતાની પૂજા તો આવકને માટે ઠરાવી અને જન પ્રતિમાની પૂજા નિંદી તે મહા મિથ્યા દષ્ટીનું લક્ષણ છે. ઇતિ.

—૦૦૦૦૦૦૦૦—

૯. સિદ્ધાયતન શબ્દનો અર્થ.

નવમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા મુઢમતિએ સિદ્ધાયતન શબ્દનો અર્થ

ફેરવવા માટે ઘણીક યુક્તિઓ કરી છે, પરંતુ તે તમામ જીદી છે. કારણ કે સિક્ષાયતન નામ ગુણુ નિષ્પન્ન છે. સિક્ષ કેન્ શાશ્વતી અરિહંતની પ્રતિમા તેનું આપતન કેન્ ધર તે સિક્ષાયતન આ પ્રમાણે તેનો અર્થ છે. જેઠા કુમતિએ સિક્ષાયતન નામ ગુણુ નિષ્પન્ન નથી એમ ઠરાવવા માટે રિષભદત્ત તથા સંજતિ રાજા વિ-જેરેનું દષ્ટાંત આપેનું છે, કે જેમ તે નામ ગુણુ નિષ્પન્ન જાણુતા નથી તેમ સિક્ષાયતન નામ પણુ ગુણુ નિષ્પન્ન નથી, તે તેનું લખ્યું અસત્ય છે. કારણ કે વસ્તુ નિરૂપણુ નામ શાસ્ત્રકારોએ સિક્ષાંતોને વિષે કહ્યાં છે તે ગુણુ નિષ્પન્નજ છે. જેમ, ૧ અગિહંત, ૨ સિક્ષ, ૩ આચાર્ય, ૪ ઉપાધ્યાય, ૫ સાધુ, ૬ સામાયક ચારિત્ર, ૭ હેદોપ સ્થાતીય ચારિત્ર, ૮ પરિહાર વિશુદ્ધિ ચારિત્ર, ૯ સુક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, ૧૦ યથા ખ્યાત ચારિત્ર, ૧૧ જંમુદ્ધિય, ૧૨ લવણુ સમુદ્ર, ૧૩ ધાતકી ખંડ, ૧૪ કાલો દધિ સમુદ્ર, ૧૫ વ્રતવર સમુદ્ર, ૧૬ દધીવર સમુદ્ર, ૧૭ ક્ષીરવર સમુદ્ર, ૧૮ પારણી સમુદ્ર, ૧૯ શ્રા-વકના ખાર વ્રત, ૩૧ શ્રાવકની અગીઆર પડિમા, ૪૨ અગીયાર અંગના નામ, ૫૩ ખાર ઉપાંગના નામ, ૬૫ ચુલ્હીમવંત પર્વત, ૬૬ મહા હીમવંત પર્વત, ૬૭ રૂપી પર્વત, ૬૮ નિષધ પર્વત, ૬૯ નિ-લવંત પર્વત, ૭૦ નવકાર શી પ્રમુખ દશ પથખાણુ, ૮૦ હલેશ્યા, ૮૬ આઃ કર્મે વિજેરે વસ્તુઓનાં નામ જેમ ગુણુ નિષ્પન્ન છે તેમ સિક્ષાયતન પણુ ગુણુ નિષ્પન્ન નામજ છે.

બીજા ભૌતીક નામ કયા નિરૂપણુમાં, રિષભદત્ત, સંજતી રાજા વિજેરે કહ્યા છે તે ગુણુ નિષ્પન્ન પણુ હોય છે અને અગુણુ નિષ્પન્ન પણુ હોય છે કારણ કે તે નામ તેમના માત પિતાએ આપેલા હોય છે.

૩ જા પ્રશ્નમાં મહા પુરુષા બાપ્ત લખ્યું તો તે મહા પાપના કરનારા હતા તેથી મહા પુરુષા કહ્યા છે, તેમાં કાંઈ બાધક નથી. પરંતુ તે વાતનું રાન જે જીન શાસ્ત્રની શૈલી જાણુતા હોય અને અપેક્ષા સમજતા હોય તેને થાય. જેઠમલ્લ સરખા મૂષાવાદી અને સ્વમતિ કલ્પનાએ લખનારને ક્યાંથી થાય !

૪ થા પ્રશ્નમાં કહેલા અનુત્તર વિમાનના નામ ગુણુ નિષ્પન્નજ

છે, અને તેને દિવ સમુદ્રના નામ સાથે સંબંધ હોવાનું કાંઈ કારણ નથી.

૫ શ્રી અનુયોગદ્વારમાં કહેલા ગુણ નિષ્પન્ન નામના ભેદમાં સિદ્ધાયતન નામનો સમાવેશ થાય છે.

૬ ભરતાશ્લોક વિજયોમાં માગધ ૧ વરદામ ૨ અને પ્રભાસ ૩ એ ત્રિયો કહ્યા છે તે લૌકિક તિર્થ છે, તેને માનવાનું સમ્પદ્ દષ્ટીને શું કારણ છે? હે! મુઠ્ઠો! મુઠ્ઠો! કાંઈક વિચાર કરો, કે જેમ અન્ય દર્શનીઓમાં આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ, બ્રહ્મચારી, વિજેરે કહે છે, અને શાસ્ત્રકારો પણ તેને સાધુ કહીને બોલાવે છે, તો તેથી શું તે જૈન દર્શનના સાધુ કહેવાશે? ને તે વાંદવા યોગ્ય થશે? તેમજ માગધાદિક તિર્થ સમજવા.

૮ શ્રી રિપભાનન ૧ ચંદ્રાનન ૨ વારીપેણ ૩ અને વર્ધમાન ૪ એ ચાર નામજ સાચી જીન પ્રતિમાના છે. કારણ કે દરેક ચોવીરીમાં પંદર ક્ષેત્રમાં થઈને એ ચાર નામ લાભે છે. માટે તે ખાખતમાં જોડાના કુતકો જુઠા છે.

૯ મા પ્રશ્નમાં મુદ્ભતિ લખે છે કે “દ્વૌપદિના દેહેરા મધ્યે પ્રતિમા હતી તો તેને સિદ્ધાયતન ન કહ્યો અને જીનધર કેમ કહ્યો?” તો રે મુઠ્ઠો! જીનગ્રહ તે અરિહંત આશ્રી નામ છે, અને સિદ્ધાયતન તે સિદ્ધ આશ્રી નામ છે તેમાં ખાધક શું છે? નિઃકેવળ ફોફટના કુતકો કરી ભોળા લોકોને ફંદમાં ફસાવવાનો જોડાએ ઉપાયજ કરેલો છે.

૧૦ મા પ્રશ્નમાં “ધર્માસ્થી, અધર્માસ્થી વિજેરે અનાદી સિદ્ધના નામ કહીને તેને સિદ્ધ ઈરાવીને તમે કેમ વાંદતા નથી” એવું જોડા અસાનીએ લખ્યું છે, પણ તે ખાખતને સિદ્ધાયતન શબ્દ સાથે કાંઈ પણ સંબંધ નથી, અને તેને વંદન હોયજ નહિ; પરંતુ તમે મુઠ્ઠો નમોસિદ્ધાણું કહો છો ત્યારે તો તે ધર્માસ્થી અધર્માસ્થીનેજ નમસ્કાર કરતા હશો એમ તમારે મતજ ઠરે છે.

વળી લખ્યું છે કે “અનંતા કાળની સ્થિતિએ અને સ્વયં સિદ્ધ આણુકીયા થયા માટે સિદ્ધાયતન કહીએ” તો રે મહામુઠ્ઠો! અ-

નાદિ કાળની સ્થિતિવાળી અને સ્વયંસિદ્ધ એવીતો અનેક વસ્તુઓ છે, વિમાનો છે, નર્કાવાસો છે, પર્વતો છે, દ્વિપો છે, સમુદ્રો છે, ક્ષેત્રો છે, તો તેને કોઈને કોઈપણ જગ્યાએ સિદ્ધાયતન કહ્યા નથી. માટે દુંદકો ! જો ચક્ષુ ઉઘાડીને જોશો તો જાણાશે કે કુર્મ રાશ્વતી જનપ્રતિમાના ભુવનનેજ સિદ્ધાયતન શાસ્ત્રમાં કહેલો છે. અને તેથી જ તેનો અર્થ એમ કરીએ છીએ તે સત્ય છે.

આ પ્રશ્નને અંતે જોદોરિખ લખે છે કે “ વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર ના નવકુટમાં એકનેજ સિદ્ધાયતન કહ્યો છે બીજાને નથી કહ્યા તેનું કારણ કે બીજા કૂટ દેવદેવી અધિષ્ઠીત છે તેથી તેના નામ બીજા કહ્યો છે, અને આ કુટ ઉપર કાંઈ નથી તેથી તેને સિદ્ધાયતન કૂટ કહ્યો છે.” પણ કુમતિઓ ! ખતાવો જે ક્યાં કહ્યું છે કે બીજા કુટ ઉપર દેવદેવી છે; અને આ કૂટ ઉપર નથી; મનકલ્પિત વાતો કરીને અસત્યનું સ્થાપન કરવું તે કદી પણ થવાનું નથી. આતો જેમ કોઈ મનુષ્ય લીલાગર ભાંગપી તેના કેફમાં ગાંડો થઈ જેવા ગપાટા હાંકે તેવો એક ગપાટો હાંક્યો જણાય છે; પરંતુ ઉપરની હકીકતથીતો સિદ્ધાયતન નામને ઉલટી પુટી મળે છે, કારણ કે જે કુટ ઉપર સિદ્ધાયતન હોય છે તે કૂટનેજ શાસ્ત્રકારે સિદ્ધાયતન કૂટ કહેલા છે.

રે દુંદકો ! છેવટે લખવાનું એટલુંજ કે શ્રી જીવાત્મીગમ સૂત્રમાં સિદ્ધાયતનનો વિસ્તાર સાથે અધિકાર છે તે જરા ધ્યાન દર્શ તપાસ કરી વાંચશો તો સ્પષ્ટ માત્રમ પડશે કે તેમાં (૧૦૮) સામ્યતા જનર્પીય છે, અને બીજાપણુ ધણા દેવો છત્રધાર આમરધાર વિજેરેની મુર્તિઓ છે અને તેથીજ એમ નિર્ણય થાય છે કે સિદ્ધની પ્રતિમાના ભુવન માટે સિદ્ધાયતન કહ્યું છે.

વળી ધણા દુંદકો સિદ્ધાયતનમાં સામ્યતી જનપ્રતિમા માને છે તેમજ તેને સિદ્ધાયતન કહે છે, પરંતુ જોઈએ તો તે વાતનો પણ સંપૂર્ણ રીતે નિષેધ કર્યો છે, તે ઉપરથી એમ જણાય છે કે જોઈએ મહા ભારે કર્મી હતો એમાં કાંઈ શક નથી.

૧૦ ગૌતમસ્વામી અષ્ટાપદે ચડયા તે વિષે.

આ દસમા પ્રશ્નમાં જેમણે કુમતિ લખે છે કે “ભગવંતે ગૌતમ સ્વામીને કહ્યું કે તમે અષ્ટાપદની યાત્રા કરો તો તમને કેવળરાત્રિ ઉપજે” આ લખવું મહા અસત્ય છે. શાસ્ત્રોમાં તો એમ લખ્યું છે કે “એકદા શ્રી ગૌતમસ્વામી ભગવંતથી જુદા કોઈ સ્થળે ગયા હતા ત્યાંથી જ્યારે ભગવંતની પાસે આઘ્યા ત્યારે દેવતાઓ પરસ્પર વાતો કરતા હતા કે ભગવંતે આજે વ્યાખ્યાનાવસરે એવું કહ્યું છે કે જે ભૂચર પોતાની લખિંધથી શ્રી અષ્ટાપદ પદ્યંતની યાત્રા કરે તે તે જ ભવમાં મોક્ષગામી થાય. આ વાત સાંભળીને ગૌતમસ્વામીએ અષ્ટાપદ જવાની ભગવંતની પાસે આરા માગી, ત્યારે ભગવંતે ધણા લાભનું કારણ બાણી આરા દીધી; જ્યારે યાત્રા કરી તાપસોને પ્રતિબોધી ભગવંતની સમીપે આઘ્યા ત્યારે (૧૫૦૦) તાપસોને કેવળરાત્રિ ઉપજ્યું; ગૌતમસ્વામી ઉદાસ થયા કે મને કેવળ રાત્રિ ક્યારે થશે? ત્યારે શ્રી ભગવંતે દ્રુમપત્રિકાધ્યયને તથા શ્રી ભગવતી સુત્રમાં ચિત્તસંસિદ્ધોસિમેગોચમા ઇત્યાદિ પાઠોક્ત કહીને ગૌતમને સ્વસ્થ કર્યા.” આ અધિકાર આવશ્યક, ઉત્તરાધ્યયન નિર્ધુક્તિ, તથા ભગવતીવૃત્તિમાં કહ્યો છે, પરંતુ ભાગ્યહીન જેઠાને કેમ દેખાય, કાગડાનો સ્વભાવજ છે કે દ્રાક્ષને છોડીને ગંદકીમાં ચાંચ દેવી.

પછી જેઠો નિશ્ચય લખે છે કે “ભગવંતે પંચમહાવ્રત અને પચવીશ ભાવનારૂપ ધર્મ શ્રેણીક, કોણીક, શાળિભદ્ર પ્રમુખની આગળ કહ્યો છે, પરંતુ જનમંદીર ખનાવવાનો ઉપદેશ દીધો નથી” આ લખવું મહા સુખતાઈનું છે કેમકે શું ભગવંતને એમની પાસે મંદીર ખનાવવાનો ઉપદેશ દેવાનું જરૂરી કામ હતું? તોપણ તેઓએ ખનાવેલા જનમંદીરોનો અધિકાર સુત્રોમાં ધણી જગ્યાએ છે તે નીચે પ્રમાણે.

૧ શ્રી આવશ્યક સુત્ર તથા યોગશાસ્ત્રમાં શ્રેણીકરાબના કરાવેલા જનમંદીરનો અધિકાર ચાલેલો છે.

૨. શ્રી મહાનિસીથ સુત્રમાં કહ્યું છે કે જનમંદીર બનાવવા વાળા બારમા દેવલોકે સુધી જાય છે. યતઃ

કાંડંપિજિનાયણેહિં, મંડિઆસવમેયણિવદ્ ॥

દાણાદ્વચત્ક્રેણ, સદ્ગોગચ્છેદ્જઅચ્ચુર્યજાવનપરં ॥

અર્થ. જન મંદીર કરાવીને પૃથ્વી પદ્મમંડીત કરીને અને દા નાદીક ચારે (દાન, શિયળ, તપ, ભાવ) કરીને આવક અચ્ચુત^૧ દેવલોક સુધી જાય, ઉપરાંત ન જાય.

૩. શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં વગ્ગુર આવકે શ્રી પુનિમતાલ નગર-માં શ્રી મલ્લિનાથજીનું જનમંદીર બનાવીને ઘણા પરિવારે યુક્ત જ ન પુજા કર્યાનો અધિકાર છે. યતઃ.

તત્તોયપુરિમતાલે, વગ્ગુરદ્વસાણઅચ્ચણ્ડિમં ॥

માલ્લિજિનાયણપાડિમા, અન્નાણ્વંસિવહુગોટ્ટી ॥૩૫॥

૪. શ્રી આવશ્યકમાં ભરત ચક્રવર્તિએ જનમંદીર બનાવ્યાનો અધિકાર કહેલો છે. યતઃ

ધુમસયમાડગાણં, ચત્તવીસંચેવાજિણઘરેકાસિ ॥

સવ્વાજિણાણંપાડિમાં, વન્નપમાણેહિંનિયણેહિં ॥૮૯॥

અર્થ.—સો ભાઈઓના સો સ્થુલ^૨ અને ચોવીશ તિર્થંકરના જનમંદીર તેમાં સર્વે તિર્થંકરની પ્રતિમાઓ પોતપોતાના વર્ણ તથા શરીરના પ્રમાણયુક્ત ભરત ચક્રવર્તિએ શ્રી અષ્ટાપદ પર્યંત ઉપર ભરાવેલી છે.

૫. તેજ સુત્રમાં પ્રભાવતી રાણીએ જનમંદીર બનાવ્યાનો તથા નૃત્યાદિક^૩ જનપૂજા કર્યાનો અધિકાર છે. યતઃ

૧ બારમા દેવલોકનું નામ અચ્ચુત દેવલોક છે. ૨ દેરાસર.
૩ નૃત્ય પુજા એ સત્તરભેદી પુજા માંહેલી (૧૬) મી પુજા છે.

અંતેરચેદ્દહરંકારિયં પમાવાતેણ્હાતાતિસંઝ

અચ્છેદ્દઅન્નયાદેવીનચ્છદ્દરાયાવીણંવાયેદ્

અર્થ.—અંતે ઉરને વિષે ચૈત્ય ધર એટલે જનમંદીર કરાવ્યું છે; પ્રભાવતી રાણી ન્હાઇને ત્રણકાળને વિષે તે મંદીરમાં અર્ચ્યા કરેછે; અન્યદારાણી નાચેછે અને રાજા પોતે વીણા વગવેછે.

૬. પ્રથમાનુયોગમાં અનેક આવક આવિકાએ જનમંદીર બનાવ્યાનો તથા પુજા કર્યાનો અધિકારછે.

૭. તેજ સૂત્રમાં દારકામાં જનપ્રતિમા પુજ્યાનો અધિકાર પણ છે.

૮. શાજિભદ્રના ધરમાં જનમંદીર તેમજ સુવર્ણ રત્નમય જનપ્રતિમા હતી, અને એ મંદીર શાજિભદ્રના પીતાએ અનેક દારોએ સુશોભિત દેવવિમાન સદશ બનાવેલું હતું તથા શાજિભદ્ર ચરિત્રે

પ્રધાનાનેકદ્વારેન, મયાર્હદ્વિંબહેતવે ॥

દેવાલયંચચક્રેસો,નિજચૈત્યગૃહોપમં ॥૫૦॥

ઉપર પ્રમાણે કથા છતાં શું જોડા મુઠમતિએ શાજિભદ્રનું ચરિત્ર નહીં જોયું હોય ? કદાચ ટુંઢકો કહેશે કે અમે શાજિભદ્રનું ચરિત્ર માનતા નથી તો બત્રીશ સુત્રમાં શાજિભદ્રનો અધિકાર ઘોઘ જગ્યાએ છે નહીં તે છતાં જોડા મુઠમતિએ શાજિભદ્રનો અધિકાર આ પ્રશ્નો સરના ચોથા પ્રશ્નમાં લખ્યોછે તો શું તેના બાપના ચોપડામાં શાજિભદ્રનો અધિકારછે કે જેમાં લખ્યુંછે કે શાજિભદ્ર જનમંદીર નથી બનાવ્યા !!

વળી જોડા કુમતિ લખેછે કે “ ભગવંતે શ્રેણીકને કહ્યું કે તું ચાર ખોલ કરેતો નર્કમાં ન જાય પરંતુ એમ નથી કહ્યું કે જનમંદીર બનાવે, યાત્રા કરે તો નર્ક ન જાય” તેનો ઉત્તર-તર્થકર મહા

૧ રાણીઓને રેહવાનો મહેલ. ૨ પ્રભાત, મધ્યાહ્ન, સાંય. ૩ પુજા. ૪ ધણા ટુંઢકો શાજિભદ્રનો અધિકાર માનેછે.

રાજાની ભક્તિ વંદના કર, ચૌદહજાર સાધુઓની ભક્તિવંદના કર
જેણે કરીને તું નર્ક ન જાય. તો વિચારો કે ભગવંતની તથા સાધુ-
ઓની ભક્તિ વંદના નર્ક દુર કરવાને સમર્થ ન થઈ તો પાત્રા કે-
રવાથી નર્ક દુર કેમ થાય? માટે ભગવંતે તે કાર્ય કહેલું નથી.
પ્રભુને જેઠા મુદમતિના લખવા પ્રમાણે તો ભગવંતની તથા સાધુ-
ઓની વંદના ભક્તિથી પણ કાંઈ પુન્ય બંધાતું નથી (કારણ કે તે
કાર્ય પણ ભગવંતે શ્રેણીકેને બતાવ્યું નથી) તો હુંદકો મુખખાંધીને
લોગસ્સ, નમુશ્ચુણું, નવકાર મંત્ર, શા વાસ્તે પઢેછે તેનાથી કાંઈ
તમારા મત પ્રમાણે તમારી (નિશ્ચય થયેલી) નર્ક દુર થઈ શકવાની
નથી. વળી આ વાત બીજી સૂત્રમાં ન છતાં જેઠાએ કેમ લખી
છે? કારણ કે તે બીજા સૂત્રો અંથો તથા પ્રકરણો વિગેરે માન્ય
કરતો નથી.

વળી જેઠો હુંદક લખેછે કે “સૂર્યકીરણના પુદ્ગળ હાથમાં તો
આવતા નથી તો તેને પકડીને જોતમસ્વામી શીરીતે ચડયા” તેને
અંતે પુછીએ છીએ કે જે જીવ ચાલેછે તેને ધર્માસ્થીકાય સહાય
દેછે એવું જૈનશાસ્ત્રોમાં કહેલુંછે તો યું જીવ ધર્માસ્થીકાયને પકડીને
ચાલેછે? નહીં. તેવીજ રીતે જંઘાચારણુ લખિંવાળા સૂર્યના કીર-
ણોની નિશ્ચયે અવલંબીને ઉત્પત્તેછે તે પ્રમાણે જોતમસ્વામી પણ
અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર ચડેલાછે.

વળી ભગવતી સુત્રમાં તો જંઘાચારણુ તથા વિદ્યાચારણુ એ
બેનોજ અધિકારછે, પરંતુ ઉપલક્ષણથી બીજા ઘણા પ્રકારના ચા-
રણુ મુનિઓ જૈનશાસ્ત્રોમાં કહ્યાછે તેનાં નામ. બ્યોમચારણુ, જ-
ળચારણુ, પુષ્પચારણુ, શ્રેણીચારણુ, અગ્નિશિખાચારણુ, ધુન્નચારણુ,
મર્કટતંતુચારણુ, ચક્રમાણુ જ્યોતિરશિમચારણુ, વાયુચારણુ, નિહારચા-
રણુ, મેઘચારણુ, અસચારણુ, તથા ક્ષણચારણુદિ જાણુવા; તેમાં
ધુન્નવર્તી તે તિર્યગ અથવા ઉર્ધ્વગમન કરવાને ધુન્નું આલંબન ક-
રીને જે અસ્ખલિત ગમન કરે તેને ધુન્નચારણુ કહ્યાછે. તથા ચંદ્ર,
સૂર્ય, ગ્રહ, નક્ષત્ર, તારાદીકની તથા બીજી કોઈપણ જ્યોતિના કિ-
રણોનો આશ્રય કરી ગમનાગમન કરે તેને ચક્રમાણુ જ્યોતિરશિમ-

આરણુ કહાછે. અને સામો અથવા ઉપરાંદો જે દિશાને વિષે વા-
યરો જતો હોય તે દિશાએ તેજ આકારા પ્રદેશની બ્રહ્મીને આશ્રય
કરીને તેની સાથેજ આસે તેને વાયુઆરણુ કહાછે; તેજ પ્રમાણે જ-
વાઆરણુ સુર્યના કિરણની નિશાએ કરી અવલંબીને ઉત્પત્તેછે. ૧

શ્રી ભગવતી સુત્રમાં સતક ત્રીજે ઉદ્દેશે પાંચમે કહુંછે કે સં-
પના કાર્ય માટે સાધુ લખ્ધી ફોરવેતો પ્રાયશ્ચિત લાગવુ નથી યત:

સેજહાનામએકેતિપુરિસેઅસિચમ્મપાયગહાયગછ્હે
જ્ઞાવામેવઅણગારોવિભાવિઅપ્પાઅસિચમ્મપાયહથ્થ
કિચ્છણંઅપ્પાણેણંઉડુંવેહાસંઉપ્પડ્ડજ્ઞા?હંતાઉપ્પડ્ડજ્ઞા

અર્થ—જેમ કોઈ પુરુષ અસિ જે તરવાર અને ચર્મપાત્ર ગ્ર-
હણુ કરીને જાય. તેમ ભાવી આત્મા અણુગાર જે તે અસિ, ચ-
ર્મપાત્રછે હાથને વિષે જેને એવા (સંધાદીકને કાર્ય) પોતે આકારાને
વિષે ઉત્પત્તે કેં જાય ? હા જોતમ ! જાય. ઉપર પ્રમાણે ભગવંતે કહ્યા
છતાં જેઠો અક્કજહીન લખેછે કે લખિં ફોરવવાથી સર્વત્ર પ્રાયશ્ચિત
લાગેછે પણુ તેણુ સર્વત્ર લખેલુંછે તે જીકુંછે.

આ પ્રશ્નને અંતે (૧૫૦૦) તાપસ કેવળી થયાછે તે આપત
ખોટી ઠરાવવા માટે જેઠો લખેછે કે “મહાવીર સ્વામીને તો સા-
તશે કેવળીની સંપદાછે અને જો જોતમ સ્વામીના શિષ્ય કહેશો
તો તેને પણુ સિદ્ધાંતમાં ઠામ ઠામ પાંચસે શિષ્ય કહાછે” તેનો
ઉત્તર—મહાવીર સ્વામીના શિષ્ય સાતસે કેવળી મોક્ષે ગયાછે તે
સત્યછે, પરંતુ જોતમ સ્વામીના શિષ્ય તેથી જીકુંછે; આ વાત સ-
મજવામાં ન આવી તે મિથ્યાત્વનો ઉદયછે, અને જોતમ સ્વામીને
પાંચસે શિષ્ય સિદ્ધાંતોમાં ઠામઠામ કહાછે એમ જેઠમલજી લખેછે
તે અસત્યછે. કારણકે કોઈપણુ સુત્રમાં જોતમ સ્વામીના પાંચસે
શિષ્ય કહ્યા નથી. કહ્યા હોય તો એક જગ્યાએ તો દેખાડો ? વા-
હરે ! જેઠમલજી દેવાનાં પ્રીય !!

૧ વધારે વિસ્તારને વાસ્તે જીઓ પ્રવચનસારોદ્ધાર દ્વાર ૬૮ મો.

વળી શ્રી કલ્પસુત્રમાં જ્ઞાતમ સ્વામીને જે પાંચસેં શિષ્યનો પરિવાર કહ્યોછે તે દિક્ષા લેતી વખતનોછે પણ બધા થઈને તો (૫૦૦૦૦) કેવળીની સંપદા જ્ઞાતમસ્વામીને ગ્રંથોમાં કહેલીછે. ઇતિ.

૧૧ નમુથ્યુણુંના પાછલા પાઠ વિષે.

જેઠો મુઠમતિ (૧૧) મા પ્રશ્નમાં લખેછે કે “નમુથ્યુણુંમાં અધિક પદ વધાર્યોછે” આ લખાણુ અસત્યછે. કારણકે અમે નમુથ્યુણુંમાં કાંઈ પણ પદ વધાર્યું નથી. નમુથ્યુણું તો ભાવ અરિહંત વિદ્યમાનોની સ્તુતિછે અને જે છેલ્લી ગાથાછે તે દ્રવ્ય અરિહંતની સ્તુતિનીછે. દુંઢકો દ્રવ્ય અરિહંતને વંદણા કરવી નિષેધ કરેછે કારણકે તેઓ તેને અસંજતી સમજેછે એ ઉપરથી એમ જણાયછે કે તેઓની બુદ્ધિભ્રષ્ટ થઈ ગયેલીછે. શ્રી નંદીસુત્રમાં છઠ્ઠીશ આચાર્ય જેમાંથી ચોવીશ સ્વર્ગમાં દેવતા થયાછે તેને નમસ્કાર કર્યોછે તો નમુથ્યુણુંના પાછલાપાઠમાં યું મિથ્યાછે. જે દુંઢકો આ કારણથી નંદીસુત્રને પણ જુદું કહેશે તો જરૂર તેણે મિથ્યાત્વરૂપી મદીરાપાન કરીને ખોટી ભવરી કરવી શરૂ કરીછે એમ જણાશે.

વળી દુંઢકો પોતાના ગુરૂઓ જેઓ મરી ગયેલાછે, અને જેઓ જિનાસાના ઉત્થાપક નિજાવ હોવાથી અમારી સમજ પ્રમાણુ તો નર્ક તિર્યંચાદિ ગતિમાંજ ગયા હશે, પણ સુખ દુંઢકો તેને દેવ ગતિમાં ગયેલા સમજતા હોય તો તેને તેઓ વંદણા કેમ કરેછે, કારણ કે તે અસંયતી, અવિરતી અપચ્ચખાણીછે; કદાચ દુંઢકો કહેશે કે અમે તો તે ગુરૂપદને નમસ્કાર કરીએ છીએ તો રે મુઠો અમારી વંદણા પણ તિર્યંકર પદનેજછે અને તે સત્યછે, વળી તેથી કરીને દ્રવ્ય નિક્ષેપો પણ વંદનીક હરેછે.

શ્રી આચર્યક સુત્રમાં નમુથ્યુણુંનો છેલ્લી ગાથા સહીત પાઠ છે અને તે પ્રમાણુજ અમે કહીએ છીએ માટે જેઠા કુમતિયું લખવું તદન મિથ્યાછે.

પ્રશ્નને અંતે નમુથ્યુણું ઇંદ્રે કહેલુંછે તે બાબતમાં ફોગટનું ડોળાણુ કંપુંછે પણ તે મૂઠતાની નિશાનીછે.

પ્રશ્નની અંતર્ગતમાં દ્રવ્ય નિક્ષેપો વંદનીક નથી એમ ઠરાવ્યું છે તે પ્રત્યક્ષ મિથ્યા છે, કારણ કે શ્રી ઢાણાંમ સુત્રમાં ચોથે ઢાણે ચાર પ્રકારના સત્ય કહેલાં છે. યતઃ

ચત્ત્વિહેસચ્ચેષન્નત્તનામસચ્ચે, ઠવણસચ્ચે, ઢવ્વસચ્ચે, માવસચ્ચે.

અર્થ—સત્ય ચાર પ્રકારના કહ્યાં છે. ૧ નામ સત્ય. ૨ સ્થાપના સત્ય. ૩ દ્રવ્યસત્ય. ૪ ભાવસત્ય. આ સુત્રપાઠમાં દ્રવ્યસત્ય પણ કહ્યું છે અને તેથી દ્રવ્ય નિક્ષેપો સત્ય છે એમ સિદ્ધ થાય છે.

વળી ક્રમ્યું છે કે “આવતા કાળના તિર્થંકર હજી સુધી અવિરતી, અપચ્ચખાણી ચારે ગતિમાં હોય તેને કેમ વંદાય” ? તેનો ઉત્તર. શ્રી રિષભદેવજીના વારામાં છે આવશ્યકમાં ચઉવીસથો હતો કે નહિ ? અને જો હતોજ તો તેઓ ખીજા ત્રેવીશ તિર્થંકરને નમસ્કાર કરતા હતા કે નહિ ? હુંડકોના કહેવા પ્રમાણે તો તેઓ વંદનીક નથી એમ ઠેર છે અને રિષભદેવજીના વારાના સાધુ આવકો તો ચઉવીસથો કહેતા હતા તેથી થવાના ત્રેવીશ તિર્થંકરને નમસ્કાર કરતા હતા એમ પ્રત્યક્ષ છે. માટે રે મૂઢ હુંડકો ! શાસ્ત્રકારે દ્રવ્ય નિક્ષેપો વંદનીક કહ્યો છે તેમાં કાંઈ શક નેવું નથી તો જરા હુંડી બુદ્ધિ આજોચીને વિચાર કરો ! અને કુમતગ્ગળ તજી દો. ઇતિ.

-ૐૐૐૐૐ-

૧૨ ચાર નિક્ષેપે અરિહંત વંદનીક છે તે વિષે.

પ્રારંભ પ્રશ્નોત્તરની આદ્યમાં જોડાયુદ્ધમતિએ અરિહંત, આચાર્ય અને ધર્મની ઉપર ચાર નિક્ષેપો ઉતાર્યા છે તે તમામ જીહા છે. એવી રીતે શાસ્ત્રમાં કોઈ પણ જગ્યાએ ઉતારેલ નથી અને નામ અરિહંતની ખાખતમાં “રિષભો, શાંતો, નેમો, વીરો” વિગેરે નામ લખીને તેણે શ્રી વિતરાગ લગવંતની મહા અવસા કરી છે તે તેની મહા મૂઢતાની નિશાની છે, અને તેણે કરીનેજ અમે તેને મૂઢમતિયું ઉપનામ આપેલું છે. તે વાર પછી તે લખે છે કે એકસો ભાવનિક્ષેપો-

જ વંદનીક છે ખીજા ત્રણ વંદનીક નથી, પરંતુ તે લખવું તેનું સિ-
દ્ધાંતોથી વિપરીત છે, કારણ કે સિદ્ધાંતોમાં ચારે નિક્ષેપા વંદનીક
કહ્યા છે.

જેઠા નિષ્પે લખ્યું છે કે “તિર્થકરોનાં જે નામ છે તે નામ સં-
સાર છે, નામ નિક્ષેપો નહિ; નામ નિક્ષેપો તો તિર્થકરોનાં નામ જે
અન્ય વસ્તુમાં પામીએ તે છે” આ લખાણ ઉપરથી એમજ નિશ્ચય
થાય છે કે જેઠા અસાત્રીને જૈનશાસ્ત્રનો કિંચીત પણ ખોધ નહોતો,
કેમકે શ્રી અનુયોગ દ્વાર મધ્યે કહ્યું છે યત:

જથ્થયજંજાણિડજા, નિર્ણવંનિર્ણવેનિર્ણવસંમં;

જથ્થવિયનજાણિડજા, ચઝકયંનિર્ણવેનઙ ॥૯॥

અર્થ—જ્યાં જે વસ્તુમાં જેટલા નિક્ષેપા જાણે ત્યાં તેટલા
નિક્ષેપા કરે અને જે વસ્તુમાં અધિકા નિક્ષેપા ન જાણી શકે તે
વસ્તુમાં ચાર નિક્ષેપા તો અવશ્ય કરે.

રે! કુમતિઓ વિચારો કે શાસ્ત્રકારે તો વસ્તુની માંહે નામ
નિક્ષેપો કહ્યો છે અને જેઠો મુદ્ધમતિ લખે છે કે જે વસ્તુનું નામ છે તે
નામ નિક્ષેપો નહિ, નામ સંસાર છે, તો એ મદ્ધમતિને એટલી પણ
સમજણ નહોતી કે નામ સંસારમાં તે નામ નિક્ષેપામાં કાંઈ ફેર નથી.

શ્રીઠાણુંગણમાં ચોથે ઠાણે નામ, સ્થાપના, દ્રવ્ય, એને ભાવ,
એ ચાર પ્રકારની સત્ય ભાષા કહી છે, તે અગાઉ લખાયેલ છે. ૧
તેમજ તેજ સુવના દશમાં ઠાણુમાં દશ પ્રકારના સત્ય કહ્યા છે અને
શ્રીપદ્મવજ્રાણના ભાષા પદમાં પણ દશ પ્રકારના સત્ય કહ્યા છે
તેમાં સ્થાપના સત્ય કેહેલું છે યત: શ્રીઠાણુંગસુત્રે.

દસાવિહેસચ્છેપનત્તેતં જહાજણવય, સમ્મય, ઠવણા, નામે,
રુદ્ધે, પઠુચ્છસચ્છેય, વવહાર, ભાવ, જોણ, દસમેડવમ્મ
સચ્છેય.

અર્થ—દશ પ્રકારના સત્ય કહ્યાં છે તથા, ૧ જનપદ સત્ય, ૨ સમ્મત સત્ય, ૩ સ્થાપના સત્ય, ૪ નામ સત્ય, ૫ રૂપસત્ય, ૬ પ્રતીત સત્ય, ૭ વ્યવહાર સત્ય, ૮ ભાવસત્ય, યોગસત્ય, અને ૧૦ ઉપમા સત્ય.

આ સુત્રપાઠથી સ્થાપના નિલેપો સત્ય તેમજ વંદનીક કરે છે.

વળી ચોવીશ જીનની સ્તવનારૂપ જોગસ્સનો પાઠ ઉચ્ચારણ કરતા શિભાદીક ચોવીશ પ્રભુનાં નામ પ્રગટપણે કહે છે અને વંદના કરે છે તે નામનિલેપાને વંદના છે તેમજ શ્રી શિભદેવને વારે ચઉવીસઘ્યો ભણુતા બીજા ચોવીશ પ્રભુ રહ્યા તે દ્રવ્ય નિલેપે વંદાય છે. વળી કાઉસગ્ગ કરવાનો આજ્ઞાવો જે અરિહંત ચેડાણં કરેમી કાઉસગ્ગં વંદણવત્તિ આણ. ઇત્યાદીક પાઠ ઉચ્ચારતાં સ્થાપના નિલેપો વંદનીકે છે એમ સિદ્ધ થાય છે, અને તે પાઠ શ્રી આવશ્યક સુત્રમાં છે. આ આજ્ઞાવો ટુંદકે માનતા નથી તેથી તેમને મસ્તકે આરાભંગરૂપ વજ્રદંડનો ખાત પડે છે. વળી શ્રી ભગવતી સુત્રની આદ્યમાં શ્રી ગણધરદેવે આહ્વાની બીપીને નમસ્કાર કર્યો છે, તે જેમ જ્ઞાનનો સ્થાપના નિલેપો વંદવા યોગ્ય છે તેમજ શ્રી તિર્થકરદેવનો સ્થાપના નિલેપો પણ વંદના કરવા યોગ્ય છે.

રે! ટુંદકો? તમે જોગસ્સ ઉજ્જો અગરે ભણો છો ત્યારે અરિહંતે કિત્તિસં એ પાઠવડે ચોવીશ અરિહંતની કિર્તના કરો છો તે ચોવીશ અરિહંતનો હાલ વર્તમાનકાળમાં નથી, તો તમારી વંદના કોને પહોંચે છે? જે તમે કહેશો કે જે મોક્ષમાં ચોવીશ પ્રભુ છે તેની કિર્તના કરીએ છીએ તો તે અરિહંતનો હવે સિદ્ધ છે મોટે સિદ્ધે કિત્તિસં કહેવું જોઈએ, અને એમ તમે કહેતા નથી. કદાચ કહેશો કે અતીતકાળમાં જે ચોવીશ તિર્થકર હતા તેને વંદના કરીએ છીએ તો અતીતકાળમાં જે વસ્તુ થઈ અર્થ તે દ્રવ્ય નિલેપે છે, ને દ્રવ્ય નિલેપો તો તમે વંદન યોગ્ય ગણુતા નથી; હવે તમારી વંદના કોને પહોંચી કદાચ એમ કહેશો કે અતીતકાળમાં જેવા

અરિહંત હતા તેવા અમારાં મનમાં કલ્પીને વંદના કરીએ છીએ તો તે સ્થાપના નિક્ષેપોછે અને સ્થાપના નિક્ષેપો તો તમારા કુ-મત ભાવને લીધે તમે માનતા નથી. હવે કહો કે એ તમારી વંદના કોને પહોચી? છવેટ આ વાતનું તાત્પર્ય એટલુંજ કે તમે કુંડકો અજ્ઞાનના ઉદયથી તેમજ દ્વેષ બુદ્ધિથી ભાવ નિક્ષેપો શિવાય ખીળા નિક્ષેપો વાંદવા કબુલ કરતા નથી પરંતુ વંદાયછે ખરા.

વળી સ્થાપના અરિહંતને આનંદ આવક, અંખડ તાપસ, મ-

હાસતી દ્વૌપદી, વગુર આવક, તથા પ્રભાવતી પ્રમુખ એક આ-વકોએ, અને જાતમ, જંધાચારણુ, વિદ્યાચારણાદિ અનેક મુનીઓ એ, તેમજ સુર્યાભ, અને વિજ્યાદિ અનેક દેવતાઓએ વંદના કરીછે તેના અધિકાર સુત્રોમાં પ્રસિદ્ધછે. વળી શ્રી મહાનિસીય સુ-ત્રમાં કહ્યુંછે કે સાધુ પ્રતિમાને વંદના ન કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત આવે. એવી રીતે નામ અને સ્થાપના વંદન કરવા યોગ્યછે તો દ્રવ્ય અને ભાવ તો વંદનીકછેજ તેમાં શું આશ્ચર્ય !

જેઠો મંદમતિ પહેલા તથા ખીળ પ્રશ્નમાં લખેછે કે “કૃષ્ણને તથા શ્રેણીકેને આવતી ચોવીશીમાં તિર્થકર થવાનું જ્યારે ભગવંતે કહ્યું ત્યારે તેને દ્રવ્યજન જાણીને કોઈએ કેમ વાંધા નહિ” એ લખ્યું તદન વિપરીતછે. કારણ કે તે જગ્યાએ વાંદવા ન વાંદવાનો અધિકાર નથી છતાં એ મતિ ઠંદપનાએ કરીને લખેછે કે કોઈએ વાંધા નથી તો એવું ક્યાં લખ્યુંછે ? તે ખતાવો.

૩-૪-૫ મા પ્રશ્નનો ઉત્તર-મહીકુમરી સ્ત્રીવેષમાં હતી તેથી તે વંદનીક નહિ; તેમજ તેની સ્ત્રીવેષની પ્રતિમા પણ વંદનીક નહિ.

૬ કા પ્રશ્નમાં જેઠા નિભવે ભદ્રિંજીયોને બુલાવાને લખ્યું છે કે “શ્રી સમવાયાંગ સુત્રમાં વર્તમાન ચોવીશ જનના નામ કહ્યા ત્યાં વંદે શબ્દ કહ્યોછે, કારણ કે તે ભાવનિક્ષેપે વંદનીકછે; અને અનાગત ચોવીશ જનના નામ કહ્યા ત્યાં વંદે શબ્દ નથી કહ્યો કારણ કે તે દ્રવ્ય નિક્ષેપેછે તેથી વંદનીક નથી” આ લખ્યું તમામ અસત્યછે; કારણ કે શ્રીસમવાયાંગ સુત્રમાં વર્તમાન તથા અનાગત બંને ચોવીશ જનના નામમાં વંદે શબ્દ નથી પરંતુ તેણે મુઠે આવા ફેરફાર પાઠ નાંખીને

ભોળા જીવોને ફસાવવા નિમિત્તે જાળ ખુંથીછે. વળી તે મુઠે એ-
ટલો પણ વિચાર નથી કર્યો કે કદાચ વર્તમાન ચોરીશ જીવના
નામમાં વધે શખ્ત હોય તો તે પણ નામનિક્ષેપાને વંદનાછે, પણ
ત્યાં ભાવ નિક્ષેપો તો છેજ ક્યાં?

૭ મા પ્રશ્નના ઉત્તરમાં લખવાનું કે—ગાંજેય અણુગારે ભાવ
અરિહંતની શંકા હતી તેથી પ્રથમ વાંધા નહિ અને પરિક્ષા કરીને
શંકા દૂર થઈ ત્યારે વાંધા. તેમાં તમારો પંથ શું સિદ્ધ થાયછે? કા-
રાણુ કે ત્યાં દ્રવ્યનિક્ષેપો વાંધવાનું કાંઈ કારણજ નથી. પરંતુ રે!
દુંઢકો! તે જોડાને નિક્ષેપાનું સાનજ નહોતું એમ આ ઉપરથી
સિદ્ધ થાયછે.

આઠમા પ્રશ્નમાં લખેછે કે “શ્રી તીર્થંકર દેવ ગૃહવાસે હોય
ત્યારે વંદનીક નથી” આ લખવું તદન અસત્ય છે. કારણુ કે પ્રભુને
ગર્ભાવાસથી માંડીને ઇંદ્રે વારંવાર નમસ્કાર કર્યાનો અધિકાર સુત્રો-
માં ધણી જગ્યાએ છે અને સિદ્ધાંતકારે દેવતાઓને તો મહા વિ-
વેકી બણ્યા છે. શ્રી દશાવૈકાલિક સુત્રના પ્રારંભમાં કહ્યું છે કે—

ધર્મમોમંગલમુક્ષિર્ઠું, અહિંસાસંજમોતવો;

દેવાંવિતંનમંસંતિ, જસ્સધર્મસયામણો ॥૧॥

આ ગાથામાં એમ કહ્યું છે જે ધર્મને વિષે જેનું મન સદા
વર્તે છે તેને દેવતા પણ નમસ્કાર કરે. અપિ શખ્તે એમ સૂચવે છે
કે મનુષ્ય કરે તેમાંતો કહ્યુંજ શું? આ લેખે મનુષ્યથી અધીક વિ-
વેકી દેવતા ઠરેછે માટે તેમણે ગર્ભાવાસથી માંડીને નમસ્કાર કર્યો
છે તો મનુષ્યને કરવા યોગ્યતો છેજ તેમાં કાંઈ આશ્ચર્ય નથી.

નવમા પ્રશ્નમાં તથા તેની અંતરગતના ૫ પ્રશ્નમાં જેઠો નિ-
જાવ લખે છે “જમાલીને તથા ગોશાળા પ્રાણુને જીવનારના
પ્રત્યક્તીક જાણીને તેના શિષ્યો તેને છોડીને ભગવંત પાસે આવ્યા,
પરંતુ કોઈએ તેને દ્રવ્યગુરુ જાણીને નમસ્કાર કર્યો નહિ, માટે દ્રવ્ય
નિક્ષેપો વંદનીક નથી.” આ પ્રશ્નનો ઉત્તર—રે! મૂઠ! જેનો ભાવ

નિક્ષેપો શુદ્ધ છે તેના નામ, સ્થાપના, તથા દ્રવ્ય વંદન પુજન યોગ્ય છે. પરંતુ જોનો ભાવનિક્ષેપોજ અશુદ્ધ છે તેના નામ, સ્થાપના, તથા દ્રવ્ય અશુદ્ધજ છે, તો તે વંદન પુજન યોગ્ય નહીં. તે માટે ગોશાળો તથા જમાલી વંદનીક નથી કારણ કે તેનો ભાવનિક્ષેપો અશુદ્ધ છે. માટે રે દુંદકો જેમ તમે જનસાધુ નામધરાવોછો અને જૈનસાધુને કાંઈક લગતો વેષ પહેરોછો, પરંતુ તમોને સમકિતદષ્ટી શુદ્ધ પરંધરાવાળા આવકો માનતા નથી તેમજ જમાલી તથા ગોશાળાનું સમજી લેવું. વળી તમારા કુપંથમાં પણ જેઓ દોડા છે તેઓ ખરીવાત જાણેછે ત્યારે જમાલીના શિષ્યોની જેમ તમોને છોડીને શુદ્ધ જૈનમાર્ગને અંગિકાર કરેછે અને ફરીને તમારી સન્મુખ પણ જોતા નથી.

૧૦ મા પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે “જેમ મરેલા ભરતારની પ્રતિમા કરવાથી સ્ત્રીની કાંઈ પણ ગરજ સરતી નથી તેમ જનપ્રતિમાથી પણ કાંઈ ગરજ સરતી નથી. માટે સ્થાપનાનિક્ષેપો વંદનીક નથી.” તેનો ઉત્તર—જેમ કોઈ સ્ત્રીનો ભરતાર મરી ગયેલો હોય અને પછી તેજ સ્ત્રી આસન ખીજાવીને પોતાના પતીનું નામ સંભાર્યા કરેછે તોપણ તેની ભોગ અથવા પુત્રોત્પત્તિની ગરજ સરતી નથી, તેમ તમારે દુંદકોને ચોવીશ તિર્થકરોનો જાપ પણ ન કરવો જોઈએ, કારણ કે તેથી તમારા મત પ્રમાણે તમારી કાંઈ ગરજ સરવાની નથી. ધન્ય છે જેઠા મુઠમતિના લખાણને કે જે લખવાથી પોતે પોતાના પગ ઉપર કુહાડો માર્યો છે એટલુંજ નહિ, પણ આપેલું દષ્ટાંત જનપ્રતિમાને લાગુ પણ પડતું નથી.

વળી જેઠમજી કહેછે કે “અજીવરૂપ સ્થાપનાથી શો દ્વાપદો થાય” તેના ઉત્તરમાં જાણુવું કે જેમ સંયમનું સાધન વસ્ત્ર પાત્રાદિક અજીવ છે, પણ તેથી ચારિત્ર સધાય છે, તેમજ જનપ્રતિમાની સ્થાપના તે જ્ઞાનશુદ્ધિ તથા દર્શનશુદ્ધિ પ્રમુખની હેતુ થાયછે તેનો આજ સમકીતદષ્ટી જીવને પ્રત્યક્ષ અનુભવ છે. વળી સુત્રમાં કહ્યું છે કે છોકરાઓ રસ્તામાં લાકડાનો ઘોડો કરીને રમતા હોય ત્યાં સાધુ નીકળે તો “તારો ઘોડો આધો લે” એમ તેને ઘોડો કહીને

ખોલાવે, પણ લાકડી કહેતો વ્યસત્ય લાગે. ફેટલાએક દુંદકો પણ આ વાત કમુલ કરેછે તો વિચારો કે આમાં ઘોડાપણું શું છે? પણ ઘોડાપણાની સ્થાપના કરેલી છે માટે સ્થાપના સત્ય જાણવી.

વળી તમે દુંદકો ખાંડના ગાય, ભેંસ, કુત્રા, હાથી, ઘોડા, પુતલી વિગેરે રમકડાં વહોરીને ખાતા નથી. હવે તેમાં કાંઈ જીવ પણ તો છે નહિ, પણ જીવપણાની સ્થાપના છે, પરંતુ તે ખાવા યોગ્ય નથી, કારણ કે તેથી પંચેન્દ્રી જીવની ધાત જેટલુંજ પાપ લાગે છે એવી રીતે તમે કહોછો તો તે વાતથી તમારા મત પ્રમાણેજ સ્થાપનાનિક્ષેપો સિદ્ધ થાય છે. વળી શ્રી સમવાયાંગ તથા દશવૈકાલીક પ્રમુખ ધણાં સુત્રોમાં તેનીસ આશાતના મધ્યે ગુરૂ સંખંધી પાટી પીઠ સંયોરે પગ સંધટતા આસાતના લાગે એમ કહ્યું છે. હવે એ વસ્તુ પણ વ્યજીવ છે તો તેણે કરીને સ્થાપનાનિક્ષેપો વંદનીક કરેછે.

૧૧ મા પ્રક્રમાં જેઠા મુદ્ધમતિએ દેવતાઓએ પ્રભુને કરેલી વંદણા, પુજા, જીતઆચારમાં ગણી છે અને તેથી કાંઈ પુન્યબંધ નથી એમ સમજેછે.” તો ! રે ! મુર્ખશિરોમણી દુંદકાં ! જીતઆચાર એટલે શું તે પણ તમે સમજતા નથી. ખીજું ન અને તો આટલું તો આવશ્ય કરવું તેનું નામ “જીતઆચાર” જેમ, આવકોનો જીતઆચાર છે કે માંસ મદીરા ભક્ષણ ન કરવું, એ દંક પ્રતિહમણુ કરવું વિગેરે; તે આવશ્ય કરણી છે, તો તેથી પુન્ય નથી બંધાતુ એમ કયા શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે ? તેથી તો ધણાજ પુન્યનો બંધ થાયછે એ વાત નિઃશંકાય છે. વળી શ્રી જંમુદ્ધીપખતિમાં તિર્યંકરના જન્મ મહોત્સવ કરવા હિંદ્રાદિક આબ્યા છે ત્યાં જીત શબ્દ એકલો નથી. વંદના, પુજના, ભક્તિ, ધર્માદિક જાણીને આબ્યા લખ્યા છે. વળી ઉગ્વાઈસુત્રમાં જ્યારે ભગવંત ચંપાનગરીએ પધાર્યા છે ત્યાં પણ તેવીજ રીતનો પાઠ છે. પરંતુ જેઠા મુદ્ધમતિને દૃષ્ટિઅંધપણાથી દેખાયલો જણાતો નથી.

વળી મુર્ખ જેઠાએ લખ્યું છે કે “વાણીઆ પોતાનો કુળ આચાર જાણી માંસ ભક્ષણ કરતા નથી તેથી તેઓને પુન્યબંધ નથી” આ લખીને તેણે પોતાની કેવી મુર્ખતા બતાવી છે, તે એક અ.

દયમતિવાળાને પણ સમજણ પડે તેવી છે. રે! દુંદકો! તમારા મનથી તમારે તે વસ્તુ તજવાથી પુન્યનો ખંધ નહિ હોય પણ અમે તો એમ સમજીએ છીએ કે જેટલા સુમાર્ગ અને પુન્યના રસ્તા છે તે ધર્મશાસ્ત્રાનુસારેજ છે. માટે ધર્મશાસ્ત્રથીજ માંસ મદીરાનું ભક્ષણ કરવું તેમાં પાપ છે એવું સ્પષ્ટ માલમ પડે છે અને તેથીજ સર્વ આવકો તેને તજે છે અને ઘણું પુન્ય પાંધે છે.

વળી નમુથ્યુણું કહેવાથી ઈંદ્રે તથા દેવતાઓએ પુન્યનો ખંધ કર્યો છે એ વાત પણ નિરાશાય છે.

વળી ઈંદ્રે પણ શુભ કરાવીને મહાપુન્ય ઉપાજેત કંઈ છે અને ખીજા આવકોએ તથા રાજાઓએ જીનમંદિર કરાવ્યાં છે અને તેથી સુગતિને પામ્યા છે તે વાત અમે અગાઉ લખી ગયા છીએ.

જેઠો લખે છે કે “જીનપ્રતિમા દેખીને શુભ ધ્યાન ઉપજે છે તો મહિનાથજીને તથા તેમની સ્ત્રીરૂપની પ્રતિમાને દેખીને છ રાજા કામવ્યાપ્ત કેમ થયા? માટે સ્થાપનાનિક્ષેપો વંદનીક નહિ.” તેનો ઉત્તર—મહાસતી સાધવીને રૂપવંતી દેખીને કેટલાએક દુષ્ટ પુરુષોના હૃદયમાં કામવિકાર ઉત્પન્ન થાય છે તો તેથી કરીને જોડાના મત પ્રમાણે તો સાધવી પણ વંદનીક હરશે નહિ, અને ભગવંતે તો સાધવીને વંદન નમસ્કારાદિ કરવાનું આવક આવિકાને કહેલું છે માટે આ કારણથી તો જેઠો જીનારાનો ઉત્થાપક હરે છે. પરંતુ આ બાબતમાં સમજવાનું તો એમ છે કે જે દુષ્ટ પુરુષોને સાધ્વી-ને દેખીને કામ ઉત્પન્ન થાય છે તે તેમને મોહનીકર્મનો ઉદય અને માઠી ગતિનું ખંધન છે; પરંતુ તેથી કાંઈ સાધવી અવંદનીક હરતા નથી. તેમજ મહીનાથજીને સ્ત્રીવેદમાં અત્યંત સ્વરૂપવંત દેખીને છ રાજા કામ વ્યાપ્ત થયા તે તેમને મોહનીકર્મનો ઉદય છે. પરંતુ તેથી કરીને દ્રવ્યનિક્ષેપો તથા સ્થાપનાનિક્ષેપો અવંદનીક હરતા નથી.

વળી અનાર્ય લોકોને પ્રતિમા દેખીને શુભ ધ્યાન કેમ ઉપજતું નથી? એમ જેઠાએ લખ્યું છે પણ તેનું કારણ તો એ છે કે તેણે પ્રતિમાને પોતાના શુદ્ધ દેવરૂપે જાણી નથી, અને જો જાણે તો તેઓને શુભ ધ્યાન ઉપજે, અને તેઓ આસાતના કરેજ નહીં.

શ્રી ઉવ્યાર્ધ સુત્રમાં કહ્યું છે કે.

તંમહાફલંચલુઅરિહંતાણંભગવંતાણંનામગોયમસ્સ
વિસવળઆણ.

અર્થ—અરીહંત ભગવંતના નામ ગોત્રનું શ્રવણ કરવાનું નિ-
શ્ચયે મહા ફળ છે. આ આળાવે કરીને નામનિક્ષેપો મહા ફળદાયક
સિદ્ધ થાય છે.

રે! હુંકો ઉપર લખેલી સવળી બાબતો બ્યાન દબને વાંચશો
અને વિચાર કરશો, તો ચારે નિત્તેષા વંદનીકે છે એમ સ્પષ્ટ મા-
લમ પડશે. માટે જઠમલ જેવા કુમતિઓના ફંદમાં ન ફસાતાં શુદ્ધ
માર્ગને ઓળખીને અંગીકાર કરો; જેથી કરીને આત્માનું કલ્યાણ
થાય. ધૃતિ.

૧૩ નમુનો દેખીને નામ સાંભરે છે તે વિષે.

તેરના પ્રશ્નોત્તરમાં જોઈ નિમ્ન લખે છે કે “ભગવંતની પ્રતિ-
માને દેખીને ભગવંત યાદ આવે છે, માટે તમે જનપ્રતિમાને પુજો
છો તો કરકંડુ આદી બળદ પ્રમુખને દેખીને પ્રતિબોધ પામ્યા છે તો
તે બળદ પ્રમુખને વંદનીક કેમ માનતા નથી ?” તેનો ઉત્તર—

રે! હુંકો! અમે જેનો ભાવ નિક્ષેપો વાંદીએ, પુણ્યે છીએ
તેનાજ નામાદિકે પુણ્યે છીએ અને શાસ્ત્રકારે પણ એમજ કહ્યું
છે. તો અમે ભાવ બળદાદિકને પુજતા નથી, પુજવા યોગ્ય ભાણુ-
તા નથી, અને તેથી તેના નામાદિકને પણ પુજતા નથી. પણ
તમારા માનેલા બચીશ સુત્રોમાં કરકંડુ, કુમુખ, નેમીરાળ અને
નગર્ધરાળ શું શું દેખીને પ્રતિબોધ પામ્યા તે છે નહિ અને ખીળ
સુત્રોને તથા ગ્રંથોને તો તમે માનતા નથી, તો આ અધિકાર ક્યાંથી
ભાવીને નાખ્યો છે તે બતાવો.

પછી જઠમલ લખે છે કે “સુત્રોમાં ચંપા પ્રમુખ નગરીઓમાં
સર્વ વસ્તુઓના વર્ણન કર્યાં પણ જનમંદિરના કેમ ન કર્યાં, જો
હોત તો કરત, માટે જનમંદિર તે વખતે હતાંજ નહિ.” તેનો ઉ-

તમ—શ્રી ઉબાઈ સુત્રમાં લખ્યું છે કે ચંપાનગરીમાં બહુલા આરિ-
 હંત ચેડાઈ અર્થાત્—ચંપાનગરીમાં અરિહંતના ધણા મંદિર છે.
 તથા શ્રી સમવાયંગ તથા ઉપારાક દશાંગમાં આનંદાદિક દશ શ્રી-
 વક્રોને અધિકારે જીવમંદિર કહ્યાં છે. અને આનંદાદિકોએ તેને
 વાંધા પુજ્યા છે. આવી રીતે સુત્રપાઠ છતાં જોડ નિજાએ નિધ્યાત્વના
 ઉદયથી જોયા જણાતા નથી.

વળી લખે છે કે “આજ પ્રતિમાને વંદવા માટે સંધ કાઢો છો
 તો સાક્ષાત્ ભગવંતને વંદવા માટે કોઈ શ્રાવકે સંધ કેમ ન કાઢયો?”
 તેનો ઉત્તર—ભગવંતને વંદન પુજન માટે એકલા થઈને જવું તેનું
 નામ સંધ છે. તો જ્યારે ભગવંત નિચરતા હતા ત્યારે જ્યાં જ્યાં સમ-
 વસર્થા હતા ત્યાં ત્યાં તે તે ગામના રાજાઓ, રાજપુત્રો, શેઠ, સાર્થ
 વાહ પ્રમુખ મોટા આડંબરથી ચતુરંગીગી સેના સજીને પ્રભુને
 વંદન કરવા આવ્યા હતા તે સંધ છે. તેના અનેક દેશાંતો સિદ્ધાંતની
 અંદર છે. વળી ભગવંત મહાવીરસ્વામી શ્રી પાવાપુરીએ પંચાર્થ
 ત્યારે નવમણકી તથા નવલગકી એ અઢાર દેશના રાજાઓ એકઠા
 થઈને પ્રભુને વંદવા માટે કેટલે કેટલે દુરથી આવ્યા છે. તો તેને
 ખણુ સંધજ કહીએ. પરંતુ મૂર્ખ જોડને “સંધ” શબ્દના અર્થની
 ખમરજ જણાતી નથી. વળી પ્રભુ જંગમ તિર્થ હતા, આનાવુઆમ
 વિહાર કરતા હતા, એક જગ્યાએ સ્થાયી રહેવાપણું હતું નહીં, તેથી
 તેને દુર વંદવા માટે વિરોધે કરીને ગયેલ નહોય, તો તેમાં શું
 વિરોધ છે ?

વળી ચોથાઆરામાં પણ સ્થાવર તિર્થને વંદવા માટે મોટા
 મોટા સંધ કાઢીને ધણુ આડંબર સાથે ભરત ચક્રવર્તિ વિગેરે ગયેલ
 છે. તે પ્રમાણે આજે પણ સમ્યકદષ્ટીજીવો સંધ કાઢીને પાનાર્થે
 જાય છે એ અમે અગાઉ કહી ગયા છીએ.

આમજ તે જોઈમલજી લખે છે કે “સિદ્ધાંતોમાં થીવીર ભગવં-
 તને વિતરાગ સરખા કહ્યા છે. પરંતુ પ્રતિમાને વિતરાગ સરખી કહી
 નથી.” તેનો ઉત્તર—શ્રી રાવપસેણી સુત્રમાં સુર્યાભને અધિકારે
 જ્યાં સુર્યાભે જીવપ્રતિમાની આમજ ખુપ કર્યો છે ત્યાં સુત્ર પાઠે

કહ્યું છે કે “ધુવંદારણં જીણવરાણં અર્થ—જીનેશ્વરને ધુવ કંપો છે” તો અરે કુમતિઓ ! વિચારો કે એ ઠેકાણે જીનપ્રતિમાને જીનવર સમગુલ્ય ખણી છે. વળી શ્રી ઉવાઈ સુત્રમાં પણ જીનપ્રતિમાને જીનવર સરખી કહી છે તે નેવ ઉપાડીને જોશો તો દેખાશે.

વળી તે લખે છે કે “ભગવંતના સમવસરણુમાં જ્યારે દેવાનંદા આપ્યાં ત્યારે પ્રભુએ કહ્યું છે કે મમ અમ્મા એટલે મારી મા. પરંતુ કીંહાઈ મારી પ્રતિમા એમ કહ્યું નથી.” તેનો ઉત્તર—રે ! મુખ પ્રભુને કારણુ પડયા શિવાય બોલવાની શી જરૂર હતો ? દેવાનંદા પોતાની પાસે આપ્યાં ત્યારે “મારી મા” એમ કહ્યું છે તેમજ તે ભગવંતની પ્રતિમા પ્રભુની પાસે કોઈ લાખ્યા હોત તો પ્રભુ મમ પડિમા એમ પણ કહેત તેમાં શું નવાઈ છે ?

છેલ્લા પારિશ્રાદ્ધમાં જેઠા મુઠમતિએ ઘણા કુતર્કોને એકલા કરીને લખ્યું કે “નમુનો તો આઝી વસ્તુમાંથી થોડી દેખાડવી તેવું નામ છે.” પણ મુઠે વિચાર્યું નથી કે તેને તો લોક ભાષામાં “વાનકી” એમ કહે છે અને નમુનો તો મુજ વસ્તુ જેવી હોય તેવી દેખાડવી તેને કહે છે. જેમ વિતરાગ ભગવંત શાંત મુદ્રાએ કરી સહીત પર્યંક આસને બીરાજતા હતા તેવી શાંત મુદ્રાવંત જે પ્રતિમા તેને નમુનો કહીએ. અને તે શાસ્ત્રોક્ત વિધિ પ્રમાણે

વંદન પુજન યોગ્ય છે. વળી કહ્યું છે કે જિણપડિમા=જિનપ્રતિમા તીર્થજિનપ્રતિમા અર્થાત્ જે જીનેશ્વર ભગવંતના આકારને દેખાડે તેવું નામ જીનપ્રતિમા છે અને પ્રતિમ શબ્દજ તુલ્ય વાંચી છે. પણ હુંદકો વ્યાકરણના જ્ઞાન રહિત હોવાથી તેને શી ખમર પડે ? વળી જેઠા મુઠે લખ્યું છે કે “સ્ત્રીનો નમુનો સ્ત્રી પણ પુતળી નહિ” તેનો ઉત્તર—શ્રી દશવૈકાલિકમાં કહ્યું છે કે જે ઉપાશ્રયમાં સ્ત્રીના ચિત્રામણુ હોય તેમાં સાધુએ રહેવું નહિ. તો જેઠમત્રજીના લખવા પ્રમાણે તે સ્ત્રીનો નમુનો નથી, તેમાં કામાદિ ચુલુ નથી, ત્યારે સાધુને ન રહેવાનું શું કારણુ ? પણ હુંદકો ! ચિત્રામણુની પુતળી છે તે સ્ત્રીનો નમુનોજ છે. અને તેને દેખીને કામાદિક દોષ ઉત્પન્ન થાય છે. માટેજ તેમાં રહેવાની સાધુને આજ્ઞા નથી. તેથી તે જેઠ-

મહનું લખવું તમામ જીકું છે.

વળી જો નમુનો દેખીને નામ સાંભરવું ન હોય તો પોતાના પિતાના ચિરંહુ તેની મુર્તિ ઉપરથી તે યાદ કેમ આવેછે? વળી તમે દુઢીઆઓ નરકનાં તથા દેવલોકનાં ચિત્ર પાનામાં કાઢેલાં બતાવો છો, તે જોઈને ભદ્રિકજીવોને દુઃખનો ત્રાસ કેમ ઉપજે છે? અને સુખની ઇચ્છા કેમ થાયછે? પરંતુ તમારું લખવું સ્વકપોલ કલ્પિત છે, અને આ વાત ખરીજ છે કે પ્રભુની શાંત મુદ્રાવંત પ્રતિમા દેખીને ભવ્યજીવોના વિષય કષાય ઉપરામ ભાવને પામી જાય છે; અને તેને પ્રણામ, નમસ્કાર, પુજા પ્રમુખ કરવાથી ધણુ સુકૃતનો સંચય થાયછે.

વળી જો નિજાવ લખેછે કે “વિતરાગદેવનો નમુનો સાધુ, પણ પ્રતિમા નહિ” તો રે! મુઠ દુઢકો! વિતરાગદેવનો નમુનો સાધુ હોયજ નહિ, કારણ કે વિતરાગદેવ રાગ દ્વેષ રહિત છે અને સાધુ રાગ દ્વેષ કરીને યુક્ત છે. સાધુ ઓધો, મુહપતિ, પાત્રા, ઝોળી, પક્ષા વિગેરે ઉપગરણ કરીને સહીત છે, અને પ્રભુની પાસે તેમાંનું એકે ઉપગરણ નથી. વળી પ્રભુને આમર વીંજાય છે, માથે છત્ર ધરાય છે, પાછળ ભામંડળ રહેછે, ધર્મધ્વજ, ધર્મચક્ર પ્રભુની આગળ ચાલેછે, પ્રભુ રત્નજડીત સિંહાસન ઉપર બીરાજે છે, દેવદુંડભી વાજેછે, દેવતાઓ જળ થળનાં ઉપજેલાં પુષ્પોની વટ્ટી કરેછે, ધ્વનિ પુરેછે, અશોકવૃક્ષથી છાયા કરેછે, પ્રભુને ચાલતી વખત આગળ નવ કમળની રચના કરેછે વિગેરે અનેક અતિશયે કરીને યુક્ત તિર્થંકર ભગવાન છે; અને સાધુઓની પાસે તો તેમાંનું કાંઈ હોવું નથી. તો જોઈમલજીએ સાધુને વિતરાગનો નમુનો ક્યાંથી ઠરાવ્યો છે? તે પ્રમાણે સાધુ વિતરાગનો નમુનો નથી, પરંતુ પદ્માસન યુક્ત, જનમુદ્રાવંત, શાંતદષ્ટીવંત, વિતરાગ સદ્રશ, જે અચિંતની પ્રતિમા તે તો તેનો નમુનો છે. અને સાધુનો નમુનો સાધુ, પણ જમાડીમતિ, ગોશાળામતિ વિગેરે નહિ, એ વાત તો ખરીછે. જો મહાસ વર્તમાન સમયમાં સાધુનો નમુનો પરંપરાગત સાધુ હોય છે તે તો ખરા, પણ દુઢકો જનારાના ઉત્થાપક, ગોશાળામતિ, જ-

આત્મીયતા, સાદર્ય કુલીંગી છે તે નમુનો નહિં.

વળી ચિતરાગતી પ્રતિમા આરાધવાથી ચિતરાગ આરાધ્ય થાયછે. જેમ શ્રી ચંતગંડદશાંગમાં સુલસાને અધિકારે કહ્યું છે કે હરિગુણમેષીની પ્રતિમાનું આરાધન કરવાથી હરિગુણમેષીદેવ આરાધ્ય થયો, તેમ જનપ્રતિમાને વંદન પુજનાદિકે આરાધવાથી તે પણ સમકિતદષ્ટી જીવોને આરાધ્ય થાય છે.

વળી તમારા જેમલ સ્વામીએ પ્રતિમાને વાંદવા જવા માટે સંધ કાઢવાનું કોઈ જગ્યાએ કહ્યું નથી એમ લખ્યું તેનો પ્રત્યુત્તર તો અગાઉ અમે લખી ગયા છીએ, પણ તમે કુમતિઓ તમારા રિખો જ્યારે આવેછે ત્યારે એકઠા થઈને તેડવા જાઓછો, ને જાય છે ત્યારે વળાયવા જાઓછો, મરી જાયછે ત્યારે માંડવી કરી પણ માણસો એકઠા થઈને ખાળવા જાઓછો, અને તમારા પુજ્યતી તિથિએ એકઠા થઈને પોષધ કરોછો, તે પ્રમાણે આનંદ કામદેવ પ્રમુખ શ્રાવકોએ કર્યાનું સિદ્ધાંતોમાં કોઈ જગ્યાએ કહ્યું હોય તો ખતાવો ? અને અમે જે કરીએ છીએ તે તો સુત્ર, પંચાંગી, તથા સુવિહીત આચાર્યોકૃત ગ્રંથોને આધારે કરીએ છીએ. ઇતિ.

૧૪ નમો બંભીઅલીવોએ એ પાઠનો અર્થ.

ચઉદમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠામુઠમતિએ લખ્યુંછે કે “ ભગવતી-સુત્રની આદ્યમાં નમોત્રંભીલીલીલી એ પાઠે કરીને ગણધરદેવે આહ્વાલીલીલીના જાણુહાર શ્રી રિખલદેવને નમસ્કાર કર્યોછે. પરંતુ અક્ષરોને નમસ્કાર કર્યો નથી; તે ખાખત ઉપર શ્રી અનુયોગદારની શાખ દીલીછે કે જેમ અનુયોગદારમાં પાથાનો જાણુ પુરૂષ તેહીજ પાથો એમ કહ્યુંછે, તેમજ આ ઠેકાણે પણ લીલીનો જાણુ પુરૂષ તે લીલીક કહીએ અને તેને નમસ્કાર કર્યોછે.” તેનો ઉત્તર—અરે દુંડકો! જે લીલીના જાણુ પુરૂષને નમસ્કાર કર્યો હોય તો ભંગી, ચમાર, ફીરંગી, મુસલમાનાદી સર્વે તમારે વંદનીક ઠર્યા, કારણ કે તેઓ સર્વે આહ્વાલીલીલીને જાણુછે. કદાચ નૈગમનયતી અપેક્ષાએ કહુશો કે આહ્વાલીલીલીના ખનાવનારને નમસ્કાર કર્યોછે તો શુદ્ધ નૈગમન-

યેતો સર્વે લહીઆ તમારે વાંદવા યોગ્ય થશે. વળી જે આદિકર્તાને નમસ્કાર કર્યોછે એમ કહેશો તો જે વખતે શ્રીરિષભદ્રેવજીએ આ-
હ્મીડીપી બતાવીછે તે વખતે તો તેઓ સંજતીપણામાં હતા નહીં
અને અસંજતીપણામાં તો તમે વંદનીક માનતા નથી, ત્યારે હવે
તમે બંભીએલીવીએનો શું અર્થ કરશો તે બતાવો ? અમેતો અ-
ક્ષરરૂપ આહ્મીડીપીને નમસ્કાર કરીએ છીએ અને તેથી અમારે
કાંઈ પણ આધક નથી. વળી તમે આહ્મીડીપીના આદિકર્તાને ન-
મસ્કારો એમ કહો છો તેતો મિથ્યાજી, કારણ કે બંભીએલીવીએ
એ પદનો એવો અર્થ નથી, એનો ઉપચાર કરીને અર્થ બેંચી લઈએ
ત્યારે આવે, પણ નિઃપ્રયોજન ઉપચાર કરીએતો સુત્રદોષ થાય.
વળી તમારા કહેવા પ્રમાણે આહ્મીડીપીના કર્તાને એ ઠેકાણે ન-
મસ્કાર કર્યોછે તો પ્રભુ એક આહ્મીડીપીનાજ કર્તા નથી, તેતો
તમામ શિષ્યના આદિકર્તાછે, અને તે અધિકાર શ્રીસમવાયાંગમુ-
ત્રમાંછે તો ત્યાં નમોસિષ્યસયમ્સ એટલે શિષ્યના કર્તાને નમ-
સ્કારહો એવું જ્ઞાતિ રહીતપદ ગણુધર મહારાજે કેમ ન કહ્યું ? મોટે
એ ઉપરથી એમ નિશ્ચય થાયછે કે તમે જે કહો છો તે સુત્ર વિરૂદ્ધજી.

વળી નમો અરિહંતાણં એ પદમાં શું રિષભદ્રેવ ન આવ્યા તે ફરીથી
બંભીએલીવીએ એ પદ કહીને જીદ દેખાડ્યા ? કદાચ તમે કહેશો
કે આહ્મીડીપીની ક્રિયા એમણેજ બતાવીછે તેથી ક્રિયાગુણે વાંદવા
યોગ્યછે તો રિષભદ્રેવજી વાંદ્યા ત્યારે આહ્મીડીપીતો વંદાણીજ,
કેમકે ક્રિયાનો કર્તા વંદ્ય તો ક્રિયા વંદ્યજ થઈ.

જેઠો નિબંધ લખે છે કે “અક્ષર સ્થાપનાતો સુધર્માસ્વામીને
મારે હતી નહીં, તેતો શ્રીવીરનિર્વાણ પછી નવશેઅંશી વર્ષે પુસ્તક
લખાણુ ત્યારે થઈ છે.” તેનો ઉત્તર—રે મુઠ ! સુધર્મા સ્વામીની
વખતે અક્ષર સ્થાપનાજ નહોતી ત્યારે શું રિષભદ્રેવજીએ અઢાર
લીપી બતાવી હતી તેનો વિચ્છેદન થઈ ગયો હતો ? અને તેમ હવે
તો ગૃહસ્થની લાજુદણુ, હંડીપત્રી, ઉધરાણી, પત્રલેખન, અને બ્યાજ
અદ્વતર વિગેરે લાઠીકવ્યવહાર કેમ ચાલતો હશે તેનો વિચાર કરીને

ખોડો! પણ આ ઉપરથી અમને તો એમજ જણાય છે કે તે જેક-મક્કને અંતે તેના દુંદકોને સુત્રાર્થનું જ્ઞાનજ નથી, કારણ કે શ્રી અનુયોગદાર મધ્યે કહ્યું છે કે દન્વસુઅંજંપત્તયપોઘ્યયલિહિયં.

અર્થ.—દ્રવ્યશ્રુત તે કે જે પાના પુસ્તકને વિષે લખાય છે. તો રે કુમતિઓ! જો તે દિવસે જ્ઞાન લખાયેલું અંતે લખાતું નહોત તો ગણધર મહારાજ એ પ્રમાણે કેમ કહેત? માટે આ ઉપરથી એટલુંજ સમજવાનું છે કે તે દિવસે પુસ્તકો હતાં, અદાર લીધી હતી પણ ફક્ત સમગ્રસુત્રો લખાયેલાં નહોતાં; તે વીર નિર્વાણ વજી (૬૮૦) વર્ષે લખાણાં છે. છેવટ અમે તમોને એટલું પુછીએ છીએ કે તમે કહો છો જે શ્રી વીર વજી (૬૮૦) વર્ષે સુત્રો પુસ્તકારૂઠ થયા છે તે શા આધારથી કહો છો? કારણ કે બીજા સુત્રોમાં તો તે વાતજ નથી.

વજી જેઠમલ દુંદક લખે છે કે “અદાર લીધી અક્ષરરૂપે વંદ-નીક માનશો તો તમારે પુરાણ કુરાન વિગેરે સર્વે શાસ્ત્ર વંદનીક થશે” તેનો ઉત્તર — શ્રી નંદીસુત્રમાં અક્ષરને શ્રુતજ્ઞાન કહ્યું છે, અંતે જ્ઞાન નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે; પરંતુ તેમાં દર્શાવેલો ભાવર્થ કાંઈ વંદન કરવા યોગ્ય નથી. શ્રી નંદીસુત્રમાં કહ્યું છે કે અન્યદર્શનીના તમામ શાસ્ત્રો જે મિથ્યાશ્રુત કહેવાય છે તે જો સમ્યક્ દ્રષ્ટીના હાથમાં છે તો સમ્યક્શાસ્ત્રજ છે; અંતે જેન દર્શનના શાસ્ત્રો જો મિથ્યાદ્રષ્ટીના હાથમાં છે તો તે મિથ્યા શ્રુતજ છે. માટે અક્ષર વંદના કરવી તેમાં કાંઈ પણ બાધક નથી.

આ પ્રશ્નને અંતે જેઠમલકુમતિએ લખ્યું છે કે “જનવાણી ભાવશ્રુત છે.” પરંતુ તે લખ્યું મિથ્યા છે. કારણકે જનવાણીને શ્રી નંદીસુત્રમાં દ્રવ્યશ્રુત કહી છે, અંતે શ્રી ભગવતીસુત્રમાં નમોસુઅદે વચા એ સુત્રે કરીને ગણધરદેવે જનવાણીને નમસ્કાર કર્યો છે, તેમજ બ્રાહ્મીલીપી નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે. જેમ જનવાણી છે તે ભાષા વર્ગણના પુદ્ગળરૂપે દ્રવ્ય છે તેમ બ્રાહ્મીલીપી પણ અક્ષર-રૂપે દ્રવ્ય છે.

જંઘાચારણુ વિદ્યાચારણુ જનપ્રતિમા વાંદીછે તે વિષે. ૭૪

વળી ટુંઢકો ! તમે જ્યારે આદિકર્તાને નમસ્કાર કરવાની રીતી કયુધ રાખોછો ત્યારે તિર્થકરોના આદિકર્તા તેમના આતાપિતાછે, તેમને નમસ્કાર કેમ કરતા નથી !

અરે કુમતિઓ ! જો ધ્યાન દઇને તપાસ કરશો તો ઉપર લખેલા સઘળા દ્રષ્ટાંતોથી નમોવંખીણ્ણીવીણ નો અર્થ આહ્મીલી-પીને નમસ્કાર હો એમ થાયછે, માટે તમે મહાનુર્જતાએ કરીને જો વાંકો અર્થ કરોછો તેથી શ્રી તિર્થકરેદેવ તથા ગણુગમહારા-જાની આરા લોપોછો, અને તેણુ કરીને તમારે અનન્ત સંસાર રઝળવું પડશે; માટે જરા નેત્ર ઉઘાડીને જુઓ અને તમારો કુર્કુદ તબો. ઇતિ.

૧૫ જંઘાચારણુ વિદ્યાચારણુ જનપ્રતિમા
વાંદીછે તે વિષે.

પંદરમા પ્રશ્નોત્તરમાં જોડો નિબંધ લખેછે કે “જંઘાચારણુ તથા વિદ્યાચારણુ મુનિઓએ જનપ્રતિમા વાંદી નથી” આ લખાણુ તેનું તદન અસત્ય છે, કારણુ કે શ્રી ભગવતી સુત્રે શતક ૨૦ મે ઉદ્દેશે ૯ મે જંઘાચારણુ તથા વિદ્યાચારણુ મુનિઓનો અધિકાર છે તેમાં તેમણુ જનપ્રતિમા વાંદી છે એવું પ્રત્યક્ષ રીતે કહેવું છે તેમાંથી થોડોએક સુવપાઠ આ ઠેકાણુ લખ્યો છે યત:

જંઘાચારસ્મણં મંતે તિરિયં કેવદ્દા ગાતિ વિસા
પન્ના? ગોયમા! સેણં હતો એગેણં ઉપાણં સુઅ
ગવરે દીવે સમોસરણં કરેદ્ કરેદ્ત્તા તહિં ચેદ્
આહં વંદદ્ વંદદ્ત્તા તત્ત પડિનિયત્તમાણે વીદ્દાણં
ઉપાણં જંઘીસરે દીવે સમોસરણં કરેદ્ તહિં ચેદ્
આદ્ વંદદ્ વંદદ્ત્તા દ્દહ માગચ્છદ્ દ્દહ ચેદ્ આદ્

વંદૈ જંઘાચારસ્મણં ગોયમા તિરિયં એવડૈ ગતિ
 વિસૈ પન્નતા જંઘાચારસ્મણં મંતે ઉદ્દં કેવડૈ ગડૈ
 વિસૈ પન્નત્તમ? ગોયમા! સેણં ઇત્તો એગેણં ઉપાણં
 પંડગવણે સમોસરણં કરેડૈ કરેડૈત્તા તહિં ચેડૈઆ
 ઇ વંદૈ વંદૈત્તા તઝ પડિનિયત્તમાણે તિતિણં
 ઉપાણં પંડગવણે સમોસરણં કરેડૈ કરેડૈત્તા તહિં
 ચેડૈઆ ઇ વંદૈ વંદૈત્તા ઇહ માગચ્છૈ માગચ્છૈ
 ત્તા ઇહ ચેડૈઆ ઇ વંદૈ જંઘાચારસ્મણં ગોયમા
 ઉદ્દં એવડૈ ગતિ વિસૈ પન્નત્તા.

અર્થ—હું ભગવંત ! જંઘાચારણુ મુનિનો ત્રિછીગતિનો વિષય
 કેટલો છે? જોતમ ! તે એક ડગલે રચકવર જે તેરમો દ્વીપ તેને
 વિષે સમયસરણુ કરે; કરીને ત્યાંનાં ચૈત્ય એટલે સાશ્વતાં જનમં-
 દીર (સિદ્ધાપતન)માં સાશ્વતી જનપ્રતિમાને વાંદે; વાંદીને ત્યાંથી
 પાછા નિવર્તતા ખીજે ડગલે નંદિશ્વરદ્વીપને વિષે સમયસરણુ કરે;
 કરીને ત્યાંનાં ચૈત્યોને વાંદે, વાંદીને અહીંયાં એટલે ભરતલેખમાં
 આગે; આવીને અહીંયાનાં ચૈત્ય એટલે અસાશ્વતી જનપ્રતિમાને
 વાંદે, જંઘાચારણુનો ત્રિછીગતિનો વિષય એટલો છે. હું ભગવંત !
 જંઘાચારણુ મુનિનો ઉર્ધ્વ ગતિનો વિષય કેટલો છે? જોતમ ! તે
 એક ડગલે પાંકુકવનને વિષે સમયસરણુ કરે, કરીને ત્યાંનાં ચૈત્યને
 વાંદે; વાંદીને ત્યાંથી પાછા ફરતાં ખીજે ડગલે નંદનવનને વિષે
 સમયસરણુ કરે, કરીને ત્યાંનાં ચૈત્ય વાંદે; વાંદીને અહીંયાં આગે
 આવીને અહીંનાં ચૈત્ય વાંદે; હું જોતમ ! જંઘાચારણુની ઉર્ધ્વગ-
 તિનો વિષય એટલો છે.

જેમ જંઘાચારણુની ગતિનો વિષય પુરોગત પાઠમાં કહ્યો છે

તેમજ વિદ્યાચારણુ મુનિની ગતિનો વિષય પણુ એજ ઉદ્દેશામાં ક-
હેલો છે. વિદ્યાચારણુ ઇહાંથી એક ડગલે શ્રી માનુષોત્તર પર્વતે
જઈને ત્યાંનાં ચૈત્ય વાંદે છે, અને ખીજે ડગલે નંદિશ્વરદ્વીપે જઈને
ત્યાંનાં ચૈત્ય વાંદે છે; પાછા ફરતાં એકજ ડગલે અહીંઆં આવીને
અહીંનાં ચૈત્યને વાંદે છે. આ પ્રમાણુ તેનો ત્રિછીગતિનો વિષય છે.
ઉર્ધ્વગતિમાં એક ડગલે નંદનવને જઈને ત્યાંનાં ચૈત્ય વાંદે છે, અને
ખીજે ડગલે પાંડુકવને જઈને ત્યાંનાં ચૈત્ય વાંદે છે; પાછા ફરતાં એ-
કજ ડગલે અહીંઆં આવીને અહીંનાં ચૈત્ય વાંદે છે. આ પ્રમાણુ
તેનો ઉર્ધ્વગતિનો વિષય છે.

આ પ્રશ્નોત્તરની અંતર્ગતના પહેલા તથા ખીજા પ્રશ્નમાં જો-
હો અરાની લખે છે કે “જંઘાચારણુ તથા વિદ્યાચારણુ મુનિઓએ
શ્રી રૂચકદ્વીપ તથા માનુષોત્તર પર્વત ઉપર સિદ્ધાયતન વાંધા કહો
છો પણુ તે બંને ઠેકાણુ તો સિદ્ધાયતન ખીલકુલ નથી માટે ક્યાંથી
વાંધાં?” તેનો ઉત્તર—શ્રી માનુષોત્તર પર્વત ઉપર ચાર સિદ્ધાયતન
છે એવું શ્રી દ્વીપસાગરપદ્મતીસુત્રમાં કહ્યું છે.^૧ વળી શ્રી રત્નશેખર
સુરી જેઓ મહા ધુરંધર પંડિત હતા તેઓએ શ્રી ક્ષેત્રસમાસ નામે
ગ્રંથમાં નીચે પ્રમાણુ કહ્યું છે. યતઃ

ચત્તો મુવિ દ્વિસુયારેસુ, રૂચકીકં નરનગંમિ ચત્તારિ ॥
કુડોવરિ જિણભવણા, કુલાગરિ જિણભવણ પરિ-
માણા ॥૨૫૭॥

અર્થ—ચાર ઇંચુકારને વિષે એક એક અને માનુષોત્તર પર્વત-
ને વિષે ચારકૂટ ઉપર ચાર જનભુનન છે તે કુળગીરીની જનભુવ-
ન પ્રમાણુ છે.

તત્તો દુગુણ પમાણા, ચત્તદારા થુત્ત વણિય સુરુવા ॥
નંદીમર વાવણા, ચત્ત કુંડલિ રૂયગિ ચત્તારિ ॥૨૫૮॥

૧ આ સુત્રનું નામ શ્રી નંદીસુત્રમાં છે.

અર્થ—પુર્વોક્ત જનભુવનથી ખમણા પ્રમાણના, અને ચાર-દ્વારવાળા, વળી પુર્વાચાર્યએ વર્ણવ્યું છે સ્વરૂપ જેવું એવા નંદી-શ્વરને વિષે ખાવન, કુંડળગીરીએ ચાર અને રચકર્પવતે ચાર, કુલ સાઠ જનભુવન છે.

ઉપર પ્રમાણે ધણું જૈનશાસ્ત્રોમાં કહ્યા છતાં જેઠા મુઠમતિએ માનુષોત્તર તથા રચકદ્વીપ ઉપર જનભુવન નથી એવું જે લખ્યું છે તે તમામ અસત્ય છે.

જેઠા અરાનીએ પૃષ્ઠ (૫૬) ની પંક્તિ (૧૫) માં લખ્યું છે કે “રચકદ્વીપ પંદરમે જગપ” તો રચકદ્વીપ પંદરમો કયા શાસ્ત્રના આધારથી લખ્યો છે? કારણ કે શાસ્ત્રમાં રચકદ્વીપ કોઈ જગ્યાએ પંદરમો લખ્યો નથી.

ત્રીજાપ્રક્રમાં તે લખે છે કે “નંદીશ્વરદ્વીપને વિષે સંભુતળા ઉપર તો જનભુવન કહ્યાં નથી અને અંજનગીરી તો ચોરાશીહજાર જોજન હંચા છે તેની ઉપર ચાર સિદ્ધાપતન છે, ત્યાં તો ગંધાચારણુ વિદ્યાચારણુ ગયા નથી.” તેનો ઉત્તર—સિદ્ધાપતનની વંદણુ કરવાને માટેજ ચારણુમુનિઓ ત્યાં ગયેલા છે તો જે કાર્ય ત્યાં ગયા છે તે કાર્ય ન કર્યું એમ કહેવાયજ નહિ, કારણ કે શ્રી ભગવતી સુત્રમાં ત્યાંનાં ચૈત્ય વાંદાં એમ કહ્યું છે; વળી તેમની ઉર્ધ્વગતિ પાંડુકવન જે સંભુતળાથી નવાણુહજાર જોજન હંચુ છે ત્યાં સુધી જવનની છે એમ પણ તેજ સુત્રની અંદર કહ્યું છે, અને આ અંજનગીરી તો ચોરાશીહજાર જોજન હંચા છે તો ત્યાં ગયાછે તેમાં કાંઈ પણ ખાધક નથી; અને જેઠમલજીએ નંદીશ્વરદ્વીપને વિષે ચાર સિદ્ધાપતન લખ્યાં છે પણ અંજનગીરી ચારની ઉપર ચારછે, પરંતુ દ્વીપુખ અને રતીકર ઉપર થઈને (૫૨) છે, તે પ્રમાણે પુર્વોક્ત પાઠમાં પણ ખાવન કહેલાં છે માટે તેણું લખવું કેળવ્યું છે.

વળી તે લખે છે કે “પ્રતિમા વાંદીછે ત્યાં ચેડાઈ વંદીત્તણ એવો પાઠ છે પણ નમંસ્સઈ એવો શબ્દ નથી માટે પ્રતિમાને પ્રત્યક્ષ દેખી હોય તો નમંસ્સઈ શબ્દ કેમ ન કહો? તેનો ઉત્તર—વંદઈ અને નમંસ્સઈ એ બંને શબ્દનો ભાવાર્થ એકજ છે માટે

એકજો વંદઈ શબ્દ કહ્યો છે તેમાં કાંઈ વિરોધ નથી, પરંતુ વંદઈ એક શબ્દ છે માટે ત્યાં પ્રતિમા વાંદીજ નથી એવું તે જોઈએ છો કે તેથી શ્રી ભગવતી સુત્રના પાઠને તે વિરોધ છે.

વળી જોઈએ યુદ્ધમતિ લખે છે કે “ત્યાં ચેઈઆઈ શબ્દ ચારણુ મુનિઓએ પ્રતિમા વાંદી નથી પરંતુ ધરિઆવહી પડિક્કમ્યા ત્યારે જોગસ્સ કહી તેમાં અરિહંતને વાંધા છે તે ચૈત્યવંદના કરી છે” અને પુર્ણ હુંડકો ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ અરિહંત એવો કોઈ પણ શાસ્ત્રની અંદર કહ્યો નથી. ચૈત્ય શબ્દના તો અનંતર, અતીત, અને ચોતરાખંધ વૃક્ષ એ ત્રણ અર્થ અનેકાર્ય સંગ્રહ વિગેરે ગ્રંથોમાં કહેલા છે. વળી ધરિઆવહી પડિક્કમયામાં જોગસ્સ કહ્યો તે ચૈત્યવંદના કરી એમ કહ્યોછો તો સુત્રમાં જ્યાં જ્યાં ધરિઆવહી પડિક્કમયાનો અધિકાર છે ત્યાં ત્યાં ધરિઆવહી પડિક્કમે એમ તો કહ્યું છે, પરંતુ કોઈ જગ્યાએ ચૈત્યવંદના કરી એમ કહ્યું નથી; તો આ ઠેકાણે અર્થ ફેરવવા માટે મનમાં આપે તેવા કુતકો કરોછો તે નમારો મિથ્યાત્વનો ઉદય છે.

વળી ચેઈઆઈ વંદીત્તણ એ શબ્દનો અર્થ ફેરવવા માટે તેણે લખ્યું છે કે “તે વાક્યનો અર્થ જો પ્રતિમા વાંદી એવો છે તો નંદિશ્વરદ્વીપે તો એ અર્થ મળશે પણ માનુષોત્તરે અને રચકદ્વીપે પ્રતિમા નથી ત્યાં કેમ મળશે?” તેનો ઉત્તર—અમે આ પ્રશ્નોત્તરની આધમાંજ ત્યાં અનુચિત અને અનપ્રતિમા છે એમ બતાવી દીધું છે માટે ચારણુમુનિઓએ પ્રતિમાજ વાંદી છે એમ સિદ્ધ થાયછે, અને તેથી હુંડકોની ધારેલી કુચુક્તિઓ નિરર્થક થાયછે.

પછી જોઈએ કુમતિ લખે છે કે “નંવાચારણુ વિદ્યાચારણુ મુનિઓ પ્રતિમા વાંદવા નથીજ ગયા કેમકે જો પ્રતિમા વાંદવા ગયા હોત તો ત્યાંથી પાછા વળતા માનુષોત્તર પર્વતે સિદ્ધાયતન છે તે કેમ ન વાંધાં?” તેનો ઉત્તર—ચારણુમુનિઓ પ્રતિમા વાંદવાનેજ ગયાછે પરંતુ પાછા વળતા જે માનુષોત્તરનાં ચૈત્ય વાંધાં નથી તે તેની ગતિનો સ્વભાવ છે, કારણ કે વચ્ચે બીજા વિસામો ભેદ શક્તિ નથી. આ વાત ભગવતી સુત્રમાં પ્રસિદ્ધ છે પણ આ ઉ-

પરથી તે જોમલ મહાપ્રવાહી અને ઉત્તુત્ર પદ્મવાવાળો હતો એમ પ્રત્યક્ષ સિદ્ધ થાય છે, કારણ કે પુર્વોક્ત પ્રશ્નમાં તે પોતે જ લખે છે કે માનુષોત્તર પર્વત ઉપર ચૈત્ય નથી, અને આ પ્રશ્નમાં લખે છે કે માનુષોત્તર પર્વત ઉપરનાં ચૈત્ય કેમ ન વાંધાં? તો તે ઉપરથી માનુષોત્તર પર્વત ઉપર ચૈત્ય છે એમ સિદ્ધ થાય છે. આ પ્રશ્નમાં જ્યાં જોમ પોતાને ફાવતું આવ્યું તેમ લખ્યું છે પણ સુત્ર વિરૂધ્ધ લખવાનો ભય મુદ્દલ ધારણ કર્યો નથી.

વળી તે લખે છે કે “ચારણમુનિઓને ચારિત્રમોહનીનો ઉદય છે તેથી તેઓને જવું પડ્યું છે” પણ રે મુઠ! એતો પ્રત્યક્ષ છે કે તેમને તો તે કાર્યથી ઉલટી દર્શનયુક્તિ છે, પરંતુ ચારિત્રમોહનીનો ઉદય તો તમારા દુર્લ્લભોને છે એમ પ્રત્યક્ષ જણાઈ આવે છે.

વળી તે લખે છે કે “ચારણમુનિઓએ પોતાને સ્થાનકે આવીને ક્યાં ચૈત્ય વાંધાં” તેનો ઉત્તર—સુત્રપાઠમાં ચારણમુનિ રૂપમાગચ્છદ્ એટલે અહીં આવે એમ કહ્યું છે તેનો ભાવાર્થ એવો છે કે જે ક્ષેત્રમાંથી ગયા હોય તે ક્ષેત્રમાં આવે, આવીને રૂપમાગચ્છદ્ એટલે અહીં આવે એમ કહ્યું છે. પરંતુ પોતાને ઉપાશ્રયે આવે એમ નથી કહ્યું. આ પાત્રમાં જોમલ કુચુક્તિ કરીને લખે છે કે “ઉપાશ્રયમાં તો ચૈત્ય હોય નહિ માટે ત્યાં કયા ચૈત્ય વાંધાં?” આ કે વળ મુર્ખતા ભરેલું લખાણ છે. વળી ભગવતી સુત્રના પાઠ કરીને, અસાશ્વતી અને સાશ્વતી જનપ્રતિમા સરખીજ છે અને તે બંનેમાં અંશભાગ પણ ફેર નથી, એમ સિદ્ધ થાય છે.

જોમનિજવ લખે છે કે “ચારણમુનિ તે કાર્ય કરી આવીને આલોપા પડિક્કા વિના કાળ કરે તો વિરોધક થાય એમ કહ્યું છે તે ચક્ષુષ્ક્રીના વિષયના પ્રેર્ય થકા ક્ષીપસમુદ્ર જોવા ગયા છે માટે સમજવું” આ લખાણ તદ્દન ત્રિધ્વા છે. કારણ કે તેને જે આલોપણ પ્રતિક્રિયા કરવી છે તે જિનવંદનાની કરવી નથી પરંતુ તેમાં થયેલા પ્રમાદની છે; જોમ સાધુ ગોચરી કરી આવીને આ-

નંખાચારણુ વિદ્યાચારણુ અનપ્રતિમા વાંદી છે તે વિષે. ૮૫

હોવે છે તે ગોચરીને આલોવતા નથી પરંતુ તેમાં પ્રભાદે કરીને આજેના દોષને આલોવે છે, તેમ આરણ્યમુનિઓને પણ લખિયે ઉપજીવન તે પ્રમાદગતિ છે ; વળી ખીન્નું પ્રમાદનું સ્થાનક એ છે જે લખિયના બળથી તીરનાવેગની પેરે શીઘ્રગતિએ ચાલ્યા જતાં રસ્તામાં તિર્યાચાત્ર પ્રમુખ સાધ્યતાં અસાધ્યતાં અનર્મદીર રહી જાય છે એ સંબંધી ચિત્તમાં ઘણોજ ખેદ ઉત્પન્ન થાયછે ; આ પ્રમાણે તીરના વેગની પેરે ગયા તે પણ આલોચણુ સ્થાનકે કહીએ.

વળી જેઠાએ અરિહંતને ચૈત્ય હરાવવા મોટું સુત્રપાઠ લખ્યો છે તેમાં દેવયંચેદૌર્ધ્ર્ય એ એ શબ્દનો અર્થ મધ્યમદેવ સમાન રાજા પંતની” એમ કર્યો છે તે ખોટો કર્યો છે, કેમકે દેવયંચેદૌર્ધ્ર્ય—દેવતાંચૈત્યંદૌર્ધ્ર્ય. અર્થ—દેવરૂપ ચૈત્ય એટલે અનપ્રતિમાની જેમ પજ્જુવાસામિ કંઠે શેવા કરેછું એ અર્થ ખરો છે. મુર્ખ જેઠો અને તેના દુંદકો આ બંને શબ્દને દ્વિતીયાવિભક્તિના વચન છે એટલુંજ સમજ્યા છે, પરંતુ વ્યાકરણના રાજા વિના શુદ્ધ વિભક્તિ અને તેના અર્થનું જ્ઞાન ક્યાંથી થાય ? ફક્ત પોતાની અસત્ય વાત સિદ્ધ કરવાને વાસ્તે જે અર્થ ઠીક આવે તે લાગુ કરીદેવો એવો તેઓનો દુરાશય છે એવું આ બાબતથી પ્રત્યક્ષ ઠેરઠે.

ત્યારપછી સમવાયાંગ સૂત્રનો ચૈત્યવૃક્ષ સંબંધી પાઠ નાંખ્યોછે તે આ ઠેકાણે લાગુ પડતો નથી તેમજ તે પાઠ નાંખવાનું પ્રયોજન પણ નથી પરંતુ ફક્ત ચોપડી મોટી કરવી અને અમે ઘણા સુત્ર-પાઠ નાંખ્યા છે એવું દેખાડી ભદ્રિક જીવોને પોતાના ફંદમાં ફસાવવા એજ મુખ્ય હેતુ જણાયછે. વળી તે જગ્યાએ ચૈત્યવૃક્ષે કહ્યા છે તે રાજાની નિશાએ કહેલા નથી પરંતુ ચોતરાબંધ વૃક્ષનું નામ જ ચૈત્યવૃક્ષ છે અને તે અમે આ અધિકારમાંજ પૂર્વે જણાવી ગયેલા છીએ. ભગવંત જે વૃક્ષ નીચે કેવળરાજા પામ્યા છે તે વૃક્ષ ચોતરા સહીત હતા અને લેથીજ તેને ચૈત્યવૃક્ષે કહ્યા છે એમ સમજવું પણ ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ રાજા સમજવો નહીં.

વળી તમે દુંદકો ખત્રીશસૂત્ર શિવાય ખીન્નું કાંઈ માનતા નથી

ત્યારે અર્થ કરોછો તે શા આધારથી કરોછો ? તે ખતાવો. કારણુ કે તમામ કોષમાં અમારા કહેવા પ્રમાણે અત્ય રાખના ત્રણુજ અર્થ કહેલાછે, પણ તમે એત્ય રાખના અર્થ સાધુ તથા જ્ઞાન વિજેરે કરોછો તે કવળ સ્વકપોળ કહિયત છે; અને તે ઉપરથી સ્પષ્ટ માલમ પડેછે કે નિકેવળ અસત્ય ખોલી તથા અસત્ય અખ્યા કરી ખીચારા ભોળા લોકોને તમારા કુપંથમાં ફસાવોછો. ઇતિ—

૧૬ આહુંદશ્રાવકે જનપ્રતિમા વાંતીછે તે વિષે

સોળમા પ્રશ્નોત્તરમાં આહુંદ શ્રાવકે જન પ્રતિમા વાંતી નથી એમ દર્શાવવા માટે જ્યાં કુમતિએ ઉપાસકદશાંગમૂવનો પાઠ નાંખીને તેનો અર્થ તમામ ફેરવી નાંખ્યો છે માટે તેજ સૂત્રપાઠ ખરા અર્થ સાથે આ નીચે લખ્યો છે. શ્રી ઉપાસક દશાંગે પ્રથ-
માધ્યયને યતઃ

નો સ્વલુ મે મંતે કળ્પદ્વ અઢ્ઢજ પામિહંચળં અન્ન
ઉથિયાવા અન્નઉથિય દેવયાણિવા અન્નઉથિય
પરિગ્મહિયાહં અરિહંત ચેદ્યાહંવા વંદિત્તવા નમં
સિત્તવા પુઠ્ઠિવ અણાલિત્તેણં આલવિત્તવા સંલવિ
ત્તવા તેસિંઅસળંવા પાળંવા સ્વાદ્મંવા સાદ્મંવા
દાહંવા અણુપદાહંવા નન્નથ્થરાયામિઓગેણં ગણામિઓ
ગેણં વલામિઓગેણં દેવામિઓગેણં ગુસ્સનિગ્ગહેણં વિત્તિ
કંતાગેણં કળ્પદ્વ મે સમણે નિગ્ગંથે ફાસુએસણિઙ્ગેણં
અસળં પાળં સ્વાદ્મં સાદ્મં વથ્થ પડિગ્ગહ કંબલ
પાયપુઠ્ઠણેણં પાડિહારિય પીઠ ફલગસેઙ્ગા સંથરાણ
ણં હંસહ મેસઙ્ગેણં પડિલાભેમાણસ્સ વિહરિત્તણ્ણ

તિકદુ એવં યાસ્ત્વં અભિગ્ગહં અભિગિએહહ.

અર્થ—હે ભગવન્ મુજને ન કલ્પે. શું ન કલ્પે તે કહે છે. આ-
જથી માંડીને અન્યતિર્થી, અન્યતિર્થીના દેવ હરીહરાદિક, અને અ-
ન્યતિર્થીએ ગ્રહા અરિહંતના એત્ય કે ૦ જન પ્રતિમા એટલા પ્રત્યે
વંદણા કરવી, નમસ્કાર કરવો, આગળથી વગર ખોલાવે ખોલાવવું,
વારંવાર ખોલાવવું એ સર્વ ન કલ્પે. વળી તેને અસણ, પાણુ, ખાદિમ,
અને સ્વાદિમ એ ચાર પ્રકારનો આહાર દેવો, વારંવાર દેવો ન કલ્પે;
પણુ એટલા કારણુ વિના તે કહે છે. રાજાની આણુએ, ભોકના
સમુદાયની આણુએ, બળવંતને આગ્રહે, સુદ્ર દેવતાની આણુએ,
શુદ્ર તે માતૃપિતા તથા કળા ચાર્ય વિજેરેના આગ્રહથી, અને આ-
જીવીકાના કારણથી એ છછીડીએ પૂર્વે કહ્યા તેમને વંદનાદી
કરતા દોષ ન લાગે. એ ન કલ્પે તે કહું. હવે કલ્પે તે કહે છે. મુ-
જને કલ્પે. જૈનશ્રમણુ નિશ્ચયને કામુ એટલે જીવ રહીત, અને
એપણીય એટલે દોષ રહીત અસણુ, પાણુ, ખાદિમ, સ્વાદિમ, વસ્ત્ર,
પાત્ર, કુંબળ, રજોહરણુ, અને વાવરીને પાછા આપવા એવા ખા-
જેક, પાટલા, વસ્ત્રિ, તૃણાદિક સંચારો તે તથા ઔષધ ભેષ જે કરી
પડિલાભતા ધકા વિચરવું. એમ કહીને એતદ્દૃષ્ય અભિગ્રહ લે.

ઉપર ભખેલા મુત્રપાઠના અર્થમાં જોઈ ટુંક લખે છે કે
“ આણંદ શ્રાવકે ન કલ્પેમાં અન્યતિર્થીએ ગ્રહણુ કરેલા એત્ય એ
ટલે ભટ્ટાચારી સાધુને વોસરાવ્યાછે પણુ અન્ય તિર્થીએ ગ્રહણુ ક-
રેજ જનપ્રતિમા વોસરાવી નથી, કારણુકે અન્યતિર્થીએ ગ્રહણુ ક-
રેલી પ્રતિમાને વોસરાવી હોત તો સ્વયમતે ગ્રહીત જનપ્રતિમા
વાંદવી રહી તે કલ્પેના પાઠમાં કહેત ” તેનો ઉત્તર—રે મુઠ ટુંકો!
કલ્પેના પાઠમાં તો અરિહંતદેવ અને સાધુને વંદના નમસ્કાર કર-
વાનું પણુ કહું નથી, ફક્ત સાધુનેજ આહાર દેવાનું કહું છે, ત્યારે તે
પણુ શું તેને વાંદવા યોગ્ય નહોતા ? પણુ જ્યારે અન્યતિર્થીને વંદ-
નાનો નિષેધ કર્યો ત્યારે મુનીને વંદના કરવી એમ ભાવાર્થ નીકળેજ,
તથા અન્યતિર્થીના દેવની પ્રતિમાને વંદનાનો નિષેધ કર્યો

ત્યારે છનપ્રતિમાને વંદના કરવી એમ નિશ્ચય થાયછે. વળી અંખડને આલાવે અન્યતિથીનો નિષેધ અને સ્વતિથીને વંદના વિગેરે કરવી એમ બેવડો આલાવો કહ્યોછે. વળી જે મુની પરતિ-
થીએ ગ્રહા એટલે અન્યતિથીમાં ગયા તે મુનીનેનો પરતિથીજ કહીએ એટલે અન્યતિથીને વંદના ન કરે તેમાં તે આવી ગયું, ફરીથી કહેવાની કાંઈ જરૂર નહોતી. વળી ચૈત્ય રાખ્દનો અર્થ સાધુ કરોછો તે નિકેવળ ખોટોછે. કારણકે શ્રીભગવતિસુત્રમાં અ-
મુર કુમારના દેવો સૌર્વર્ગ દેવલોકે જાયછે ત્યારે એક અરિહંત, બીજું ચૈત્ય એટલે છનપ્રતિમા અને ત્રીજું આણુગાર એટલે સાધુ એ ત્રણના સરણુ કરેછે એમ કહ્યુંછે યતઃ

નન્નથ અરિહંતેવા અરિહંત ચેદ્વ્યાણિવા ભાવી અ-
વ્વણો અણગારસ્સવા ણિસ્સાણ ઉદ્દંટવ્વપ્પયંતિ જાવ સો
હમ્મો કપ્પો.

આ પાઠમાં ૧ અરિહંત ૨ ચૈત્ય અને ૩ આણુગાર એ ત્રણુ કહ્યોછે. જે ચૈત્ય રાખ્દનો અર્થ સાધુ હોય તો આણુગાર જુદા કેમ કહ્યા તે જરા ધ્યાન દઈને વિચારી જુઓ ! માટે ચૈત્ય રા-
ખ્દનો મુની એવો અર્થ કરોછો તે ખોટોછે. શ્રીઉપાશયદશાંગના પા-
ઠનો સત્ય અર્થ પુર્વાચાર્યો જે કે મહાધુરંધર કેવળી નહિ પણ કે-
વળી જેનાજ હતા, તેઓ કરી ગયેલાછે તે અગાઉ અમે લખી ગયા
છીએ, પણ જેઠો હીનપુત્રી હતો જેથી સાચો અર્થ તેને સુઝ્યોજ
નથી વળી ચૈત્ય એવું સાધુનું નામ કહોછો તો જેતેદ્રવ્યાકરણ, હે-
મીકોષ, બીજા ભાષાની અંદર વપરાતાકાંપ તથા સિદ્ધાંતો વિગેરે
કોઈ પણ ગ્રંથમાં ચૈત્ય રાખ્દનો અર્થ સાધુછે નહિ, એવો ધાણુ
પણ કોઈ નથી કે જેથી ચૈત્ય રાખ્દ સાધુવાચક હોય, તો જેઠમક્ષ-
ણએ એ અર્થ શા આધારથી કર્યો ? પણ તેથી શું ! જેમ કોઈ
કુંભાર અથવા હજામ એવરાતનું પારણું કરી એવરી જે એવરાતના
પરિલેક તેને જુદા કહે તો તેથી કાંઈ સમજી પુરષો તેને એવરી ક-

હેવાના નથી. તેમજ ડાહ્યા અને રાની પુર્વાચાર્યોનો કહેલો અર્થ અસત્ય ઠરાવીને અક્ષર રાનથી પણ ભ્રષ્ટ્ર એવા જેઠા મુઠમતિનો કરેલો અર્થ સમકિત દટ્ટી અને ખરેખરા તપાસ કરવાવાળા પુરૂષો સત્યમાનવાના નથી. માટે ભોળા લોકોને ફુંદમાં નાંખવાને જેટલાં ફાંફાં મારોછો તેથી ખીચું તો નહિ પણ અનંત સંસાર રજ-જવાનું ફળ મળશે.

વળી અને દુંડકોને પુછીએ છીએ કે આનંદ શ્રાવકે અન્ય તિર્થીના દેવના ચાર નિલેપને વંદના ત્યાગી છે કે ફક્ત ભાવનિ-લેપો ત્યાગ્યો છે ? જો કહેતો કે અન્યતિર્થી દેવના ચારે નિલેપાની વંદના ત્યાગી છે તો અરિહંત દેવના ચારે નિલેપા વંદનીક હયા, અથવા કહેતો કે અન્યતિર્થીના દેવનો ભાવનિલેપોજ વાંદ્યો ત્યાગ કર્યો છે તો તેના ખીજા ત્રણ નિલેપા એટલે અન્યતિર્થીના દેવની મુર્તિઓ વીગેરે આનંદ શ્રાવકને વંદનીક હરશે, માટે વિચારી જોજો.

જેઠોનિજાય લખે છે કે “જીવપ્રતિમાનો આકાર જુદી તરેહનો છે માટે અન્યતિર્થી તેને પોતાના દેવ સીરીત માને?” તેનો ઉત્તર— શ્રી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાને અન્યદર્શનીઓ બદ્રીનાથ કરીને માને છે. શાંતિનાથની પ્રતિમાને અન્ય દર્શનીઓ જગન્નાથ કરીને માને છે. કાંગડાના કિલ્લામાં રીષવદેવની પ્રતિમાને ભરવ કરીને માને છે. વળી અગાઉના વખતની પ્રતિમા હોય જે કે કાળાનુસારે કોઈપણ કારણથી કોઈ ઠેકાણે ભંડારેલી હોય તે જગ્યા કોઈ અન્યદર્શની વેચાતી લે અને જ્યારે તે પ્રતિમા તેને તેમાંથી જોડે છે ત્યારે પોતાના ઘરમાંથી પ્રતિમા નીકળી એટલે તે પોતાનાજ દેવની એમ સમજી પોતે અન્યદર્શની છતાં તે પ્રતિમાની પુજાઅર્ચા કરે છે અને પો-તાના દેવ તરીકે માને છે. માટે જેઠમજી લખે છે કે અન્યદર્શનીઓ જીવપ્રતિમાને પોતાના દેવ કરીને માની શકતા નથી તે તદન અસત્ય છે.

પછી લખ્યું છે કે “ચેત્યનો અર્થ પ્રતિમા કરશો તો તે પાઠ-માં આણંદ શ્રાવકે કહ્યું કે અન્યતિર્થીને, અન્યતિર્થીના દેવને, અને અન્યતિર્થીએ મહુણ કરેલી જીવપ્રતિમાને વાંકું નહિ, બોલાવું નહિ

જાન દઉં નહીં તે કેમ મળશે. કારણ કે અનપ્રતિમાન ખોલાવડું અને જાન દઉં એ શું ?” તેનો ઉત્તર—અરે દુંદીઆઓ ! સિદ્ધાંતની શૈલી એવી છે કે જને જે સંભવે તેને જોડીએ, નહિ તો બેએ ઠેકાણુ અર્થનો અનર્થ થઈ જાય. એટલે વંદના નમસ્કાર તે અન્યતિર્થી સૌને જોડીએ, અને દાનાદિક અન્યતિર્થીનેજ જોડીએ પણ પ્રતિમાને ન જોડીએ. જેમ શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્રમાં ત્રીઝું મહાવૃત્ત આરાધવા નિનિત્તે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય પ્રમુખનું વસ્ત્ર, પાવ, આહારાદિકે કરીને વૈયાવચ્ચ કરવાનું કહ્યું છે તે જેમ સર્વને સરખી રીતે નહિ પણ જેમ જને ઉચીત હોય અને જેનો સંભવ હોય તેમ તેની વૈયાવચ્ચ સમજવાની છે. તેમ આ પાઠમાં પણ ખોલાવડું નહીં, અજ્ઞાદિક આપું નહિ તે પાઠ અન્યતિર્થીના ગુરૂનેજ વાસ્તે છે. જો ત્રણ પાઠની અપેક્ષા માનશો તો શ્રી મહાવીરસ્વામીના સમયમાં અન્યતિર્થીના દેવ હરિહર, ષષ્ઠા વિગર કોઈ સાક્ષાત નહોતા, તેઓની મુતિઓજ હતી તો તમારા કહેલા અર્થ પ્રમાણે આનંદશ્રાવકનું કહેવું કેમ મળશે તે વિચારો ! કદાચિત એમ કહેશો કે કેટલીએક દેવીઓ અજ્ઞાદિક લેછે તેની અપેક્ષાએ એ પાઠે તો તે ખોટું છે. કારણ કે દેવીની પણ સ્થાપના એટલે મુર્તિની પાસેજ અજ્ઞાદિક ચડાવે, એમ કરતાં કદાચ સાક્ષાત દેવી દેવતાને કોઈ દુંદક શ્રાવક શ્રાવિકા અથવા જેઠા વિગેરે દંડકેના માખાપે અજ્ઞાદિક ચડાવ્યું હોય અથવા સાક્ષાત ખોલાવ્યા હોય તો ખતાવો !

વળી જેઠોમુઠમતિ લખે છે કે “અનપ્રતિમાને અન્યમતિએ પોતાના મંદિરમાં સ્થાપી તો તેથી અનપ્રતિમાનું શું બગડી ગયું કે જેથી તમે તેને માનવા યોગ્ય કહેતા નથી” તેનો ઉત્તર—જો કોઈ દંડણી અથવા દુંદકની ખેટી અથવા તો દુંદકના સાધુ કોઈ મદિરામાંસ ખાનારી, કુરીળ રોવનારી વેશ્યાને ધરે અથવા તો માંસ વિગેરે વેચવાવાળા કસાઈને ધરે જઈને રહે તો તમે દુંદકો તેને જઈને વંદણા કરો અથવા ન્યાતમાં દયો કે નહિ ? જો કહેશો કે ન વાંદીએ અને ન્યાતમાં ન લઈએ તો તેવીજ રીતે અનપ્રતિમા પુર્વાકત સ્વરૂપવાળી વાંદવા યોગ્ય નથી.

જેઠા મુઠે આપ્રશ્નમાં ચંડાળને ધરે ખેઠો હોય તે વખતે ૬-

જ્ઞાંત દીધું છે તે ખોટું છે. કારણ કે કાર્ય વિશેષે એમ અને તે ભુદી વાત છે પણ તમારો દુંદકનો પિતા ચંડાળના ધરમાં જઈને વટલે અર્થાત્ ત્યાંજ રહે તો તેને તમે ન્યાતમાં લ્યો અને જમવા ખાવાનો વહેવાર રાખો કે નહિ? જો ન રાખો તો તેવીજ રીતે ઉપર લખેલી બાબતમાં સમજવું. વળી તેણે લખ્યું કે તમારા સાધુ અન્યતિર્થીના મઠમાં ઉતર્યા હોય તો તે તમારા ગુરૂ ખરા કે નહિ? તેનો ઉત્તર—રે! મુર્ખો! આવા દૃષ્ટાંત લખીને ભોળા ભદ્રિકાઓને કૃસાવવાનું શા માટે કરો છો? અન્યતિર્થીના આશ્રમમાં ઉતરવાથી તે સાધુ વંદનીક મટી જતા નથી, કારણ કે તે સ્વેચ્છાએ ત્યાં ઉતરેલા છે અને સ્વેચ્છાએ ત્યાંથી વિહાર કરે છે અને તે સાધુને તે અન્યદર્શનીઓએ પોતાના ગુરૂ કરીને માનેલા નથી. તેમજ અન્ય તિર્થીઓએ ગ્રહણ કરેલી પ્રતિમામાંથી પ્રતિમાપણું જનું નથી પણ તે સ્થળે તે વંદન પુજન યોગ્ય નથી એમ સમજવું.

વળી લખ્યું છે કે દ્રવ્યત્રીંગી, પાસથા, વેષધારી નિજવ પ્રમુખ અને કયા ખોલમાં આણંદે બોસરાવ્યા છે? તેનો ઉત્તર—સાધુ દિક્ષા ભેટે ત્યારે ‘કરેમિભંતે’ કહે છે અને પંચમહાવૃત ઉચરે છે તેને પણ પાસથા, વેષધારી નિજવ પ્રમુખને વંદન નમસ્કારનો ત્યાગ હોવો જોઈએ. તો પંચમહાવૃત બેતી વખતે તેણે તેનો ત્યાગ કયા ખોલમાં કર્યો છે તે બતાવો પણ મુર્ખો! સમકિતદેષી આવકોને છતારાથી બહાર એવા પાસથા વેષધારી નિજવ પ્રમુખને વંદણા નમસ્કાર કરવાનો ત્યાગ તો છેજ તો તે બાબત પાઠમાં કહી નથી તેમાં શો વિરોધ છે. પ્રશ્નને અંતે લખ્યું છે કે “આણંદ શ્રવાકે અરિહંતના ચૈત્ય તથા પ્રતિમાને વાંદી હોય તો બતાવો” તેનો ઉત્તર—એક તો પુર્વોક્ત પાઠથીજ તેણે અરિહંતની પ્રતિમાને વાંદી પુછે છે એમ નિર્ણય થાય છે. વળી શ્રી સમવાયાંગ સુત્રમાં સર્વ સુત્રોની હુંડી છે તેમાં શ્રી ઉપાસાગ દશાંગની હુંડીમાં કહ્યું છે કે—

સોર્કિતં ઉવાસગદસાઝ ઉવાસગદસાસૂણં ઉવાસયા

ળં નગરાઈં ઉડ્ઝાળાઈં ચેઢ્ઠાઈં વળમંડાઈં રાયા
અમ્માસમો ધમ્માયરિયા.

અર્થ—ઉપાસાગ દશાંગ તે શું કહીએ? ઉત્તર—ઉપાસાગ દ-
શાંગને વિષે શ્રાવકોના નગર, ઉદ્યાન, ચેઢ્ઠાઈં—ચૈત્યાની એટલે
દેહેરાં, વનખંડ, રાજ્ય, માતપિતા તથા ધર્માચાર્ય કહીશું.

આ ઉપરથી સમજવું કે આગુંદ પ્રમુખ દશ શ્રાવકોના ધરમાં
જનમંદિર હતાં એને તેમજુ જનમંદિર કરાવેલાં પણ હતાં, એને
તેઓ પુજા વંદણા પ્રમુખ કરતા. યદ્યપિ ઉપાસાગદશાંગમાં તે પાઠ
દેખાતો નથી કારણ કે પુરાચાર્ય એ સુત્રો સંલેખી નાખ્યા છે તોપણ
સમયવાચાંગજીમાં તે વાત પ્રત્યક્ષ છે. મોટે ધ્યાન દઈને શુદ્ધ અંતઃક-
શણુથી તપાસ કરશો તો માત્રમ પછે કે આનંદ પ્રમુખ એનેક શ્રા-
વકોએ જનપ્રતિમા પુજી તે વાત ખરી છે. હતિ.

૧૭ અંખડ શ્રાવકે પ્રતિમા વાંદી છે તે વિષે.

૧૭ મા પ્રશ્નોત્તરમાં જ્ઞાનિજ્ઞે અંખડ તાપસના અધિકારનો
પાઠ આગુંદ શ્રાવકના પાઠની સરખો કરાવ્યો છે તે અસત્ય છે. મોટે
શ્રીહિંવાઈ સુત્રમાંથી તે પાઠ અથ સાથે આ દેકાણે લખ્યો છે. યતઃ
અંબહસ્મળં પરિવાયસ્ત નોકળ્પઢ અન્નઝાથિયવા
અન્નઝાથિય દેવયાઈવા અન્નઝાથિય પરિગ્ગહિયાઈં
અરિહંત ચેઢ્ઠાઈંવા વંદિત્તવા નમંસિત્તવા ન-
ન્નથ અરિહંતેવા અરિહંત ચેઢ્ઠયાણિવા.

અર્થ—અંખડ પરિવ્રાજકને ન કહેવે અન્ય તિર્થી પ્રત્યે, અન્ય
તિર્થીના દેવ પ્રત્યે, એને અન્ય તિર્થીએ ગ્રહા એવા અરિહંતના
ચૈત્ય તે જન પ્રતિમા પ્રત્યે વંદના સ્તવના કરવી નમસ્કાર કરવો,
એ વિના અરિહંતને અરિહંતની પ્રતિમા એટલે એ ખંભેને નમ-
સ્કાર કરવો કહેવે.

આ પાઠને આણુંદના પાઠની સરખો ઠરાવે છે પણ આણુંદ મહસ્થ છે અને અંમડ સન્યાસી એટલે પરિવ્રાજક છે માટે તે બંનેનો પાઠ સરખો હોય નહિ. વળી આણુંદનો પાઠ અમે આગળ લખી ગયા છીએ તેની સાથે આ પાઠને સરખાવી જોતાં જાણીશો કે આણુંદના પાઠમાં અન્ય દર્શનીને અસાણુ, પાણુ, ખાદીમ, સ્વાદીમ દેવું નહિ, વારંવાર દેવું નહિ, વગર ખોલાવ ખોલાવવું નહિ, વારંવાર ખોલાવવું નહિ એ પાઠ છે અને આમાં તે ખઠ નથી. કારણુ કે અંમડ પરિવ્રાજક છે અને અન્ય તિર્થીઓ અંમડને ગુરૂ તરીકે માને છે તેથી તેનાથી અન્ય દર્શનીને ખોલાવવા વગેરેનો ત્યાગ બની શકે નહિ. વળી આણુંદના પાઠમાં શ્રમણુ નીજંથને અસનાદિક આપવાનો પાઠછે, તે આ પાઠમાં બીલકુલ નથી કારણુ કે અંમડ પરિવ્રાજક છે તે પર થ્રહ્ ભિક્ષાવૃત્તિ તરીકે જમે છે તો તે અસન પાન, સ્વાદીમ, ખાદીમ વિગેરે શ્રમણુનિ જંથને ક્યાંથી આપે ? વળી આણુંદના પાઠમાં કોને વંદના નમસ્કાર કેરું તે પાઠ મુદ્દલ નથી અને આમાં અરિહંતને અને અરિહંતની પ્રતિમાને વંદન નમસ્કાર કરવાનો પાઠ છે. આટલો બધો ફેર છતાં જોઈએ તે બંને પાઠ સરખા ઠરાવે છે તે મિથ્યાત્વનો ઉદયછે.

વળી અહીં આ ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ મૂર્ખ જોડાએ સાધુ એવો કયોછે પણ તે ખોટો છે તે દષ્ટાંત સાથે અમે આણુંદના પ્રશ્નમાં બતાવી ગયા છીએ.

વળી જોડો મુઠમતિ લખે છે કે “આ પાઠમાં ચૈત્ય એટલે પ્રતિમા લેશો તો ગુરૂને વાંદવાનો પાઠ ક્યાં છે તે બતાવો” તેનો ઉત્તર—અન્ય તિર્થીના ગુરૂનો જ્યારે ત્યાગ કર્યો ત્યારે જૈન મતના સાધુ વંદવા યોગ્ય રહ્યા એમ અર્થાપત્તિએજ સિદ્ધ થાયછે. જેમ કોઈ આવકે રાત્રી ભોજનનો ત્યાગ કર્યો તેને દિવસે ભોજન કરવું રહ્યું કે નહિ ? વળી કોઈ યોગીએ વસ્તીમાં રહેવાનો ત્યાગ કર્યો તો તેને વનમાં રહેવું રહ્યું કે નહિ ? વળી કોઈ સમકીતદટ્ટી પુરૂષે જનારાના ઉત્થાપક જાણીને ઢુંઢકોનો ત્યાગ કર્યો તો તેને જનારા પ્રમાણે વર્તનાર સુસાધુ વંદન યોગ્ય રહ્યા કે નહિ ? એ દષ્ટાંતો

મુજબ અંબડે અન્ય દર્શનીના ગુરૂનો ત્યાગ કર્યો ત્યારે “જૈન દર્શનના ગુરૂનો વાંદવા યોગ્ય રહ્યાજ છે. માટે એવા કુતકો કરવા તે કોગટ છે. વળી જોહો ગુહ લખે છે કે “અંબડ સાધુને વાંદે છે” તે અસત્ય છે. જો કે અંબડ શુદ્ધઅર્થવાન આવડ હોવાથી જૈન મતના સાધુને તે વંદન યોગ્ય સર્કરૂ છે તોપણ પોતે પરિવ્રાજકનો આચાર્ય છે, પોતાનો બેશ તાપસનો છે, અને અન્યમતિઓ તેને ગુરૂ શુદ્ધિએ પુજે છે તેથી તે સાધુને વંદના, ખમાસણુ પૂર્વક કરતો નહિ.

ત્યાર પછી જોહો લખે છે કે “અંબડ સાધુને અસનાદિક આપે છે” તે પણ અસત્ય છે કારણ કે તેના પાઠમાંજ તે પાત લખી નથી. વળી પોતે પારકે ઘેર જમે છે તો સાધુને અસનાદિક ક્યાંથી આપે ? જેમ દુંદકો છનારાના ઉત્થાપક હોવાથી ભવ સમુદ્રમાં બુ-કનારા છે તો તે ખીજને કેમ તારી રાકે ? એ દષ્ટાંતે સમજવું.

વળી જોહો લખે છે કે “અંબડને પાર વૃત્ત સુત્રપાઠે કહ્યા છે” તે પણ અસત્ય છે. જેમ આણુંદને પાર વૃત્ત કહ્યા છે તે પ્રમાણુ સુત્રમાં અંબડને કોઈ જગ્યાએ કહ્યા નથી, ને કહ્યા હોર તો સુત્ર રાખ બતાવો.

પ્રશ્નને અંતે જોહો જૈન દર્શનીઓને ત્રિષ્પાત્વ મોહની કમનો ઉદય લખે છે તે તેને પોતાનેજ છે અને તેથી તેણે ઉપર ખતાબ્યા પ્રમાણુ અસત્ય લખ્યું છે એમ સિદ્ધ થાય છે. જેમ એક પુરુષ ધ-ણોજ ઉતાવળો શીશ્રપણુ ધીની ખરીદી કરવા જતો હતો તેને તૃષા ભાગી તેવામાં રસ્તામાં કોઈ ખાઈ પાસે તેણે પાણી દીધું એટલે તે ખોલ્યો કે ‘ધી પા’ જો કે તેને પીધું હતું તો પાણી પણ અંતઃક-રણમાં ધી ધી ઘઈ રહેલું તેથી તે ખોલાઈ ગયું છે; એમજ જેમ ગુહમતિને પોતાનેજ ત્રિષ્પાત્વ મોહનીનો ઉદય થયેલો તેથી તેણે લખી દીધું છે એમ નક્કી સમજવું. ઇતિ.

૧૮ સાત્ર ક્ષેત્રે ધન વાવરવું કહ્યું છે તે વિષે.

અદ્યારમા પ્રશ્નોત્તરમાં જોહો કુમતિ લખે છે કે સાત્રક્ષેત્ર સુત્રમાં

કોઈ ઠેકાણે કહ્યા નથી—તેનો ઉત્તર:—શ્રી ભત્તપર્ય્યાણ નામે
પપ્પાના મુલ પાઠમાં ૧ જનખીંબ ૨ જનભુવન ૩ શાસ્ત્ર ૪ સાધુ
૫ સાધવી ૬ શ્રાવક ૭ શ્રાવિકા એ સાત લેત્રે કહ્યાં છે તે ચું દુંડકો
જાણતા નથી ? કદાચ તમે કહેશો કે એમે તે સુત્ર માનતા નથી
તો નંદીસુત્ર કેમ માનો છો ? કારણ કે શ્રી નંદીસુત્રમાં સર્વ સુ-
ત્રના નામ કહ્યાં છે ત્યાં ભત્તપર્ય્યાણ પપ્પાનાં નામ પણ છે.
માટે તમાં કહેલા સાતલેત્રે ગૃહસ્થે ધન વાપરવું તેજ કૃપદાયક છે.

જેઠો લખે છે કે “આણંદાદિક શ્રાવકે વત આરાધ્યા, પડિમા
આદરી, સંધારા કીધા તે સર્વ સુત્રોમાં કહ્યું છે પણ કેટલું દ્રવ્ય
વાપર્યું એને કયા લેત્રે વાપર્યું તે કહ્યું નથી” તેનો ઉત્તર રે ! મુખ્યા
તે સુત્રમાં જેટ ૧ વાતની પ્રસંગે જરૂર હતી તેટલી કહી છે એને
ખીજ કહી નથી. જો તમે ન કહેજી તમામ વાતોનો નીરાદર ક-
રતા હોતો આણંદાદિક દરા શ્રાવકોએ કયા મુનીને દાન દીધું. કયા
મુનીને તેડવા ગયા, કયા મુનીને વળાવવા ગયા, કેવી રીતે પડિક-
મણું ક્યું વિગેરે ઘણી વાતો જે કે શ્રાવકોને માટે સંભવીત અણુષ
તેવી કહી નથી તો તેમણે ચું તે નથી ક્યું ? ક્યું છેજ. તેમજ દ્રવ્ય
વાપરવા સંબંધી વાત પણ તેમાં નથી કહી પરંતુ કરીતો છેજ.
વળી એમે પૂછીએ છીએ કે આણંદાદિ શ્રાવકોએ કેટલા ઉપા-
શ્રય કરાવ્યા તે વાત સુત્રોમાં કહી નથી છતાં તમે દુંડકો ઉપાશ્રય
કરાવો છો તે શા આધારથી કરાવો છો તે ખતાવો !

વળી લખે છે કે “આણંદાદિક શ્રાવકોએ સંઘ કાઢ્યા, તિર્થ
યાત્રા કીધી, દેહરં કરાવ્યાં, પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠી વિગેરે વાત સુત્રમાં
હોય તો ખતાવો” તેનો ઉત્તર—આણંદાદિ શ્રાવકોના જનમંદિરનો
અધિકાર શ્રી સત્રવાયાંગજમાં કહ્યો છે. આવશ્યક સુત્રમાં તથા
યોગ શાસ્ત્રમાં ઐર્ણીકરાજના કરાવેલા જન મંદિરનો અધિકાર
આલેલો છે. વગ્ગુર શ્રાવકે શ્રીમદ્દલીનાથજીનું દેહરં બંધાવ્યું તે અ-
ધિકાર શ્રી આવશ્યક સુત્રમાં કહ્યો છે; તથા તેજ સુત્રમાં ભરત
મહારાજે શ્રી અઢાપદ પર્વત ઉપર ચોવીરા જનખીંબ સ્થાપ્યાનો
અધિકાર છે. એ વિગેરે અનેક જગ્યાએ સુત્રમાં કહ્યા છતાં જેમ

નેત્ર વિનાનો માણસ કાંઈ પણ જોઈ શકતો નથી તેમ જ્ઞાનરૂપી ચક્ષુ વિનાનો જોઈ એને તેના દુંદકો પણ આ વાત સુત્રની અંદર દેખતા નથી.

વળી તેણે પુસ્તિઓ કરીને સાત ક્ષેત્ર ઉઘાડ્યા છે તેનો અ-
નુક્રમે ઉત્તર—૧-૨ ક્ષેત્ર જનર્ણાય તથા જન ભુવન—તે પાપતમાં
જોઈ મુદ્ધમતિએ લખ્યું છે કે મેદેસ, પ્રતિમાતો આગળ હાજર
નહિ એને જો હતા એમ દેહનો તો કોણે કરાવ્યા વિગેરેનો અ-
ધિકાર સુત્રમાં દેખાડો” આ વ્રતનો ઉત્તર એને ઉપરજ લખ્યો છે
એને તેથી તે મને ક્ષેત્ર સિદ્ધ થાય છે.

૩ શું ક્ષેત્રશાસ્ત્ર—આ પાપતમાં જોઈ લખે છે કે પુસ્તક તો
મહાવીરસ્વામીની પછી (૯૮૦) વર્ષે લખાણુ છે, અગાઉતો પુસ્તકો
નહોતા માટે તે અર્થે દ્રવ્ય કાઢવાનું શું કારણ?—

ઉત્તર—આ પાપતનું નીચાકરણુ અગાઉ એને જણાવી ગયા
છીએ. વળી શ્રી અનુયોગદ્વાર નુવનાં કહ્યું છે કે દૃઢવમુઅંજંપત્તય
પુષ્પયાલિદિયં અર્થ—દ્રવ્યશ્રત તે જ પાના પુસ્તકમાં લખાયેલ છે
એને તે ઉપરથી સુત્રકારના સમયમાં પુસ્તક લખતા હતા એમ
સિદ્ધ થાય છે. વળી તમારા કંહી પ્રમાણુ તે સમયમાં મુદ્ધ પુસ્તકો
લખાયતા હતાજ નહીં તો શ્રી રીખમદેવસ્વામીની અતાવેતો અ-
દાર લિપીનો વિચ્છેદ થયો હતા એમ ઠરશે તો તે તદન જુદું છે.
વળી જો અક્ષરજ્ઞાન તે સમયમાં હોયજ નહિ તો જૌકિક વહેવાર પણ
કેમ ચાલે? દુંદકો! આ ઉપરથી સમજો કે તે વખતમાં પુસ્તકો
હતા, ફક્ત સુત્રોજ લખાયતા નહોતા, એને તે દેવદહી ગણી ક્ષમા
શ્રમણુ લખ્યા છે. પણ પુસ્તકો (૯૮૦) વર્ષે લખાણુ તે વાત તમારા
જેઠમલજી લખે છે તે શા આધારથી લખે છે? કારણુ કે તમારા મા-
નેલા ૩૨ સુત્રોમાં તે વાતજ નહિ.

૪-૫ નું ક્ષેત્ર સાધુ એને સાધવી. તે પાપતમાં જોઈ મુદ્ધમતિ
લખે છે કે “સાધુને અર્થે દ્રવ્ય કાઢીને તેનો આહાર, ઉપધી, ઉપા-
શ્રય કરાવે તો તે સાધુને કદાપે નહિ ત્યારે તે માટે દ્રવ્ય શું કામ

કા. હું. આ બાબત ઉપર શ્રી દશવૈકલિક, આચારંગ, નિસીધ વિ-
ગે. સુચોની શાખ દીધી છે ” તેનો ઉત્તર—સાધુ. સાધવીને અર્થ
કે. આહાર, ઉપધી, ઉપાશ્રય પ્રમુખ તેને કહ્યું નથી તે વાત
અમે પણ માન્યજ કરીએ છીએ, સાધુ પોતાને નિમિત્તે કરેલું લેતા
નથી, અને સુરત આવકો વ્યાપતા પણ નથી. પરંતુ આવકો પોતાની
શુભ કમાણીના દ્રવ્યમાંથી સાધુ સાધવીને આહાર, ઉપધી, વસ્ત્ર
પાત્ર પ્રમુખે પ્રતિજ્ઞામે છે, પણ સાધુ સાધવીને નિમિત્તે કાઢેલા દ્ર-
વ્યમાંથી પ્રતિજ્ઞામતા નથી અને સાધુ લેતા નથી. તે એ
ક્ષેત્રને અર્થે કાઢેલું દ્રવ્ય તો કોઈ મુનીને મહાભારત વ્યાધી વ્યાધી
પડ્યો હોય તેના નિવરણાર્થે કોઈ વૈદ પ્રમુખને દેવું પડે, અથવા
તો કોઈ સાધુ નિર્વાણ પામ્યા હોય તે નિમિત્તે દ્રવ્ય વાવરવું પડે
વિગેરે અનેક કાર્યોમાં વપરાય છે. તેવા કામની અંદર પણ આવકો
જો શ્રીમંત હોય છે તો તે પોતાની પાસેથીજ ખર્ચે છે, પરંતુ કોઈ
ગામમાં શક્તિવિનાના નિર્ધન આવકો વસતા હોય અને ત્યાં તેહું
કાર્ય વ્યાધી પડે તો તેમાંથી વપરાય છે.

૬-૭ નું ક્ષેત્ર આવક અને આવિકા. તે બાબતમાં જોડો લ-
ખે છે કે “પુન્યવંત હોય તે ખેરાતનું દાન લે નહીં” પણ મુઠા !
સવળા જો સરખા પુણ્યવંત હોતા નથી. કોઈ ગરીબ કુંભાળ પણ
હોય છે, કે જેને ખાવા પીવાના પણ સંસા પડે છે, તો તેવા ગરીબ
સ્વર્ધર્મીઓને દ્રવ્ય આપીને સહાય કરવી, તેને આજીવીકામાં ઉ-
પસ્થંભ દેવો તે દ્રવ્યવાન શ્રીમંત આવકોની ફરજ છે. તે પ્રમાણે દ્ર-
વ્યવાન શ્રદુસ્કો સ્વર્ધર્મીને સહાય કરે છે, અને જો પોતામાં શક્તિ
ન હોય તો તે એ ક્ષેત્ર નિમિત્તે કાઢેલા દ્રવ્યમાંથી સહાય કરે છે, તે
વાત શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં ૨૮ મે અવ્યયને કહી છે. વળી જોડો લ-
ખે છે કે “આવક દીન અનાથને અંતરાય પાડે નહિ” તે ખરું છે પણ
ઉપર પ્રમાણે ચિચારીને જોશો તો જણાશે કે તેથી કાંઈ દીન અ-
નાથને અંતરાય પડતો નથી. અને એવી રીતે આવકોને આપેલું
દ્રવ્ય ખેરાતનું કહેવાનું નથી.

ઉપરના લખાણથી રાસ્ટ્રોમાં સાત ક્ષેત્ર કહ્યા છે, તેમાં દ્રવ્ય-

વાપરવાથી સારા ફળની પ્રાપ્તિ થાયછે, અને સુ આવકોનું દ્રવ્ય તે
ક્ષેત્રોમાં વપરાતું આવ્યુંછે અને વપરાયછે એમ સિદ્ધ થાયછે.

આ પ્રસંગમાં જેઠા ટુંકે શ્રી દશવૈકાલિકની નીચે લખેલી
ગાથા લખીછે.

પિંડ મિડ્ગંચવથ્થંચ, ચઉથં પાયમેવય ॥

અકાપ્પિયં નદ્દહેડ્ઝા, પડિગાહિંચકાપ્પિયં ॥૪૮॥

આ શ્લોકનો અર્થ પ્રગટપોણુ એટલોજછે કે “આહાર, સ-
ન્ન્યાસ, વસ્ત્ર અને પાત્ર અકલ્પનિક ન લેવું; અને કલ્પનિક લેવું.”
તોપણુ જેઠા ટુંકે ડાંડે અકલ્પનિક ઠરાવવા મોટા આ શ્લોકના અ-
ર્થમાં ડાંડે એ શબ્દ લખી લીધોછે. જો કે તેના લખાણમાં પણ ડાંડે
અકલ્પનિકછે એમ જેઠો સિદ્ધ કરી શક્યો નથી તોપણુ સાધુને ડાંડે
રાખવાનું સુત્રમાં કહ્યુંછે તે લખીએ છીએ.

શ્રી ભગવતી સુત્રમાં ત્રિવિવાદે ડાંડે રાખવો કહ્યોછે અને
એ પાઠ પ્રથમ પ્રશ્નોત્તરમાં લખ્યો છે.

શ્રી ઓધનિયુક્તી સુત્રમાં ડાંડાની શુદ્ધતા નિમિત્તે ત્રણ
ગાથાઓ કહેલીછે.

વળી શ્રી દશવૈકાલિક સુત્રમાં પણ ત્રિવિવાદે “દંડગંસિવા”
એ શબ્દ કરીને ડાંડે પડિ લેહવો કહ્યોછે.

આ પ્રમાણે સુત્રોમાં કહ્યા છતાં અસાની ટુંકો કાંઈ પણ
સમજ્યા વગર તદ્દન અસત્ય રીતે તે પાપ્યતનું ખંડન કરેછે (અ-
ગર જો કે થઈ શકતું તો નથી.) તે તેઓની મુર્ખાઈની નિશાનીછે.

પ્રશ્નને અંતે જેઠા ટુંકે “સાત ક્ષેત્રે દ્રવ્ય વપરાયછો તેથી
ચોટાના ચોર થાઓછો” એવું મહામિથ્યાત્વના ઉદયથી લખ્યુંછે
પણુ તેવું તે લખવું ઉપરના દષ્ટાંતોથી અસત્યછે તેવું સિદ્ધ થયુંછે,
કારણુ કે સુત્રોમાં સાત ક્ષેત્રે દ્રવ્ય વાપરવું કહ્યુંછે, ને તે પ્રમાણે
પ્રસિદ્ધ રીતે આવકો દ્રવ્ય વાપરેછે, તેથી તેઓ પુન્ય પાંધેછે એ-
ટલુંજ નહિ પણ ધણી પ્રસાસને પાત્ર થાયછે, એ વાત કાંઈ જાની

નથી. પરંતુ ખરી રીતે તપાસ કરતાં ચૌદાના ચોરનો ટુંઢકોછે, કા-
રણકે સુત્રોમાં કહેલી તમામ વાત ઉથાપેછે, સુત્રો ઉથાપેછે, અર્થ
ફેરવેછે, શાસ્ત્રોક્ત વેષ ન રાખતાં વિપરીત વેષે ફેરેછે, વિગેરે ત-
મામ ખાખતો ધ્યાનમાં લઈને તપાસી જોતા ટુંઢકો ચૌદાના ચોરે
એટલુંજ નહિ પણ તેઓ શાસનના અધિપતિ શ્રી જનરાજના પાણુ
ચોરે એ તેથી તેમને નિશ્ચયે રાજ્યદંડ (અનંત સંસાર) પ્રાપ્ત
થવાનોછે. ઇતિ.

૧૯ દ્રોપદીએ જનપ્રતિમા પૂજી તે વિષે.

૧૯ મા પ્રશ્નોત્તરમાં દ્રોપદીએ જનપ્રતિમા પૂજી તેનો સર્વ
રીતે નિવેધ કરવાને જોડા કુમતિએ ધણા કુતર્કો કર્યાછે પરંતુ તે
સર્વ ખોટાછે માટે તેના અનુક્રમ પ્રમાણે પ્રત્યુત્તર લખ્યાછે.

શ્રી રાતા સુત્રમાં દ્રોપદીએ જનમંદિરમાં બંધને જનપ્રતિ-
માની સતરબેદી પુજા કરી, નમુધ્યુનું કંહું એવા પ્રત્યક્ષ પાદછે. યતઃ
તણં સા દોવડ રાયવરકન્ના જેનેવ મહજ્જણઘરે
તેનેવ ઉવાગચ્છડ મહજ્જણઘરં અણુપવેસડ ન્હાયા
કયવલીકમ્મા કયકોઝઅ મંગલ પાયચ્છિત્તા મુદ્ધ
પાવેસાઈં વથાઈં પરિહિયાઈં મહજ્જણઘરાઝ પડિણિ
સ્વમડ જેનેવ જિણઘરે તેનેવ ઉવાગચ્છડ જિણઘરં
અણુપાવેસડ પાવેસડિત્તા આલોણ જિણપાડિમાણં પળાગં
કરેડ લોમહથ્થયં પરામુમડ એવં જહા સુરિયામો જિ
ણ પડિમાઝ અચ્છેડ તહેવ માણિયવ્વં જાવ ધુવં ડ-
હડ ધુવં ડહડિત્તા વામં જાણુ અંચેડ અંચેડિત્તા ઢા

હેણ જાણુ ધરણિતલં સિ નિહદ્દુ તિરુત્તો મુદ્દાણં
 ધરણિતલં સિ નિવેસેદ્દ સિનિવેસેદ્દત્તા દ્વસિં પચ્છુણ
 મદ્દ કરયલ જાવ કદ્દુ એવં વયાસિ નમોત્થુણં અ-
 રિહંતાણં ભગવંતાણં જાવસંપત્તાણં વંદદ્દ નમંસદ્દ
 જિણઘરાઝ પાડિણિખમદ્દ.

અર્થ—તેમણે તે દ્રોપદી રાજ્યને કન્યા જ્યાં સ્નાન મજ્જન કરવાનું ધરેછે ત્યાં આવે, મજ્જણુ ધરમાં પેસે, સ્નાન કરીને કંપુ છે બળી કર્મ એટલે પુણનું કાર્ય અર્થાત્ ધર દેરાસરમાં પૂજા કરીને કૌતુક તે તિલકાદિક મંગળ તે દધી દ્રોવ અક્ષતાદિક તેહજ પ્રાયશ્ચિત્ત એટલે દુઃસ્વપ્નાદિકના ધાતક કર્યોછે જોણુ શુદ્ધને ઉજ્જવલ મોટે છનમંદિરે જ્યાં યોગ્ય એવા વસ્ત્ર પહેરીને મજ્જણુ ધરમાંથી નીકળે, જ્યાં છનધરેછે ત્યાં આવે, છનધરમાં પેસે, એસીને દોઢ થોક છનપ્રતિમાને પ્રણામ કરે. પછી મોર પીંછી લે, લઈને જેમ સુર્યાભદેવતા છનપ્રતિમાને પુજે તેમ સપજો વિધિ જાણુવો તે અધિકાર સુર્યાભનો યાવત્ ધુપ દહે ત્યાં લગી કહેવો તે ધુપ દહીંને રાખો હીંચણુ હંચો રાજે, જમણુ હીંચણુ ધરતીએ યાપે, યાપીને ત્રણુ વાર મસ્તકે પૃથ્વી તળ પ્રત્યે સ્થાપે, યાપીને લગારેક નીચી નમે, હાથ જોડી, દશનખ ભેળા કરી મસ્તકે અંજલી કરીને એમ કહે. નમસ્કાર થાઓ અરિહંત ભગવંત પ્રત્યે યાવત્ સિદ્ધિગતિ પ્રત્યે પામ્યાછો. અહિંઆ યાવત્ રાજદે શક્તિવંત સંપૂર્ણ થયો કહેવો. પછી વંદના કરી નમસ્કાર કરી છનમહમાંથી નીકળે પુરોક્ત પ્રકારે સુત્રોમાં કહ્યુંછે તોપણુ દુંદકો મિથ્યાદષ્ટી, છનપ્રતિમાની પૂજા માનતા નથી તે મિથ્યાત્વનો ઉદયછે.

આશમાં તે કુમતિ લખેછે કે “કોઈએ વિતરાગની પ્રતિમા પૂજી નથી અને કોઈ નગરમાં છનચૈત્ય કહ્યા નથી” તેનો ઉત્તર શ્રી ઉગ્રવાઈ સુત્રમાં “અંપાનગરીમાં વહુલા અરિહંત ચેદ્દાઈ

એટલે ધણા અરિહંતના ચૈત્ય છે એમ કહ્યું છે.” અને બીજી બધી નગરીના વર્ણનમાં ચંપાનગરીની ભલામણ સુવકારે દીધેલી છે તો તેથી સર્વ નગરીઓમાં પોળેપોળે ચંપાનગરીની પેઠે જીવમંદિર હતા એમ નિર્ણય થાય છે. વળી આણંદ, કામેદેવ, શંખ, પુષ્કળી પ્રમુખ આવકોએ તથા શ્રેણીક મહાબળ પ્રમુખ રાજાઓએ પુણ કર્યાનો અધિકાર સુત્રોમાં ધણી જગ્યાએ છે. માટે જે જે જગ્યાએ પુણ કર્યાનો અધિકાર છે તે તે જગ્યાએ જીવમંદિર તો છેજ તેમાં કાંઈ શક નથી. વળી તે આવકોના પુણ કરવાના અધિકારમાં “કયમળીકમ્મા” શબ્દ પ્રત્યક્ષાત્ છે. જેનો અર્થ સ્વદર્શનમાં તથા પરદર્શનમાં તમામ જગ્યાએ “દેવ પુણ કરી” એવોજ થાય છે. માટે ધણા આવકોએ પ્રતિભા પુછે અને ધણે ઠેકાણે જીવમંદિર હતા એમ સ્પષ્ટ રીતે સિદ્ધ થાય છે.

પછી તે લખે છે કે “ફક્ત દ્રૌપદીએજ પૂજા કરી છે અને ત પણ આખા ભવમાં એકજ વાર કરી છે” તેનો ઉત્તર—એ કુમતિના કહેવાનો સાર એ છે કે પૂજાના અધિકારમાં સ્ત્રી બતાવી તો કોઈ આવક કેમ ન કહ્યો? તો મૂર્ખા! પ્રભુજીને દેવતી શ્રાવિકાએ એવધ વહોરાવ્યું તો કોઈ આવકે વહોરાવ્યું એમ કેમ ન કહ્યું? વળી પ્રથમ સિદ્ધ મરૂ દેવી માતા થયા, શ્રી વીર પ્રભુનો અભિગ્રહ છતાં પાંચદિનઓ છે ચંદનબાળાએ પૂર્યો, સંગમાના ઉપસર્ગથી છ મહિને વત્સપાળી ડોશીએ પરમાન્ને પ્રભુને પારણું કરાવ્યું, તથા આ ચોવીરીમાં મહીનાથજી અને તો ચોવીરીએ સ્ત્રીપણે તિર્થકર થયા, ઇત્યાદિક આ ચોવીરીમાં સ્ત્રીઓએ ધણા મોટાં કામ કર્યાં છે; પ્રાચે પુરુષતો થુભ કાર્ય કરે તેમાં શી વડાઈ! પણ સ્ત્રીઓને કરવું દોહ્યું છે; પૂરવને તો પૂજાનાં કારણો મેળવવાં સુગમ છે પણ સ્ત્રીને વિષમ છે માટે દ્રૌપદીનો અધિકાર વિસ્તારે કહ્યો છે. જો સ્ત્રીએ એમ પુજા કરી તો પુરુષ ધણીજ કરી છે એમાં શું સંદેહ? અર્થાત—કાંઈ સંદેહ નથી. વળી કુમતિઓ કહે છે કે એકજ વાર

પુત્ર કહી છે, પછી તો ક્યાંહી પૂજા કરી કહી નથી. તેનો ઉત્તર—
પ્રતિમા પુત્રતો એક ચારપણુ કહી છે, પરંતુ દ્વૌપદીએ ભોજન કર્યું
એમતો એકવારપણુ કહ્યું નથી માટે તમારા કહેવા પ્રમાણુ તેણી-
એ ખાધું પણુ નહિ હોય. વળી તુંગીઆ નગરીના આવકે સાધુને
એકંજવારે વાંધાની વાત કહી છે, અને આનંદકામદેવાદિકે ભગ-
વંતને એકંજવારે વાંધા કહ્યા છે, તો કેમ ખીજી વખત નહિજ વાંધા
હોય? પણુ વિચારો કે પરણવાને અવસરે મોહની ભીડમાં એવી
રીત પુરાણોક્ષાસથી જીન પૂજા કરી છે તો ખીજે સમયે અવશ્ય પૂજા
કરીજ હરો એમાં શો સંદેહ છે? પરંતુ સુતકારને એવો અધિકાર
વારંવાર કહેવાની જરૂર નથી, કેમકે આગમની સૌજી જાણનાર
પુરૂષતો એમ સમજેજ. તમારા જેવા મૂખાં અક્ષલના હીન નથી
સમજતા તે તમારે મિથ્યાત્વનો ઉદય છે.

વળી જોમલજી લખેછે કે “પદ્મોત્તર રાગને ત્યાં દ્વૌપદિએ
જાહ જાહેને પારણુ આંખીજનો તપ કર્યો પણુ પૂજાતો ન કરી” તેનો
ઉત્તર—મુખાં! એટલુંતો સમજો કે તપસ્યા કરેડી. તેતો સ્વાધીન
વાતછે અને પૂજા કરેડી તેમાં જીનમંદિરનો, પૂજાની સામગ્રીનો
જોગ મળવો જોઈએ. વળી દ્વૌપદી પરધીન થયેલી તથા સંકટમાં
પડેલી છતાં તે સ્થળે પૂજા કેવી રીતે કરી શકે? તે વિચારી જુઓ!

વળી જોહો કુમતિ લખેછે કે “દ્વૌપદિએ પુર્વ જન્મમાં સાત
કામ અયોગ્ય કર્યાંછે માટે તેની કરેલી પૂજા પ્રમાણુ નહિ” તેનો
ઉત્તર—આ ઉપરધીતો ડુંઢકો અને અક્ષલહીન જોમલજી શ્રીમહા-
વીર સ્વામીને પણુ સાચા તિર્થકર નહિ માનતા હોય; કેમકે શ્રી
મહાવીર સ્વામીના જીવે પણુ પૂર્વ જન્મમાં કેટલાએક અયોગ્ય
કામ કર્યાં છે.

- ૧ મરીચીના ભવમાં દિક્ષા વિરાધી તે અયોગ્ય.
- ૨ ત્રિદંડિઆનો નવો વેષ ખનાવ્યો તે અયોગ્ય.
- ૩ ઉત્સુત્ર પરપણુ કરી તે અયોગ્ય.
- ૪ નીપાણુ કર્યું તે અયોગ્ય.

૫ કેટલા એકે ભવમાં સન્યાસી થઈને મિથ્યાત્વ રૂપાણા કરી તે અયોગ્ય.

૬ કેટલાએકે ભવમાં બ્રાહ્મણ થઈને યરા કર્યા તે અયોગ્ય.

૭ તિર્યંકર થઈને બ્રાહ્મણ કુળમાં ઉત્પન્ન થયા તે અયોગ્ય.

ઈત્યાદિ અન્યેક અયોગ્ય કામ કર્યા તો યું પુર્વાદિ જન્મમાં એવા કામ કરવાથી શ્રીમન્મહાવીર ભગવંતને તિર્યંકર ન માનવા જોઈએ ? માનવાજ જોઈએ. કારણ કે કર્મને વશ થયો થકો જીવ અન્યેક પ્રકારના નાટકનાચે, પણ તેથી વર્તમાનને વિષે તેના ઉત્તમફળને કાંઈપણ બાંધક થતો નથી; તેમજ દ્રૌપદિની કરેલી જનપ્રતિભાની પૂજા શ્રાવકધર્મની રીતિ પ્રમાણે માટે તે પણ માનવીજ જોઈએ. ન માને તે સુત્રને વિરાધનારાં છે.

વળી તે લખે છે કે “દ્રૌપદિની પૂજાને ભક્તિભાવે પણ સૂર્યાભની કરેલી જનપ્રતિભાની પૂજાની દીધી, પણ બીજાની ન દીધી” તેનો ઉત્તર—સૂર્યાભની ભક્તિભાવે દીધી તેનું કારણ તો પ્રત્યક્ષ છે કે જનપ્રતિભાની પૂજાનો વિસ્તાર દેવધી ગણી ક્ષમા શ્રમણે રાખે પશોણી સુત્રમાં સૂર્યાભને અધિકારે લખ્યો છે. તે એક જગ્યાએ લખેલો સર્વ ઠેકાણે સમજી લેવો, કેમકે જગ્યાએ જગ્યાએ વિસ્તાર લખવાથી સુત્રો ભારે થઈ જાય છે. આનંદ કામદેવાદિકની ભક્તિભાવે ન દીધી તેનું કારણ એકે તેના અધિકારમાં પૂજાનો પૂરો વિસ્તાર લખ્યો નથી તો તેની ભક્તિભાવે કેમ આપે ? વળી તે ભક્તિભાવે તિર્યંકર કે ગણધરોએ દીધી નથી પરંતુ સુત્ર લખવાવાળા આચાર્ય દીધી છે. તિર્યંકર મહારાજાએ તો સર્વ ઠેકાણે એવો વિસ્તાર કહ્યો હશે પણ સુત્ર લખવાવાળાએ વિચાર કરીને સુત્રો વધી ન જાય તેટલા માટે એક જગ્યાએ અધિકાર વિસ્તારથી લખીને બીજી જગ્યાએ તેની ભક્તિભાવે દીધી છે. વળી આલુંદ શ્રાવકને સુત્રમાં પુરણુચાળ તપસ્વીની ભક્તિભાવે દીધી છે તેથી યું આલુંદ મિથ્યા દષ્ટી થઈ ગયો ? એ પ્રમાણે કોઈ કહશે નહિ. તેમજ અન્ને પણ સમજવું.

વળી તે કૃત્તિ લખે છે કે “દ્રૌપદિ સમકિતદષ્ટી નથી તથા

આવિકા પણ નથી કેમકે તેણે આવકના વ્રત લીધા હોય તો પાંચ ભરતાર કેમ કરે ?” તેનો ઉત્તર—દ્રૌપદિ પુર્વકૃત કર્મના ઉદયથી પેચની શાક્ષીએ પાંચ ભરતારને વરીછે તેને કાંઈ પાંચ ભરતાર વરવાની ઈચ્છા નહોતી; પણ તે પ્રમાણે પાંચ ભરતારને પરણવાથી તેના શિયળવૃત્તને કાંઈ પણ બાધક આવ્યો નથી અને રાસ્ટ્રકોરે તેને મહાસતી કહીછે. વળી ધણા ટુંકો પણ તેણીને સતી માનેછે પણ અક્ષતના અંધ ભેઠાનીજ મતિ વિપરીત થયેલી કે જેથી તેણે મહાસતીને માથે કલંક ચઢાવ્યુંછે, અને તેથી મહાપાપનું બંધન કંપુંછે. કહ્યુંછે કે “વિનાશકાળે વિપરીત બુદ્ધિ.”

શ્રી ભગવતી સુત્રમાં કહ્યુંછે કે જ્યન્યથી કોઈ એક વ્રત કરે તોપણ તે આવક કહેવાયછે. વળી તેજ સુત્રમાં ઉત્તરગુણ પચ્ચ-ખાણુ પણ લખ્યાછે; તથા શ્રી દશાશ્રુતસ્કંધમાં દંસળસાવણ અર્થાત સમકિતધારીને પણ આવક કહ્યાછે; વળી શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્રમાં દ્રૌપદિને આવિકા કહીછે; શ્રી રાતા સુત્રમાં કહ્યુંછે કે—

તएणं सा दोवइ देवी कच्छुल नारयं असंजय अवि
रय अपडिहय पच्चखाय पावकम्मं तिकइनुो आ-
ढाइं नोपरिआणाइंणे अभुइइ.

અર્થ—જેવારે નારદ આવ્યા ત્યારે દ્રૌપદિદેવી કચ્છુલનામે ન-વમા નારદ પ્રત્યે અસંપત્તી, અવીરતી, નથી હણ્યા નથી પચ્ચખ્યા પાપકર્મ જેણે, એમ જાણીને ન આદર કરે, આવ્યા જાણે પણ નહિ, અને ઉભી પણ થાય નહિ.

વિચારો કે દ્રૌપદિએ નારદ જેવાને પણ અસંપત્તી જાણીને વંદના નથી કરી તો તેથી નિશ્ચય થાયછે કે તે આવિકા હતી અને તેનું સમ્યક્તવ્રત આણુંદ આવકના જેવું હતું. વળી અમરકંકા ન-ગરીને વિષે પશ્ચોત્તર રાજ્ય તેણે હરણ કરી ગયોછે તે જગ્યાએ શ્રી રાતા સુત્રમાં કહ્યુંછે કે.

તएणं सादोवइ देवी छव्वं छव्वेणं अणिखितेणं आ

યંત્રિલં પરિગ્રાહિણં તવો કમ્મેણં અપ્પાણં ભાવેમા
ને વિહરહ.

અર્થ.—પદ્મોત્તર રાજાએ દ્રોપદિને કન્યાના અર્થે ઉરમાં મુકી
છે તેવારે તે દ્રોપદિદેવી છઠ્ઠઠને પારણે નિરંતર આંખીલ પરિગૃહીત
તપ કર્મ કરીને એટલે છઠ્ઠઠને પારણે આંખીલ કરતીયકી આ
ત્માને ભાવતીયકી વિચરેછે.

આ ઉપરથી પણ સિદ્ધ થાયછે કે આવા જીવઆણાપુકત
તપની કરનારી દ્રોપદિ શ્રાવિકાજ હતી.

વળી “દ્રોપદિને પાંચ ભરતારનું નીચાણુ હતું તે નીચાણુ
પુર થયા અમાઉ તોણુ પૂજા કરીછે માટે તે મિથ્યાદષ્ટીયકા પૂજા
કરીછે” એમ જોઠો લખેછે તેનો ઉત્તર—શ્રી દશાશ્રુત સ્કંધમાં નવ
પ્રકારના નીચાણા કહ્યાછે તે મધ્યે ધુરના સાત નિચાણા કામ
ભોગના છે, તે ઉત્કૃષ્ટરસે નિચાણુ કર્યું હોય તો સમકિત ન પામે,
અને જો મંદરસે નિચાણુ કર્યું હોય તો સુખે સમકીત પામે.
જેમ કૃશ્નાસુદેવ નિચાણુ કરીને ઉપજ્યાછે તેને પણ સમકિતની
પ્રાપ્તિ થઈછે. જો કહેશો કે, “વાસુદેવની પદ્મી પામ્યા એટલે નિચા-
ણુ પુર થયું માટે વાસુદેવની પદ્મી પામ્યા પછી સમકિત પામ્યાછે
તેમ દ્રોપદિ પણ પાંચ ભરતાર પામી એટલે નિચાણુ પુર થયું પછી
પરણીને સમકીત પામી” તો તે અસત્યછે; કેમકે નિચાણુતો આપા
ભવ સુધી પહોચે. શ્રી દશાશ્રુત સ્કંધમાંજ નવમું નિચાણુ દિક્ષાનું
કહ્યું છે તે દિક્ષા લીધી એટલે નિચાણુ પુર થાય. એમ હોય તો તે-
હીજ ભવને વિષે કેવળજ્ઞાન ઉપજવું જોઈએ, પણ નિચાણાવાળાને
કેવળજ્ઞાન ઉપજવાની શાસ્ત્રકારે ના કહીછે; માટે નિચાણુભવ પુરો
થાય ત્યાં સુધી પહોચે એમ સમજવું. વળી મંદરસે નિચાણુ કર્યું
હોય તો સમ્પર્કત્વાદિ ગુણ સુખે પામે, એક કેવળજ્ઞાન ન પામે
એમ કહ્યુંછે, તો દ્રોપદિનું નિચાણુ મંદરસેજ છે માટે બાહ્યાવસ્થાને
વિષે સમકિત પામી સંભવેછે.

જેમ શ્રીકૃષ્ણે પુર્વભવે નિયાણુ ખાંચું હતું તો વાસુદેવની પદ્મી આખા ભવ પર્યંત ભોગવ્યા વિના છુટકો નહિ પણ સમકિત ને ખાધા નથી, તેમ દ્વૌપદિએ પાંચ ભરતારનું નિયાણુ કંચું હતું તેથી પાંચ ભરતાર થયા શિવાય છુટકો નહિ પણ તે નિયાણુ સમકિતને ખાધા કરેનું નથી.

આ પ્રસંગમાં જેઠા કુમતિએ નિયાણાના એ પ્રકાર ૧ દ્રવ્ય પ્રત્યય, ૨ ભાવપ્રત્યય કહ્યો છે તે દશાશ્રુત સ્કંધમાં છેજ નહિ.

વળી ચક્રવર્તિ તથા વાસુદેવને ભવપ્રત્યય નિયાણુ તે કહે છે; તેમજ જ્યાંસુધી નિયાણાનો ઉદય હોય ત્યાં સુધી સમકિત ન પામે એમ પણ કહે છે તો કૃષ્ણવાસુદેવ સમકિત કેમ પામ્યા તે વિચારી જીવ્યો ! આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે જેઠાનું લખવું સ્વમતિકહય નાનું છે. એવી રીતે આમ્નાય વિના અને ગુરુગમ વિના કૃત સુત્રાક્ષર દેખીને અર્થ કરશો તો એહીજ દશાશ્રુત સ્કંધમાં ત્રીશ સ્થાનકે મહામોહની કર્મ ખાંધે એમ કહ્યું છે, અને તે મહામોહની કર્મની ઉત્કૃષ્ટી સ્થીતિ સિત્તેર કોનાકોડ સાગરોપમની છે તો ખરેદશી રાગ્નએ ધણા પંચેદ્રિ જીવોની હિંસા કરી છે તે વાત શ્રી રાયપ-રોણી સુત્રમાં પ્રસિદ્ધ છે માટે તેને વ્યાજુવ્રતની પ્રાપ્તિ થવી ન જોઈએ; એવી રીતે મહામોહની કર્મ ખાંધીને તે સંસારમાં રજખો જોઈએ પણ તેનો એકાવતારી છે, તેવારે સુત્રની એ વાત કેમ મળશે ? માટે સુત્ર વાંચવા અને તેનો અર્થ કરવો તે ગુરુગમથીજ કરવો જોઈએ પણ તમારે હુંડકોને તો ગુરુગમ છેજ નહિ તેથી અને કે હેકાણે અવળા અર્થ કરી મહાપાપ ખાંધો છો. વળી સુત્રમાં દ્વૌપદિએ પૂજા કરી ત્યાં મૂર્ધાભની ભક્તમણુ દીધી છે તે લેખે પણ દ્વૌપદિ સમકિતિતો અવશ્ય હરેજ છે. વળી પરણવાની ધામધુમમાં મહામોહની લીડમાં જનપ્રતિમાની પૂજા સાંભરી છે તે પક્કી શ્રદ્ધા વંતી શ્રાવિકાનાજ લક્ષણ છે તે માટે દ્વૌપદિ સુત્રજ ખોધીજ હતી એમ સિદ્ધ થાય છે.

પછી જેઠો કુમતિ લખે છે કે "દ્વૌપદિના માતાપિતા પણ સમ્યક દષ્ટી નહિ કરેણુ કે તેણે માંસમદિરાદિકે કરી યુક્ત આહાર ખનાવ્યો" તેનો ઉત્તર -

શ્રી ઉગ્રસેન રાજાને ઘરે કૃષ્ણવાસુદેવ પ્રમુખ ધણા રા-
જાઓને માટે માંસમદિરાનો આહાર બનાવવાના હતા, તેમાં પાં-
ડવો પણ હતા, તો શું તેથી તેનું સમકિત હણાઈ જાયછે ? નહીં.
કારણકે શ્રેણીકરણ, કૃષ્ણ વાસુદેવ વિગેરે સમકિતી હતા પણ તેને
એક પણ આણુવત નહોતું, તો તેથી તેને સમકિત વિનાના કહેવાયો ?
નહીં કહેવાય. માટે આ ખાખતમાં સમજવાનું એટલુંજ છે કે તે સ-
મયમાં લગ્નાદિક મહોત્સવને વિષે જૌરવ પ્રમુખમાં તે વસ્તુ નીપજાવ-
વાની ક્ષત્રિઓના કુળની રીતી તથા રિવાજ હતો માટે દ્રૌપદિના માતા
પિતા સમકિત દ્રષ્ટી નહોતા એમ કહેવું તે બિધ્યાછે. વળી આ
ઠેકાણે જોડો અરાંની લખેછે કે “છ આહાર નિપજાવ્યા” તો
રાતા સુત્રમાં છ આહારનો સુત્રપાઠ નથી; તે સુત્રપાઠમાં ચાર આ-
હાર ઉપરાંત જે કહ્યુંછે તે ચાર આહારનું વિરોધાણુછે, પરંતુ છ
આહાર કહ્યા નથી. આ ઉપરથી એમજ સિદ્ધ થાયછે કે જોડા
રિખને સુત્રનો ઉપયોગજ નહોતો. અને તેણે જોજો આમ જાણીછે
ત મતિ કલ્પનાએ લખેલીછે.

વળી તે મુઠ જોડો લખેછે કે “દ્રૌપદિએ પ્રતિમા પૂછ તે
તિર્થંકરની પ્રતિમા નહિ કારણ કે તેણે તો પ્રતિમાને વસ્ત્ર પહેરા-
વ્યાંછે અને તમે હાલની છનપ્રતિમાને વસ્ત્ર પહેરાવતા નથી. તેનો ઉ-
ત્તર—દ્રૌપદિએ છનપ્રતિમાની પૂજા કરી તે સમયમાં છનપ્રતિમાને
વસ્ત્ર પુગત્ર પહેરાવવાનો રિવાજ હતો, તે એમ કયુત્ર કરીએ છીએ
પરંતુ વસ્ત્ર પહેરાવવાનો રિવાજ અન્ય દર્શનીઓમાં દિવસાનું દિવસ
વધતો જવાથી છનપ્રતિમા પણ વસ્ત્રયુક્ત હશે તો ઓળખાશે નહીં
એમ સમજીને સુત્ર વિગેરેના વસ્ત્ર પહેરાવવાનો રિવાજ ઘણા વર્ષ
થયા મંધ પડેલોછે, પરંતુ હાલમાં વસ્ત્રને બદલે છનપ્રતિમાને સોના
રૂપા, હીરા, માણિક, વીગેરેની આંગીઓ પહેરાવાયછે. વળી જામા
અને કમળના દેખાવની પણ આંગીઓ થાયછે, જે જોઈને સમ-
કિતદ્રષ્ટી જીવો જોઓને છનદર્શનની પ્રાપ્તી થાયછે તેઓને સા-
ક્ષાત વસ્ત્ર પહેરાવ્યાનોજ સંભવ જણાયછે. પરંતુ મહાભિધ્યાદટ્ટી હું-
ઢકો જોઓને પુર્વ કર્મના આવર્ણથી છનદર્શન થવા મહાકુર્લલછે તેને

તે વાતની શી ખબર પડે તેનો ખોટા કૃપણ કાઢવામાંજ સમજે. વળી હાલમાં સત્તરલેદી પૂજામાં પણ વસ્ત્રપુગળ પ્રચુની સમીપે ધરવામાં આવેછે. દરોજ શુદ્ધ વસ્ત્રથી પ્રચુનું શરીર લુગાયછે. તે વિગેરે કાર્યોમાં જનપ્રતિમાના ઉપલોગમાં વસ્ત્રો પણ આવેછે.

વળી આ પ્રસંગમાં તે લખેછે કે “જેવી રીતે સૂર્યાલે પૂજા કરીછે તેજ રીતે દ્રોપદીએ કરીછે” તો એ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે જેમ સૂર્યાલે સિદ્ધાયતનમાં સાધતી જનપ્રતિમા પછે તેમ આ ઠેકાણે દ્રોપદીની કરેલી પૂજા પણ જનપ્રતિમાનીજ છે.

વળી જેડો કુમતિ ભદ્રા સાથે વાહિએ કરેલી અન્યદેવની પૂજાને દ્રોપદીની કરેલી પૂજા પ્રમાણે હોવાથી દ્રોપદીની પૂજા પણ અન્ય દેવનીફરોવેછે, પણ એ મુર્ખ એટલું પણ સમજ્યો નથી કે કોઈ બામતમાં સરખી રીતની પૂજા હોય તોપણ તેમાં કાંઈ બાંધક નથી. જેમ હાલ પણ અન્યદેવીઓ આવકની કેટલીએક રીત મુજબ પોતાના દેવની પૂજા કરેછે, તેમ આ ઠેકાણે ભદ્રા સાથે વાહિએ પણ દ્રોપદીની પેઠે પૂજા કરીછે તોપણ પ્રત્યક્ષ સમજાયછે કે દ્રોપદીએ નમુથ્યુનું કહ્યુંછે માટે તેની કરેલી પૂજા જનપ્રતિમાનીજ છે અને ભદ્રા સાર્યવાહિએ નમુથ્યુનું નથી કહ્યું માટે તેની કરેલી પૂજા અન્ય દેવનીછે.

વળી દ્રોપદીએ નમુથ્યુનું જનપ્રતિમાની સન્મુખ કહ્યુંછે તે વાત સુત્રની અંદરછે અને જેડો નિજાર તે વાત કયુવ કરેછે પણ તે પ્રતિમા અરિહંતની નહિ એમ પોતાનો કુમન સ્થાપન કરવા સાર લખેછે કે “અરિહંત શિવાય બીજાની પાસે પણ નમુથ્યુનું કહેવાય છે. ગોશાળાના શિષ્ય ગોશાળાને નમુથ્યુનું કહેતા હતા; વળી ગોશાળાના આવક ષડાવરણક કરતા હતા ત્યાં ગોશાળાને નમુથ્યુનું કહેતા હતા” આ સર્વ વાત તદ્દન જુડીછે કારણ કે નમુથ્યુનુંતા ગુણ કોઈ પણ અન્યદેવમાં નથી. બીજા કોઈ દેવ પાસે નમુથ્યુનું કહેવાતું નથી તેમ છતાં જેડાએ લખ્યુંછે તો તેણે વિતરાગની અવસ્થા કરીછે કારણ કે એ લખવે કરીને તેણે અન્યદેવને અને વિતરાગને સરખા દેખાવેછે. કેવી મુર્ખાઈ ! અન્યદેવ અને વિતરાગ

જેની અંદર અકથ્ય ફેર તેને પોતાનો મત સ્થાપન કરવા પાસે એક સરખા ઠરોવેછે અને લખેછે કે નમુથ્યુણું અરિહંત શિવાય ખીજાની પાસે પણ કહેતાયછે તો આ લખાણ તદ્દન જૈન શૈલિથી વિખરિતછે. વળી જૈન શાસ્ત્રમાં પણ અરિહંત અને અરિહંતની પ્રતિમા શિવાય ખીજા કોઈની પાસે કોઈએ પણ નમુથ્યુણું કહ્યું નથી. આ આખતમાં જો કુમતિએ જે દષ્ટાંતો લખ્યાછે અને જે પાઠ નાખ્યાછે તેની અંદર નમુથ્યુણું કોઈએ ખીજાની પાસે કહ્યું હોય એવાં પાઠ તો છેજ નહિ, પણ ભોળા લોકોને ફસાવવાને અને પોતાના કુમતનું સ્થાપન કરવાને વિના કારણ સુત્રપાઠ નાખી ચોપડી મોટી કરીછે.

આ ઉપરથી જણાયછે કે જો મહામિથ્યાદષ્ટી અને મૂઠાવાદી હતો. કારણ કે દ્રોપદીએ કરેલી અરિહંતની પ્રતિમાની પૂજા છુપાવવાસારે તેણે જેટલી જેટલી કુચ્છિત વાપરીછે તે સઘળી અચુક્ત અને અસત્યછે.

વળી જો કુમતિ અનપ્રતિમા એટલે અવધી અનની પ્રતિમા ઠરાવવા માટે કહેછે કે “સુત્રમાં અવધીરાનીને પણ અન કહ્યા છે માટે આ પ્રતિમા અવધીઅનની સંભવેછે.” ઉત્તર—સુત્રમાં અવધિ અન કહ્યાછે તે ખરૂંછે, પણ નમુથ્યુણું કેવળીઅરિહંત કે અરિહંતની પ્રતિમા શિવાય કોઈની પાસે કહ્યાનું સુત્રમાં કોઈ જગ્યાએ કહ્યું નથી અને દ્રોપદીએ તો નમુથ્યુણું કહ્યુંછે, માટે તે પ્રતિમા કેવળી અરિહંતનીજ હતી અને તેનીજ પૂજા મહાસતી દ્રોપદિ શ્રાવિકાએ કરેલીછે.

વળી તે કહેછે કે “અરિહંતે જ્યારે દિક્ષા લીધીછે ત્યારે ધર મુક્યુંછે માટે તેને ધર હોય નહિ”.—એ મુઠ એટલું પણ સમજવો નથી કે ભાવ તિર્યકરને ધર હોય નહિ, પરંતુ આતો સ્થાપના તિર્યકરની ભક્તિ નિમિત્તે નિષ્પન્ન કરેલું ધરછે. જેમ સુત્રોમાં સિદ્ધની પ્રતિમાનું આપતન એટલે ધર અર્થાત્ સિદ્ધાપતન કહ્યુંછે તેમજ આ પણ અનધરછે. વળી સૂત્રોમાં દેવછંદો કહ્યાછે માટે આ આખતમાં જોડાની કરેલી તમામ કુચ્છિત્યો જુઠી કરેછે.

વળી આ પ્રસંગમાં જોઈએ વિજય ચોરનો અધિકાર લખીને ખતાવેછે કે “વિજયચોર રાજગ્રહી નગરીમાં પેસવાના માર્ગ, નિસ-રવાના માર્ગ, મધ્યાપન કરવાના ઘર, વેશ્યાના ઘર, ચોરના ઠામ, ખે રસ્તા, ત્રાણુરસ્તા તથા ચાર રસ્તા પડે તેવા માર્ગ, નાગદેવના, જીવતા તથા જતના દેહોનાં એટલા ઠામ જાણુછે એવું સુત્રમાં કહ્યું છે તો રાજગ્રહીમાં તિથિકરના દેહોનાં હોય તો કેમ ન જાણુ ?” ઉત્તર. પ્રથમતો આ દષ્ટાંતજ નિરૂપયોગીછે. પરંતુ મુખ્ય જોમ પોતાની સુખતા જાણુળ્યા વગર રહે નહિ તેમ જોઈએજીએ પણ આવા નિરૂપયોગી લખાણુ કરી પોતાની પુણ્ય સુખતા જાણુવીછે; કારણુ કે આ દષ્ટાંત ધોતકુલ તેના મતને લાગુ પડતું નથી. એક અલ્પ મતિનો માણુસ પણ સમજે કે આ અધિકારમાં ચોરને રહેવાના, સંતાપના તથા પેસના નિકળવાના જે જે સ્થાનકો તથા રસ્તાછે તે વિજય ચોર જાણુતો હતો એમ કહ્યુંછે. ખરૂંછે કે એવી રીતતા સ્થાનકો જાણુતો ન હોય તો ચોરી કરવી મુશ્કેલ પડે. વળી તે જાણુતો હતો તેમાં શેઠ શાહુદારની હવેલીઓ રાજ્યમંદિર, હસ્તિ શાળા, અશ્વશાળા, અને ઉપાશ્રય વિગેરે કહ્યા નથી તેમજ જીન મંદિર પણ કહ્યા નથી, કારણુ કે તેવા સ્થાનકો ચોરને રહી શકવાના હોતા નથી; તેથી તે જાણુવાનું તેને કાંઈ પણ પ્રયોજન ન હોતું પરંતુ તે ઉપરથી એમ ન સમજવું કે તે નગરીમાં તે સમયે જીન મંદિર ઉપાશ્રય વિગેરે નહોતા પણ એ નગરીની અંદર રહેનારા તમામ શ્રાવકો નિરંતર જીનપ્રતિમાની પૂજા કરતા હતા તેથી જીનમંદિર ધણાંજ હતાં એમ સિદ્ધ થાયછે.

વળી આ પાપતમાં જોઈ કુમતિ કોણીક રાજ્યએ ભગવંતને વંદના કરી તેની શાખ આપીને એમ ઠરાવેછે કે “તેણે દ્વાપદિની પેઠે પૂજા કેમ ન કરી ? કારણુ કે પ્રતિમાથી તો ભગવંત અધિક હતા” તેનો ઉત્તર—ભગવંત ભાવતિથિકર હતા માટે તેની વંદના સ્તુતિ વિગેરેજ થાયછે અને તેમની સમીપે સત્તર પ્રકારની પૂજા-માંથી વાજ્રપૂજા, ગીતપૂજા, તથા નૃત્યપૂજા, વિગેરે પણ થાયછે, ચાંમર ઢળાયછે, વિગેરે જે પ્રકારની ભક્તિ ભાવતિથિકરની કરવી

ઉચિત છે તેટલી થાય છે અને જીવનપ્રતિમા સ્થાપના તિર્થ કર છે માટે તેમની સત્તર પ્રકારે પુણ્ય થાય છે.

વળી ભગવ તિર્થ કરને નમુધ્યુણું કહેવાય છે તેમાં ઠાળે સંપાદિ

‘‘ઉં કામે એવો પાઠ છે એટલે સિદ્ધસ્થાનક પામવાના ઇચ્છાવંત છે એમ કહેવાય છે અને સ્થાપના તિર્થ કર એટલે જીવનપ્રતિમા પાસે દ્રૌપદિ વિગેરેએ જ્યાં જ્યાં નમુધ્યુણું કહ્યું છે ત્યાં ત્યાં સુત્રમાં ઠાળે સંપત્તાળે એટલે સિદ્ધસ્થાનક પામ્યા છે એમ જીવનપ્રતિમાને સિદ્ધ ગણાય છે. આ અપેક્ષાએ ભારતિર્થ કરથી પણ જીવનપ્રતિમા અધિકી છે. દુઢકો મહાકુમતી તેને ઉઘાડે છે તેથી તેઓ મહાભિષ્યાત્વી છે એમ સિદ્ધ થાય છે.

વળી જીવ કોને કોને કહે છે તે બાબતમાં જેમમજી જીવમાર્થ કૃત જેમનામમાળા અનેકાર્થીની શાખ આપે છે પરંતુ જો તે જ્ઞેય તમે દુઢકો માન્ય કરો છો તો તેમાંજ કહ્યું છે કે ‘‘ચૈત્યં જિનૌકસ્તદ્ બિંબ ચૈત્યોજિનસમાતરુ તે કેમ માન્ય કરતા નથી વળી બળી શબ્દનો અર્થ પણ તેજ નામમાળામાં દેવપૂજા એવો કર્તે છે તો તે પણ કેમ માન્ય કરતા નથી? માટે જો ખરેખરી રીતે માન્ય કરશો તો કોઈ શબ્દના અર્થમાં કાંઈ પણ બાધક આવશે નહિ. દુઢકો ! આખો જ્ઞેય ન માનતા ક્રૂર એક શબ્દ જેના ધણા અર્થ થતા હોય તેમાંથી પોતાને મનમાનતો એકજ અર્થ ચુંટી લઈ જ્યાં ત્યાં લાગુ કરવા જાઓ છો પણ એમ ફાંફાં મારે ખોટો મત સાચો થવાનો નથી.

વળી જેઠો કુમતિ અને તેના દુઢકો કહે છે કે ‘‘દ્રૌપદિએ પરજીવને અવસરે નિવાણના તિલ્લ ઉદયથી ભરતારની વાંછનાએ વિવધાર્થી પૂજા કરી છે’’ તેનો ઉત્તર—રે યુદો ! જો ભરતારની વાંછનાએ પૂજા કરી હોય તો પૂજા કરતાં રૂડો ભરતાર માગ્યો જોઈએ પણ તેણે તે માગ્યો નથી, તેણીએ તો શકસ્તવ ભણુતા તેની અંદરના તિજ્ઞાણ તારયાળે એટલે તમે તર્યા મને તારો ઇત્યાદિક પદ શુદ્ધ ભાવના ભાવીને મોક્ષ માગ્યું છે; પરંતુ જેમ ભિષ્યાત્વીઓ પો-

અ વર પાતું તો તમારી પાસે યામ ભોમ કરીશ વિગેરે સ્તુતિમાં કેહેછે તેમ તેણીએ કહ્યું નથી માટે ફક્ત પોતાના કુમતનું સ્થાપન કરવા એવી સમકિત ઘટી આવિકાને માથે ખોદાઆળ ચડાવોછો તે તમારે સંસાર. વધવાનો હેતુછે. વળી એ પ્રમાણે મહાસતી દ્વૌપદિને માથે અધતાઆળ ચડાવવાથી, તથા તે સમકિતધારી આવિકાના અવર્ણુવાદ બોલોછો તેથી તમે ધણુ દુઃખના ભાગ્યન થશો; જેમ તે મહાસતી દ્વૌપદિને અતિ દુઃખ દીધું, ભરી સભા વચ્ચે નિર્ભયપણે તેણીની લાજ બેવાનો મનસુખો કીધો, વિગેરે ધણુ પ્રકારનો તેણીના ઉપર જીલમ કર્યો તેથી કૌરવોનો સહકુટુંબ નાશ થયો; કૈયાક્રિયકે પણ તે પ્રમાણે કર્યાથી પોતાના એકસો બંધુના મૃત્યુનો હેતુ થયો; પછોતર રાત્રિએ તેણીનું કુદૃષ્ટીથી હરણુ કર્યું તેથી અંતે તેને તેણીને શરણે જવું પડ્યું ત્યારેજ તે બંધન ગુરૂત થયો તેમ તમે પણ તે મહાસતીના અવર્ણુવાદ બોલવાથી આ ભયે તો જૈનબાણ ધયાછો એટલુંજ નહિ પણ પરભવે અનંત ભવમાં ભટકવારૂપ શિષ્યાપાત્ર થશો તેમાં કાંઈ પણ સંદેહ નથી. માટે કાંઈ સમજો, અંતે આપના કુવામાં ખુડી ન મરતાં કુમતને તજી સુમતને અંગીકાર કરો.

વળી “અરિહંતને સ્ત્રી સંઘટ કરતી નથી તો પ્રતિમાને સ્ત્રી સંઘટ કેમ કરે” એમ જેઠો લખેછે તેનો ઉત્તર - પ્રતિમાએ તે સ્થાપનારૂપે માટે તેને સ્ત્રી સંઘટમાં કાંઈ પણ દોષ નથી, કારણુ કે તે કાંઈ ભાવ અરિહંત નથી પણ અરિહંતની પ્રતિમાએ. જો તે જેઠમલજી સ્થાપના અને ભાવ સરખા માનેછે તો સુત્રોમાં સોનું, રૂપુ, સ્ત્રી, નપુંસકાદિ અનેક વસ્તુઓ લખીછે અને સૂત્રમાં જે અક્ષરેછે તે સર્વ સોનુ, રૂપુ, સ્ત્રી, નપુંસકાદિની સ્થાપનાએ માટે તે વાંચવાથી તો કોઈ ટુંટકનું શિયળ મહાધ્રત રહેશે નહિ. વળી દેવલોકની મુર્તિઓ તથા નર્કના ચિત્રો વિગેરે ટુંટકોના રિખો તથા આરણ્યઓ પાસે રાખે છે અને ટુંટીઆઓને પ્રતિબોધ નિમિત્તે ખતાવેછે, તે ચિત્રોમાં દેવાં-બનાઓના સ્વરૂપ, શાળિભદ્રના, ધન્વાના તથા તેમની સ્ત્રીઓ વિગેરેના ચિત્રામણુ પણ હોયછે, માટે જેવી રીતે તે ચિત્રોમાં સ્ત્રી તથા પુરૂષપણાની સ્થાપનાએ તેમજ જીવપ્રતિમા પણ અરિહંતની સ્થાપનાએ. સ્થાપનાને સ્ત્રીનો સંઘટ થયો ન જોઈએ એમ જો જેઠો

કુમ્ભતિ અને તેના ઢુંદકો માનેછે તો ઉપરના કાર્યોથી ઢુંદકના રીખો નું તથા આરજનું ચિમળક્રત કેમ રહેશે ? તે વિચારી બે બે !

વળી તે જોડમલ્લઅંચલે લખ્યુંછે કે “જોતમાદિક મુનિઓ તથા આણંદાદિક શ્રાવકો પ્રભુથી દુર બેઠા પણ પ્રભુને સ્પર્શ કરવા ન પામ્યા.” તે મુર્ખ એટલું પણ સમજતો નહોતો કે ધણા લોકોની સમક્ષ ધર્મદેશના શ્રવણ કરવાને ખેસવું તે મર્યાદાએ ખેસવું જોઈએ. પણ જોડમલ્લ એટલું નથી સમજ્યો તેમાં કાંઈ તેની ભુલ નથી, કારણ કે ઢુંદકો મર્યાદા બહારજાઈ; માટે એવી રીતે મર્યાદા સહિત ખેસવાથી તેઓ પ્રભુને સ્પર્શ કરતા નહિ અને તેને સ્પર્શ કરવાની અપરાધ નહોતી એમ કહી શકાયનહિ કારણ કે શ્રી ઉપાશાગદશાંગમાં આણંદ શ્રાવકે જોતમસ્વામીના ચરણકમળ દરશ્યાનો અધિકારછે વળી તમે ઢુંદકો બે પુરષોને પણ સંઘટ કરવાનું વરજોછો તો તેનું શાસ્ત્રોક્ત કારણ બતાવો ? અને તમે જે પુરષોને અડાઅડ કરો છો તે ત્યજ દો.

વળી જોડો મુદ્ભતિ લખેછે કે “પાંચઅભીગમનમાં સચિત વસ્તુ ત્યાગીને જવાનું લખ્યુંછે” તે વાત ખરીછે, પણ તે સચિત વસ્તુ પોતાના શરીરના ભોગની ત્યાગવી કહીછે પરંતુ પૂજની સામગ્રી ત્યાગવી લખી નથી; કેમકે શ્રી નંદિસુત્રમાં, અનુયોગદ્વારમાં તથા ઉપાશાગદશાંગમાં કહ્યુંછે કે ત્રણ લોકના વાસી જીવ મહીય પૃથ્વી અર્થાત્ કુલોથી ભગવંતની પૂજા કરેછે.

પછી જોડો કુમ્ભતિ લખેછે કે “અભોગી દેવની પૂજા ભોગી દેવની પેઠે કરોછો” તેનો ઉત્તર—ભગવંત અભોગી હતા પરંતુ આ હાર કરતા નહોતમ ? પાણી પીતા નહોતા ? ખેસતા નહોતા ? વિજેરે કાર્યો કરતા હતા કે નહિ ? કરતા હતાજ. પરંતુ તેમનું તે પ્રમાણે કરવું નિર્જરાનું હેતુછે અને બીજા અપરાધીઓનું કરવું કર્મ બંધનનું હેતુછે. વળી પ્રભુ જ્યારે સાક્ષાત વિચરતા હતા ત્યારે તેમની શેવા પૂજા દેવતાઓ પ્રમુખે કરીછે તે ભોગીની પેરે કે અભોગીની પેરે તે વિચારી જુઓ! પ્રભુને માંમર વિગ્નતા હતા, પ્રભુ

રત્ન જડીત સિંહાસન ઉપર બીરાજતા હતા, પ્રભુના સમવસરજી-
માં જળ થળના ઉપજેતા કુત્રની ઢીંચણુ પ્રમાણુ દેવતાઓ વૃદ્ધી
કરતા હતા, દેવતાઓ તથા દેવાંગનાઓ ભગવંતની સમીપે અનેક
પ્રકારના નાટકો તથા ગીતગાન કરતા હતા; માટે દુંડકો ! વિચારો
કે આ ભક્તિ ભોગી દેવની નહોતી પરંતુ વિતરાગની હતી અને
તે ભક્તિના કરનારા મહાપુન્યશાશી બંધન નિમિત્તેજ એવી રીતે
ભક્તિ કરતા હતા અને તેમજ આજ પણ થાયછે. દુંડકો ! તમે
ભોગી અભોગીની ભક્તિ જુદી જુદી કરાવોછો, પરંતુ જેવી રીતે
અભોગીની ભક્તિ, વંદના, નમસ્કાર પ્રમુખે થાયછે તેવીજ રીતે ભોગી
રાગઓ વિગેરેની ભક્તિ કરવામાં આવેછે, તેને નમસ્કાર થાયછે,
આવ ત્યારે હિભા થયું પોરેછે, આદર સત્કાર દેવાયછે, વિગેરે ધણી
તરેહની ભક્તિ અભોગીની પેરેજ થાયછે અને તેવીજ રીતે તમે
પણ તમારા રિખોની ભક્તિ કરોછો તો તે રિખો ભોગીછે કે અ-
ભોગી તે વિચારી જોજો.

વળી તે લખેછે કે જેમ પિતાને ભુખ લાગવાથી પુત્રનું ભ-
ક્ષણુ કરે એ અપુકત કર્મછે તેમ તિર્યકરના છોરે સમાન છ કાયના
અવને તિર્યકરની ભક્તિ નિમિત્તે હણોછો તે પણ અપુકતછે, તેનો
ઉત્તર—તિર્યકર ભગવંત સમુખે એમ નથી કહેતા કે “તમે વંદના
નમસ્કાર કરો, નવરાવો અને મારી પૂજા કરો, તેથી તેઓ તો છ
કાયના રક્ષકજાછે, પરંતુ ગણધર મહારાજાએ ખતાવેલી શાસ્ત્રોક્ત
વિધિ મુજમ આવકો તેમની ભક્તિ કરેછે, તો આશાપુકત કાર્યમાં
જે હિંસાછે તે સરખે હિંસાછે પરંતુ અનુમંદે દયાછે એમ સુત્રોમાં
કહેછે માટે તે કાર્ય અપુકત કહી શકાતુ નથી.

વળી અમે તમને પુછીએ છીએ કે તમારા રિખો ત્રિવિધે
ત્રિવિધે અવહિંસાના પચ્ચખ્યાણુ કરીને નદી ઉતરેછે, ગોચરી
કરી લાવેછે, આહાર, નિહાર, વિહારાદિ કાર્યો કરેછે તેમાં પ્રાપ્તે છ
કાયની હિંસા થાયછે, તો તેઓ છ કાયના રક્ષકછે કે ભક્ષકછે ?
તે વિચારી જોજો. જેકાના લખવા પ્રમાણુ અને શાસ્ત્રોક્ત રીતીએ
વિચારતાં તેઓ અનારાના ઉત્થાપક હોવાથી છ કાયના રક્ષક નથી

સૂર્યાભે તથા વિજયપોળીએ જનપ્રતિમા પૂજી છે તે વિષે. ૧૬૫

પરંતુ ભલેકજીએ એમ સમજાય છે અને તેથી કરીને તેઓ સંસારમાં રૂઝવવાના છે એમ પણ નિશ્ચય થાય છે.

પ્રશ્ને એવે જોડા કુદમતિએ ઓપનિર્યુક્તિની ટીકાનો પાઠ લખ્યો છે તે તમામ વ્યસત્ય છે તેમાંથી એક પણ વાક્ય ઓપનિર્યુક્તિની ટીકામાં લખેલું નથી. તે તેણે કેવું લખ્યું છે કે જેમ કોઈ સ્વેચ્છાએ લખી દે કે “ જેમલે દુંદક કોઈ નીચકુળમાં ઉત્પન્ન થયેલો હતો તેથીજ જનપ્રતિમાનો નિંદક હતો, આણું પ્રાચીન દુંદક નિર્યુક્તિમાં લખેલું છે.”

૨૦ સૂર્યાભે તથા વિજયપોળીએ જનપ્રતિમા પૂજી છે તે વિષે.

વીશમાં પ્રશ્નોત્તરમાં જોડા કુદમતિએ, સૂર્યાભ દેવતાએ અને વિજય પોળીઆએ કરેલી જનપ્રતિમાની પૂજાનો નિષેધ કરવા માટે અનેક કુરુક્તિઓ કરેલી છે તે તમામ ખામતનો પ્રત્યુત્તર અનુક્રમ પ્રમાણે આ નીચે લખ્યો છે.

૧ આદ્યમાં સૂર્યાભ દેવતાએ શ્રી મહાવીર સ્વામીને આશ-લકડપા નગરીની બહાર અંમશાળ વનમાં દીડા ત્યારે સામા જઈ નમુથ્યું કહ્યું તેમાં સુત્રકારે ઠાળ સંપત્તાણં સુધી પાઠ લખ્યો છે માટે જોડો પાછડા પદ કલ્પિત કરેલ છે પણ તેણે તે પ્રમાણેનું લખવું મિથ્યા છે, કારણ કે તે પદ કલ્પિત નથી, પણ શાસ્ત્રોક્ત છે. આ વિષે અગ્રીઆરમાં પ્રશ્નોત્તરમાં વિશેષ રીતે લખી ગયા છીએ.

૨ ત્યાર પછી સૂર્યાભે કહ્યું કે પ્રભુને વંદના નમસ્કાર કરવાનું મહાકુળ છે. આ પ્રસંગમાં જોડા કુદમતિએ જે સુત્રપાઠ નાંખ્યો છે તે અપુરુષ છે, કારણ કે તે સુત્રપાઠના પાછડા પદોમાં દેવતા સંબંધી ચેત્યની પેરે ભગવંતની પર્યુપાસના કરીશ એમ સૂર્યાભે કહેલું છે. સત્યા સત્ય નિરુપ નિમિત્તે તે સુત્રપાઠ શ્રીરાયપરોણી સુત્રમાંથી અર્થ સાથે આ સ્થળે લખ્યો છે. યતઃ

તં મહાફલં સ્વલુ તહાસ્વાણં અરહંતાણં ભગવંતાણં
 નામગોયસ્સ વિસવળયાએ કિમંગપુણ વંદણ નમંસણં
 પહિપુચ્છણ પંઙ્ગુવાસણયાએ એગસ્સવિ આરિયસ્સ
 સવળયાએ કિમંગપુણ વિઝલસ્સ અઠ્ઠસ્સ ગહણયાદ્
 તં ગચ્છામિણં સમણભગવં મહાવિરં વંદામિ નમંસા
 મિ સક્કારેમિ સમ્માણેમિ કલ્હાણં મંગલં દેવયં ચે-
 દ્વયં પઙ્ગુવાસામિ એયં મે પેચ્છા હિયાએ સુહાએ સ્વ-
 માએ નિમેસ્સાએ અણુગામિયત્તાએ ભવિસ્સદ્.

અર્થ— નિશ્ચયે તેનું મહાફળછે. શેનું તે કહેછે. કથારૂપ અ-
 રિહંત ભગવંતના નામ ગોત્ર સાંભળવાનું. પણ તેનું તો શું કહેવું
 વંદના કરીએ, નમસ્કાર કરીએ, પ્રતિપૂજા કરીએ. એક પણ
 આર્ય વચન સાંભળીએ તો મહાફળ થાય અને વિપૂળ અર્થનું
 અહણુ કરીએ તેના ફળનું તો શું કહેવું. તે કારણુ માટે હું જાઉં,
 અમણુ ભગવંત મહાવીરને વંદના કરું, નમસ્કાર કરું, સત્કાર કરું,
 સન્માનકરું, કલ્યાણુકારી મંગળીકની કરણુહાર દેવસંબંધી ચેત્ત
 જે જનપ્રતિમા તેની પરે શેવા કરું. એ યુગને પરભવે હિતકારી,
 સુખને અર્થે, ક્ષેત્રને અર્થે, નિઃશ્રયસ્ જે મોક્ષ તેને અર્થ અને અ-
 નુગમન કરનાર એટલે પરંપરાએ શુભાનુબંધી થાય.

આ આળાવામાં દેવના ચેત્તની પરે શેવા કરું એમ કહું તે
 હપરથી સ્થાપનાજન અને ભાવજન એ બંનેની પૂજા પ્રયુજના સ-
 માન ફળ સુત્રકારે બતાવ્યાછે.

જેઠો કહેછે કે “વાંદવા વિગેરેનો મોટો લાભ કલ્હો પણ ના-
 ટકેનો મોટો લાભ સૂંચાલે ચિંતવ્યો નહિ, માટે નાટક ભગવંતની આ-
 રાધાનું કર્તવ્ય જણાવું નથી” જેઠા કુમતિનું આ લખાણુ અસત્ય છે

સૂર્યાલે તથા વિજયપોળીએ અનપ્રતિમા પૂજીએ તે વિષે. ૧૧૭

કાશ્યુ કે નાટક કરવું એ અરિહંત ભગવંતની ભાવપૂજનાં છે અને તેનું તો શાસ્ત્રકારે અનંત ફળ કહ્યું છે, માટે તે અનારાનું જ કર્તવ્ય છે. શ્રીનંદિસુત્રમાં પણ એ પ્રમાણે કહેલું છે અને સૂર્યાલે પણ મોટો લાભ ચિંતવીને જ પ્રમુ પાસે નાટક કર્યું છે.

૩ ત્રીજા પ્રશ્નમાં પેઞ્ઞા રાખદનો અર્થ પરભવે છે એમ જોડા રિએ સિદ્ધ કર્યું છે તે ખરૂં છે માટે તેમાં કાંઈ વિવાદ નથી.

૪ આ પ્રશ્નમાં સૂર્યાલે પોતાના શેવક દેવતાને કહ્યું એ વાત જોડાએ અપૂર્ણ લખી છે તેથી શ્રીરામપરોણી સુત્રને અધ્યારે અત્રે વિસ્તારથી લખીએ છીએ.

સૂર્યાલ દેવતાએ પોતાના શેવક દેવતાને બોલાવીને કહ્યું કે હું દેવાણુગ્રીય ! તમે આમભકત્યા નગરીએ અંયશાળયન વિષે જ્યાં શ્રી મહાવીર ભગવંત સમવસર્યા છે ત્યાં જાઓ, જઈને ભગવંતને વંદના નમસ્કાર કરો, તમારું નામ ઓત્ર કહી સંભળાવો, ખજી ભગવંતની સમીપે એક બોજન પ્રમાણુ જગ્યા વાચરાએ કરીને ઝાડ પાન, કાંટા, કાંકરા અને અશુચી વિગેરેથી રહીત (સાફ) કરો કરીને ગંધોદકની વૃદ્ધી કરો કે જેથી તમામ રજ શાંત થઈ જાય એ ટલે ઉડે નહિ, ખજી જળ સ્થળને વિષે ઉપજેલા કુલની વૃદ્ધી, ડીંટ નીચા અને પાંખડી ઉપર રહે તેમ જાનુપ્રમાણુ કરો, કરીને અનેક પ્રકારની સુગંધી વસ્તુઓવડે ધુપ કરો પાવત દેવતાઓને અભિ-મનન કરવા યોગ્ય કરો.

સૂર્યાલ દેવતાનો આવો આદેશ અંગીકાર કરીને અભિપો-જીક દેવતા વૈકીય સમુદ્ધાત કરે, કરીને ભગવંત સમીપે આવે, આવીને વંદના નમસ્કાર કરીને કહે કે અમે સૂર્યાલના શેવક છીએ અને તેના આદેશથી દેવના ચૈત્યની પેરે આપની ધર્મપાસના કરશું. આવાં વચન સાંભળીને ભગવંતે કહ્યું. યતઃ શ્રીરામપરોણી સુત્રે

૧ પોરાણમેયં દેવા ૨ જિયમેયં દેવા ૩ કિયમેયં દેવા ૪ કરાણિજ્જમેયં દેવા ૫ આચિન્નમેયં દેવા ૬ અમણુનાયમેયં દેવા

અર્થ. ચિરંત દેવતાએ એ કાર્ય કીધુંછે. હે દેવાભ્રુપ્રીય ! તમારો એ આચારછે, તમારે એ કર્તવ્યછે, તમારો એ કરણીછે, તમારે એ આચરવા યોગ્યછે, વળી મેં અને સર્વ તિથેકરોએ પણ આરાધીધી છે.

આ પ્રમાણે ભગવંતે કહ્યા પછી તે અભિયોગીક દેવતા પ્રભુને વંદના નમસ્કાર કરીને પુરોઈત સર્વ કાર્ય કરતા હવા. આ પાઠમાં જોડો કુમતિ કહેછે કે “સૂર્યાએ દેવતાને અભિગમન કરવા યોગ્ય કરો એમ કહ્યું, પણ એમ ન કહ્યું કે ભગવંતને રહેવા યોગ્ય કરો” તેનો ઉત્તર—દેવતાને આવવા યોગ્ય કરો એમ કહ્યું તેનું કારણ એછે કે દેવતાને અભિગમન કરવાની એટલે રહેવાની જગ્યા અતિ સુંદર હોયછે, મનુષ્ય લોકમાં તેવી ભૂમિ હોતી નથી, માટે સૂર્યાભયું વચન તો જમીનના વિરોધણુ દેપેછે અને તેમાં ભગવંત-નુંજ ખડુમાન અને ભક્તિએ એમ સમજવું.

૫ જલય થલય એ એ શબ્દનો અર્થ જળના ઉપજેલા અને સ્થળના ઉપજેલા એવોછે તે ફેરવવા માટે જોડો કુમતિ કહેછ કે “સૂર્યાભના શેવકે પુષ્પની વૃષ્ટી કરી ત્યાં પુષ્પ વદ્દલં વિરવ્વદ્દ એટલે કુલનું વાદળ વિકુર્વે એમ કહ્યુંછે માટે તે કુલ વૈકીય ફેરેછે અને તેથી અચિત પણુછે.” તેનું આ લખાણુ મિથ્યાછે, કારણુ કે કુલની વૃષ્ટી કરવા યોગ્ય વાદળ વિકુર્વુંછે પણુ કુલ વિકુર્વ્યા નથી, માટે તે કુલ સચિતજાછે. વળી તે લખેછે કે “દેવકૃત વૈકીય કુલ હોય તો તે સચિત નહિ” તે પણુ અસત્યછે; કારણુ કે દેવકૃત વૈકીય વસ્તુ દેવતાના આત્મ પ્રદેશ સંપુર્ણ હોયછે માટે સચિતજાછે, અચિત કહેવાય નહિ. વળી ચોત્રીરા અતિશયમાં પુષ્પવૃષ્ટીનો અતિ શયછે તે જોડો કુમતિ “દેવકૃત નથી પ્રભુના પુણ્ય પ્રભાવથીછે” એમ કહેછે તે ખોટુંછે, કારણુ કે (૩૪) અતિશયમાં (૪) જન્મથી (૧૧) યાતિકર્મ ક્ષમથી અને (૧૯) દેવકૃતજા, તેમાં પુષ્પવૃષ્ટીનો અતિશય દેવકૃતમાં કહ્યોછે. આ પ્રમાણે અતિશયની વાત શ્રી સમવાયાંગ સુત્રમાં પ્રસિદ્ધછે. કેટલાએક દુંદકો આ જગ્યાએ જલય

સૂર્યાભિ તથા વિન્યપોળીએ છનપ્રતિમા પૂછે તે વિષે. ૧૧૬

થલય એ ખે શખ્દનો અર્થ જળસ્થળની જેવા કુલ કહેછે પણ તે ખે શખ્દનો અર્થ સર્વ શાસ્ત્રો તથા વ્યાકરણની વ્યુત્પત્તિને અનુસારે જળ અને સ્થળના ઉત્પન્ન થયેલા એનોજ થાયછે. જેમ, પંકય=પંક કહેતા જે કાદવ તેને વિષે ઉત્પન્ન થયેલું તે કમળ અને તનય=તન એટલે શરીર થકી ઉત્પન્ન થયેલ એટલે પુત્ર એવા અર્થ થાયછે; આવા ધણા શખ્દો ભાષાની અંદર છે. વળી જો શખ્દનો અર્થ પણ ઉત્પન્ન થયું એજ છે, તો પણ મુર્ખ દુંદગો પોતાનો કુમત સ્થાપન કરવા માટે મનમાનતી રીતે અર્થ કરેછે તે તમામ મિથ્યા છે.

૬ જેઠો કુમતિ કહેછે કે “ભગવંતના સમવસરણમાં જો સચિત કુલ હોય તો શેઠ, સાહુકાર, રાજા, સેનાપતિ પ્રમુખને પાંચ અભીગન સાચવવા કહ્યા છે તેમાં સચિત બહાર ચુકવું કહ્યું છે અને અચિત લઈ જવાનું કહ્યું છે કે કેમ મળશે ?” તેનો ઉત્તર—સચિત વસ્તુ બહાર ચુકવી કહી છે તે પોતાના ઉપભોગની સમજવી પણ પૂજનની સામગ્રી સમજવી નહિ. જો સચિત બહાર ચુકી જવું અને અચિત લઈ જવું એમ એકાંત હોય તો રાજાના છત્ર, આંમર, ખડ્ગ, ઉપાનહ, અને મુગટ વિગેરે અચિત છે પણ અંદર કેમ લઈ જવાતા નથી ? વળી પોતાના ઉપભોગની એટલે ખાવા પીવાની કોઈ પણ વસ્તુ અચિત હોય તો તે શું પ્રણામ સમવસરણમાં લઈ જવાશે ? નહિ લઈ જવાય. માટે એમ સમજવું કે પોતાના ઉપભોગની એટલે ખાવા પીવાની વસ્તુ સચિત હોય કિંવા અચિત હોય પણ તે બહાર રાખવાની છે અને પૂજનની સામગ્રી સચિત હોય કિંવા અચિત હોય પણ લઈ જવાનીજ છે.

૭ જેઠો કુમતિ કહેછે કે “ જો કુલ સચિત હોય તો સાધુને તેનો સંવદ થાય અને તેથી છવિ વિરોધના થાય તે કેમ અને ?” તેનો ઉત્તર—જેમ એક યોજન માત્ર જે સમવસરણ ભૂમિ તેને વિષે અપરિમિત સુરા સુરાદિકનો જે સંમર્દ તે થયો છતાં પણ પરસ્પર કાંઈ બાધા થતી નથી; તેમજ જાનુપ્રમાણ નાખેલા મંદાર, મયકુંદ, કમળ, બકુલ, માલતી, મોગરા વિગેરે કુસુમ સમુહ તેઓની ઉપર

સંસ્કાર કરનારા, રહેનારા, તથા બેસનારા ક્રિડનારા એવા મુનિ સમુહ એને જન સમુહ છતાં તે કુસુમને કાંઈ પણ બાધા થતી નથી. વધારે શું કહેવું, સુધારસ જેના અંગ ઉપર પડેલો છે તેમની પેઠે અત્યંત, અચિંતનીય, નિરૂપમ તિર્થકરના પ્રભાવથી પ્રકાશમાન જે પ્રસાર, તેના યોગે ઉગ્રદો ઉદ્ભાસ થાયછે; એટલે તે ઉગ્રદો પ્રકૃતિ થાયછે.

૮ જેઠો કુમતિ લખેછે કે “કોણીક પ્રમુખ રાજાઓ ભગવંતને વાંદવા અથવા ત્યાં માર્ગમાં રસ્તા છંટકાવ્યા, કુલ પથરાવ્યા, નગર શાણગાર્ય, વિષ્ણુ આરભ કર્યો તે પોતાને છેદે એટલે પોતાની મરજીથી કર્યો પણ તેમાં ભગવંતની આરા નથી.” તેનો ઉત્તર— કોણીકે જે ભગવંતની ભક્તિ નિમિત્તે પૂર્વોક્ત પ્રકારે નગર શાણગાર્યું છે તેમાં અદુભાન ભગવંતવુંજ થયેલું છે, કારણ કે તેની તે અધી ધામધુમ ભગવંતના વંદન નિમીત્તેજ હતી એને એવી રીતે પ્રભુનું સામૈઉ કરોને તેણે ધણુ પુન્ય ઉપાર્જન કર્યું છે, માટે એ કાર્યમાં ભગવંતની આરાજાજે એમ નિર્ભય થાયછે.

૯ જેઠો હુંદક કહેછે કે “કોણીકે નગરમાં છંટકાવ કર્યો, પણ સમવસરણમાં કેમ ન કર્યો?” તેનો ઉત્તર— કોણીકે જે કર્યું છે તે સર્વ મનુષ્યકૃત છે એને સમવસરણમાં તો દેવતાઓએ મહાસુગંધી જળ છાંટેલું છે, સુગંધી ફૂલોની વૃષ્ટી કરેલી છે, તો તે દેવકૃતની પાસે કોણીકનું કરવું શા લેખામાં ગણાય? માટે તેણે સમવસરણમાં છંટકાવ કર્યો નથી એમ સમજવું.

૧૦ જલય થલય શબ્દની પાસે ફવ શબ્દનું અનુસંધાન કરવા માટે જેઠો કુમતિએ બે પુક્તિઓ લખી છે પણ તે બર્થ છે કારણ કે એવી રીતે જો ફવ શબ્દ જ્યાં ત્યાં જોડીએ તો અર્થનો અનર્થ થઈ જાય અને સુત્રકારનો કહેલો ભાવાર્થ ફરી જાય, માટે એવી નવી મન કલ્પના કરવી અને શુદ્ધ અર્થનું ખંડન કરવું તે સુખ શિરોમણીનું કામ છે.

૧૧ જેઠો કુમતિ લખેછે કે “હરિકેરી મુનિને દાન દીધું ત્યાં

સૂર્યાભે તથા વિજ્યપોળીએ અનપ્રતિમા પુછે તે વિષે. ૧૨૧

‘અંચદિવ્ય’ પ્રગટયા તેમાં દેવતાઓએ ગંધોદકની વૃષ્ટી કરી છે એમ કહ્યું છે તો ગંધોદક વૈક્રિય વિના કેમ અને ?” તેનો ઉત્તર— ક્ષીરસમુદ્ર વિગેરે સમુદ્રોમાં, દ્રહોમાં અને કુંડોમાં ઘણી જગ્યાએ ગંધોદક એટલે સુગંધી જળ છે ત્યાંથી લાવીને દેવતાઓએ વરસાવ્યું છે તેથી તે જળ વૈક્રિય સમજવું નહિ. આ દેકાણે પ્રસંગે લખવું પડે છે કે તમે દુંદકો પાણીને અને કુત્રને વૈક્રિય એટલે અચિત માનો છો તો સૂર્યાભના અભિયોગીક દેવતાએ વાયરાએ કરીને એક યોજન પ્રમાણુ ભૂમિ યુદ્ધ કરી તે વાયરો અચિત હશે કે સચિત ? જો સચિત કહેશો તો તેના અસંખ્યાતા છવ હજારા આ અને જો અચિત કહેશો તો પણ અચિત વાયુના ફરસવાથી સચિત વાયુકાયના અસંખ્યાતા છવ હજારાય છે. વળી એવા ઉત્કટ વાયરાએ કરીને સૂર્યાભના અભિયોગીક દેવતાએ કાંટા, કાંકરા અને ઝાડ ખીડ વિનાની સાફ જમીન કરી નાખી તેમાં પણ અસંખ્યાતા વનસ્પતિ કાયના તથા ડીડી મંકોડી વિગેરે ત્રસકાયના તેમજ સુક્ષ્મ છવો હજારા આ અને પ્રભુએ તો તે શેષક દેવતાઓને અનભક્તિ ગણીને નિષેધ્યા નથી. ભગવંત કેવળજ્ઞાનના ઘણી એમ ગણાતા હતા કે સૂર્યાભના અભિયોગીક દેવતા આ પ્રમાણુ કરવાના છે અને તેમાં અસંખ્યાતા છવોની હાનિ છે, પરંતુ તેને ના ન પાડી માટે એમ સમજવું કે જે કાર્ય કરવાથી મહાકૃષ્ણની પ્રાપ્તિ થવાની છે તેવા સુકાર્યમાં ભગવંતની આરા છે. આવી જગ્યાએ કુતંકા કરવા, સુતપાઠ ઓળવવા અને અર્થ ફેરવવા તે મહાભિથ્યાદૃષ્ટીઓનું કામ છે.

૧૨ જેઠમહાલ લખે છે કે “સૂર્યાભ પોતે વાંદવા આવ્યો ત્યારે ભગવંતે નાટક કરવાની આરા દીધી નહિ કેમકે તે સાવધ કરણી છે અને સાવધ કરણીમાં ભગવંતની આરા હોતી નથી.” તેનો ઉત્તર—ભગવંતે નાટકની ખાચતમાં સૂર્યાભના પુછવાથી જોન ધારણકર્તુ તે આરાજ છે નનિષેધ મનુષ્ય મિતિ ન્યાયાત્ અર્થાત જેનો નિષેધ નહિ તેનો આજ્ઞાજ સમજવી. જેમ લોડીકમાં પણ કોઈ પુરૂષ કોઈ શ્રીમંત ગ્રહસ્થને જમવાનું આમંત્રણ કરવા વાસ્તે જાય અને આમંત્રણ

કરે ત્યારે તે ગ્રહસ્થ ના ન પાડે અર્થાત્ જોન રહે તો તે આમંત્રણ માન્ય રાખ્યું ગણાયછે, તેમજ પ્રભુએ નાટક કરવાનો નિષેધ ન કર્યો, જોન રહ્યા, તો તે પણ આરાજક છે. વળી નાટક કરવું તે પ્રભુની શેષા ભક્તિમાં છે, કેમકે સુર્યાભ કહ્યું છે કે

અહર્ણ મંતે દેવાણુપિયાણં ભક્તિપુન્નવયં ગોયમાદ્યં
સમણાણં નિગમંથાણં વત્તિસ્સદ્દ વદું નદ્ધવિહિં ઉવદં
સેમિ

અર્થ. હું હે ભગવંત! દેવાણુપ્રીયની એટલે તમારી ભક્તિ પુર્વક જાતભાદિકે અમણુ નિગ્રંથેન અત્રીશ બદ્ધ નાટક દેખાડું ?

આ પ્રમાણેના શ્રી રાવણરાણી સુત્રના મુળપાઠમાં પ્રભુની ભક્તિ પુર્વક એમ કહ્યું છે, ભાટે જાણાયછે કે સુર્યાભને ભક્તિ પ્રધાન છે અને ભક્તિના કૃણ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન ઓગણત્રીશમે અધ્યયને ચાલત મોલપદ પ્રાપ્તિ સુધી કહ્યા છે. વળી નાટકને જનરાજની ભક્તિ ચોદા ગુણુદાણુવાળા સુર્યાભ માની છે તો તે આખતમાં જોડાની કુપુક્તિ શું કામ આપવાની છે, કારણ કે ચોથા ગુણુદાણુથી માંડીને ચઉદમા ગુણુદાણુવાળા સુધીની એકજ શ્રદ્ધા છે. જ્યારે સર્વે સમકિતધારીઓની નાટકમાં ભક્તિની શ્રદ્ધા છે ત્યારે નાટકમાં ભક્તિ નહિ માનનારા ટુંઢકો જનમતની બહારજ છે એમ દેરે છે. વળી આ ઠેકાણે સુત્રપાઠમાં પ્રભુની ભક્તિપુર્વક એમ કહેલું છે તે પાઠને જોડા કુમતિએ ઓળવેલો છે અર્થાત્ જરૂર છતાં લખ્યો નથી તેથી તેનું કપટ ઉઘાડું પડે છે.

૧૩ વળી જોડો મુદ્ધમતિ લખે છે કે “નાટક કરવામાં પ્રભુએ ન પાડી તેનું કારણએ કે સુર્યાભની સાથે થણા દેવતાઓ છે તેઓને પોતપોતાને ઠામે નાટક જૂદાં થાય છે તેથી સુર્યાભનું નાટક ભગવંત જો નિષેધ તો સર્વ ઠામે જૂદાં જૂદાં નાટક થાય અને તેથી હિંસા વધે.” તેનો ઉત્તર—જોડાની આ કલ્પના તદ્દન અસત્ય છે, કારણ કે જ્યારે સુર્યાભ પ્રભુની પાસે આવ્યો ત્યારે શું દેવલોકમાં બધું શુ-

સૂર્યાભે તથા વિજયપોળીએ જીનપ્રતિમા પુણ્ય છે તે વિષે, ૧૨૩

ન્યકાર હવું? વળી સમવસરણમાં ખારમા દેવલોક સુધીના દેવ-
તાઓ અને ઇંદ્રોએ તેમણે યું સૂર્યાભ જેવું નાટક નહોતું દીધું?
જથી તે જોવા માટે ખેસી રહે. માટે આ દેકાણે તો એમ સમજ-
વાનું છે કે ઇંદ્રાદિક દેવતાઓ ખેસે છે તે ફક્ત ભગવંતની ભક્તિ નિ-
મિત્તે જ ખેસે છે. વળી સૂર્યાભ નાટારંભ ખંધ કરીને આખ્યો છે એમ
પણ કહ્યું નથી. માટે જોઈએ જાણું આ લખાણ ફાગરનું છે.

આ ઉપરથી પ્રશ્ન ઉત્પન્ન થાય છે કે જ્યારે ટુંડકોના રિખો
વ્યાખ્યાન વાંચે છે ત્યારે વગર સમજણે હાજી કરનારા ટુંડકો તેની
પાસે આવીને ખેસે છે, જ્યાં સુધી તેઓ વ્યાખ્યાન વાંચે છે ત્યાં
સુધી તો તેઓ સર્વે ખેસી રહેશે પરંતુ જ્યારે તેઓ વ્યાખ્યાન ખંધ
કરશે ત્યારે સ્ત્રીઓ જઈને ચુલા સળગાવશે, રાંધવા માંડશે, પાણી
ભરશે અને પુરવો જઈને અનેક પ્રકારના છળકપટ કરશે, જીદુ
ખોલશે, શાક લેવા જશે, છકાયનો આરંભ કરશે, વિગેરે અનેક
પ્રકારના પાપકર્મ કરશે તો તે સધળું પાપ વ્યાખ્યાન ખંધ કરનાર
રિખોને માથે ઠરે કે કેમ? જોઈએ જાણું તે પ્રમાણે તો વ્યાખ્યાન
ખંધ કરનાર રિખોને માથે જ ઠરે છે.

૧૪. જોઈએ જાણું કે “આણુંદ કામેદેવ પ્રમુખ શ્રાવકો
એ ભગવંતની પાસે નાટક કેમ ન કર્યું?” તેનો ઉત્તર - તેઓના
માં સૂર્યાભ જેવી નાટક કરવાની અદ્ભુત શક્તિ નહોતી.

૧૫. જોઈ મંદમતિ લખે છે કે “રાવણે અષ્ટાષ્ટ પર્વત ઉપર
જીનપ્રતિમાની સન્મુખ નાટક કરીને તિર્યકરગોત્ર ખાંધ્યું કહો છો, પણ
શ્રીરાતા સુત્રમાં વીરાસ્થાનક આરાધતાં જ જીવ તિર્યકરગોત્ર ખાંધે
છે એમ કહ્યું છે તેમાં નાટક કરતાં તિર્યકરગોત્ર ખાંધવાનું તો નથી
કહ્યું” તેનો ઉત્તર—આ લખાણ ઉપરથી એમ સમજાય છે કે જોકે
નિશ્ચયને જનધર્મની શૈલીની અને સૂત્રાર્થની ખીલકુલ ગત નહોતી,
કારણ કે વીરાસ્થાનકમાં પહેલું અરિહંત પદ છે અને રાવણે ના-
ટક કર્યું તે અરિહંતની પ્રતિમા પાસે જ કર્યું છે, તેથી તેણે અરિહંત
પદ આરાધીને તિર્યકરગોત્ર ઉપાર્જન કર્યું છે.

૧૬. જો કુમતિ લખે છે કે “સૂર્યાલના વિમાનમાં ખારે ખો-
લના દેવતા ઉત્પન્ન થાય છે એમ સૂર્યાલે પ્રભુને કહેલા છ પ્રશ્નોથી
કેરે છે, મોટે જોડેલા સૂર્યાલ વિમાનમાં દેવતા થયા તેમણે સઘળાએ
જનપ્રતિમાની પૂજા કરી છે” જોડાનું આ લખાણ સ્વકલ્પનાનું છે,
કારણ કે તે કરાણી સમકિતિ દેવતાની છે મિથ્યાત્વીની નથી. શ્રી
રાયપરોણી સુત્રમાં સૂર્યાલના સામાનિક દેવતાએ સૂર્યાલને પુર્વે
પશ્ચાત હિતકરણી ખતાવી છે ત્યાં કહ્યું છે કે

अन्नसिं बहुणं वेमाणियाणं देवाणय देविणय अच्च-
णिज्जाउ

એટલે ખીજા બહુ વૈમાનિક દેવ દેવીઓને પૂજા કરવા યોગ્ય છે મોટે
સમ્પત્તિધારીની એ કરણી છે એમ જણાય છે; જો એમ નહોત તો
સન્નેમિં વેમાણિયાણં એમ પાઠ કહેત મોટે વિચારી જોજો.

૧૭ જોડો હુંડકે કહે છે કે “અનંતા વિજય દેવતા થયા તેમાં
સમકિત દષ્ટી અને મિથ્યાદષ્ટી એ ખંને જાતના હતા અનંતમાં સ-
ર્વેએ સિદ્ધાયતનમાં જન પૂજા કરી છે, પણ પ્રતિમા પૂજ્યાથી ભવ્ય
અભવ્ય સર્વે જીવ સમકિતદષ્ટી થયા નહિ અને સિદ્ધિ પગુ પામ્યા
નહિ” તેનો ઉત્તર—પોતાનો મન સત્ય ઠરાવનારાએ સૂત્રમાં કોઈ
પણ મિથ્યાદષ્ટી દેવે સિદ્ધાયતન માંહેલી જનપ્રતિમાને પૂજ્યાનો
અધિકાર હોય તો તે લખીને પોતાનો પક્ષ દ્રઢ કરવો જોઈએ.
જોડો હુંડકે તેવો સૂત્રપાઠ ન લખતાં મન કલ્પનાના વાક્યો લખી
ઓપડી ભરી છે, પણ તેનું લખ્યું તમામ અસત્ય છે, કારણકે કોઈ
પણ સૂત્રમાં એવી મતલબનો સૂત્રપાઠ ખીલકુલો નહિ.

વળી તેણે લખ્યું છે કે “પ્રતિમા પુજ્યાથી કોઈ અભવ્ય સ-
મ્યકદ્રષ્ટી ન થયો મોટે, જનપ્રતિમા પૂજ્યાથી ફાયદો નથી” તેનો
ઉત્તર—અભવ્યના જીવો શુદ્ધ શ્રદ્ધાપુર્વક અંતઃકરણ વિના અનંતી-
વાર જાતમસ્યામી સદ્રશ્ય ચારિત્ર પાળે છે અને નવમા એવેક સુધી
જાય છે, પણ સમ્યકદ્રષ્ટી થતા નથી એવું સૂત્રકારે કહેલું છે, મોટે

સુર્યાભિ તથા વિજ્યપોળીએ જનપ્રતિમા પુજીએ તે વિષે. ૧૨૫

જેઠમણના લખવા પ્રમાણે તો ચારિત્ર પાળવાથી પણ કોઈ દુઢકને કાંઈ પણ ફાયદો થવાનો નથી.

૧૮ પૃષ્ઠ (૧૦૨) માં જેઠા કુમતિએ સિદ્ધાયતનમાં પ્રતિમાની પુજા સર્વ દેવતાઓ કરેછે એમ ઠરાવવા માટે કેટલીએક કુપુક્તિઓ લખીછે તે સર્વે તેના અગાઉના લખાણનેજ મળતીછે તોપણ ભોળા લોકોને ફસાવવા નિમિત્તે ચારંદાર એકની એક વાત લખીને ફોગટયું લખાણ વધાર્યુંછ.

૧૯. જેઠમણજી લખેછે કે “સર્વ જીવ વિજ્યપોળીઆપણે અનંતીવાર ઉપજ્યાંછે તો તેમણે પ્રતિમા પુજી છતાં અનંતાભવ કેમ કરવા પડ્યા કારણ કે સમકિતવંતને અનંતા ભવ હોય નહિ એવી સુત્રશાખે.” તેનો ઉત્તર - સમકિતવંતને અનંત ભવ હોય નહિ એમ જેઠો મુઠમતિ લખેછે તે તદ્દન જૈન શૈલીથી વિપરીત તેમજ અસત્યછે. અંતે એવી સુત્રશાખે એમ લખેછે તે પણ જેમ મછીમારને માછલાં ફસાવવાને માટે જાળ હોયંછ તેમ ભોળા લોકો ને કુમાર્જીમાં નાખવાની જાળછે, કારણ કે સુત્રોમાં તો ચારસાની ચઉદ પુર્વી, યથા ખ્યાત ચારિત્રી તથા અગ્નીઆરમા ગુણહાણુ વાળાને પણ અનંતાભવ થાય એમ લખ્યુંછે તો સમકિતદષ્ટીને થાય તેમાં શું નવાઈ ? વળી સમકિત પામ્યા પછી ઉત્કૃષ્ટ અર્થ પુદ્ગળ પરાવર્તન સંસાર રહેછે તો તે અનંતો કાળ હોવાથી તેમાં અનંત ભવ થઈ શકેછે.

૨૦ જેઠો કુમતિ લખેછે કે “એકવાર રાજ્યાભિષેક કરતાં પ્રતિમા પુજેછે પણ પછી ભવપર્યંત પ્રતિમા પુજતા નથી” તેનો ઉત્તર— સુર્યાભિ પુર્વે અંતે પછી હિતકારી શું એમ પુછ્યું તથા પુર્વે અંતે પછી કરવા યોગ્ય શું એમ પણ પુછ્યું, તે બંને પ્રશ્નના ઉત્તરમાં તેના સામાનિક દેવતાએ જનપ્રતિમાની પુજા પુર્વે અંતે પછી હિતકારી અંતે કરવા યોગ્ય કહીછે, આ પાઠ શ્રી રાયપરોણી સુત્રમાં પ્રસિદ્ધછે માટે સુર્યાભ દેવતાએ જનપ્રતિમાની પુજા નિત્ય કરાણી તથા સદાહિતકારી જાણીને નિરંતર કરીછે એમ ઠેરછે.

૨૧. જોહો લખેછે કે “સુર્યાભિ ધર્મશાસ્ત્ર વાંચ્યા એમ સુત્રોમાં કહ્યુંછે તે કુળધર્મના શાસ્ત્ર સમજવા, કારણ કે જો ધર્મશાસ્ત્ર હોય તો મિથ્યાત્વે એને અમભ્ય કેમ વાંચે? કેમ સદ્દેહ? એને અનવચન સાચા કેમ જાણે?” તેનો ઉત્તર — સુર્યાભિ વાંચ્યા તે પુસ્તકો ધર્મ શાસ્ત્રનાજો એમ સુત્રકારના કહેવાથી નિર્ણય થાયછે. ‘કુળ’ શબ્દ જોહો પોતાના ધરનો નાંખેછે પણ સુત્રમાં નથી. વળી જોહો ક્રમાં પણ કુળાચારના પુસ્તકોને ધર્મશાસ્ત્ર કહેવાતા નથી એને તે ધર્મશાસ્ત્રવાંચનાના અધિકાર સમકિતદષ્ટીનોજો, કારણ કે સવ વાંચેછે એમ કોઈ જગ્યાએ કહ્યું નથી તો અમભ્ય એને મિથ્યાદષ્ટીને વાંચવા એને સદ્દેહવા એ કયાં રહ્યું? કદાચ જોહો મનકલ્પનાથી તેઓ વાંચેછે, સદ્દેહતાનથી એમ ઠરાવશે તો હુંડકો પણ જૈનશાસ્ત્ર વાંચેછે પરંતુ અનાસા પ્રમાણે સદ્દેહતા નથી. ઉલટા વાંચ્યા પછી પોતાનો કુમત સ્થાપન કરવા માટે ભોળા લોકો પોતે વિપરીત પરપણા કરી તેઓને દેગેછે, પણ તેથી જનશાસ્ત્રોને કુળધર્મના શાસ્ત્રો કહેવાશે નહિ.

૨૨. જોહો મુદ્ધમતિ કહેછે કે “સમકિતદષ્ટી દેવતા સિદ્ધાંત વાંચીને અનંત સંસારી શું કામ થાય? કારણ કે તેમ તો આવક સુત્ર વાંચે તો અનંત સંસારી થાય એમ કહોછો” તેનો ઉત્તર— આવકને સિદ્ધાંત વાંચવા નહિ તે વાત મનુષ્ય આશ્રીછે, દેવતા આશ્રી નથી. જો હુંડકો સમકિતદષ્ટી દેવતા એને મનુષ્યને આવકના ભેદમાં સરખા ગણેછે તો દેવતાઓની કરેલી અનપૂજા કેમ માન્ય કરતા નથી?

૨૩. જોહમત્તલ લખેછે કે “સુર્યાભિ ધર્મ વ્યવસાય ગ્રહણ કર્યા પછી ખર્ચાશ વસ્તુ પુછેછે માટે અનપ્રતિમા પૂજવા લેખે ધર્મ વ્યવસાય કહ્યાછે એમ ન સમજવું.” તેનો ઉત્તર — સુર્યાભિ જો ધર્મ વ્યવસાય ગ્રહણ કર્યાછે તે અનપ્રતિમા પૂજવા નિમિત્તનાજો. જો કે તેણે પ્રથમ અનપ્રતિમા તથા અનદાદા પુજ્યા પછી ખીજ વસ્તુઓ પુછેછે ખરી પણ તેણે કરીને કાંઈ બાધક નથી, કારણ

સૂચાંભે તથા વિજ્યખેળીએ અનપ્રતિમા પુછે તે વિષે, ૧૨૭

કે મનુષ્ય લોકમાં પણ અનપ્રતિમાની પુજા કર્યા પછી એજ વ્યવ-
સાયે કરીને ખીજા શાસનના અધિષ્ઠાયક સમ્રાટ્ટી દેવદેવીની પુજા
થાયછે.

૨૪. જેઠા મુદ્દમતિએ સિદ્ધાયતનમાં જે પ્રતિમાછે તે અ-
રિહંતની નથી એમ ઠરાવવા માટે આઠ કુયુક્તિઓ લખીછે તેના
ઉત્તર

૧. શ્રી અભિગમમાં રિદ્ધ મયા મંમૂ એટલે રિદ્ધ રત-
નમય દાઢી મુછ કહીછે એને શ્રી રાયપેશાણીમાં નથી કહી
તો તેથી પ્રતિમામાં શું વાંધો ઠરેછે? કારણ કે તે બુદ્ધતો જેઠા કુ-
મતિએ સુત્રકારની લખેલીછે, પણ તેનામાં એટલી વિચાર શક્તિ
નહોતી કે સુત્રની રચના વિચિત્ર પ્રકારનીછે; કોઈમાં કોઈ વિશે-
ષણ હોયછે એને કોઈમાં હોવું નથી.

૨. સિદ્ધાયતનની અનપ્રતિમાને કળવમયા ચુચ્ચુઆ એ-
ટલે કુંચનમય સ્તન કહ્યાછે. આ વ્યાખ્યામાં જેઠો કુમતિ લખેછે કે
“પુરુષને સ્તન હોય નહિ. શ્રી ઉવાર્ચ સુત્રમાં ભગવંતનું શરીર
વખાણ્યુંછે તેમાં સ્તનપુમ્મજ વખાણ્યા નથી” તેનો ઉત્તર—સુત્રમાં
કોઈ જગ્યાએ કોઈ વાત વિસ્તારથી હોયછે એને કોઈ વાત વિ-
સ્તારથી હોતી નથી પણ તેથી કાંઈ વાંધો પડતો નથી. જેઠાએ લ-
ખ્યુંછે કે “તિર્થંકર, ચક્રવર્તિ, બળદેવ, વાસુદેવ તથા ઉત્તમ પુરુષ
વિગેરેને સ્તન હોય નહિ” આ પ્રમાણેનું તેણે લખવું મિથ્યાછે કા-
રણ કે પુરુષ માત્રને હૃદયના ભાગને વિષે સ્તનનો દેખાવ હોયછે
એને તેથી પુરુષનું અંગ શોભેછે. જો તેમ નહોત તો સાફ પાટલા
જેવું હૃદય ધણુંજ ખરાબ દેખાય, માટે જેઠા નિશ્ચયની આકુયુક્તિ
તર્કદોષે; પણ આ ઉપરથી એટલું તો સમજાયછે કે જડાની છાતી
સાફ પાટલા જેવીજ હશે.

૩. “તિર્થંકરની પાસે રીસિપારિસાણ એને જડપારિસાણ
એટલે ત્રદ્ધીની પર્યાય એને જતિની પર્યાય હોયછે એમ સુત્રોમાં
કહ્યુંછે પણ નામ, ભુત એને જડની પર્યાય કહી નથી એને સિ-
દ્ધાયતન માંહેજા અતર્થીયની પાસે તો નામ, ભુત તથા જડનો

પરિવાર કહ્યોછે માટે તે પ્રતિમા અરિહંતની નહિ” એમ જોડો મં-
દમતિ કહેછે. તેનો ઉત્તર—ફક્ત દ્વેષ પુદ્ધિથી એને મિથ્યાત્વના ઉ-
દયથી ખોટું લખવાને જોડા નિમ્ને જરા પણ પાપ થવાનો ભય
જાણ્યો નથી; કારણ કે સુત્રમાં તો પ્રભુની પાસે આર પર્વદા કહી
છે. આર પ્રકારના દેવ તથા દેવી એ આઠ એને સાધુ, સાધવી, મ-
નુષ્ય એને સ્ત્રીઓ એ પ્રમાણે આર પર્વદા કહેવાયછે, તો સિદ્ધા-
યતનમાં છત્રધાર એને આમરધાર વિગેરે પ્રતિમાઓ જક્ષની તથા
નાગ દેવતા વિગેરેનીછે તેમાં શું ખોટુંછે? કારણ કે પ્રભુ સાક્ષાત
વિચરતા હતા ત્યારે પણ જક્ષ દેવતા આમર વિંઝતા હતા.

વળી તે લખેછે કે “અસાધ્યતી પ્રતિમાની પાસે કાઉસગિગ્યા-
ની પ્રતિમા હોયછે એને સાધ્યતી પાસે હાતી નથી માટે કઈ સાચી
એન કઈ જુઠી?” તેનો ઉત્તર—અમારે તો એને પ્રતિમા સાચી
તેમજ વંદનીક પુજનીકેછે, પણ જો હુંદકો કાઉસગિગ્યા પુક્ત પ્ર-
તિમા તો અરિહંતની હાય ખરા એમ કહેછે ત્યાર માન્ય કેમ ક-
રતા નથી? પરંતુ જ્યાં સુધી મિથ્યાત્વરૂપી કમળો તેના નેવમાંછે
ત્યાં સુધી શુદ્ધ માર્ગની ઓળખાણ તેઓને થવાનીજ નથી.

૬. સુર્યોભે અનપ્રતિમાને મોરપીંછથી પ્રમાર્જી તે આખતમાં
જોડા કુમતિએ “સાધુને પાંચ પ્રકારના રજોહરાણુ રાખવાનું શાસ્ત્રમાં
કહ્યુંછે તેમાં મોરપીંછનું રજોહરણુ કહ્યું નથી” એમ લખ્યુંછે, પણ
તન આ વાત સાથે કાંઈ પણ સંબંધ નથી, કારણ કે મોરપીંછ
કાંઈ પ્રભુનું ઉપગરણુ નથી, તે તો અનપ્રતિમાની ઉપરથી ઝીણા
જંતુઓની રક્ષા નિમિત્ત તેમજ રજ વિગેરે પ્રમાર્જવાને અર્થે ભ-
ક્તિ કરનાર આવકે રાખવાનું છે.

૫. સુર્યોભે પ્રતિમાને વસ્ત્ર પહેરાવ્યા તે આખતમાં જોડો કુ-
મતિ લખેછે કે “ભગવંત તો અચેલછે એટલે તને વસ્ત્ર હોય નહિ”
આ લખવું તમામ મિથ્યાછે, કારણ કે સુત્રમાં તો આવીશ તિ-
ર્થકરને યાવત્ નિર્વાણ પામ્યા ત્યાં સુધી સચેત કહ્યોછે એને વસ્ત્ર
‘પહેરાવવા’ આખતનો ખુલાસો દ્વૌપદિના અધિકારમાં લખાઈ ગયોછે

સૂર્યાભિ તથા વિન્યપોળીએ જનપ્રતિમા પુજી છે તે વિષે. ૧૨૯

૬. પ્રભુને ધરેણુ હોય નહિ તે આખતમાં “આભરણુ પહે-
રાવ્યા તે જૂદા અને ચડાવ્યા તે જૂદા” એમ જોડો નિમ્નવ કહેછે,
પણુ તે અસત્યછે; કારણુ કે સુત્રમાં આમરણા રોહણં એવો
એકજ પાઠછે અને આભરણુ પહેરાવવા તે તો પ્રભુની ભક્તિ નિ-
મિત્તજ છે.

૭. સ્ત્રીના સંઘટ્ટ આખતનો પ્રત્યુત્તર દ્વોપદિન! અધિકારમાં
લખી ગયા છીએ.

૮. “સિદ્ધાયતનમાં જનપ્રતિમા પાસે ધુપ ઉખેવ્યો અને સા-
ક્ષાત ભગવંતની પાસે ન ઉખેવ્યો” એમ જોડો મુઠમતિ લખેછે
પરંતુ તે ખોટુંછે, કારણુ કે પ્રભુની સન્મુખે પણુ સૂર્યાભંગી આસા-
થી તેના અભિયોગિક દેવતાઓએ અનેક સુગંધી દ્રવ્યે કરીને પુ-
સ્ત એવો ધુપ ઉખેવ્યોછે એમ શ્રી રાયપરેણી સુત્રમાં કહ્યુંછે.

ઉપર પ્રમાણુ જોડા મુઠમતિના ખતાવેલા આઠ વાંધાના નિ-
રાકરણુછે તેથી નિશ્ચય થાયછે કે સિદ્ધાયતનમાં સિદ્ધની પ્રતિમાએ
અને તેથીજ ગણધર મહારાજાએ સિદ્ધાયતન એટલે સિદ્ધવું
ધર કહ્યુંછે.

૨૫ જોડો કુમતિ કહેછે કે “સર્વ ભોગને વિષે સ્ત્રી પ્રધાનછે
માટે સ્ત્રી કેમ પ્રભુને ચડાવતા નથી.” જોડા મંદમતિનું આ લખાણુ
મહા અવિવેકનુંછે, કારણુ કે જનપ્રતિમાની ભક્તિ જરૂરી રીતે ઉ-
ચિત હોય તેવી રીતે થાયછે, અનુચિત થતી નથી; પરંતુ સર્વ ભો-
ગમાં સ્ત્રી પ્રધાનછે એવું જો ટુંઢકો માનેછે તો તેના અક્ષરહીન
શ્રાવકો અસન, પાન, ખાદિમ, સાદિમ વિગેરે પદાર્થોથી તેમની
ભક્તિ કરેછે પણુ તેમાંથી કુટણા ટુંઢકોએ પોતાની કંન્યાઓ પોતાના
રિખ આગળ ધરીછે અને વહોરાવીછે તે ખતાવવું જોઈએ. જોડમંત્રના
લખવા પ્રમાણુ તો એમ ખતવું જોઈએ. વળી તે સુખના શિરદાર
જોડાના ઉપર પ્રમાણુના લખાણુથી એમ પણુ નિશ્ચય થાયછે કે
ત જોડાના હૃદયમાંથી સ્ત્રીની લાલસા ગયેલી નહોતી અને તેથીજ
તેણુ સર્વ ભોગમાં સ્ત્રીને પ્રધાન ગણીછે. આ આખતની સાખીતી
વિષે અગાઉ ટુંઢકની પટ્ટાવણીમાં લખાયેલ છે.

૨૬. જોડો દુંદકે લખેછે કે “ચૈત્ય દેવતાને પરિગ્રહમાં ગણવા છ તો પરિગ્રહને પુજે ચું લાભ થાય?” તેનો ઉત્તર—સુત્રકારે સાધુનું શરિરેછે તેપણુ પરિગ્રહમાં ગણ્યુંછે તો ગણધરમહારાજને તથા મુનિઓને વંદના નમસ્કાર કરવાથી તથા તેની શેવા ભક્તિ કરવાથી જોડાના કહેવા પ્રમાણે તો કોઈ પણ લાભ ન હોયો જોઈએ અને સુત્રમાં તો તેનો ધણો લાભ પતાવ્યોછે, માટે તેનું લખવું અસત્ય છે. પરંતુ જોને અપેક્ષાનું જ્ઞાન નથી તેને જનશાસ્ત્ર સમજવું બહુ મુશ્કેલેછે અને તેજ કારણથી ચૈત્યને દેવતાના પરિગ્રહમાં ગણવા છે તેની અપેક્ષા જોડાના સમજવામાં આવેલી નથી આવી રીતે અપેક્ષા સમજ્યા વિના સુત્રપાઠના વિપરિત અર્થ કરીને જોળા જોડોને ફસાવેછે માટેજ તેને શાસ્ત્રકારે નિબંધ કહેલોછે.

૨૭. નમુથ્યુણુંની ખાખતમાં જોડા કુમતિએ જે કુપુકિતઓ લખીછે અને ત્રણ ભેદ પતાવ્યાછે તે તમામ ખોટાછે, કારણ કે એવી રીતે ત્રણ ભેદ કોઈ જગ્યાએ કહ્યા નથી. વળી કોઈ પણ ત્રિધ્યાદષ્ટીએ કોઈ પણ અન્ય દેવની પાસે નમુથ્યુણું કહ્યું એમ પણ સુત્રમાં કહેલું નથી, કારણ કે નમુથ્યુણુંમાં કહ્યા પ્રમાણે ગુણ તિથેકર મહારાજ શિવાય બીજામાં નથી અને દેવતા આશ્રી જોતાં નમુથ્યુણું કહેવું તે સમકિતદષ્ટીનીજ કરણીછે એમ જણાયછે.

૨૮. જોડમલજી કહેછે કે “કોઈ દેવતાએ સાક્ષાત કેવળી ભગવંતને નમુથ્યુણું કહ્યું નથી.” તે અસત્યછે. સુર્યાભ દેવતાએ વીર પ્રભુને નમુથ્યુણું કહ્યુંએ એમ શ્રીરાયપરોણી સુત્રમાં પ્રગટપણે સુત્ર પાઠેછે.

૨૯. જોડો કુમતિ જીનઆચાર ઠરાવીને દેવતાની કરણી કાઢી નાંખેછે તો રે દુંદકો ! ચું દેવતાની કરણીથી પુન્ય પાપ બંધાવું નથી ? જો કહેશો કે બંધાયછે તો સુર્યાભે પુર્વોક્તિ રીતે શ્રી વીર-ભગવંતની ભક્તિ કરી તેથી તેને પુન્ય બંધાણું કે પાપ ? જો કહે-શો કે કોઈ ન બંધાય તો જીવ સમયમાત્રમાં સાતકર્મ બાંધ્યા વગર રહે નહિ એમ સુત્રમાં કહ્યુંછે તે કેમ મેળવશો ? પરંતુ સમજવાનું

સૂર્યાભે તથા વિજ્યપોળીએ જનપ્રતિભા પુછે તે વિષે. ૧૩૧

તા એટલુછે કે સૂર્યાભ તેમજ સર્વ દેવતા જેઓ પુર્વાક્ત પ્રકારે જીનેશ્વર ભગવંતની ભક્તિ કરેછે તેઓ મહાપુન્યની રાશી સંપાદન કરેછે, કારણુ કે તિર્યકર ભગવંતની તે કાર્યમાં આગ્રાછે.

૩૦. જેહો કુમતિ ‘પુર્વિં પચ્છા નો અર્થ ઇલલોક ખાતે ઠરાવેછે અને પેચા કંહતા પરલોક ઠરાવે છે’ પણુ તે તેની સુઠતાછે, કારણુ કે પુર્વિં પચ્છાનો અર્થ પુર્વભવ અને આવતોભવ એમ થાયછે; પેચા અને પચ્છા શબ્દ પર્યાયછે. એ બંનેનો અર્થ એકજછે. જેમલે ખોટો અર્થ લખ્યોછે તેથી સમજાયછે કે તેને શબ્દના અર્થનું જ્ઞાનજ નહોતું. શ્રી આચારંગ સુત્રમાં કહ્યુંછે કે જ સ્સ નશ્ચી પુર્વિં પચ્છા, મજ્જે તસ્મ કહમિયા અર્થાત્ જીને પુર્વભવ અને પશ્ચાત્ એટલે આવતેભવે કાંઈ નયો તેને મધ્યે પણુ કયાંથી હોય? એટલે જીને પુર્વે તથા પશ્ચાતેછ તેને મધ્યે પણુ અવશ્યછે તેથી સૂર્યાભની કરેલી જનપુજા તેને ત્રિકાળ હિતકારીછે એવો શ્રી રાવપરોણીના સુત્રપાઠનો અર્થ થાયછે.

વળી શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સુત્રમાં મૃગાપુત્રના સંમંધમાં કહ્યુંછે કે

અમ્મત્તાયમભોગા, મુત્તાવિસફલોવમા ॥

પચ્છાકટુઅવિવાગા, અણુવંધુદુહાવહા ॥૧॥

અર્થ—હૈ માતપિતા ! મેં ભોગ ભોગવ્યા તે વિષદ્વજની ઉપમાએછે અને તે ભોગ પચ્છા એટલે આવતે ભવે કડવા વિષાક છે જેના અને પરંપરાએ દુઃખને આપનારા એવાછે. આ સત્રપાઠની અંદર પણુ પચ્છા શબ્દનો અર્થ ‘પરભવ’ એવોજ થાય છે. કિં ખડુના.

૩૧. જેહો કુમતિ સૂર્યાભના પાઠમાં ખતાવેલા જનપુજના દ્વજની ખાખતમાં નિસેસાણ એટલે મોક્ષને અર્થ એવો શબ્દછે તે શબ્દનો અર્થ ફેરવવા માટે ભગવતિસુત્રમાંથી ખજતા ઘરમાંથી ધન કાઢવાનો તથા રાફડો ફોડીને દ્રવ્ય કાઢવાનો અધિકાર ખતાવેછે

અને કહેછે કે “આ સંબંધમાં પણ નિસેસાણ એવું પડેછે મારે એ પાત્રો અર્થ જો ‘મોક્ષને અર્થે’ એવો થાય તો ધન કાઢવાથી મોક્ષ કેમ થાય ?” તેનો ઉત્તર—ધનથી સુપાત્રે ધન આપે, જન મંદિરે જનપ્રતિમા બનાવે, સાત ક્ષેત્રને વિષે, તિર્થયાત્રામાં, દયામાં તથા દાનમાં દ્રવ્ય ખરચે તો તેથી યાવત્ મોક્ષ પ્રાપ્ત થાયછે, મારે સૂત્રમાં જ્યાં જ્યાં નિસેસાણ એવો શબ્દછે ત્યાં ત્યાં તે શબ્દનો અર્થ ‘મોક્ષને અર્થે’ એવોજ થાયછે અને તે શબ્દ જનપ્રતિમા પુ- જવાના કળમાં પણછે તો તે એક જોડા મુઠમતિના કહેવાથી મ- હાપુષ્કિમાન પુર્વાચાર્યોક્ત શાસ્ત્રાર્થ કદિ પણ કુરી શકતો નથી.

૩૨. આ પ્રશ્નને અંતે જોડા નિજવે ઓધનિર્બુક્તિની ટીકા નો પાઠ લખ્યોછે પણ તે અસત્યછે, કારણ કે તેવો પાઠ ઓધનિ- ર્બુક્તિમાં તથા તેની ટીકામાં કોઈ પણ જગ્યાએ નથી. આ લખાણુ જોડા દુર્મતિનું એવુંછે કે જેમ કોઈ પોતાની સ્વેચ્છાથી લખી દે કે સુખમંથાનો પંથ કોઈ ચમારે ચલાવેલોછે કારણ કે તેઓનો કેટ- લોએક આચાર વ્યવહાર ચમારોથી પણ ખરાબછે આણું કથન દુંદકોની પ્રાચિન નિર્બુક્તિમાં છે.” તેવુંછે.

૩૩. આ પ્રશ્નોત્તરમાં આદ્યંત પર્યંત જોડા નિજવે સુર્વાલ જેવા સમ્યક્દષ્ટી દેવતાની તથા તેની શુભ ક્રિયાની નિંદા કરીછે, પરંતુ શ્રી ઠાણાંગસુત્રમાં પાંચમે ઠાણુ કહ્યુંછે કે પાંચ પ્રકારે જીવ દુર્લભ બોધીપણું પામે એટલે જન્માંતરે ધર્મની પ્રાપ્તિ દુર્લભ થાય.

પંચાહિં ઠાણેહિં જીવા દુલ્લહ બોહિયત્તાણ કમ્મં પ્કરે
તિ તંજહા અરિહંતાણં અવણંવયમાણે ૧ અરિહંત પ
ણત્તસ્સ ધમ્મસ્સ અવણં વયમાણે ૨ આયરિય ઉ
વદ્ધાયાણં અવણં વયમાણે ૩ ચાઉવણસ્સ સંઘસ્સ
અવણંવયમાણે ૪ વિવક્કતવ બંમચેરાણાં દેવાણં અ
વણં વયમાણે ૫

દેવતાઓ જીનેશ્વરની દાઢા પૂજે છે તે વિષે. ૧૩૩

ઉપરના સુત્રપાઠ માંહેલા પાંચ બોલમાંથી પાંચમા બોલમાં સમ્યક્દૃષ્ટી દેવતાના અવર્ણવાદ બોલતાથકા દુર્લભ બોધીપણુ પામે એમ કહ્યું છે મોટે દુંડકો! શાદરાખવું કે સમ્યક્દૃષ્ટી દેવતાના અવર્ણવાદ બોલનાથી મહા નીચગતિને પાત્ર થશો અને જન્મ્માંતરે ધર્મ પ્રાપ્તિ દુર્લભ થશે. ઇતિ.

— ૦૦૦ —

૨૧ દેવતાઓ જીનેશ્વરની દાઢા પૂજે છે તે વિષે.

એકવીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં સુર્યાભદેવતાએ તથા વિજયપોળીઆ પ્રયુજે જીનદાઢા અથવા જીનેશ્વરના અસ્થિ પુજ્યાં છે તેનો નિષેધ કરાવવાને માટે જેઠા કુમતિએ કેટલીએક કુયુક્તિઓ લખી છે, ૫-રંબુ તેમાંની બધી કુયુક્તિઓના પ્રત્યુત્તર વીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં લખાઈ ગયાં છે. આકોની કુયુક્તિઓના ઉત્તર નીચે પ્રમાણે.

શ્રી ભગવતિ સુત્રના દશમા શતકના પાંચમા ઉદ્દેસ્સામાં કહ્યું છે કે—

ચમરેણંતે મંતે અસુરિંદે અસુરકુમારરાયા ચમરચં
 ચાણ રાયહાણિણ સમાણ મુહમ્માણ ચમરંસી સિંહા
 સળંસિં તુડિયણં સર્દિં દિઠ્ઠાઈં મોગમોગાઈં મુંજમા
 ણે વિહરત્તિણ? ણો ઇણદ્દે સમદ્દે મે કેણદ્દેણં મંતે
 એવં વુચ્છઈ ણો પમૂ જાવ વિહરિત્તણ? ગોયમા! ચ
 ણરસ્સણં અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરત્તો ચમરચં
 ચાણ રાયહાણિણ સમાણ મુહમ્માણ માણવણ ચેદ્દય
 સ્વંમે વદ્દરામણસુ ગોલવદ્દ સમુગાણસુ વહુદ્દાઝ જિણ
 સકહાઝ સન્નિસિત્તાઝ ચિદ્દંતિ જાઝણં ચમરસ્સ

અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરત્નો અન્નેસિં ચ બહુણં અ
સુરકુમારાણં દેવાણં દેવીણય અચ્છાણિજ્જાઝ વંદાણિ
જ્જાઝ નમંસાણિજ્જાઝ પુયણિજ્જાઝ સક્કારાણિજ્જાઝ
સમ્માણાણિજ્જાઝ કલ્હાણં મંગલં દેવયં ચેદ્ધયં પઙ્ગુ
વાસણિજ્જાઝ ભવંતિ સે તેણદ્ધેણં અડ્ઙ્ગો એવં વુચ્છદ્ધ
ણો પમૂ જાવ વિહરિત્તે. પમૂણં મંતે ચમરે અસુરિં
દે અસુરરાયા ચમરચંચાણે રાયહાણિણે સમાણે સ
હમ્માણે ચમરાંસિ સિંહાસણંસિ ચડસદ્ધિણે સામાણિ
યંમાહસ્સિહિં તાયત્તિમાણે જાવ અન્નેહિં અસુરકુમા
રેહિં દેવેહિં દેવીહિય સદ્ધિં સંપારિવુડે મહયા નદ્ધ જા
વ મુંજમાણે વિહરિત્તે ૧ હંતા કેવલ પરિયારિટી
એ નો ચેવણં મેહુણ વત્તિયાણે.

અર્થ.—જોતમસ્વામી મહાવીરસ્વામી પ્રત્યે પ્રશ્ન કરેછે કે—
“હે ભગવંત ! ચમર અસુરદેવનો ઇંદ્ર, અસુરકુમારનો રાજા, ચમર
ચંચાનામે રાજ્યધાનીને વિષે, સુધર્માનામે સલાને વિષે, ચમરનામે
સિંહાસનને વિષે રહ્યો પુટિત એટલે ઇંદ્રાણીનો સમુહ તેમની સાથે
દૃવ સંબંધી ભોગ ભોગવતોથકો વિચરે?” ભગવંત કહેછે—“એ અર્થ
સમર્થ નહિ એટલે ભોગ ન ભોગવે” વળી જોતમસ્વામી પુછેછે—
“હે ભગવંત ! ભોગ ભોગવતો વિચારવાને સમર્થ નહિ એમ શા
કારણે કહોછો?” પ્રભુ કહેછે “હે જોતમા ચમર, અસુરેંદ્ર, અસુર કુમાર
રાજાની ચમરચંચા રાજ્યધાનીમાં, સુધર્માનામે સલાવિષે, માણુવ
ક નામે એત્થસ્થંભને વિષે, વજ્રમયી, ધણુા બોળ દાખડાછે; તેને

વિષે અનેશ્વરની દાદાઓ થા ગીથકીછે; જે દાદાઓ ચમર, અમુરેદ્ર, અમુરકુમાર રાગને તથા બીજા પણ દેવતાઓને ધણા અમુરકુમાર દેવતાઓને તથા દેવીઓને અર્ચવા યોગ્યછે, વંદન કરવા યોગ્યછે, નમસ્કાર કરવા યોગ્યછે, પુજવા યોગ્યછે, સત્કાર કરવા યોગ્ય છે, સન્માન કરવા યોગ્યછે, કલ્યાણકારી, મંગલકારી, દેવસંબંધી ચૈત્યની અંદરે અને પ્રતિમાનીપરે શેવા કરવા યોગ્યછે. હે આર્ય! તે માટે અમે કહીએ છીએ કે દેવીઓ સાથે ભોમ ભોમવવાને સમર્થ નથી.” વળી જૈતમસ્વામી પુછેછે કે “અમર, અમુરેદ્ર, અમુર કુમારનોરાજ ચમર ચંચા રાજ્યધાનીને વિષે, સુધર્મા સમાને વિષે, ચમર સિંહાસનને વિષે બેઠેયકો ચોસઠ હજાર સામાનિક દેવતાઓ સાથે તથા તેચીરા ત્રાયત્રિંશક સાથે યાવત્ બીજા પણ અમુર કુમારના દેવતા તથા દેવીઓની સાથે શર્વર્વા થકો મોટા નાટક પ્રયુજા જોતો થકો વિચરે?” ભગવંત કહેછે “હા કેવળ સ્ત્રી રાજ્ય નાટક પ્રયુજામાં શ્રવણાદિક પરિચારણ કરે, પણ મૈથુન સંરાત્રે સુધર્મા સલામાં રાજ્યાદિક પણ ન રાવે”.

એવી રીતે જેમ ચમરેદ્રને માટે કહ્યું તેમ સૌધર્મક સુધી અંદરે ભુવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષિ, વૈમાનિક તથા તેમના લોકપાળના આજ્ઞાવાજે તે અર્ચી હોય તેણે જોઈ લેવા.

ઉપર લખેલા સુત્રપાઠથી જોઈ કુમતિની કૃતલીએક કુપુક્તિઓ તો નિરૂત્તર થઈ જાયછે.

જોઈ કુમતિ લખેછે કે હમવ્ય, અલવ્ય, સમ્વક્ષદટ્ટી તથા ત્રિધ્યાદટ્ટી વિગેરે સર્વ દેવતા, અનેશ્વર ભગવંતની પ્રતિમા સિદ્ધાવતનમાંછે તે તથા અનેદાદા પૂજેછે તે માટે તેને મોક્ષદ્વેષ નહિ.” આ બાબતનો પ્રત્યુત્તર સુર્યાભના પ્રશ્નોત્તરમાં લખાયેલો, પરંતુ ટુંકકો જે કરણી સર્વ કરેછે તેનું મોક્ષદ્વેષ સમજતા નથી તો સંયમ, આવક વ્રત, સામાયક અને પ્રતિક્રમણાદિ, ભવ્ય, અલવ્ય, સમ્વક્ષદટ્ટી, તથા ત્રિધ્યાદટ્ટી સર્વ કરેછે માટે ટુંકકો મુદમતીઓને સાધુપણું, આવકવ્રત તથા સામાયકાદિ પણ ન કરવું જોઈએ; કારણ કે ટુંકકો

અક્ષલહીન એટલું પણ સમજતા નથી કે જેવો જેનો ભાવ છે તેવું તેને કૃષ્ણ છે.

વળી જેઠો દુંદક લખે છે કે “જીતવ્યાચાર જાણીનેજ દેવતાઓ દાઢા વિગેરે લેછે, ધર્મ જાણીને લેતા નથી” તેનો ઉત્તર—શ્રી જં-પુદ્ધિપ પલતી સુત્રમાં જ્યાં જીનદાઢા લેવાનો અધિકાર જતાવ્યો છે ત્યાં કહ્યું છે કે “ચાર ઇંદ્ર ચાર દાઢા લે ત્યાર પછી ફેટલાએક દેવતાઓ અંગોપાંગના અસ્થિ વિગેરે લેછે, તેમાં કોઈ જીનલક્ષિત જાણીને લેછે અને કોઈ ધર્મ જાણીને લેછે,” માટે જેઠાં લખ્યું અસત્ય છે—યત:

કેઙ્ઞ જિણમત્તિણ્ણે કેઙ્ઞ જીયમેયં તિકકઙ્ઞુ કેઙ્ઞ ધમ્મો
તિકકઙ્ઞુ ગિન્હંતિ.

પછી જેઠો મંદમતિ લખે છે કે “દાઢા લેવાનો અધિકાર તો ચાર ઇંદ્રોનો છે અને દાઢાની પુજા તો પણ દેવો કરે છે એમ કહ્યું છે માટે સામ્યતા પુદ્ગળ દાઢાને આકારે પરિણમે છે.” તેનો ઉત્તર—એક પદ્યોપમ કાળમાં અસંખ્યાતા તિર્થકરો નિર્વાણ પામે છે તેથી સર્વે સુધર્મી સભામાં જીનદાઢા હોવાનો સંભવ છે. વળી મહાવિદેહના વેહરમાન તિર્થકરોની દાઢા સર્વે ઇંદ્રો અને વિમાન, ભુવન. નમ-રાધિપત્યાદિક લે છે, પરંતુ ભરતખંડની જેમ ચાર ઇંદ્રો જ લે એમ મર્યાદા નથી. વળી શ્રી જંપુદ્ધિપ પલતિ સુત્રની વૃત્તિમાં સાંતિ ચંદ્રોષાધ્યાયજીએ જિન સકહા રાખે જિનાસ્થિયાને એટલે જીનેશ્વરના અસ્થિ કહ્યા છે, તેમજ તે સુત્રમાં ચાર ઇંદ્ર શિવાય બીજા પણ દેવતાઓ જીનેશ્વરના દાંત, હાડ પ્રમુખ અસ્થિ લે છે એવો અધિકાર છે, માટે જેઠા કુમતિની કરેલી કુચુક્તિઓ ખોટી છે. વળી અક્ષલહીન જેઠો દાઢાને સામ્યતા પુદ્ગળ ઠરાવે છે, પરંતુ સુત્રમાં તો પ્રત્યક્ષ રીતે જીનેશ્વરની દાઢા કહી છે, સામ્યતા દાઢા તો કોઈ ઠેકાણે કહી નથી.

પછી જેઠો લખે છે કે “જો ધર્મ જાણીને લેતા હોય તો બીજા ઇંદ્રો લે અને અચ્યુતેન્દ્ર કેમ ન લે?” તેનો ઉત્તર—વીરભગ-

વંત દિક્ષા પર્યાયે વિચરતા હતા તે અરસામાં તેમને અનેક પ્રકારના ઉપસર્ગ થયા ત્યારે ભગવંતની ભક્તિ જાણીને ધર્મ નિમિત્તે સૌ-ધર્મેદ્રે આવીને વારંવાર ઉપસર્ગનું નીવારણ કર્યું તેમ અચ્યુતેદ્રે કેમ ન કર્યું ? યું તેઓ જીનેશ્વરની ભક્તિમાં ધર્મ સમજતા નહોતા ? સમજતા હતા તો પણ પુર્વાર્કત કાર્ય સોધર્મેદ્રેજ કરેલુંછે, તેમજ ભરત ક્ષેત્રના તિર્થંકરની દાદા ચાર ઇંદ્રો લેછે અને વિહરમાન તિર્થંકરોની સર્વે લેછે, માટે તેમાં કાંઈ પણ ખાધક નથી.

વળી જોઈએ લખ્યુંછે કે “દાદા સર્વ કાળ રહે નહિ માટે સાધતા પુદ્ગળ સમજવા” — આ પ્રમાણે અસત્ય લખાણુ લખતાં તેને કાંઈ પણ વિચાર થયો નથી તે તેની સુદતાની નિશાનીછે; કારણુ કે દાદા સર્વ કાળ રહેછે એમ અમે કહેતા નથી, પરંતુ વારંવાર તિર્થંકરોના નિર્વાણુ સમયે દાદા તથા અસ્થિ દેવતાઓ લેછે તેથી તેમને દાદાની પુજામાં ખીલકુલ વિરહ પડતો નથી.

જો કુમતિ કહેછે કે “જમાલી તથા મેષકુમારની માતાઓ તેમના ફેરા મોહની કર્મના ઉદયે લીધાછે તેમ દાદા લેવામાં મોહની કર્મનો ઉદયછે.” તેનો ઉત્તર—પ્રભુની દાદા દેવતાઓ લેછે ને ધર્મ યુદ્ધિથી લેછે, તેમાં તેને કાંઈ મોહની કર્મનો ઉદય નથી. જમાલી વિગેરેના ફેરાની લેનાર તો તેમની માતાઓ હતી તેથી તેમને તો મોહ પણ હોય, પરંતુ ઇંદ્ર વિગેરે દેવતાઓ દાદા પ્રમુખ લેછે તે કાંઈ ભગવંતના સગા સંબંધી નહોતા કે જમાલી વિગેરેની માતાની પ્રમાણુ મોહની કર્મના ઉદયથી દાદા લે; તેઓ તો પ્રભુના શેવક છે અને ધર્મયુદ્ધિથીજ પ્રભુની દાદા વિગેરે લેછે એવું સ્પષ્ટ સમજાયછે.

જો લખેછે કે “દેવતાઓ દાદા વિગેરે જો ધર્મયુદ્ધિથી લેતા હોય તો શ્રાવક રક્ષા પણ કેમ ન લે ?” તેનો ઉત્તર—જે વખતે તિર્થંકર નિર્વાણુ પામેછે તે સમયે નિર્વાણુ મહોત્સવ કરવા સારૂ અગ્નિ હિત દેવતાઓ આવેછે અને અગ્નિદાહ કર્યા પછી તેઓ દાદા વિગેરે તમામ લઈ જાયછે, કાંઈ પણ ખાકી રહેતું નથી; તો એટલા બધા દેવતાઓની અંદર મનુષ્ય શી ગણતરીમાં કે તેઓની વચ્ચે જઈને રક્ષા વિગેરે કાંઈ પણ લઈ શકે !

‘જેઠો કુમતિ “કુળ ધર્મ જાણીને દાદા મૂળેછે” એમ કહેછે તે પણ અસત્ય છે કારણકે સુત્રોમાં કોઈ જગ્યાએ કુળ ધર્મ કહ્યો નથી.

જેઠો લૌકિક જીવનવહારની કરણી ઠરાવેછે પરંતુ આ કરણી તો લોકોત્તર માર્ગનીછે.

“જીનદાદાની આશાતના ન કરવા માટે ઇંદ્રો વિગેરે સુધર્મી સભામાં ભોગ ભોગવતા નથી તથા મૈથુન સંરાગ્યે સ્ત્રીના શબ્દનું પણ શેવન કરતા નથી” એવું પુર્વાર્જત સુત્રપાઠમાં કહ્યા છતાં જેઠો અક્ષલ ચિતાના ખેવકુદ્દ માણસની જેમ કેટલીએક કુપ્રક્રિતિઓ લખેછે તે મિથ્યાછે.

આ પ્રસંગમાં તેણે કૃષ્ણગુની સભાની વાત લખીછે કે “કૃષ્ણ જે પણ સુધર્મી સભા છે તો તેમાં શું ભોગ નહિ ભોગવતા હોય?” તેનો ઉત્તર—સુત્રોમાં એમ નથી કહ્યું કે કૃષ્ણની સભામાં વિષય શું શેવન થતું નથી. આ પ્રમાણે લખવામાં જેઠાની ધારણા એવી જણાયછે કે આવી કુપ્રક્રિતિઓ લખીને દાદાની મહત્વતા ધટાડું, પરંતુ પુર્વાર્જતપાઠમાં સિદ્ધાંતકારે પ્રત્યક્ષરીતે કહ્યુંછે કે દાદાની આશાતના ટાળવા નિમિત્તજ દેવતાઓ સુધર્મી સભામાં ભોગ ભોગવતા નથી.

તામસી તાપસ ઇશાનેંદ્ર થઈને પહેલવહેલો જીનપ્રતિમા પુજતાં સત્યકિત પામ્યોછે તે પાપતમાં જેઠો કુમતિ તેણે કરેલી પુણ મિથ્યાદટ્ટી પણમાં ઠરાવેછે તે ખોટુંછે; કારણકે તેણે ઇંદ્ર પણે ઉત્પન્ન થઈ જીનપ્રતિમાની પુજા કરીને તરતજ ભગવંત સમીપે જઈને પ્રશ્ન કર્યો એને ભગવંતે આરાધક કહ્યો તો તે પુર્વભવે તો તાપસ હતો માટે આ ભવમાં ઉત્પન્ન થઈને તરત કરેલી જીનપ્રતિમાની પુજાના કારણથીજ આરાધક કહ્યોછે એમ સમજવું.

અલભ્ય કુળકમાં કહ્યુંછે કે અલભ્યનો જીવ ઇંદ્ર ન થાય તે પાપતમાં જેઠો નિજવ કહેછે કે “ઇંદ્ર કરતા નવઐવેકવાળા અધિક રિદ્ધિમાનછે, અહમિંદ્રછે એને ત્યાં સુધી તો અલભ્ય જાયછે ત્યારે ઇંદ્ર ન થાય તેનું શું કારણ?” તેનો ઉત્તર—કોઈ સાદુકાર થયો

દ્રવ્યવાન એટલે ગામના રાજાથી પણ દ્રવ્યે અધિક હોય, રાજાના ભંડારમાં દસલાખ રૂપીઆ હોય અને સાહુકાર પાસે દસકોડ હોય પરંતુ તેથી કાંઈ સાહુકાર રાજા કહેવાશે નહિ, કારણ કે રાજાની પદ્ધિ દુર્લભ છે અને જેટલું માન રાજાને મળે છે તેટલું તે ગૃહસ્થને મળવું નથી; આ ઉપરથી, અભવ્યનો જીવ ઇંદ્ર ન થાય અને જો વેકમાં દેવતા થાય તેમાં કાંઈ અધિક નથી એમ સ્પષ્ટ સમજાય છે. જેમ દેવતા ચર્ચાને એકેન્દ્રિ થાય છે પણ વિગલેન્દ્રિ થતા નથી (જો કે વિગલેન્દ્રિ એકેન્દ્રિથી અધિક છે,) વળી એકેન્દ્રિમાંથી નીકળી એ કાવતારી થઈ મોટે જાય છે પરંતુ વિગલેન્દ્રિ જેની પુન્યાઈ એકેન્દ્રિથી અધિક ગણાય છે તેમાંથી નીકળી કોઈ જીવ એકાંતારી થતો નથી માટે જેવી જેવી સ્થિતિ બંધાયેલી છે તે પ્રમાણે તેની અત્યાગતિ થાય છે.

અભવ્યકુળકમાં ઇંદ્રનો સામાનિક દેવતા અભવ્ય ન થાય એમ કહ્યું છે તો સંગમો અભવ્યનો જીવ ઇંદ્રનો સામાનિક કેમ થયો ?” એમ જેહો કુમતિ લખે છે તેનો ઉત્તર—જેનશાસ્ત્રની રચના વિચિત્ર પ્રકારની છે. શ્રી ભગવતી સુત્રમાં શતક પહેલે ઉદેશો બીજે વિરાધિત સંજમી ઉત્કૃષ્ટા સુધર્મ દેવતોકે જાય એમ કહ્યું છે અને સાતા સુત્રમાં અધ્યયન સોળમે સુકમાલિકા વિરાધીત સંજમી ઇશાન દેવતોકે ગઈ એમ કહ્યું છે; વળી શ્રી ઉગ્રાર્ધ સુત્રમાં તાપસ ઉત્કૃષ્ટા જ્યોતિષિ સુધી જાય છે એમ કહ્યું છે અને ભગવતિ સુત્રમાં તામલી તાપસ ઇશાનેન્દ્ર થયો એમ કહ્યું છે, ઇત્યાદિક ઘણી ચરચાં છે પણ આસ્થલે ગ્રંથ વધી જવાના હેતુથી કાપી નથી.

જ્યારે સુત્રમાં આ પ્રમાણે હોય છે ત્યારે ગ્રંથોમાં હોય તો તેમાં કાંઈ આશ્ચર્ય નથી.

સુર્યાભે પ્રભુને છ બોલ પુછ્યા તે ઉપરથી ખારે બોલવાળા સુર્યાભ વિમાને જાય છે એમ જેહાએ ઠરાવ્યું છે, પરંતુ તે અસત્ય છે કારણ કે છદ્મસ્થ જીવ અસાનતાને લીધે અથવા શંકાથી ગમે તેવું પ્રશ્ન કરે તો તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી. વળી દેવતા સંબંધી ખાર બોલની શ્રદ્ધા સુત્રમાં છે પણ મનુષ્ય સંબંધી નથી માટે ખારે બોલના દેવ-

તા થાયછે.” એમ જોડાએ ઠરાવ્યુંછે તો મનુષ્ય સંબંધી ખારે ખોલ-
ની પૃચ્છા નથી તેથી તેના લખવા પ્રમાણે યું મનુષ્ય ખારે ખોલ-
ના નથી થતા ? થાયછે; પરંતુ જોડા નિજવે ફક્ત અનપ્રતિમાનું ઉ-
ત્થાપન કરવાને તથા અલ્પમતિ જીવોને પોતાના ફંદમાં ફસાવવા
નિમિત્તેજ આવીં અસત્ય કુયુક્તિઓ કરીછે.

વળી દેવતાની કરણીને જીતઆચાર ઠરાવીને જોડો કુમતિ તે
કરણીને બાણત્રીમાંથી કાઢી નાંખે છે એટલે તેનું કાંઈ પણ ફળ
નથી એમ ઠરાવે છે પરંતુ એ ચુર્ખમાં એટલી પણ સમજ નહોતી
કે હિંદુ વિગેરે સમ્યકદ્રષ્ટી દેવતાઓનો આચાર વ્યવહાર કેવો છે.
તેઓ પ્રભુના પાંચ કલ્યાણકે મહોત્સવ કરેછે, અનપ્રતિમા અન-
દાદાની પુજા કરેછે, નંદિશ્વરે અક્રાંધ મહોત્સવ કરેછે, મુનિમહારા-
જોને વંદણ કરવા આવેછે, વિગેરે તમામ સમ્યકદ્રષ્ટીની કરણી કરે
છે પરંતુ કોઈ જગ્યાએ અન્ય હરિહરાદિક દેવોને તથા મિથ્યાત્વી-
ઓને નમસ્કાર કરવા ગયા, પુજવા ગયા, તેમના ગુરૂને વંદન કર્યું,
તેમનો મહોત્સવ કર્યો વિગેરે કાંઈ કહ્યું નથી, માટે તેમણે કરેલી
તમામ કરણી સમકિતદ્રષ્ટીની છે અને મહા પુન્ય પ્રાપ્તિનું કારણ
છે. વળી જીતઆચારથી પુન્ય બંધાનું નથી એમ પણ ક્યાં કહ્યુંછે?

જોડો નિજવ કેવળ કલ્યાણકનો મહોત્સવ જીતઆચારમાં લ-
ખતો નથી એ ઉપરથી તેમાંતો પુન્યબંધ છે એમ તે સમજે છે પ-
રંતુ જંમુદ્વિપજાતી સુત્રમાં તો પાંચે કલ્યાણકનો મહોત્સવ કરવાને
માટે ધર્મ અને જીતભક્તિ જાણીને આવેછે એમ કહ્યુંછે, માટે
જોડાએ જેમ પોતાને ગમનું આવે તેમ લખ્યુંછે તે સર્વે મિથ્યા
છે. પડુક્ત જંમુદ્વિપજાતી સુત્રે ત્રીજે અધિકારે—

अप्येगइआ वंदणवत्तियं एवं पूयणवत्तियं स
क्कारे सम्माण दंसण कोउहल्ल अप्पे सक्कस्स वय
णुयत्तमाणा अप्पे अणमण मणुयत्तमाणा अप्पे जि
तमेतं एवमादि.

દેવતાઓ જીનેશ્વરની દાદા પૂજે છે તે વિષે. ૧૪૧

અર્થ—કેટલાએક દેવતા વાંદવા નિમિત્તે, તેમજ પુણ નિમિત્તે, સત્કારનિમિત્તે, સન્માનનિમિત્તે, કુતુહળનિમિત્તે, કેટલાએક શક્તિના કહેવાથી, કોઈ કોઈ પરસ્પર એક બીજાના કહેવાથી અને કેટલા એકે અમારું એ ઉચીત કામ છે એમ જાણીને ક્રમાવે.

જેઠો લખે છે કે “શ્રીઅષ્ટાપદજી ઉપર રિખલેદેવ નિર્વાણ પા-
મ્યા ત્યારે ઇંદ્રે એક સ્થુલ કરાવ્યો છે” તે અસત્ય છે કારણ કે
શ્રી જંબુદ્વિપપત્ની સુત્રમાં અરિહંતનો, ગણધરનો અને શેષ અ-
ણગારનો એમ ત્રણ સ્થુલ ઇંદ્રે કરાવ્યા એમ કહ્યું છે. યતઃ

તएणं सके देविंदे देवराया बहवे भवणवइ
जाव वेमाणिए देवे बहारियं एवं वयासी खिप्पामेव
भो देवाणुप्पिया सब रयणमए महालए तउ चेइ
यधुमे करेह एगं भगवउ तिथयरस्स चियगाए
एगं गणहर चियगाए एगं अवसेसाणं अणगारा
णं चियगाए.

અર્થ. તે વાર પછી તે શક્તિ, દેવતાનો રાજા ધણા ભુવનપતિ
માવત વૈમાનિક દેવતાઓ પ્રત્યે યથાયોગ્ય એમ કહે કે શીઘ્રપણે આહો
દેવાનુપ્રીય ! સર્વ રત્નમય અત્યંત વિસ્તીર્ણ એવા ત્રણ ચૈત્ય સ્થુલ
એકે ભગવંત તિથંકરની અપને વિષે, એકે અણુધરની અપને વિષે અને
એકે અવશેષ સાધુની અપને વિષે, કરો.

જેઠો નિજાવ “શ્રાવકે ચૈત્ય કરાવ્યા નથી” એમ લખે છે પણ
શ્રાવકોએ ચૈત્ય કરાવ્યાનો અધિકાર સુત્રોમાં ધણી જગ્યાએ છે, જે
વિષે અમે પૂર્વે લખી ગયા છીએ અને આગળ લખીશું.

જેઠો લખે છે કે “સાક્ષાત ભગવંતને કોઈએ નમુધુણું કહ્યું
નથી” પરંતુ સુર્યાલે સાક્ષાત ભગવંતને નમુધુણું કહ્યાનો પ્રત્યક્ષ
પાઠ શ્રી રાયપરોણી સુત્રમાં છે માટે તેનું તે લખવું કેવળ અસત્ય છે.

શ્રી ભગવતિસુત્રમાં દેવતાઓને નોધમ્મિયા કહ્યાછે એમ જોઈ લખેછે પરંતુ તે સ્થળે દેવતાઓને ચારિત્રની અપેક્ષાએ નોધમ્મિયા કહેલાછે. જેમ તેજ સુત્રના લક્ષિ ઉદ્દેશમાં સમકિતદષ્ટીને ચારિત્રની અપેક્ષાએ બાલ કહ્યાછે તેમ તે સ્થળે દેવતાઓને ચારિત્રની અપેક્ષાએ નોધમ્મિયા કહ્યાછે, પરંતુ તેથી શ્રુત અને સમકિતની અપેક્ષાએ દેવતાઓને નોધમ્મિયા સમજવા નહિ, કારણ કે સમકિતની અપેક્ષાએ તો દેવતાઓને સંવરી કહ્યાછે. શ્રી ઠાણુંગસુત્રમાં સમ્યક્તને સંવર ધર્મરૂપ કહ્યુંછે અને જનપ્રતિમાનું પુજન કરવું તે સમકિતની કરણીછે. દુંદકો ! જો જેઠાના લખવા પ્રમાણે દેવતાને નોધમ્મિયા ગણીને તેની કરણી અધર્મમાં કહેશો તો કોઈ દેવતા તિર્થકરને, સાધુને અને આવકને ઉપસર્જ કરે અને કોઈ તેઓની શેવા કરે, તે બંનેને એક સરખા ફળ થાય કે જાદાજાદા ?—જાદા જાદાજ થાય; વળી કોઈ શિષ્ય કાળ કરીને દેવતા થયો હોય તે પોતાના ગુરને ચારિત્રથી પડીવાઈ દેખીને તેને ઉપદેશ કરીને શુદ્ધ રસ્તે લાવે તો તે દેવતાને ધર્મી કહેશો કે અધર્મી !—ધર્મી.—

આ ઉપરથી એમ પ્રશ્ન ઉત્પન્ન થાયછે કે, દુંદકોના ગુરકાળ કરીને તેમને મતે દેવતા તો થવાજ ન જોઈએ કારણ કે દેવતામાં સમકિતિ તથા ત્રિધ્યાત્વી એવી બે ગતિછે તેમાં જો સમકિતી થાય તો સુર્યાલ વગેરેની પેઠે જનપ્રતિમા જનદાદા પુજે અને ત્રિધ્યાત્વી કહેતા તો તેમની જામ ચાલે નહિ, મનુષ્ય પણ થાય નહિ | કારણ કે દુંદકો તેમને ચારિત્રીયા માનેછે અને ચારિત્રવંત કાળ કરીને મનુષ્ય થાય નહિ, સિદ્ધિ પણ પંચમકાળમાં વેરે નહિ, ત્યારે ઉપર કહેલી ત્રણ ગતિ શિવાય ફક્ત નારકી અને તિર્થમ્મ એ બે ગતિ રહી તેમાંથી તેઓને કઈ ગતિ ગમતી હશે વાર ?

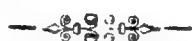
શ્રી ઠાણુંગ સુત્રના દસમા ઠાણામાં દસ પ્રકારના ધર્મ કહ્યા છે. જેઠો લખેછે કે એ દસ પ્રકારના ધર્મમાંથી દેવતાઓને કયો ધર્મ છે ? તેનો ઉત્તર—સમકિતદષ્ટી દેવતાઓને શ્રુતધર્મ ભગવંતની આરા પ્રમાણેછે.

ચિત્રામણુની પુતળી ન જોવી કહીછે તે વિષે. ૧૪૩

વળી સુર્યાભે ધર્મ વ્યવસાય લઈને પ્રથમ અનદાદા તથા અન પ્રતિમા પુજીએ. જો કે ત્યાર પછી ખીજ વસ્તુની પુજા કરીએ. પ-
રંતુ ત્યાં પ્રણામ કર્યો નથી, નમુશ્ચુણું કહ્યું નથી, માટે તેણે અન-
પ્રતિમા તથા અનદાદાની પુજા કરીએ તે સમદ્રષ્ટીપણાવીજ સમજવી
શ્રી ઠાણાંગસુત્રના પાંચમા ઠાણામાં સમદ્રષ્ટી દેવતાના ગુણ
આમ કરે તો સુલભબોધી થાય એમ કહ્યું છે. યતઃ

પંચહિં ઠાણેહિં જીવા સુલહવ્રોહિત્તાદ કમ્મં
પકરોતિ તંજહા આરિહંતાણં વળં વયમાણે જાવ વિ
વક્કતવવ્રંમચેરાણં દેવાણં વળં વયમાણે.

વિચારો કે જેના ગુણ આમ કરવાથી એ સુલભબોધી થાય
છે તેઓએ કરેલી પુજા વિગેરે ધર્મકરણીનું મોક્ષદ્રુષ્ટ કેમ ન હોય ?
અર્થાત્ હોયજ. ધતિ.

૨૨. ચિત્રામણુની પુતળી ન જોવી કહીએ
તે વિષે.

શ્રી દસવૈકાંતિક સુત્રના આઠમા અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે ભીંત
ઉપર જાની મુર્તિ ચિત્રેત્રી હોય તે સાધુએ જોવી નહીં, કારણ કે
તેને દેવતાથી વિકાર ઉત્પન્ન થાયછે. યતઃ

ચિત્તામિતં નાણિજ્ઞાણ, નારેવાસુઅલંક્રિયં ॥

ભસ્વરાં પિવદદૃષ્ટું, દિદ્વિપડિસમાહરે ॥૧॥

અર્થ—ચિત્રામણુની ભીંત પ્રત્યે ન જોઈએ તેને વિષે સ્ત્રી
પ્રતિતે અલંકૃત હોય તે વિકાર ઉત્પન્નવાનું હેતુ છે માટે જેમ સુર્ય
સાચુ જોઈને દ્રષ્ટી સંહરી લઈએ તેની પરેજ ચિત્રામણુ દેખીને દ્રષ્ટી
સંહરી લેવી. જેવી રીતે ચિત્રામણુની પુતળી જોવાથી વિકાર ઉત્પ-
ન્ન થાયછે તેવીજ રીતે અનપ્રતિમાના દર્શન કરવાથી વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન

થાય છે, કેમકે અનર્થીન નિર્વિકારનું હેતુ છે. આ બાબતમાં જોઈ દુંદક શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણનો પાઠ નાંખીને તેના અર્થમાં લખે છે કે “અનુર્તિ પાણુ જોવી કહી નથી” પરંતુ એ પ્રમાણેનું તેનું લખાણુ મિથ્યા છે, કારણુ કે શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણમાં અનપ્રતિમા જોવાનો નિષેધ નથી પરંતુ જે સુર્તિને દેખવાથી વિકાર ઉત્પન્ન થાય છે તેને જોવાનો નિષેધ છે.

આ સુત્રાર્થમાં જોઈ કુમતિ ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ અનપ્રતિમા કહે છે અને વ્યગ્રહિતો તેણે લખ્યું છે કે “ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ અનપ્રતિમા થતોજ નથી પરંતુ સાધુ અથવા રાજા એવો અર્થ થાય છે”. દુંદકો ! વિચારો કે ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ જો સાધુ કહેશે તો તમારા કહેવા પ્રમાણે સાધુની સન્ન્યુષ જોવું નહીં અને રાજા કહેશે તો રાજા એટલે પુસ્તકની અથવા રાજાનીની સન્ન્યુષ જોવું નહીં એમ ઠરશે.

વળી પુર્વોક્ત પાઠમાં ધર, તોરણુ, સ્ત્રી પ્રમુખને જોવાની ના કહી છે તો દુંદકો ગોચરી કરવા જાય છે ત્યાં ધર, તોરણુ, સ્ત્રી વિગેરે સર્વ હોય છે તેને ન જોવા મોટે જેમ મોટે પાટો બાંધે છે તેમ આંખે પાટો કેમ બાંધતા નથી !

જેઠાએ પ્રત્યેકબુધ વિજેરેની હકીકત લખી છે તેનો પ્રત્યુત્તર (૧૩) મા પ્રશ્નોત્તરમાં લખાઈ ગયો છે.

જોઈ કુમતિ કહે છે કે “અનપ્રતિમાને દેખીને કોઈ પ્રતિબોધ પામ્યું નથી” તેનો ઉત્તર—શ્રી રિષભદેવની પ્રતિમા દેખીને આર્દ્રકુમાર પ્રતિબોધ પામ્યા છે અને શ્રી દસવૈકાલિક સુત્રના કર્તા શ્રી સીઝંભવસુરિ શાંતિનાથની પ્રતિમાને દેખીને પ્રતિબોધ પામ્યા છે. કહ્યું છે કે:—

સિદ્ધંભવ ગહણર જિણપાડિમા દંસણેણ પડિબુદ્ધો-

જો દુંદકો એમ કહેશે કે “આ પાઠ તો નિર્બુક્તિનો છે અને નિર્બુક્તિ એમ માનતા નથી” તેને કહેવાયું કે શ્રી સમવાયાંગ, શ્રી ભગવતી, શ્રી નંદી તથા શ્રી અનુયોગ્યદાર સુત્રના મુળપાઠમાં નિ-

અનમંદિર કરાવવા તથા અનપ્રતિમા ભરાવવા વિષે. ૧૪૫

કુંકિત માનવી કહીછે અને તમે નથી માનતા તેનું શું કારણ ?
જ્યારે જૈનમતના શાસ્ત્રને નથી માનતા ત્યારે નીચ લોકોના પંથને
માનો. કારણ કે કેટલોએક તમારો આચાર વ્યવહાર તેની સાથે
મળતો આવશે.

-૦૦૦૦૦૦૦૦-

૨૩ અનમંદિર કરવાથી તથા અનપ્રતિમા ભ
રાવવાથી ખારમે દેવલોક જાય તે વિષે.

શ્રી મહાનિસીધ સુત્રમાં કહ્યું છે કે અનમંદિર કરાવવાથી સ-
મદર્થી શ્રાવક વાવત્ ખારમા દેવલોક સુધી જાય. પતઃ

કાઉંપિજિણાયણેહિં, મંડિઆમવ્વમેયાણિવટ્ટે ॥

ઢાણાઠ્ઠચઉક્કેણં, નટ્ટોગલ્લેહ્હજ્જઅચ્છુયંજાવ ॥૧॥

આ વાત અસત્ય કરાવવાને વારતે જોઈ નિશ્ચયે લખ્યું છે કે
“દેહેરાં પ્રતિમા કરે મંદકુધિયા દક્ષિણુન્નિશીના નારકી થાય.” તેનું
આ લખાણ મહા અસત્ય છે. જૈનમતના કોઈ પણ શાસ્ત્રમાં એમ
લખ્યું નથી તે છતાં જોઈ કુમતિએ ઉત્સુચ લખતા કાંઈ પણ વિચાર
કર્યો નથી. જો જોઈ હુંદક વર્તમાન સમયમાં હોત તો પંડીતોની સ-
ભામાં તેની સાથે ચરચા કરીને તેનું વદન કાળું કરાવીને તેના શુ-
ભમાં જરૂર સાકર દેત, કારણકે જીતું લખવાવાળાને એવોજ દંડ
હોવો જોઈએ.

પણી જોઈ લખે છે કે “અણીક રાત્રને મહાવીરસ્વામીએ ક-
હ્યું કે કાળક સુરીઓ ભેંસા ન મારે, કપીલા દાસી દાન આપે, પુ-
ણીઆ શ્રાવકનું સામાયક વેચાણ લે અથવા તું નવકારશી માત્ર
પચ્ચખાણુ કરે, તો તું નર્ક ન જાય. આ ચાર વાત કહી પરંતુ અ-
નપુણ કરે તો નર્ક ન જાય એમ ન ખતાવ્યું” તેનો ઉત્તર—હુંદકો
જેટલા જૈનશાસ્ત્ર માનેછે તેમાં આ વાત મુદ્દલછેજ નહિ તો પણ
અમે તે ખાખતનો સંપુર્ણ ખુલ્લાસો છું! પ્રશ્નોત્તરમાં લખી ગયા
છીએ.

૧ વળી જોઠા કુમતિએ શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણનો પાઠ લખ્યોછે તેથી તો જોડના દુંઢક, દુંઢણીઓ તથા તેના શેવકોછે તે સર્વે નર્કજનનો એમ ઠેરછે, કારણ કે શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણના પુર્વાક્ત પાઠમાં લખ્યું છે કે ઘર, હાટ, હરેલી પ્રમુખ બનાવે તે મંદ્યુદ્ધિયા અને મરીને નારકી થાય અને દુંઢકો એવા ઘણા કામ કરેછે. વળી દુંઢક અને દુંઢણીઓ ધર્મને વાસ્તે વિહાર કરેછે ત્યારે રસ્તામાં નદી ઉતરેછે તેમાં ત્રસ સ્થાવરની હિંસા કરેછે, પડિકમણમાં વાયુકાયહોયછે, નાકના તથા ગુદાના પવનથી વાયુકાય મારેછે, સદા મુખ ખાંધી રાખવાથી અનુપ્રાતા સંમુદ્ધિમ મનુષ્ય હોયછે, વરસતા વરસાદના સચિત પાણીમાં લઘુનિતી તથા સ્વંદિલ પરઠેવેછે તેથી પણ અસંપ્રાતા અપકાયને હોયછે, વિગેરે સંકડો પ્રકારે હિંસા કરેછે તેથી તેઓ મંદ્યુદ્ધિયાજ છે અને જોડના લખવા પ્રમાણે સર્વે મરીને નર્કમાંજ જવાનાછે. આ અપેક્ષાએ તો જોડા દુંઢકનું લખાણ કદાપી સત્ય ઠેર ખરૂં, કારણ કે દુંઢકમત પ્રત્યક્ષ રીતે દુર્ગતિનું કારણછે એમ જણાયછે.

વળી જોઠા કુમતિએ આ પ્રશ્નોત્તરમાં “દક્ષિણ દિશીના નારકી થાય” એમ લખ્યુંછે પરંતુ સુત્રપાઠમાં દક્ષિણ દિશાનું નામ પણ નથી તો તેણે તેનું ક્યાંથી લખ્યુંછે ? પણ એમ જણાયછે કે કદાચ પોતાના ઉત્સુક ભાષણથી પોતાની તેરી ગતી થવાનો મંભવતેને જણાયો હશે અને તેથીજ તેનું લખ્યું હશે !

વળી શુદ્ધમાર્ગ ગવેષક આત્માથી જીવોને સમજવાનું એટલું જ કે શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણ સુત્રનો પુર્વાક્તપાઠ મિત્યાદષ્ટી તથા અનાર્યાને મોટેછે, કારણ કે તે પાઠને લગતા તે કાર્યના અધિકારી માછી, ધિવર, કોળી, ભીલ, તસ્કર વિગેરેનેજ સુત્રપાઠે કહ્યોછે^૧ વળી વિચારો કે એમ નહોય તો કોઈપણ જીવ નર્ક વિના અન્યગતીમાં જાયજ નહિ, કારણ કે ધણું કરીને ગૃહસ્થાવાસવાળા સર્વે જીવોને ઘર દુકાન વિગેરે કરવું પડેછે. શ્રી ઉપાગદશાંગ સુત્રમાં આ-લુંદ વિગેરે આવકોને ઘર, હાટ, ખેતર, ગાડાં, વહાણ, ગાયોના ગો-

૧ આ સુત્રપાઠ ઘણા વિસ્તાર સાથે હોવાથી અત્રે લખ્યો નથી.

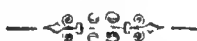
કુળ, કુંભારની ભાડીઓ વિગેરે આરંભનો અધિકાર વર્ણવ્યો છે તો પણ તેઓ કાળ કરીને દેવલોકે ગયાં છે, માટે રે સુર્પ દુઢકો ! જનમંદિર કરાવવાથી નર્ક જાય એવું કહ્યો છે તે તમારી દુષ્ટ બુદ્ધિનો પ્રભાવ છે અને તેથીજ સુત્રકારનો જંભીર આગ્રહ ગુરુચિનાતા તેમ સમજી શકતા નથી.

જેઠાએ લખ્યું છે કે “જૈનધર્મી આરંભમાં ધર્મ જાણે છે” તેનો ઉત્તર—જૈનધર્મી આરંભને ધર્મ માનતા નથી પરંતુ જનારા તથા જનભક્તિમાં ધર્મ અને તેથી મહાપુન્યપ્રાપ્તિ યાવત્ મોક્ષદ્વય શ્રી રાયપોણી સુત્રમાં કહ્યું છે તે પ્રમાણે માને છે.

જેઠો દેહરાં પ્રતિમા કરાવવાની બાબત આ પ્રશ્નોત્તરમાં જાણે છે પરંતુ તેનો પ્રત્યુત્તર અગાઉ જે ત્રણ વખત લખાયેલ છે.

જેઠા કુમતિએ “દેવકુળ” શબ્દનો અર્થ સિદ્ધાયતન ઠરાવ્યો છે પરંતુ દેવકુળ શબ્દ અન્યતિથી દેવના મંદિર સંબંધે વપરાય છે. જન મંદિરને બદલે દેવકુળ શબ્દ લોકીકમાં પણ વપરાતો નથી તેમ સુત્રકારે પણ કોઈ સ્થળે કહ્યો નથી. સુત્રોમાં જનમંદિરને બદલે સિદ્ધાયતન, જનધર, અથવા ચૈત્ય કહેલા છે તો પણ જેઠા કુમતિએ ખોટી ખોટી કુવૃત્તિઓ અને સ્વમતિ કદવનાથી જેમ મનમાં આવ્યું તેમ લખ્યું છે તે તેનાં મિથ્યાત્વોદયનો પ્રભાવ છે.

સિદ્ધાયતન શબ્દ સિદ્ધની પ્રતિમાના ઘર આશ્રી છે અને જનધર શબ્દ અરિહંતના મંદિરઆશ્રી દ્રોપદિના આળાવામાં કહ્યો છે માટે એ બંને શબ્દમાં કાંઈ પણ પ્રતિકુળ ભાવ નથી, ભાવાર્થ તો બંને એકજ અર્થ બતાવે છે. ઇતિ.

૨૪ સાધુ જનપ્રતિમાની વૈયાવચ્ચ કરે તે વિષે.

શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્રના ત્રીજા સંવરદ્વારમાં સાધુ પંદર ખોલની વૈયાવચ્ચ કરે એમ કહ્યું છે તેમાં પંદરમો ખોલ “જનપ્રતિમા” એવો છે તે છતાં ‘જેઠા નિષેવે’ ચઉદ ખોલ ઠરાવીને પંદરમા ખોલનો અર્થ નિષીરત કર્યો છે, તેથી તે સુત્રપાઠ અર્થ સાથે એત્રે લખ્યો છે. યત:

અહ કેરિસે પુણાદ આરહણ વયમિણં જેસે
 ઉવહી મત્ત પાણે સંગહ દાણ કુમલે અચંતવાલ
 ૧ દુબ્બલ ૨ ગિલાણ ૩ વુદ્ધ ૪ સ્વવગે ૫ પવત્ત
 ૬ આયરિય ૭ ઉવઝાણ ૮ સેહે ૯ સાહમ્મિણ
 ૧૦ તવસી ૧૧ કુલ ૧૨ ગણ ૧૩ સંઘ ૧૪
 ચેદયટ્ટે ૧૫ નિઙ્ગરટ્ટી વેયાવચ્ચે અણિસ્સિયં દસ
 વિહં બહુવિહં પકરેદ.

અર્થ—શિષ્ય પૂછે છે “જે ભગવન્ કેવો સાધુ ત્રીભુંગત આ-
 રાધે ?” ગુરુ કહે છે “જે સાધુ વસ્ત્ર તથા ભાત પાણી યથોક્ત વિધિએ
 ભેષું તથા યથોક્ત વિધિએ આચાર્યાદિકને આપવું તેને વિષે કુશળ
 હોય તે સાધુ ત્રીભુંગત આરાધે. ૧ અત્યંતમાળ, ૨ શક્તિહીન,
 ૩ રોગાદિકે કરી યુક્ત, ૪ વૃધ સ્થીર, ૫ માસક્ષપણુ આદિનો
 કરણુહાર, ૬ પ્રવર્તક, ૭ આચાર્ય, ૮ ઉપાધ્યાય, ૯ નવદિક્ષિત શિ-
 ષ્ય, ૧૦ સાધર્મીક, ૧૧ તપસી, ૧૨ કુળ તે આદ્રાદિક, ૧૩ ગણુ તે
 કુળનો સમુદાય કોટિકાદિક, ૧૪ સંઘ તે કુળગણુનો સમુદાય ચતુ-
 વિધસંઘ, ૧૫ ચૈત્ય કહેતાં જનપ્રતિમા, એટલાનો જે અર્થ તેને વિષે
 નિર્જરાનો અર્થી સાધુ કર્મક્ષય વાંછતો થકો જરા માનાદિકની
 અપેક્ષા પિના દસ પ્રકારે તથા બહુ વિધિથી વૈયાવચ્ચ કરે તે સાધુ
 ત્રીભુંગત આરાધે.”

આ આમતમાં જેઠો નિશ્ચય ભાત પાણી તથા ઉપધી દેવી
 તેનેજ વૈયાવચ્ચ કહે છે પણ તે અસત્ય છે, કારણુ કે બાળ, દુર્બળ,
 વૃધ અને તપસ્વીને વિષે તો ભક્ત પાનનો વૈયાવચ્ચ સંભવે પણ
 કુળ, ગણુ અને ચતુર્વિધસંઘ તે સાધુ, સાધ્વી, આવક અને આવિ-
 કા, તથા ચૈત્ય જે અરિહંતની પ્રતિમા એટલાને ભાત પાણી દેવા-
 થીજ વૈયાવચ્ચ નથી પરંતુ વૈયાવચ્ચના અનેરા ધણા પ્રકાર છે,

જેમ કુળ, ગણ, સંઘ તથા અરિહંતની પ્રતિમા એટલાનો કોઈ અવાજુવાદ ખોલે, હીલણા તથા વિરાધના કરે તેને ઉપદેશાદિક દઈને તેની વિરાધના ટાળે અને તેના પ્રત્યનીકને અનેક પ્રકારે નિવારે તે પણ તેની વૈયાવચ્ચ કહેવાય છે તેમ વૈયાવચ્ચના ખીળા પણ પ્રકાર છે.

શ્રી ઉત્તરાવ્યયન સુત્રમાં હરિકેશી મુનિના અધ્યયનમાં લખ્યું છે કે જઘાહુ વૈયાવડિયં કરેતિ એટલે શ્રી હરિકેશી મુનીની વૈયાવચ્ચ કરનાર જલે મુનિને ઉપમર્ષ કરનાર બ્રાહ્મણોના પુત્રોને જ્યારે હણ્યા અને બ્રાહ્મણો હરિકેશી મુનિના મીપે આવીને ક્ષમા માગવા લાગ્યા ત્યારે શ્રી હરિકેશી મુનિએ કહ્યું કે “મેં કાંઈ કર્યું નથી પરંતુ જલે મારી વૈયાવચ્ચ કરેછે તેથી તમારા પુત્રો હણ્યા છે.” જ્યુઓ કે જલે હરિકેશી મુનિની વૈયાવચ્ચ શી રીતે કરીછે ? હુંદકો ! જે અન્નપાનથીજ વૈયાવચ્ચ થાયછે એમ કહેશો તો દેવપિંડતો સર્વથા સાધુને અકલ્પનીક છે અને આ ઠેકાણે તો પ્રત્યક્ષ રીતે હરિકેશી મુનિના પ્રત્યનીક જે બ્રાહ્મણના પુત્રો તેને જલે હણ્યા તે બાબતમાં હરિકેશી મુનીએ કહ્યુંછે કે મારી વૈયાવચ્ચ કરનાર જલે કર્યુંછે તો જલે બ્રાહ્મણના પુત્રોની હિંસા કરી અને મુનિએતો વૈયાવચ્ચ કહી ; વળી મુનિનું વચન અસત્ય હોય નહિ અને સુત્રકાર પણ અસત્ય લખે નહિ, માટે અન્નપાન ઉપથી પ્ર-મુખ દેવું તેજ વૈયાવચ્ચ એમ એકાંત કહોછો તે ખોટું છે.

જેઠાએ પુર્વોક્ત પાઠમાં પ્રત્યક્ષ પંદર ખોલેછે અને પંદરે ખોલની સાથે લગાડવાનો અર્થે શબ્દ પંદરમા ખોલેને છડેછે તે છતાં ચઉદ ખોલ ઠરાવ્યાછે અને ચેઇયકે એટલે જ્ઞાનને અર્થે વૈયાવચ્ચ કરે એમ લખ્યુંછે તે અને અસત્યછે, કારણ કે જ્ઞાનનું નામ ચૈત્ય કોઈ પણ સુત્રમાં તથા કોઈપણ કોષમાં નથી. વળી સુત્રમાં જ્યાં જ્યાં જ્ઞાનનો અધિકારછે ત્યાં ત્યાં નાળ શબ્દ વાપર્યોછે પણ ચેઇઅ શબ્દ વાપર્યા નથી માટે જ્ઞાનો કરેકો અર્થ ખોટોછે. વળી ધરમ-શોનામે હુંદક પ્રશ્નચાકરણના ટપામાં તે ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ કહેછે તેથી જણાયછે કે એ ચુદમતિ હુંદકોને પોતપોતામાં પણ

મેળ મળી, પરંતુ તેમાં કાંઈ નવાઈ જેવું નથી કારણ કે મિથ્યાદષ્ટી
નું તેજ લક્ષણ છે.

વળી ચેદ્યદેવે અને નિજરદેવી એ બંને શબ્દનો એક સરખો
એટલે જ્ઞાનને અર્થ અને નિર્જ્ઞાનને અર્થ એવો અર્થ જોડા નિજાવે
લખ્યો છે, પરંતુ સુત્રાક્ષર જોતાં જાણારો કે તે બંને શબ્દને લગતી
માત્રા જુદી જુદી છે. એકને છેડે અદ્વે એટલે ‘અર્થ’ છે તે ચતુર્થિ-
ના અર્થને રૂપે નિપાત છે તેથી તેનો અત્યંતમાળને અર્થ, દુર્મળને
અર્થ, ગ્લાનને અર્થે વાવત્ જનપ્રતિમાને અર્થે એમ અર્થ થાય છે;
બીજા પાંચે છેડે અદ્વિ એટલે અર્થથી તે પ્રથમા વિભક્તિ છે એટલે
તેનો અર્થ ‘નિર્જ્ઞાનો અર્થ’ જે સાધુ તે વૈયાવચ્ચ કરે એમ થાય
છે; પરંતુ જોડા એ ખરો અર્થ ન લખતાં બંને શબ્દનો એક સરખો
અર્થ લખ્યો છે એ ઉપરથી એમ સમજાય છે કે જોડા નિજાવે બ્યા-
કરાણું બીજાકુલ જ્ઞાન નહોતું. વળી સુત્રપાઠ જેવી રીતે છે તેવી રીતે
તેણે નથી દીધો તેથી એમ જાણાય છે કે તેના ચક્ષુને પણ કાંઈક
આવાજું હતું.

શ્રી ઠાગાંગ સુત્ર તથા વ્યવહાર સુત્ર વિગેરે સુત્રોમાં દશ પ્ર-
કારની વૈયાવચ્ચ કરી છે તેનો સમાવેશ પુર્વોક્ત પંદર ભેદમાં થ-
યે જો છે, માટે તે દશ ભેદની ખામતમાં જોડા નિજાવે લખેલી કુ-
ચુકિત ખોટી છે.

આ પ્રશ્નને અને જોડા નિજાવે લખ્યું છે કે “ઉપધિ અને ભા-
તપાણીથીજ વૈયાવચ્ચ કરવી.” આ સમજાણ જોડા દુંડકની અક્ષર
વગરની છે, કારણ કે જો તે ત્રણભેદથીજ વૈયાવચ્ચ કરવાની હોય
તો ચતુર્વિધસંધની; વૈયાવચ્ચ કરવાનું પણ પુર્વોક્ત પાઠમાં કહેલું છે
સંધમાં તો શ્રાવક અને શ્રાવિકા પણ આબ્યા તો તેની વૈયાવચ્ચ
સાધુ શી રીતે કરે? જો વ્યાહાર તથા ઉપધીથી કરે એમ દુંડકો
કહે છે તો શું સાધુ પોતે વહોરી લાવીને શ્રાવક શ્રાવિકાને આપ-
શે?—નહિ, કારણ કે તેમ કરવાનો તેનો આચાર નથી; વળી શ્રા-
વક શ્રાવિકા તો દેનારાં છે, તેને લેવાનો પણ આચાર નથી; માટે
દુંડકો જવાબ આપો કે ત્રીજું વ્રત આરાધવાને ઉત્સાહવાળા સાધુ

શ્રી નંદિસુત્રમાં સર્વ સુત્રોનો નોંધ છે તે વિષે. ૧૫૧

એ ચતુર્વિધસંધની વૈયાવચ્ચ કેવી રીતે કરવી ?

છેવટે લખવાનું કે વૈયાવચ્ચના અનેક પ્રકાર છે, તેથી જેનો જેવો સંભવ તેવી તેની વૈયાવચ્ચ જાણવી. આ ઉપરથી જનપ્રતિ-
માની સાધુ વૈયાવચ્ચ કરે તે વાત સંપૂર્ણ રીતે સિદ્ધ થાય છે. હુંદકો
તે પ્રમાણુ કબુલ નથી કરતા તેથી તેઓને નીવડે મિથ્યાત્વનો ઉ-
દય જાણાય છે. ઈતિ.

—૦૦૦૦૦૦૦—

૨૫ શ્રીનંદીસુત્રમાં સર્વ સુત્રોનો નોંધ છે તે વિગેરે.

આદ્યમાં શ્રી નંદિસુત્રમાં સર્વ સુત્રોનાં નામ કહ્યાં છે તેનો નોંધ

૧૨. આર અંગના નામ.

૧ આચારાંગ. ૨ સુયગાંગ. ૩ ઠાણાંગ. ૪ સમવાયાંગ.

૫ ભગવતિ. ૬ રાતા. ૭ ઉપાશગદશાંગ. ૮ અંતગડ.

૯ અનુતરોવાઈ. ૧૦ પ્રશ્નવ્યાકરણુ ૧૧ વિપાક. ૧૨ દ્રષ્ટીવાદ.

૧ આપશ્યકસુત્ર.

૨૯ ઉત્કાળીક સુત્રનાં નામ.

૧ દશવૈકાતિક. ૨ કષ્પિઆકષ્પિઅ. ૩ ચુત્ર કષ્પિઅ.

૪ મહાકલ્પ. ૫ ઉન્વાઈ. ૬ રાયપસેગી.

૭ જ્વાલીગમ. ૮ પન્નવણા. ૯ મહાપન્નવણા.

૧૦ પન્નમાયપન્નમાય. ૧૧ નંદિસુત્ર. ૧૨ અનુયોગદ્વાર.

૧૩ દેવેન્દ્રસ્તવ. ૧૪ તંદુળવિયાળી. ૧૫ ચંદ્રવિજય.

૧૬ સુર્યપન્નતી. ૧૭ પોરશીમંડળ. ૧૮ મંડળપ્રેરણ.

૧૯ વિજ્ઞાનચારણુવિનિશ્ચય. ૨૦ ગણિવિજ્ઞાન.

૨૧ આણુવિભત્તિ. ૨૨ મરાણુવિભત્તિ. ૨૩ આયવિસોહી.

૨૪ વિચરાય. ૨૫ સંલેહણા. ૨૬ વિહારકલ્પ.

૨૭ ચરણુવિહિ. ૨૮ આઉરપચ્ચખાણુ. ૨૯ મહાપચ્ચખાણુ.

એવમાઈ શબ્દથી સુચવેલા શ્રી ચડસરાણુ સુત્ર તથા શ્રી ભ-
ક્તપરિણા સુત્ર વિગેરે અહિં હજારમાંથી ફેટલાંએક ઉત્કાળીકસુત્ર
સમજવાં.

૧

૩૧ કાળીક સુત્રનાં નામ.

- ૧ ઉત્તરાધ્યયન. ૨ દશાશ્વતરકુંધ. ૩ કપ્ધસુય.
 ૪ વ્યવહાર સુત્ર. ૫ નિસીય. ૬ મહાનિસીય.
 ૭ રિષીભાષીત. ૮ જંબુદ્વિપખતી. ૯ દ્વિપસાગરપખતી.
 ૧૦ ચંદ્રપખતી. ૧૧ પુડિઆવિમાણુપવીભતિ.
 ૧૨ મહાલિઆવિમાણુપવીભતિ. ૧૩ અંગચુલિઆ.
 ૧૪ વગચુલિઆ. ૧૫ વિવાહચુલિઆ. ૧૬ અરણોવવાઈ.
 ૧૭ વરણોવવાઈ. ૧૮ ગરણોવવાઈ. ૧૯ ધરણોવવાઈ.
 ૨૦ વેસમણોવવાઈ. ૨૧ વેલંબરોવવાઈ. ૨૨ દેવેન્દ્રોવવાઈ.
 ૨૩ ઉક્ષાણુસુત્ર. ૨૪ સમુક્ષાણુસુત્ર. ૨૫ નાગપરિઆવલિઆ.
 ૨૬ નિર્યાવત્તી. ૨૭ કપ્ધિઆ. ૨૮ કપ્ધવડંસિઆ.
 ૨૯ પુદ્ધિઆ. ૩૦ પુદ્ધિચુલિઆ. ૩૧ વન્હીદસા.

અવમાઈ શબ્દથી શ્રી જ્યોતિષકરંડ સુત્ર વિગેરે ચઉદહજાર સુત્રમાંથી કેટલાંએક કાળિક સુત્ર સમજવાં.

કુલ તોતેર નામ લખીને અવમાઈ શબ્દથી એ આદિ લખને ચઉદ હજાર પ્રકીરણ સુત્ર કહ્યાં છે તેમાંથી જે વ્યવહાર ગયા છે તે ભરતક્ષેત્ર-માં છે નહિં અને બાકીના જે છે તે સર્વે આગમ નામથી ઓળખાય છે. તેમાંથી કેટલાંએક પાટણ, ખંભાત, જેસલમેર વિગેરે નગરોના પ્રાચિન ભંકારોમાં તાડપત્રો ઉપર લખેલા વિદ્યમાન છે. જેઓ પુદ્ધ-મતિ લખે છે કે “બત્રીસ ઉપરાંત સર્વ સુત્ર વિષેદ ગયાં છે અને હાલ છે તે નવાં બનાવેલાં છે” તે અસત્ય છે. જો ખીજાં સુત્ર નવાં બનાવ્યાં કહેશે તો બત્રીસ સુત્ર પણ નવાં બનાવેલાં સિદ્ધ થશે, કારણ કે બત્રીસ સુત્ર તેને તેજ રહ્યાં અને ખીજાં નવાં બનાવ્યાં એ બાબતનું પુરવાર કારણ છે નહિ, તેણે તેમ બતાવ્યું નથી અને તેણે છે પણ નહિ માટે તેણે તે લખ્યું અસત્ય છે. બત્રીસ ઉપરાંત ખીસ્તાળીસ સુત્રોમાંનાં તેર સુત્રમાંથી આઠ સુત્રોનાં નામ પુર્વોક્ત નંદિસુત્રના પાઠમાં છે તે છતાં જેઓ નિશ્ચય તે સુત્રો આચાર્યનાં બનાવેલાં કહે છે તે અસત્ય છે. વળી શ્રી મહાનિસીય સુત્ર આઠ આચાર્યે મળીને બાંધ્યું એમ કહે છે તે પણ અસત્ય છે, કારણ કે

આઠ આચાર્યોએ એકઠા થઈને તે સુત્ર લખ્યું છે પરંતુ નવું રચ્યું નથી. પીરતાળીસ માંહેલાં પાંચ સુત્રોનાં નામ પુર્વોક્ત પાઠમાં નથી પણ તે આદિ શબ્દથી જાણવાના છે, મોટે તેમાં કોઈ પણ બાધક નથી.

વળી કેટલાએક સુત્રો, જેમાંના કોઈ કોઈ ટુંકો માનતા નથી તથા કોઈ કોઈ માને છે તેમાં પણ આચાર્યોના નામ છે તે “સુત્રકર્તાના નામ છે” એમ જેઠો મુદમતિ ઠરાવે છે પરંતુ તે વ્યસત્ય છે, કારણ કે તે નામ બનાવનારાના નથી; કદિ કોઈ સુત્રમાં નામ હશે તો તે વીરભદ્રવત્ મહાવીરસ્વામીના શિષ્યના હશે; જેમકે, શ્રી નિસીધ લઘુમાં વિશાખાગણિનું નામ છે અને શ્રીપદ્મવણ સુત્રમાં શ્યામાચાર્યનું નામ છે.

જેઠો કુમતિ લખે છે કે “નંદિસુત્ર ચોથાઆરાનું બનેલું છે” પરંતુ તે વ્યસત્ય છે, કારણ કે શ્રીનંદિસુત્ર તો દેવધિગણિકમાશ્રમણે બનાવેલું છે અને તેના મૂળપાઠમાં શ્રીવજ્રસ્વામી, યુગિભદ્ર, ચાણુક્યાદિક પાંચમા આરામાં યેષ્ઠા પુરુષોનો નામ છે.

દ્વાદશાંગી ગણધર મહારાજએ રચેલી, તે રચના અતિ કઠિન જણાયાથી ભવ્ય જીવને બોધ પ્રાપ્તિ નિમિત્તે શ્રી આર્યરક્તિતસુરી તથા રકુંદિલાચાર્ય હાલ પ્રવર્તનમાં છે તે પ્રમાણે સુગમ રચના પુર્ક ગુંથન કર્યું, એ પ્રમાણે શ્રી આવશ્યક તથા નંદિસુત્રમાં કહ્યું છે, મોટે તમામ સુત્રો પુર્વની દ્વાદશાંગીના આધારથી આચાર્યોએ ગુંથેલા છે એમ સમજવું.

ટુંકો મુદમતિ મિથ્યાત્વના ઉદયથી કર્કત બત્રીસ સુત્રો માનીને બીજા સુત્રો ગણધર કર્ત નથી એમ ઠરાવી તેને નિષેધે છે, પરંતુ તેઓને તે પ્રમાણે નિષેધ કરવાનું મૂળ કારણ તો એ છે કે બીજા સુત્રોમાં કેટલીએક જગ્યાએ જનપ્રતિમા સંમંચી એવા એવા પ્રત્યક્ષ પાઠ છે જેથી ટુંકમતનું જડમૂળથી નિકંદન થઈ જાય. એ બાબતના દષ્ટાંત તરીકે શ્રીમહાકલ્પ સુત્રમાંથી સુત્રપાઠ લખ્યો છે. યતઃ

સેમયવં તહારુવં સમણંવા માહણંવા ચેદ્વયધરે ગછેડજા?

હંતા ગોયમા દિનેદિને ગછેડજા.સે મયવં જથ્થ દિને

ન ગછેડજા તડ કિં પાયાછિત્તં હવેડજા? ગોયમા પમા
 ય પદુચ્ચ તહારુવં સમળંવા માહળંવા જો જિણઘરં ન
 ગછેડજા અહવા દુવાલસમં પાયાછિત્તં હવેડજા. સે
 ભયવં સમળોવાસગસ્મ પોમહસાલાણ પોસહિણ પો-
 સહવંભયારી કિં જિણહરં ગછેડજા? હંના ગોયમા
 ગછેડજા, સે ભયવં કેળકેળં ગછેડજા? ગોયમા! ના
 ણદંસણદ્વયાણ ગછેડજા, જે કેદ પોસહસાલાણ પો-
 સહવંભયારી જો જિણહરે ન ગછેડજા તડ પાયાછિ
 ત્તં હવેડજા? ગોયમા! જહા સાહુ તહા માણિયઠવં છ
 હે અહવા દુવાલસમં પાયાછિત્તં હવેડજા.

અર્થ.— “અથ હે ભગવન્ તથા રૂપના શ્રમણુ અથવા મા-
 હણુ તે તપસ્વી ચૈત્યધર એટલે જીતમંદિરમાં જાય?” ભગવંત ક-
 હેછે “હે જીતમ! દિને દિને એટલે નિત્ય પ્રત્યે જાય.” જીતમસ્વા-
 મી પુછેછે “હે ભગવન્! જે દિવસે ન જાય તેવોરે શું પ્રાયશ્ચિત
 પ્રત્યે પામે?” ભગવંત કહેછે “હે જીતમ! પ્રમોદ કરીને તથા રૂપ-
 ના સાધુ અથવા તપસ્વી જે જીતમંદિરમાં ન જાય તો દુવાલસ એ-
 ટલે પાંચ ઉપવાસના પ્રાયશ્ચિત પ્રત્યે પામે.” જીતમ પુછેછે “હે ભગ
 વન્! શ્રમણોપાસક જે આવક તે પોષધશાળામાં પોસડેને વિષે
 રહ્યો થકો પોષધ ધ્રુક્તચારી શું જીતમંદિરમાં જાય?” ભગવંત કહે
 છે “હા જીતમ! જાય” જીતમસ્વામી પુછેછે “હે ભગવન્! શા
 કારણે જાય?” ભગવંત કહેછે “જ્ઞાન દર્શનને અર્થે જાય.” જી-
 તમ પુછેછે “જે કોઈ પોષધશાળાને વિષે રહ્યો પોષધધ્રુક્તચારી
 એવો આવક જીતમંદિરમાં ન જાય તો શું પ્રાયશ્ચિત પ્રત્યે પામે?”
 ભગવંત કહેછે “હે જીતમ! જેમ સાધુને પ્રયશ્ચિત તેમ આવકને

પ્રાયશ્ચિત્ત જાણવું અથવા છદ્ધે એટલે એ ઉપવાસથી દુવાલસ' એટલે પાંચ ઉપવાસ સુધીના પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રત્યે પાત્રે."

પુર્વોક્ત સુત્રપાઠ શ્રી મહાકલ્પ સુત્રમાં છે અને તે મહાકલ્પ સૂત્રનું નામ પૂર્વે દેહેલા નંદિસુત્રના પાઠમાં છે. જોઈ નિજવે તે પાઠ જીતકલ્પ સુત્રનો ઠરાવીને લખ્યો છે પરંતુ તેનું તે પ્રમાણનું કાપવું મિથ્યા છે, કારણ કે જીતકલ્પ સુત્રમાં તેવો પાઠ નથી.

જેઠો લખેછે કે "આવક પ્રમાદે કરીને ભગવંત તથા સાધુને વાંધી ન શકે તો તેનો પશ્ચાત્તાપ કરે પણ તેને પ્રાયશ્ચિત્ત હોય નહિ" તેનો ઉત્તર પોસલ લીધેલા આવકની ક્રિયા પ્રાપ્તે સાધુ સદસ છે તેથી જેમ સાધુને પ્રાયશ્ચિત્ત હોય તેમ આવકનું પણ હોય છે.

જેઠો હુંદક લખેછે કે "વૃહતકલ્પ, વ્યવહાર, નિસીથ તથા આચારાંગમાં પ્રાયશ્ચિત્તને અધિકાર દેહેરે ન ગયાનું પ્રાયશ્ચિત્ત કંઈ નથી" તેનો ઉત્તર—કોઈ અધિકાર એક સુત્રમાં હોયછે અને કોઈ અધિકાર બીજા સુત્રમાં હોયછે, સર્વે અધિકાર એક સુત્રમાં હોતા નથી. જેમ શ્રી નિસીથ, મહાનિસીથ, વૃહતકલ્પ, વ્યવહાર તથા જીતકલ્પ વિષે સુત્રોમાં પ્રાયશ્ચિત્તનો અધિકાર છે તેમ શ્રી મહાકલ્પ સુત્રમાં પણ પ્રાયશ્ચિત્તનો અધિકાર છે. સઘળાં સુત્રોમાં સર્વ જો અધિકાર નથી, તેમજ એક સુત્રમાં સઘળો અધિકાર નથી. સર્વે સુત્રોમાં જુદો જુદો અધિકાર છે, માટે દેહેરે ન જવાના પ્રાયશ્ચિત્તનો અધિકાર શ્રી મહાકલ્પ સુત્રમાંજ છે અને બીજામાં નથી. તો તેથી કાંઈ જેઠાની કરેલી કુચુક્તિ સાચી ઠરા શકવાની નથી.

શ્રી હરિભદ્રસુરિ જે કે જનસાશનને દિવાવનાર, મહાધુરંધર પંડિત, ચઉદસો યુમાળીરા શ્રેયના કર્તા હતા તેમની જેઠા નિજવે ક્રોગટની નિંદા કરી છે તે તેની યુર્જતાની નિશાની છે.

શ્રી અલબ્યકુળકમાં અલબ્યજ્ઞ જે જે સ્થાનકે ન ઉપજે તે ખતાવ્યું છે તે ખાખતમાં જેઠો નિજવે લખેછે કે ભવ્ય અલબ્ય સર્વે જીવો સઘળે ઠેકાણે ઉપજી ચુક્યા એમ સુત્રમાં કહ્યું છે માટે અલબ્ય કુળક સુત્રથી વિરૂધ્ધ છે જેઠા હુંદકનું આ લખાણ મહા મિથ્યાદ્રષ્ટીપણાનું છે. જો કે શાસ્ત્રોમાં આ પ્રમાણે કહ્યું છે ખરું યતઃ

નસાજાઈ નસાજોનિ, નતંઠાણં નતંકુલં ॥

નજાયા નમુવા જથ્થ, સઘ્વે જીવા અણંતસો ॥૧॥

અર્થ—એવી કોઈ જાતિ નથી, એવી કોઈ યોનિ નથી, એવું કોઈ સ્થાનક નથી, એવું કોઈ કુળ નથી કે જ્યાં સર્વે જીવો નથી જન્મ્યા અને નથી મર્યા.

શાસ્ત્રોમાં ઉપર પ્રમાણે કહ્યું છે, પરંતુ તે સામાન્ય વચન છે. વિચારો કે મરૂદેવી માતાએ કેટલા દેવક ભોગવ્યા છે? તે તો નિ-
જોદ્ધમાંથી નીકળી પ્રત્યેકમાં આવી અનુપ્યજન્મ પામીને મોક્ષે ગયા
છે અને શાસ્ત્રકાર તો સર્વે જીવો સર્વ સ્થાનકે સર્વ જાતિપણે અ-
નંતીવાર ઉપજ્યા કેહેછે. જો જેઠો દુઢકો આ પાઠ એકાંતથી માને
છે તો કોઈ જીવ સર્વાર્થસિદ્ધિમાન સુધી તમામ જાતિ કુળ ભો-
ગવ્યા શિવાય મોક્ષે ન જવા જોઈએ અને સુત્રોમાંતો એવા ઘણા
જીવોનો અધિકાર છે કે જેઓ અનુત્તરવિમાનમાં ગયા શિવાય
સિદ્ધિપદ પામેલા છે, પરંતુ દુઢકો જેવા અસાધી જીવ સુત્રકારની
શૈલી યુરગમ વિના કેમ જાણે? સુત્રની શૈલી અને અપેક્ષા સ-
મજવી તે તો યુરગમમાંજ રહેલું છે, મોટે અભવ્યકુળકમાં સુત્ર
સાથે સરખાવતાં કાંઈ પણ વિરોધ નથી અને તેથી તે માન્ય કર-
વા યોગ્ય છે.

જે જે ગ્રંથો અદ્યાપિ પર્યંત પુર્વ શાસ્ત્રાનુસાર બનેલાં છે તે
સત્ય છે, કારણ કે જૈનમતના પ્રમાણિક આચાર્યોએ કોઈ પણ ગ્રંથ
પુર્વ ગ્રંથોની છાયા શિવાય બનાવ્યો નથી, મોટે જોમને પુર્વાચાર્યો
ના વચનમાં શંકા હોય તેઓએ વર્તમાન સમયના જૈનમુનિઓને
પુછી લેવું જેઓ તેનું યથામતિ નિરાકરણ કરશે, કારણ કે જેઓ
પંડિત અને યુરગમથી જાણુનારા છે તેજ સુત્રની શૈલી અને અપે-
ક્ષા બરાબર સમજે છે.

જેઠો મંદમતિ લખે છે કે “કોઈ પણ વખત ઉપયોગ ચુક્યા ન
હોય તેના કરેલા શાસ્ત્રો પ્રમાણુ છે,” આ ઉપરથી તેના કેહેવા પ્ર-
માણુ તો અણુધર મહારાજના પણ વચનો સત્ય નહિ ઠરે, કારણ

કે શ્રી જોતમસ્વામી આપ્તુંદ આવકની પાતે ઉપયોગ મુક્યા તો સુધર્માસ્વામી કેમ નહિ મુક્યા હોય ?

વળી જોડાના લખવા પ્રમાણે જ્યારે દેવધિગણિકામાત્રમણના લખેલા શાસ્ત્રોની પણ પ્રતિતિ કરવી ન જોઈએ એમ ઠરેછે ત્યારે જોડા નિજવની જોવા મુખ્યંધા મુખ્ય નિરક્ષરોના કહેવાની પ્રતિતિ કેમ કરવી જોઈએ ? માટે તે જોડાનું લખવું હૃદયચુન્ય, રિવેકહીન, આણુસમજી પુરૂષો તો કપ્પુલ કરશે પણ વિવેકી અને સમજી પુરૂષો કદિ પણ માન્ય કરશે નહિ.

જોડો નિજવ લખેછે કે “પૂર્વધર ધર્મધોષમુતિ. અવધિરાની સુમંગળસાધુ, આરરાની કરીકુમાર તથા જોતમસ્વામી વિગેરે શ્રુતકૃતજી પણ ભૂલ્યા છે.” જેમણે તિર્થંકરની આરાધી કામ કર્યા તેની ભુલ અક્ષતહીન જોડો બતાવેછે ત્યારે તો તિર્થંકરેકવળી પણ ભૂલ્યા એમ ઠરશે કારણ કે મૃગાલોદીઆને જોવા માટે જોતમસ્વામીએ ભગવંતની આરા માગી અને પ્રભુએ આરા આપી, તે પ્રમાણે કરવામાં જોડો જોતમસ્વામીની ભૂલ થઈ એમ બતાવેછે, તો આખા જગતમાં મુઠ અને મિથ્યાદ્રષ્ટી જોડેજ એક સત્યવાદી બની ગયો જાણાય છે ; પરંતુ તેનું લખાણ જોતાંજ તે મહા દુર્ભવો, ખડુળ સંસારી તથા અસત્યવાદી હતો એમ સિદ્ધ થાયછે, કારણ કે પોતાના કુમતનું સ્થાપન કરવા તેણે તિર્થંકર અને મણુધર માહારાજની પણ ભૂલ બતાવી છે, માટે એવા મિથ્યાદ્રષ્ટીનું એક પણ વચન સાચું માનવું તે નક ગતિનું કારણ છે.

શ્રી દશવૈકાલિક સૂત્રની ગાથા લખીને તેનો જે ભાવાર્થ જોડા નિજવે લખ્યો છે તે અસત્ય છે, કારણ કે તે ગાથામાં એમ કહ્યું છે કે જો દ્રષ્ટીવાદનો ભણેલ સાધુ કોઈ પાઠ ભૂલી જાય તો પણ ખીજ સાધુ તેની હાંસી ન કરે. આ વચન તે ઉપદેશ વચન છે, પરંતુ તેથી તે ગાથાનો ભાવાર્થ એમ ન સમજવો કે દ્રષ્ટીવાદનો પાઠ ભૂલી જાયછે. આ આખતમાં હીણપુત્રી જોડોને સત્યાર્થનો ભાસજ થયેલો નથી.

વિના પાઠની ટીકા છે તે આખતમાં જોડો નિજવ જે જે

કુપુકિત લખેછે તે ખોટી છે, કારણ કે તે ટીકામાં સૂત્રપાઠની સુચનાનોજ અધિકાર છે. અરિહંતે પ્રથમ અર્થ પરખ્યો, તે ઉપરથી ગણધરે સૂત્ર રચ્યાં, તેમાં ગુપ્તપણે રાખેલા આશયને જાણનારા પૂર્વાચાર્યો જેઓ મહાશુદ્ધિમાન્ હતા તેમણે તેમાંથી કેટલોએક આશય ભવ્ય જીવોના ઉપગારને અર્થે પંચાંગી કરીને પ્રગટપણે દર્શાવ્યો છે; પરંતુ કુંભાર અવાહિરની કિમત ક્યાંથી જાણે, અવાહિરની કિમત તો અંબેરી જાણે.

મૂળપાઠના અક્ષરાર્થથી પાઠની સુચનાનો અર્થ અનંત ગુણો છે અને ટીકાકારોએ જે અર્થ ક્યાંછે તે નિર્બુક્તિ, ચુર્ણિ, ભાષ્ય અને ગુરૂ મહારાજાએ ખતાવેલા અર્થોનુસારે લખેજોછે. વળી પ્રાચીન ટીકાંતે અનુસારેજોછે, તેથી તે સર્વે સત્યછે. ચુર્ણી, ભાષ્ય અને નિર્બુક્તિ ચક્રદ પુર્વી અને દશ પુર્વીઓની કરેલીછે તેથી તે સર્વે માત્ર કરવા યોગ્યછે; આ ખાખત પહેલા પ્રશ્નોત્તરમાં ધણા દૃષ્ટાંતો સાથે લખી ગયા છીએ.

જેઠો મુદતિ નિર્બુક્તિ, ભાષ્ય, ચુર્ણી, ટીકા, ગ્રંથો તથા પ્રકરણો વિગેરેને સત્ર વિરથ ઠરાવેછે તે તેની મુદતાની નિશાનીછે. આ ખાખતમાં તેણે પંચાશી પ્રશ્ન લખ્યાછે તેનો ઉત્તર અનુક્રમ સાથે નીચે મુજબ.

૧ શ્રી ઠાણાંગમત્રમાં સનતકુમાર ચક્રી અંત ક્રિયા કરીને મોક્ષે ગયા એમ લખ્યુંછે અને તેની ટીકામાં ત્રીજે દેવલોકે ગયા એવું લખ્યુંછે તેનો ઉત્તર—ઠાણાંગ સૂત્રમાં સનતકુમાર મોક્ષે ગયા છે એમ કહ્યું નથી પરંતુ તેમાં તેનું દૃષ્ટાંત દીધુંછે કે જીવ ભારે કર્મના ઉદયથી પરીસહ વેદના ભોગવીને દીર્ઘાયુ પાળીને સિદ્ધ થાય, જેમ સનતકુમાર. આ ઠેકાણે કર્મ, પરિસહ, વેદના અને આયુનાં દૃષ્ટાંતમાં સનતકુમારનું ગ્રહણ કર્યુંછે કારણ કે દૃષ્ટાંત એક દેશી પણુ હોયછે, તેથી સનતકુમાર ત્રીજે દેવલોકે ગયા એમ ટીકાકારે કહ્યું છે તે સત્યછે.

૨ ભગવતીસૂત્રમાં પાંચેશ ધનુષ્યથી વધારે અવગાહના વાળા સિદ્ધ ન થાય એમ કહ્યું અને આવશ્યક નિર્બુક્તિમાં મરેદેવી(૫૨૫)

ધનુષ્યની અવગાહનાવાળા સિદ્ધ્યા એમ કહ્યું છે તેનો ઉત્તર—આ-
વશ્યક નિર્ધુક્તિમાં મરદેવી માતાની (પરપ) ધનુષ્યની અવગાહના
કહી નથી મોટે તે પ્રશ્ન અસત્ય છે.

૩ સમવાયાંગ સૂત્રમાં રિષભદેવ તથા બાહુમળનું સરખું
આયુષ્ય કહ્યું છે અને આવશ્યક નિર્ધુક્તિમાં શ્રી અષ્ટાપદ પર્વત ઉ-
પર રિષભદેવની સાથે એકજ સમયે બાહુમળ પામી સિદ્ધ્યા એમ
કહ્યું છે તેનો ઉત્તર—બાહુમળનું આયુષ્ય છત્રાપ પુરવ હુંદુકું. તે
પ્રમાણે આયુષ્ય ઓછું થયું તે અચ્છેરું છે. પંચ વસ્તુ શાસ્ત્રમાં લ-
ખ્યું છે કે દશ અચ્છેરાતો ઉપત્તિઓ માત્ર છે, પરંતુ અચ્છેરા ઘણા છે.

૪ રાતા સૂત્રમાં મલ્લીનાથ સ્વામીના ચારિત્ર અને કેવળ
કલ્યાણુક પોષ શુદ્ધિ ૧૧ના કલ્યા અને આવશ્યક નિર્ધુક્તિમાં માગશર
શુદ્ધિ ૧૧ કલ્યા છે તે મતાંતર છે.

૫ વૃહતકલ્પ સૂત્રમાં, સાધુ કાળ કરે તો તેને વાંસની ઝોળી
કરીને સાધુવનમાં પરદી આવે એમ કહ્યું છે અને આવશ્યક નિર્ધુ-
ક્તિમાં સાધુ પંચકમાં કાળ કરે તો પાંચ ડામના પુતળા કરીને એ
કાં બાળવા એમ કહ્યું છે તેનો ઉત્તર—આવશ્યક નિર્ધુક્તિમાં આ
પાઠ મુદ્દલ નથી, જેઠા મુદ્દમતિએ અસત્ય લખ્યું છે. વૃહતકલ્પ સૂત્રમાં
પુર્વોક્ત વિધિ કલ્યા છતાં હુંદકો તેના રિખોને માંડવી કરીને લાક-
ડા સાથે બાળી દે છે તે કયા શાસ્ત્રથી? અમારા આવકો એ પ્રમા-
ણે કરે છે તે તો પૂર્વાચાર્યો કૃત ગ્રંથોને અનુસારે કરે છે.

૬ ભગવતી સૂત્રમાં એક પુરુષને ઉલ્કૃષ્ટા પૃથક લાખ પુત્રો
હોય એમ કહ્યું અને ગ્રંથોમાં ભરતને સવાકોડ પુત્ર કલ્યા તનો ઉ-
ત્તર—ભગવતી સૂત્રમાં પૃથક લાખ પુત્ર કલ્યા તે એક સ્ત્રીની અ-
પેક્ષાએ છે. ભરત ચક્રવર્તિને ધણી સ્ત્રીઓ હતી તેથી તેને સવાકોડ
પુત્રો હતા તે વાત સત્ય છે.

૭ ભગવતી સૂત્રમાં ભગવંતનો અપરાધી અને ભગવંતના
એ શિષ્યને બાળનારો એવો જે બોશાળો તેને ભગવંતે કાંઈ કર્યું
નહિ એમ કહ્યું છે અને સંધ્યાચારની ટીકામાં પુલાકલખિયવાળો
ચક્રવર્તિની સેના ચૂરે એમ કહ્યું છે. તેનો ઉત્તર—પુલાકલખિયવાળા

અકવર્તિની સેનાને ચાર્ગુ કરી નાંખે એવા શક્તિમાન છે તે સત્ય છે. ભગવંતે ગોશાળાને કાંઈ કર્યું નહિ એમ જોડો કહેછે, પણ ભગવંત તો કેવળસાની હતા, તે જેમ ભાવીભાવ દેખે તેમ વર્તે.

૮ સૂત્રમાં નારકી તથા દેવતાને અસંધયણી કહ્યા છે અને ખીજા પ્રકરણોમાં સંધયણુ મોનેછે. તેનો ઉત્તર—દેવતામાં જે સંધયણુ કહ્યું છે તે શક્તિરૂપ છે, હાડરૂપ નથી; અને અસંધયણી કહ્યા છે તે હાડની અપેક્ષાએ છે. વળી શ્રી ઉગ્વાર્ધ સૂત્રમાં દેવતાને સંધયણી કહ્યાછે, પરંતુ જેઠા કુમતિના હૃદયની આંખ કુટી અપેક્ષી તેથી તેના દેખવામાં એ બાબત આવી નહિ હોય.

૯ શ્રી પદ્મવણુસૂત્રમાં સ્થાવરને એક મિથ્યાત્વ ગુણુઠાણુ કહ્યુંછે અને કર્મગ્રંથમાં ખે ગુણુઠાણુ કહ્યાં છે તેનો ઉત્તર—કર્મગ્રંથમાં ખીજું ગુણુઠાણુ કહ્યુંછે તે કદાચીત હોયછે ખરું અને પદ્મવણુઠામાં એકજ ગુણુઠાણુ કહ્યુંછે તે બહુજતાની અપેક્ષાએ છે.

૧૦ શ્રી દશવૈકાલિકસૂત્રમાં સાધુને રાત્રીભોજન કરવાની ના કહીછે અને શ્રીવૃહત્કલ્પની ટીકામાં સાધુને રાત્રીભોજન કરવું કહ્યું તેનો ઉત્તર—વૃહત્કલ્પના મૂળપાઠમાં પણુ તે વાત છે પરંતુ તેની અપેક્ષા ગુરુગમમાં રહેલી છે.

૧૧ શ્રી ઠાણુંગસૂત્રમાં શીયળ રાખવા વાસ્તે સાધુએ આપધાત કરીને મરવું એમ કહ્યુંછે, અને શ્રી વૃહત્કલ્પની ચુરણીમાં સાધુને કુશીળ સેવવું કહ્યુંછે એમ જોડો લખેછે તેનો ઉત્તર—જૈનમતના કોઈ પણુ સૂત્રમાં તથા કોઈ પણુ શાસ્ત્રોમાં કુશીળ સેવવું એમ કહ્યું નથી પરંતુ જેઠાદુંડકે અસત્ય લખ્યું છે, તે ઉપરથી એમ જણાય છે કે તે પોતાની વીતકવાત લખી ગયો હશે.

૧૨ શ્રી ભગવતિમૂત્રમાં છઠ્ઠોઆરો ખિસતાં વૈતાલ્ય પર્વત વરજીને સર્વ પર્વત ત્રિરુદ્ધે જશે એમ કહ્યું અને ગ્રંથોમાં શત્રુંજય પર્વત શાશ્વતો કહ્યો તેનો ઉત્તર સાતમા પ્રશ્નોત્તરમાં લખી ગયા છીએ.

૧૩ શ્રી ભગવતિમૂત્રમાં કૃત્રીમ વસ્તુની સ્થીતિ સંખ્યાતા કાળની કહીછે, અને ગ્રંથોમાં સંખેશ્વર પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા અસં-

ખ્યાતા કાળની છે એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર પણ સાતમ પ્રશ્નોત્તરમાં અગાઉ લખી ગયા છીએ.

૧૪ શ્રી રાતાસૂત્રમાં શ્રી શત્રુંજય પર્વત ઉપર પાંચ પાંડવે સંથારો કર્યો એમ કહ્યું અને ગ્રંથોમાં પાંડવો વીશકોડી મૂનિ સાથે સિંધ્યા એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર—શ્રી રાતાસૂત્રમાં ક્રૂત પાંડવોનીજ વિવક્ષા છે, અન્ય મૂનિની નથી માટે ત્યાં પરિવાર કહ્યો નથી.

૧૫ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં મહાવીરસ્વામીને સાતરો કેવળીની સંપદા કહી અને ગ્રંથોમાં પંદરરો તાપસ કેવળી વધાર્યા તેનો ઉત્તર અગાઉ દસમા પ્રશ્નોત્તરમાં લખી ગયા છીએ.

૧૬ શ્રીદાણુગમૂત્રમાં માનુષોત્તર પર્વત ચારકૂટ ઇંદ્રના આવાસના કહ્યા અને જૈનધર્મી સિદ્ધાપતનકૂટ છે એમ કહેછે પણ તે તો સૂત્રમાં કહેલાં નથી એવું લખ્યું તેનો ઉત્તર—દાણુગમૂત્રમાં ચોથા દાણુમાં ચાર ખોડની વસ્તવ્યતા છે તેથી ત્યાં ચારજ કૂટ કહ્યા છે, પરંતુ સિદ્ધાપતન કૂટ શ્રી દ્વીપસાગરપદ્મતિ સૂત્રમાં કહ્યા છે. આ આમત પંદરમા પ્રશ્નોત્તરમાં વિશેષે જણાવી ગયા છીએ.

૧૭ સૂત્રમાં સાધુ સાધ્વીને મૂંઝે આણુલો આહાર ન કહેપે એમ કહ્યું અને પ્રકરણોમાં સાત ક્ષેત્રે ધન કઢાયોછો તેમાં સાધુ સાધ્વી ને અર્થે પગુ ધન કઢાયોછો એમ લખ્યું તેનો ઉત્તર—જૈનમતના કોઈ પણ શાસ્ત્રમાં ઉત્સર્ગ નથી લખ્યું કે સાધુને અર્થ કિંમત ખરચી ભોધેલ આહારાદિક આવક દે અને સાધુ લે, જોડાએ તે આમત તદન ખોટી લખીછે. વળી આ આમત વિષે અહારમા પ્રશ્નોત્તરમાં લખાયેલું છે.

૧૮ સૂત્રમાં રચકદ્વીપ પંદરમો કહ્યો અને પ્રકરણુ તેરમો કહ્યો એમ જોડાએ લખ્યું છે પણ શ્રી અનુયોગદારમાં રચકદ્વીપ અગીયારમો અને જીવાભીગમ સૂત્રમાં પંદરમો લખ્યો છે તેનું કેમ?

૧૯ સૂત્રમાં છપ્પનઅંતરદ્વીપ જળથી અંતરિક્ષ કહ્યા અને પ્રકરણમાં ચાર દાઢા ઉપર કહ્યા તેનો ઉત્તર—જોડાએ પ્રકરણમાં ચાર દાઢા ઉપર છે એમ કહ્યું છે એવું લખ્યું તે ખોટું છે, પરંતુ આઠ દાઢા ઉપર છે એમ પ્રકરણમાં કહ્યું છે અને તે વાત સત્ય છે.

કારણે કે સૂત્રમાં દાઢા ઉપર નથી એમ કહેલું નથી.

૨૦ શ્રી પદ્મવજ્રસૂત્રમાં છદ્મસ્થ આહારકંઠની બે સમયની સ્થિતિ કહી અને પ્રકરણે ત્રણ સમય આહારકે કહ્યો છે તેનો ઉત્તર—શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં પણ ત્રણ સમયની આહારકંઠની સ્થિતિ કહી છે.

વળી શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં ચાર સમયની વિચ્છેદ ગતિ કહી અને પ્રકરણે પાંચ સમયની ઉત્કૃષ્ટી વિચ્છેદ ગતિ કહી તેનો ઉત્તર—બુદ્ધગતાએ ચાર સમયની વિચ્છેદગતિ હોય છે તેથી સૂત્રમાં એમ કહ્યું છે પરંતુ કોઈ વખત પાંચ સમયની પણ વિગદ્યતિ હોય છે તેથી પ્રકરણે પાંચ સમયની ઉત્કૃષ્ટી કહી છે.

૨૧ શ્રી સમવાયંગસૂત્રમાં આચારાંગનું મહાપરિણા અધ્યયન નવમું કહ્યું અને પ્રકરણે સાતમું કહ્યું એમ જોડાએ લખ્યું, પરંતુ શ્રી સમવાયંગજીમાં વિજયમુહૂર્ત પારમું કહ્યું છે અને જંપુ-દીપવજ્રતિમાં સતરમું કહ્યું છે તેનું કેમ?

૨૨. શ્રી સમવાયંગસૂત્રે ચોપનને સમવાયે ચોપન ઉત્તમ પુરૂષ કહ્યા અને પ્રકરણે ત્રેસકે કહ્યા એમ જોડા લખે છે, પરંતુ સમવાયંગજીમાં મહીનાથજીને સત્તાવનસે મનપર્યવશાની કહ્યા અને સાતાજીમાં આઠસે કહ્યો છે તે તો સૂત્રોમાં પરસ્પર વિરોધ છે તેનું કેમ?

૨૩. શ્રી પદ્મવજ્રસૂત્રમાં સંયુર્ધિમ મનુષ્યને સર્વ પર્યામિએ અપર્યામો કહ્યો છે અને પ્રકરણમાં ત્રણ સાડીત્રણ પર્યામિ કહી છે તેનો ઉત્તર—શ્રી પદ્મવજ્રસૂત્રના પાઠનો અર્થ જોડા મુદ્ધતિને ન આવડવાથી વિરોધ જણાવ્યો છે પરંતુ ખરો અર્થ વિચારતાં તે વાતમાં ખીલકુલ વિરોધ નથી.

૨૪ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં જીવને સર્વ પ્રદેશે કર્મપ્રદેશ અનંતા કહ્યા છે અને પ્રકરણે આઠ રચકપ્રદેશ ઉઘાડા કહ્યા છે તેનો ઉત્તર—ભગવતિસૂત્રમાં કહ્યું છે કે કંપમાનપ્રદેશ કર્મ પ્રાપ્ત છે અને અકંપમાન પ્રદેશ કર્મ પ્રાપ્તતા નથી, માટે આઠ રચકપ્રદેશ અકંપમાન છે અને તેથી તે ઉઘાડા છે.

૨૫ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં તાપ અને ઉદ્યોત વિગેરેના વિશા

પુદ્ગળ હાથમાં ન આવે તેવા કહ્યા છે અને પ્રકરણમાં જોતમ-
સ્વામી સૂર્યકિરણુ અવલંબીને અટ્ટાપદ ચડ્યા એમ કહ્યું છે તે આ-
ખતનો ખુલાસો દશમા પ્રશ્નોત્તરમાં વિગતવાર લખાયેલ છે.

૨૬. શ્રી હાણુગમૂત્રમાં બત્રીશ અસંજઝઝાઈ કહી છે અને
પ્રકરણમાં આશો તથા ચઘતિરમાસની ઓળીના દિવસ પણ અ-
સંજઝાઈના કહ્યા છે તેનો ઉત્તર—શ્રી હાણુગમૂત્રમાં એમ નથી
કહ્યું કે બત્રીશજ અસંજઝાઈ છે અને બીજી નથી માટે પ્રકરણમાં
કહેલી વાત પણ સત્ય છે.

૨૭. શ્રી અનુયોગદ્વારમાં ઉચ્છેદાંયુળથી પ્રમાણુયુળ હજાર
ગૂણી કહી છે તે પ્રમાણુ ચાર હજાર ગાઉનું પ્રમાણુ યોજન થાય
છે અને પ્રકરણમાં સોળસ ગાઉનું યોજન કહ્યું છે તેનો ઉત્તર—શ્રી
અનુયોગદ્વારમાં પ્રમાણુયુળની શુચિ હજારગૂણી કહી છે અને અં-
યુળતો ચારસોગૂણી છે, પરંતુ ચુરંગમ વિના શુદ્ધમતિઓને તે વા-
તની ખબર કેમ પડે?

૨૮. શ્રી ભગવતિ સૂત્રમાં મહાવીરસ્વામીને દશ સ્વપ્ના છઠ્ઠ
સ્થપાણમાં છેડેલી રાત્રે લાઘ્યા એમ કહ્યું અને શ્રી આચર્યક સૂ-
ત્રમાં પ્રથમ ચોમાસે દીઠા એમ કહ્યું છે તેનો ઉત્તર—શ્રી ભગવતિ
સૂત્રમાં કહ્યું તેનો ભાવાર્થ એવો છે કે છઠ્ઠસ્થપાણમાં છેડેલી રાત્રે
એટલે જે દિવસની રાત્રીએ દીઠા તે રાત્રીના છેડેલા ભાગમાં દીઠા
એમ સમજવું માટે શ્રી આચર્યક સૂત્રમાં પ્રથમ ચોમાસે દીઠા એમ
કહ્યું તે સત્ય છે, તોપણ તેમાં મતાંતર છે.

૨૯-૩૦-૩૧. શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં કહ્યું કે સંજમ આદરતાં
સમયમાત્ર પ્રમાદ ન કરવો અને ગણિવિન્ય પચ્ચામાં કહ્યું કે ત્રણ
નક્ષત્રમાં દિક્ષા ન લેવી, ચાર નક્ષત્રે લોચ વર્જનો, પાંચ નક્ષત્રે ચુ-
રની પૂજા કરવી તેનું કેમ? એવું લખ્યું તેનો ઉત્તર—શ્રી ઉત્તરા-
ધ્યયન સૂત્રમાં જે વાત કહી છે તે સામાન્ય અને અપેક્ષાયુક્ત છે,
પરંતુ અપેક્ષાથી અવગણુ જોડેને તે વાત સમગ્રગૂણી નથી અને ગ-
ણિવિન્ય પચ્ચાની વાત પણ સત્ય છે. જોડાનો હેતુ ગણિવિન્ય પ
ચ્ચાની વાત ઉત્થાપન કરવામાં જનપ્રતિમાનું ઉત્થાપન કરવાનો છે

કારણેકે તે જોડાએજ ગણિનિજ્ય પયજાની જે ગાથા લખીછે તેમાં
“ધણિદ્વાહિ સયમિષા સાઈ, સઘ્વળોય પુણવસુ।

एएसु गुरु सुमुषा, चेइआणंच पुयणं ॥१॥

અર્થ—ધનિષ્ઠા, સત્તૂલિયા, સ્વાંતિ, શ્રવણુ અને પુનર્વસુ એ
પાંચ નક્ષત્રે ગુરુમહારાજની સુશ્રુષા એટલે શેવાલજિત કરવી અને
જનપ્રતિમાનું પૂજન કરવું.” આ પ્રમાણે કહેલું છે.

આ ઉપરથી એમ ન સમજવું કે બીજા નક્ષત્રોમાં ગુરુલજિત
અને દેવપૂજા ન કરવી, પરંતુ પૂર્વોક્ત પાંચ નક્ષત્રમાં વિશેષ રીતે
કરવી જૈથી ઘણા ફળની પ્રાપ્તિ થાય. જેમ શ્રી હાણુંગસત્રના દશ-
મા હાણામાં કહ્યુંછે કે દશ નક્ષત્રે જ્ઞાન લાણુતો વૃદ્ધિ થાય તેમ આ
ઠેકાણે પણ સમજવું. માટે જોડા કુમતિની આ બાબતમાં કરેલી કું
ચુક્તિ ખોટીછે. જનવા ગુી સ્વાદ્વાદેછે, એકાંત નથી. જેઓ એકાંત
જાણુછે તેઓને શાસ્ત્રકેરે મિથ્યાત્વી કહ્યાછે.

૩૨-૩૩. શ્રી જંયુદ્ધીપ પદ્મતિમાં પાંચમેઆરે છ સંધયાણુ
અને છ સંસ્થાન કહ્યા અને શ્રી તંદુળવિયાળો પયજામાં સાંપ્રત-
કાળે છેવડું સંધયાણુ અને હુંડક સંસ્થાન વર્તેછે એમ કહ્યું તેનો
ઉત્તર—શ્રી જંયુદ્ધીપ પદ્મતિમાં પાંચમેઆરે ચુક્તિ કહીછે, તોપણ
સાંપ્રતકાળે જેમ કોઈ કેવળજ્ઞાન પામતુ નથી તેમ પાંચમા આરા-
ના પ્રારંભમાં છ સંધયાણુ અને છ સંસ્થાન હતા પરંતુ હાલમાં એક
છેવડું સંધયાણુ અને હુંડક સંસ્થાન વર્તેછે. જો છએ સંધયાણુ અને
છએ સંસ્થાન હાલછે એમ કહેશો તો જંયુદ્ધીપ પદ્મતિમાં કહ્યા
પ્રમાણે હાલ ચુક્તિ પણ પ્રાપ્ત થવી જોઈએ; તે બાબતમાં જો અ
પેક્ષા માનશો તો બીજી બાબતમાં અપેક્ષા માનતા નથી અને મિ-
થ્યાત્વ પ્રરૂપણા કરોછો તેવું હું કારણ ?

૩૪. શ્રી ભગવતિ સૂત્રમાં આરાધનાને અધિકારે ઉત્કૃષ્ટા
પંદર ભવ કહ્યા અને ચંદ્રવિજ્યપયજામાં ત્રણ ભવ કહ્યા તેનો ઉ-
ત્તર—ચંદ્રવિજ્ય પયજામાં જે આરાધના લખીછે તેના તો ત્રણ ભ
વજો અને જે પંદર ભવો તે અન્ય આરાધનાનાછે.

૩૫. સૂત્રમાં જીવ ચક્રવર્તિપણુ ઉત્કૃષ્ટુ એ વાર પામે એમ કહ્યું અને શ્રી મહાપચ્ચખ્યાણુ પયજ્ઞામાં અનંતીવાર ચક્રવર્તિ થાય એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર—શ્રી મહાપચ્ચખ્યાણુ પયજ્ઞામાં તો એમ કહ્યું છે કે જીવ ઇંદ્રપણુ પામ્યો, ચક્રવર્તિપણુ પામ્યો અને ઉત્તમ ભોગ અનંતીવાર પામ્યો તોપણુ તૃપ્ત થયો નહિં, પરંતુ તે પાઠમાં ચક્રવર્તિપણુ અનંતીવાર પામ્યો એમ કહ્યું નથી; આ ઉપરથી જો-
ઠા કુમતિને શાસ્ત્રાર્થનો ખોધજ નહોતો એમ જાણાય છે.

૩૬. શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં કહ્યું કે કેવળીને હસવું, રમવું, ઉ-
ધવું, નાચવું, વિગેરે મોહનીકર્મનો ઉદય ન હોય અને પ્રકરણમાં કપીલકેવળીએ ભીલ (ચોર) આગળ નાટક કયું એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર—કપીલકેવળીએ ધ્રુપદછંદ વિગેરે કહીને ચોરને પ્રતિબોધ્યા છે અને તાજસંયુક્ત છંદ કહ્યા તેવું નામ નાટક છે; પરંતુ કપીલ કેવળી કોઈ નાચ્યા નથી.

૩૭. શ્રી દશવૈકાલિકસૂત્રમાં સાધુને વેશ્યાને પાડે જવું નિ-
ષેધ્યું અને પ્રકરણમાં યુગિભદ્રે વેશ્યાને ધરે ચોમાસુ કયું એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર—યુગિભદ્રના ગુરૂ ચક્રિદ્યુર્વિ હતા તેથી યુગિભદ્ર આ-
ગમવ્યવહારી ગુરૂની આજ્ઞા લઈને વેશ્યાને ધરે ચોમાસું રહ્યા હતા; અને દશવૈકાલિકસૂત્ર તો સૂત્રવ્યવહારીને વાસ્તે છે, માટે પૂર્વાક્ત વાતમાં કોઈ પણ વિરોધ નથી.

૩૮. શ્રી આચારંગસૂત્રમાં શ્રી મહાવીરસ્વામી પોતાને ગ-
ર્ભથી સંહરતા જાણે એમ કહ્યું અને શ્રી કલ્પસૂત્રમાં ન જાણે એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર—જેઠો યુદ્ધમતિ કલ્પસૂત્રનો વિરોધ બતાવે છે પરંતુ શ્રી કલ્પસૂત્ર તો શ્રી દશાશ્રુતસ્કંધનું આઠમું અધ્યયન છે, માટે દ-
શાશ્રુતસ્કંધ જો ટુંઢકો માન્ય કરે છે તો તેને કલ્પસૂત્ર પણ માન્ય કરવું જોઈએ, તોપણુ કલ્પસૂત્રમાં કહેલા વચનના સત્યપણાને વા-
સ્તે જાણવું જોઈએ કે કલ્પસૂત્રમાં પ્રભુ ન જાણે એમ કહ્યું છે તે હરિજીગમેષી દેવતાની કુશળતા જાણાવવાને અને પ્રભુને કોઈ પણ પ્રકારની બાધા થઈ નથી માટે કહેલું છે; જેમ કોઈ પુરૂષના પગ-
માં કાંટો લાગ્યો હોય તેને કોઈ નિપુણ પુરૂષ ચતુરાઈથી કાઢી

નાંખે ત્યારે જેને કાંટો ભાગ્યો હતો તે ખોલે કે ભાઈ તમે મારા પગમાંથી કાંટો એવી રીતે કાઢ્યો કે મને ખચરજ પડી નથી, આ પ્રમાણે ટીકાકારોએ ખુલાસો કર્યો છતાં ચર્ચકલહીન દુંદકો સમજતા નથી તે તેઓની ભૂલ છે.

૩૯. સૂત્રમાં માંસનો આહાર ત્યાગવો કહ્યો છે અને ભગવતિની ટીકામાં માંસવ્યર્થ કરોછો એવું લખ્યું તેનો ઉત્તર—શ્રી ભગવતિસૂત્રની ટીકામાં જે વ્યર્થ કર્યો છે તે માંસનો નથી, પરંતુ કદાચ જેઠો અભક્ષ વસ્તુ ખાતો હોય અને તેથી એવું લખ્યું હોય એમ ખતે ખરું, કારણ કે જૈનમતના કોઈ પણ શાસ્ત્રમાં માંસ ખાવાની આજ્ઞા નથી.

૪૦. શ્રી આચારાંગસૂત્રમાં મંસચલંવા અને મંચ્છચલંવા એ શબ્દનો “માંસ” વ્યર્થ કરોછો એમ જેઠાએ લખ્યું તેનો ઉત્તર—જૈનમતના સાધુ કોઈ પણ સ્થળે માંસ ભક્ષણ કરવાનો વ્યર્થ કરતા નથી તે છતાં જેઠાએ એ પ્રમાણે લખ્યું છે તેથી તે તેની મનકલ્પનાથી લખ્યું છે એમ જણાય છે.

૪૧. સૂત્રમાં જેમ માંસનો નિષેધ છે તેમ મદિરાનો પણ નિષેધ છે અને શ્રી શાતાસૂત્રમાં શેલગરાજર્ષિએ મધપાન કર્યું એમ વ્યર્થ કરોછો એવું જેઠાએ લખ્યું તેનો ઉત્તર—જૈનમતના મૂનિઓ પૂર્વોક્ત રીતે વ્યર્થ કરેછે તે સત્યજ છે, કારણ કે શેલગરાજર્ષિએ ત્રણ વખત મધપાન કર્યાનો અધિકાર સૂત્રપાઠે છે તો તે વ્યર્થમાં કાંઈ પણ વ્યાધક નથી. સૂત્રકારે પણ તે વખતે શેલગરાજર્ષિને પાસથ્યા, ઉસબા અને સંસર્જતા કહીને ખોલાવ્યા છે, માટે ખરા અર્થને ખોટો વ્યર્થ કહેવો તે મહામિથ્યાત્વીનું લક્ષણ છે.

૪૨. શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં કહ્યું છે કે મનુષ્યનો જન્મ એક સાથે એક યોનિથી ઉત્કૃષ્ટ પૃથક્કાળનો થાય અને પ્રકરણમાં સગરચક્રવર્તિના સાઠહજાર પુત્ર એક સાથે જન્મ્યા કહ્યાં છે તેનો ઉત્તર—શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં જે કથન છે તે સ્વભાવિક છે અને સગરચક્રવર્તિના પુત્રો જે એકસાથે જન્મેલા છે તે દેવકૃત કાર્ય છે.

૧ એથી નવની શાસ્ત્રકારે પૃથક સંજ્ઞા કહીછે.

૪૩. સૂત્રમાં કહ્યું છે કે શાશ્વતી પૃથ્વીનું દળ ઉત્તર નહિ
અને પ્રકરણમાં કહ્યું કે સગરચક્રવર્તિના પુત્રોએ શાશ્વતુ દળ તો-
ડ્યું તેનો ઉત્તર—સગરચક્રવર્તિના પુત્રો શ્રી અષ્ટાપદપર્વતે યાત્રા
નિમિત્તે ગયેલા, તેઓએ તિર્યક્ષણ નિમિત્તે કૃત્તી ખાઈ ખોદાવ-
વાનું ધાર્યું, તેથી તેમના પિતા સગરચક્રવર્તિએ આપેલા દંડરત્નથી
ખાઈ ખોદી અને શાશ્વતુ દળ તોડ્યું, પરંતુ દંડરત્નના અધિષ્ઠાયક
એકહસ્તર દેવતા છે. વળી દેવશકિત અગાધ છે. પ્રકરણમાં
કહેલી વાત સત્ય છે.

૪૪. સૂત્રમાં તિર્યંકરની તેત્રીશ આશાતના ટાળવી કહી
અને પ્રકરણમાં પ્રતિમાની ચોરાશી આશાતના કહી છે તેનો ઉત્તર
તિર્યંકરની તેત્રીશ આશાતના જૈનમતના કોઈપણ શાસ્ત્રમાં કહી
નથી. જૈનશાસ્ત્રોમાં તો તિર્યંકરની ચોરાશી આશાતના કહી છે તેજ
પ્રમાણે જનપ્રતિમાની પણ ચોરાશી આશાતના છે.

૪૫. ઉપવાસમાં પાણી વિના બીજું દ્રવ્ય ખાવું નિષેધ્યું છે,
અને પ્રકરણમાં આણાહારી વસ્તુ ખાવી કહી તેનો ઉત્તર—જેઠો
મુઠમતિ આહારઆણાહારનું સ્વરૂપજ આણતો હોય એમ જણા-
નું નથી કારણ કે ઉપવાસમાં તો આહારનો ત્યાગ છે, આણાહારનો
ત્યાગ નથી. વળી આણાહારી વસ્તુ કઈ કઈ છે, કેવી રીતે વાપરવા-
ની છે, શા કારણે વાપરવાની છે તેની પણ જોઈને ખચર નહોતો એ
મ જણાય છે. હુંદકો ઉપવાસમાં પાણી શિવાય બીજું દ્રવ્ય ખાવા-
ની મના સમજે છે તો તેના રિખો ધણા ઉપવાસ કર્યાનું ખોટું કોણ
ખતાવીને દહીંના ગોરસ તથા છાશ વિગેરે અસનાહારનું ભક્ષણ
કરે છે તે કયા શાસ્ત્રથી ?

૪૬. સિદ્ધાંતમાં ભગવંતને સયંમ વુદ્ધાણં કહ્યા અને કલ્પ
સૂત્રમાં નિશાળે ભણવા મૂક્યા એમ કહ્યું. એનો વિરોધ જોઈ કું-
મતિ ખતાવે છે તેનો ઉત્તર—ભગવંત તો સયંસંવુદ્ધાણં એટલે સ્વ-
યં પુષ્કળ છે, તેઓ કોઈની પાસે ભણ્યા નથી પરંતુ પ્રભુના માતા
પિતાએ મોહે કરીને નિશાળે મૂક્યા ત્યારે પણ ઉત્તરા નિશાળના
મેહેતાજના સંશય ભાંગીને તેને ભણાવી આવ્યા છે. એમ શાસ્ત્રોમાં

પ્રત્યક્ષે કહેલુંછે તે છતાં જોઠા કુમતિએ આવા ખોટા વિરોધ લખીને પોતાની મૂર્ખતા દરાવીછે.

૪૭. સૂત્રમાં હાડની વ્યસઝાઈ કહીછે. અને પ્રકરણમાં હાડના સ્થાપનઆર્ય સ્થાપવા કહ્યા તેનો ઉત્તર—વ્યસઝાઈ પંચેદ્રીના હાડનીછે, બીજાની નથી. જેમ શંખ હાડકું છતાં વાણનોમાં સુખ્ય ગણાયછે અને સૂત્રમાં ધણુ સ્થળે તે વાતછે. વળી જો દુંડકો માત્ર હાડની વ્યસઝાઈ ગણુછે તો તેમના દુંડકોની સ્ત્રીઓ હાથમાં બજોયા પહેરીને તેમના રિખોની પાસે કથાવાર્તા સાંભળવા આવે છે તે બજોયા પણ હાથીના હાડકાનાજ હોયછે માટે દુંડકોના રિખોએ તો તેમના દુંડકોની સ્ત્રીઓના હાથમાંથી વ્યસઝાઈ ટાળવાની ખાતર બજોયા દુર કરાવ્યા પછીજ પોતાની પાસે આવવા દેવી જોઈએ.

૪૮. શ્રી પદ્મવણુમાં આઠસો યોજનની પોડાણમાં વાણુવંતર રહેછે એમ કહ્યું અને પ્રકરણમાં એશા યોજનની પોડાણુ બીજી કહી તેનો ઉત્તર—શ્રી પદ્મવણુ સૂત્રમાં સમુચ્ચયે વ્યંતરણું સ્થાન બતાવેલુંછે અને ગ્રંથોમાં વિરોધ રીતે ખુલાસો કરેલોછે.

૪૯. જૈનમાર્ગી જીવ નકે જવાના નામથી પણ બીજીએ એમ સૂત્રમાં કહેલુંછે અને પ્રકરણમાં કોણીકરાગ સમ્યક્દષ્ટીએ સાતમી નકે જવા વાસ્તે મહા પાપના કાર્યો કર્યા એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર—જૈનમાર્ગી જીવ નકે જવાના નામથી પણ બીજીએ એ વાત સામાન્યછે, એકાંત નથી. વળી કોણીકે ભગવંતને પ્રશ્ન કરવાથી ભગવંતે તેને છઠ્ઠી નકે જઈશ એમ કહ્યું ત્યારે છઠ્ઠી નરકે તો ચક્રવર્તિનું સ્ત્રી રત્ન ગણયછે એમ સમજી છઠ્ઠીએ જવું તે કરતાં સાતમીએ જવું પોતાના મનમાં સાફ જાણીને તેણે ધણુ આરંભના કાર્યો કર્યાછે. વળી દુંડકો પણ જન માર્ગી નામ ધરાવીને અરિહંતનાં કહેલાં વચનો ઉશ્ચાપેછે, જૈનપ્રતિમા નિંદેછે, સૂત્ર વિરાધેછે અને ભગવંતે તો એકે વચન ઉત્થાપનારને પણ અનંત સંસારી કહ્યાછે તે વાતદુંડકો જાણુતા છતાં પૂર્વાકત સ્વરૂપે વર્તેછે અને તેઓ નકે જવાથી પણ બીજા નથી, નિર્ગોદમાં જવાથી પણ બીજા નથી કારણુ કે

શ્રી નંદિસુત્રમાં સર્વ સૂત્રોનો નોંધ છે તે વિષે. ૧૬૯

શાસ્ત્રાનુસારે જોતાં તેઓની પ્રાપ્તિ નર્ક શિવાય ખીજી મતિ જણાતી નથી.

૫૦ કુર્માપુત્ર કેવળજ્ઞાન પામ્યા પછી છ માસ ધરમાં રહ્યા કહ્યા છે તેનો ઉત્તર— જો ગૃહસ્થાવાસમાં કોઈ જીવને કેવળજ્ઞાન ઉપજે તો તેને દેવતા સાધુનો વેષ આપે છે અને ત્યાર પછી તે વિચરે છે તથા દેશના દેશે. પરંતુ કુર્માપુત્રને છ માસ સુધી દેવતાએ સાધુનો વેષ આપ્યો નથી; વળી કેવળજ્ઞાની જેમ ભાવી બનવાનું કેમે તેમ કરે છે. પણ આ વાતમાં જેઠા કુમતિના હૃદયમાં યું યુજ ઉત્પન્ન થયું હશે તે કાંઈ સમજાનું નથી.

૫૧ સુત્રમાં સર્વદાનમાં સાધુને દાન દેવું તે ઉત્તમ કહ્યું છે. અને પ્રકરણમાં વિજયપેશઠ તથા વિજયારાણીને જમાડ્યે ૮૪૦૦૦ સાધુને દાન દેવા જોડ્યું કળ કહ્યું તેનો ઉત્તર— વિજયપેશઠ અને વિજયારાણી ગૃહસ્થાવાસમાં હતાં, તેમની યૌવનાવસ્થા હતી, તરતનાં સગ્ન થયેલાં હતાં, અને કામ ભોગતો તેમણે દષ્ટીએ પણ દીઠો નહોતો; એવાં દંપતિએ મન વચન કાયા ત્રિકરણયુક્ત એક સંન્યાસમાં સયન કર્યા છતાં અખંડ ધારાએ શિયળવત પાળેલું છે તેથી શિયળના મહિમા નિમિત્તે પૂર્વોક્ત પ્રકારે કથન કરેલું છે. અને તેઓની પહે શિયળ પાળવું તે અતિ દુષ્કર કૃત્ય છે.

૫૨ ભરતેશ્વરે રિપભદ્રેવના અને ૯૯ ભાઈના મળી સો ધુભ કરાવ્યા એમ પ્રકરણમાં કહ્યું છે અને સૂત્રમાં તે વાત નથી એમ જેઠમલજી જણાવે છે તેનો ઉત્તર— ભરતેશ્વરે ધુભ કરાવ્યાનો અધિકાર આવરપકજીમાં છે. યતઃ

ધુભસયમાડગાણં, ચડવિસંચેવજિણઘરેકાસી;
સઠ્ઠવજિણાણંપાડિમા, વત્તપમાણેહિનિયરહિં ॥૮૯॥

આ પ્રમાણે શ્રી રાત્રુંજય મહાત્મ્યમાં પણ કહેલું છે.

૫૩ પાંડવોએ શ્રી રાત્રુંજય ઉપર સંધારા કર્યા છે એમ સૂત્રમાં કહ્યું છે પણ પાંડવોએ ઉદ્ધાર કર્યાની વાત સૂત્રમાં નથી એવો વિરોધ જેઠો કુમતિ બતાવે છે તેનો ઉત્તર— સૂત્રમાં પાંડવોએ

સંચારો કર્યાનો અધિકાર છે અને ઉદ્ધાર કર્યાનો નથી તેથી એમ સમજવું કે તેટલી વાત સૂત્રકારે ઓછી વર્ણવેલી છે. પરંતુ તેણે ઉદ્ધાર કર્યો નથી એવું સૂત્રકારે કહેલું નથી માટે તેમણે ઉદ્ધાર કર્યાનું શ્રી શત્રુંઘ્ય મહાત્મ્યાદિ ગ્રંથોમાં કહેલું છે તે સત્યજ છે.

૫૪ પાંચમ મૂકીને ચોથની સંવત્સરી કરો છો એમ જોઠાએ લખ્યું છે તેનો ઉત્તર—અમે ચોથની સંવત્સરી કરીએ છીએ તે પૂર્વાચાર્યોની તેમજ યુગ પ્રધાનની પરંપરાએ કરીએ છીએ, નિશિથ ચૂર્ણીમાં ચોથની સંવત્સરી કરવી કહી છે. વળી પાંચમની સંવત્સરી કરવી એવું સૂત્રમાં કોઈ પણ સ્થાનકે કહેલું નથી; સુત્રમાં તો અશાક ચોમાસાના પ્રારંભથી એક મહીનો ને વિરા દિવસ સંવત્સરી કરવી અને એક મહીનો ને વિરા દિવસની અંદર સંવત્સરી પડિકમવી કહેપે છે, પણ ઉપરાંત કહપતી નથી, અંદર પડિકમનાર આરાધક છે, ઉપરાંત પડિકમનાર વિરાધક છે. એમ કહ્યું છે તો વિચારો કે જૈની ટીપણાં વિષે ગમેલાં છે જોયી પાંચમની સાંજે સંવત્સરી પ્રતિ-ક્રમણુ કરતી વખતે પાંચમ છે કે છઠ થઈ ગયેલી છે તેની યથાસ્થિત ખબર પડતી નથી; અને જો છઠમાં પ્રતિક્રમણુ કરીએ તો પૂર્વોક્ત જીનારાનો લોપ થાય છે, માટે તે કાર્યમાં બાધકનો સંભવ છે. પરંતુ ચોથની સાંજે પ્રતિક્રમણુ કરતાં પાંચમ થઈ જાય તો કોઈ પણ પ્રકારનો બાધક નથી તેથી પૂર્વાચાર્યોએ પૂર્વોક્ત ચોથની સંવત્સરી કરવાની શુદ્ધ રિતીનું પ્રવર્તન કરેલું છે તે સત્યજ છે. પરંતુ હુંડકો ચોથની સાંજે પાંચમ થતી હોય તો તે દીવસે એટલે એમે સંવત્સરી કરે છે તે નથી તો કોઈ મૂત્રપાઠથી કરતા અને નથી યુગ પ્રધાનની આરાધી કરતા પણ કૃત સ્વમતિ કહપનાથી કરે છે.

૫૫ સૂત્રમાં ચોવીસો તિર્થંકર વંદનીક કહ્યા છે અને વિવેક વિલાસમાં કહ્યું છે કે ધર દેરાસરમાં એકવીસ તિર્થંકરની પ્રતિમા સ્થાપવી તેનો ઉત્તર—જૈનધર્મીઓને તો ચોવીસો તિર્થંકર એક સરખા છે. તેમજ ચોવીસ તિર્થંકરને વંદન પૂજન કરવાથી પાવત બોક્ષજીની પ્રાપ્તિ છે. પરંતુ ધર દેરાસરમાં એકવીસ તિર્થંકરની પ્રતિમા સ્થાપવી એમ વિવેકવિલાસ ગ્રંથમાં કહ્યું છે તે અપેક્ષા વચન

છે જેમ સર્વશાસ્ત્રો એક સરખાં છે પરંતુ કેટલાએક પહેલા પહોરમાં ભણાવે છે, બીજા પહોરમાં ભણાતાં નથી. તેમ એ પણ સમજવું. વળી ઘર દેરાસરને મોટું દેરાસર કેવું કરવું, કેટલા પ્રમાણના ઉંચા છત્રિય સ્થાપના, કેવા વર્ણના સ્થાપના, કેવી રીતે પ્રતિષ્ઠા કરવી, કયા કયા તિર્થકરની પ્રતિમા બેસાડવી વિગેરે જે અધિકાર છે તે જ્ઞાતામાં વર્તે છે તેને અને જ્ઞાતાના ગુણ ગ્રાહકો છે તેને સમજવાનો છે, હુંદકો સરખા મિથ્યાદષ્ટી, જ્ઞાતાથી પરાક્રમુષ્ણ અને જ્ઞાતાના નિંદકોને સમજવાનો નથી.

૫૬. શ્રી આચારંગ સૂત્રના મૂળપાઠમાં પાંચ મહાવ્રતની પચ્ચવિશ ભાવના કહી અને તેની ટીકામાં પાંચભાવના સમકિતની વધારે કહી તેનો ઉત્તર—આચારંગ મૂળસુત્રમાં ચારિત્રની પચ્ચવિશ ભાવના કહી છે અને નિર્બુદ્ધિમાં પાંચભાવના સમકિતની વધારે કહી છે તે ખરી છે. અને નિર્બુદ્ધિ માનવાનું નંદીસુત્રના મૂળપાઠમાં કેહેલું છે વળી સમ્પર્કત સર્વ વ્રતનું મૂળ છે. જેમ મૂળ વિના વૃક્ષરહી શકતું નથી તેમ સમકિત વિના વ્રત રહી શકતા નથી. હુંદકો વ્રતની પચ્ચવિશ ભાવના માન્ય કરે છે અને સમકિતની પાંચ ભાવના માન્ય કરતા નથી તે ઉપરથી એમ નિર્ણય થાય છે કે તેઓને સમકિતની પ્રાપ્તિ નથી.

૫૭. કર્મ ગ્રંથમાં નવમા ગુણુઠાણુ સુધી મોહની કર્મની પ્રકૃતિનો જે ઉદય લખ્યો છે તે સુત્ર સાથે મળતો આવતો નથી એવું જોઈએ લખ્યું તેનો ઉત્તર—કર્મ ગ્રંથમાં જણાવેલી વાત બરોબર છે જેમલજ્ઞ તે વાત સુત્રની સાથે મળતી આવતી નથી એમ લખ્યું છે પરંતુ બીજા સુત્રમાં કોઈ પણ ઠેકાણે જોઈ ગુણુઠાણુ ઉપર કોઈ પણ કર્મની પ્રકૃતિનો ખંધ, ઉદય, ઉદીરણ, કે સત્તા વીગેરે ગુણુઠાણુના નામ લહીને કેહેલજ નથી. માટે જોઈ નિષેવે આ બાબતમાં ફોગટનું ડોળાણુ કરેલું છે તે મિથ્યા છે.

૫૮. શ્રી આચારંગની ચૂર્ણીમાં ‘કાગુરનીકાંબ ફેરવી’ એમ લખેલું છે એવું જોઈ નિષેવે બતાવે છે પણ તે ખોટું છે કારણ કે તેવું લખાણુ આચારંગની ચૂર્ણીમાં નથી.

૧૬ થી ૭૪ પર્યંત એકવિંશ બોલ જોડા નિજવે નિશીથ ચૂ-
લીના ઠરાવીને લખ્યાછે તે સર્વે બોલ નિશીથ ચૂલીમાં તેના
લખવા પ્રમાણેછે નહીં તેથી તેનું લખવું તમામ મિથ્યાછે.

૮૦. શ્રી આપશ્યક સુત્રની ભાષમાં શ્રી મહાવીર સ્વામીના
સત્તાવીશ ભવ કહ્યા તેમાં મનુષ્યમાંથી કાળ કરીને ચક્રવર્તિ થયા
એમ કહ્યુંછે તેનો ઉત્તર—મનુષ્ય કાળ કરીને ચક્રવર્તિ ન થાય
એવી શાસ્ત્રોક્ત વાત છતાં પ્રભુ થયાછે તેથી એમ સમજવું કે જી-
નવાણી અનેકાંતછે માટે જનમાર્ગમાં એકાંત જેવવી તે મિથ્યા-
દષ્ટીનું કાર્યછે. વળી ટુંડકોના માનેલા ખત્રીશ સૂત્રોમાં તો વીર ભ-
ગવંતના સત્તાવિંશ ભવ કોઈ જગ્યાએ વર્ણવેલા નથી તો જોઈને
આ વાત લખવાનું શું પ્રયોજન હશે તે કાંઈ સમજાનું નથી.

૮૧. સિદ્ધાંતમાં અરિષ્ટ નેમીને અઘાર ગણધર કહ્યા અને
ભાષમાં અગીઆર કહ્યાછે તે મતાંતરછે.

૮૨. સુત્રમાં પાર્શ્વનાથને ૨૯ ગણધર કહ્યા અને નિર્ધુકિતમાં
૧૦ કહ્યાછે એવું જોડો લખેછે પરંતુ કોઈ પણ સૂત્ર કે નિર્ધુકિત પિ-
ંગેરમાં પાર્શ્વનાથને ૨૯ ગણધર કહ્યા નથી; માટે જોડો નિજવે ગ-
ણ હાંક્યો હોય તેમ જણાયછે.

૮૩. સાધુ ગૃહસ્થપણામાં રહેલા તિર્થકરને વાંદે તે સુત્ર વિ-
રૂદ્ધ એમ જોડો નિજવે લખેછે તેનો ઉત્તર—તિર્થકર ગૃહસ્થપણા-
માં હોય ત્યાં સુધી સાધુ તેમની ભેળા થતાજ નથી એવીજ સ્થિ-
તીછે. પરંતુ સાધુ દ્રવ્ય તિર્થકરને વંદના કરે તે તો સત્યછે. જેમ
શ્રી પાર્શ્વનાથના સાધુ ચોવિસથો કહેતી વખત શ્રી મહાવીર જી-
નને દ્રવ્ય નિર્લેપે વંદના કરતા હતા. વળી હાલ પણ લોગસ્સ ક-
હેતી વખતે તેજ પ્રમાણે દ્રવ્ય જીન વંદાયછે.

૮૪—૮૫ મા પ્રશ્નમાં જોડો લખેછે કે “શ્રી સંથારપયજ્ઞામાં
તથાચંદા વિજય પયજ્ઞામાં એવંતિ સુકમાળનું નામછે અને એ-
વંતિ સુકમાળ તો પાંચમાઆરામાં થયાછે માટે તે પયજ્ઞા ચોથા-
આરાના ગુંથેલા નહીં” તેનો ઉત્તર—શ્રી ઠાણુંગ તથા નંદી સૂત્ર-
માં પણ પાંચમાઆરાના જીવોનું કથનછે તો તે સૂત્રો પણ ચોથા-
આરાના ખનેલા ન માનવા જોઈએ.

ઉપર પ્રમાણે જોડાનિજવના લખેલા (૮૫) પ્રશ્નોના ઉત્તર અમોએ સાસ્રાણુસારે યથાસ્થિત લખેલાં છે. અને તેથી સર્વ સૂત્રો, પંચાંગી, શંથો, પ્રકરણો વિગેરે માન્ય કરવા યોગ્ય છે એમ સિદ્ધ થાય છે. કારણ કે સમદષ્ટીએ જોતાં તેમાં પરસ્પર કાંઈ પણ વિરોધ નથી પરંતુ જો જોડા નિજવ વિગેરે ઢુંઢકો શાસ્ત્રોમાં અંદર અંદર અપેક્ષાયુક્ત વિરોધ હોવાથી માનવા લાયક ગણતા નથી તો તમના માનેલા બીજીશ સૂત્રો જે કે ગણધર મહારાજાએ સ્વયમેવ ગુંથેલાં છે એવું તેઓ કહે છે તેમાં પણ પરસ્પર કેટલાક વિરોધ છે જમાંના કેટલાક પ્રશ્ન તરિકે આ ઢેકાણે લખેલાં છે.

૧ શ્રી સમવાયાંગે મહિલનાથજીને (૫૬૦૦) અવધિરાની કહ્યા અને શ્રી રાતા સૂત્રમાં (૨૦૦૦) કહ્યા તે કેમ ?

૨ શ્રી રાતાજીમાં અધ્યયન પાંચમે કૃષ્ણજીને ૩૨૦૦૦ સ્ત્રીઓ કહી અને અંતગડ દશાંગમાં પ્રથમ અધ્યયને ૧૬૦૦૦ કહી તે કેમ ?

૩ શ્રીરાયપરોણીમાં કેશીકુમારને ચાર રાત્રી કહ્યા અને ઉત્તરાધ્યયનમાં અવધિરાની કહ્યા તે કેમ ?

૪ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં આવક હોય તે ત્રીવિધ ત્રીવિધ કર્માદાનના પચ્ચખખાણુ કરે એમ કહ્યું અને ઉપારાગદશાંગમાં આણુંદઆવકે હજી મોકળા રાખ્યા તે કેમ ?

૫ તથા કુંભાર આવકે નિભાડા મોકળા રાખ્યા તે કેમ ?

૬ શ્રીપજવણુ સૂત્રમાં વેદની કર્મની જયન્ય સ્થિતિ બાર ગુહુર્તની કહી અને ઉત્તરાધ્યયનમાં અંતર ગુહુર્તની કહી તે કેમ ?

૭ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં 'લસણુ' અન્નતકાય કહ્યું અને શ્રી પજવણુજીમાં પ્રત્યેકે કહ્યું તે કેમ ?

૮ શ્રી પજવણુ સૂત્રમાં ચાર ભાષા બોલના આરાધક કહ્યો અને દરાવૈકાળીકજીમાં જે ભાષા બોલવી કહી તે કેમ ?

૯ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં રોગ ઉત્પન્ન થયે સાધુ ઔષધ ન કરે એમ કહ્યું અને ભગવતિમાં પ્રભુએ બિજોરાપાક ઔષધ નિશિતે બીધો કહ્યું તે કેમ ?

૧૦ શ્રી પજવણુજીમાં અદારમા કાયસ્થિતીપદે સ્ત્રી વેદ-

ની કલ્પસિદ્ધિ પાંચ પ્રકારે કહી તો સર્વરામતમાં પાંચ વાત રી ?

૧૧ શ્રીઠાણાંગ સૂત્રમાં સાધુએ લગ્નપિંડ ન લેવો એમ કહ્યું અને અંતગડ સૂત્રમાં જ્ઞાતમસ્વામીએ શ્રી દેવીને ધરે આહાર લીધો એમ કહ્યું તે કેમ ?

૧૨ શ્રીઠાણાંગ સૂત્રમાં પાંચ મહાનદી ઉતરવાની ના કહી અને બીજા લગતા સૂત્રમાં હા કહી તે કેમ ?

૧૩ શ્રી દશવૈકાળિક તથા આચારંગ સૂત્રમાં સાધુ ત્રીવિધે ત્રીવિધે પ્રાણુતિપાતનું પચ્ચખાણુ કરે એમ કહ્યું અને સમવાયાંગ તથા દસાશ્રુતસ્કંધમાં નદી ઉતરવી કહી તેનું કેમ ?

૧૪ શ્રી દશવૈકાળીકમાં સાધુને લુણુ પ્રમુખ અનાચિાર્મુ કહ્યું અને આચારંગમાં દ્વિતિયશ્રુતસ્કંધના અધ્યયન ક્રિષ્ણે ઉદ્દેસે દશમે સાધુએ લુણુ વહોરું હોય તો પોતે વાવરે, અથવા સાંભોગીકને વહેંચી આપે એમ કહ્યું તે કેમ ?

૧૫ શ્રી ભગવતિ સૂત્રમાં નિંબતીખો કહ્યો અને ઉત્તરધ્ય પને કડવો કહ્યો તે કેમ ?

૧૬ શ્રી રાતાણમાં મલ્લિનાથજીએ (૧૦૮) ની સાથે દિક્ષા લીધી એમ કહ્યું અને શ્રીઠાણાંગજીમાં છ પુરુષ સાથે દિક્ષા લીધી એમ કહ્યું તે કેમ ?

૧૭ શ્રીઠાણાંગજીમાં મલ્લિનાથજીની સાથે છ મિત્રોએ દિક્ષા લીધી એમ કહ્યું અને રાતાણમાં કેવળરાગ ઉપજ્યા પછી છ મિત્રોએ દિક્ષા લીધી એમ કહ્યું તેનું કેમ ?

૧૮ શ્રી સુયગડાંગસૂત્રમાં કહ્યું કે સાધુ આધાર્કર્મી આહાર લેતાં કેમ લેપાય પણ ખરો અને ન લેપાય પણ ખરો. આ પ્રમાણે એક ગાથામાં જે વાત એક બીજાની પ્રતિપક્ષી છે તે કેમ ?

ઉપર પ્રમાણે સૂત્રોની અંદર પણ ઘણા વિરોધ છે તે અંધ વધી જવાના ભયથી અહીંયાં લખ્યા નથી તોપણ જેઓને વિરોધ જોવાની ઇચ્છા હોય તેમણે શ્રીમદ્ધરોવિજયજી કૃત વિરસ્તુતી રૂપ કુંડીના સ્તવનનો ટપ્પો સંવેગી પંડીત શ્રી પંચવિજયજીએ પુરેલો છે તે જોવો. જે કુંડકો બચીસ સૂત્ર ખરખર અવિરોધી જાણીને

માન્ય કરેછે અને બીજાં સત્રો તથા ગ્રંથો વિરોધી બાણીને નિષેધે છે તો ઉપર જણાવેલા વિરોધ જો કે ખત્રીસા સૂત્રના મૂળપાઠની અંદરજ છે તે નિયુક્તિ તથા ટિકાની મેળવણી શિવાય મેળવી આપવા જોઈએ. જો કે અમોને તો નિષેધજ છે કે ટુંકકો જેઓ જિનારાશી પરાજીતુષ છે તેઓ મેળવી શકવાના નથી કેમકે તેમાં કોઈ પાતાંતર, કોઈ અપેક્ષા, કોઈ ઉત્સર્ગ, કોઈ અપવાદ, કોઈ નય, કો / વિધિવાદ અને કોઈ ચરિતાગુવાદ વિગેરે સૂત્રોના ગંભીર આશય છે તેને સમુદ્ધ સરખી પુદ્ધિના ધણી ટીકાકાર પ્રમુખ જાણે અને તેઓ તમામ વિરોધનું નિરાકરણ કરી શકે. પરંતુ ટુંકકોએ તો ફક્ત જિનપ્રતિમાના દ્વેષથી સર્વ શાસ્ત્રો ઉત્થાપ્યાં છે તેઓ તેનું નિરાકરણ કરવાને શક્તિવાન નથી. અલંબિસ્તરણ.

૨૬ સૂત્રોમાં શ્રાવકોએ જિનપૂજા કરી કહીછે તે વિષે.

છવીસમા પ્રશ્નોત્તરમાં જોઠો નિબંધ લખેછે કે “સૂત્રમાં કોઈ આવકે પૂજા કરી કહી નથી” તેનો ઉત્તર—જેમજાણ્યું તેજ ઉ-ધાડીને જોયું હોત તો જણાત કે સૂત્રમાં તો સ્થાનકે સ્થાનકે પૂજાનો અને જિનપ્રતિમાનો અધિકાર છે. જેમાંથી ફેટલાએક અધિકારની નોંધ દ્રશ્યંત તરિકે, તેમજ લબ્ય છવના ઉપચાર નિ-મિત્તે અત્રે લખેલી છે. અને તે અધિકારોના સૂત્રપાઠ અમાઉ લ-ખવામાં આવી ગયેલા હોવાથી અહીંયાં લખ્યા નથી.

૧ શ્રી આચારંગસૂત્રમાં સિદ્ધાર્થરાજને શ્રી પાર્શ્વતાથના સંતાનીઆ આવક કહેલા છે, તેમણે જિનપૂજાને વારતે લાખ ફરીઆ ફીધા તથા અનેક જિનપ્રતિમાની પૂજા કરીછે એમ કહ્યું છે. આ અધિકારમાં સૂત્રની અંદર જાયેઅ એવો શબ્દ છે. તે શબ્દનો યુજરાતિ ભાષામાં યાગશબ્દ થાયછે અને યાગશબ્દ દેવ પૂજા વાચી છે. વળી તેઓ આવક હોવાથી તેમને અન્ય યાગનો

સંભવહોયજ નહી તેથી તેમણે જિનપૂજા કરીછે એ નિઃસંશય વાતછે.

૨ શ્રીસુયમગંગસૂત્રમાં જિનપ્રતિમા દેખી આર્દ્રકુમાર પ્રતિ-
બોધ પામ્યા અને દીક્ષા ન લીધી ત્યાં સુધી તેની પૂજા કરી
એમ કહેલું છે.

૩ શ્રી સર્મવાયાંગસૂત્રમાં સમવસરણુના અધિકારને માટે ક-
લ્પસૂત્રની લખામણ છે તે પ્રમાણે શ્રી વૃહતકલ્પની ભાષમાં સમવ
સરણુનો અધિકાર વિસ્તારથી છે તેમાં લખ્યું છે કે સમવસરણુમાં
પૂર્વ સન્ન્યુષ ભાવ અરિહંત ખીરાજે છે અને ત્રણ દિશાએ તેમના
પ્રતિબિંબ એટલે સ્થાપના અરિહંત ખીરાજે છે.

૪ શ્રી ઠાણુંગસૂત્રમાં સ્થાપના સત્ય કહીછે.

૫ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં તુંગિયાનગરીના આવકોએ જિન
પ્રતિમા પૂજ્યાનો અધિકાર છે.

૬ શ્રી રાતાસૂત્રમાં દ્રોપદીએ જિનપ્રતિમાની સત્તરભેદી
પૂજા કર્યાનો અધિકાર છે તે પૂર્વે લખાયેલ છે.

૭ શ્રી ઉપારાગદશાંગસૂત્રમાં આણુંદાદી દશે આવકોએ જિ-
નપ્રતિમા વાંદી પૂજી છે એવો અધિકાર છે, અને તે પાણુ પૂર્વે
લખાયેલ છે.

૮ શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણ સૂત્રમાં સાધુ જીનપ્રતિમાની વૈપાવચ્ચ
કેરે એમ કહ્યું છે.

૯ શ્રી ઉચ્ચવાર્ધ સૂત્રમાં ધણા જીનમંદિરનો અધિકાર છે.

૧૦ તેજ સૂત્રમાં અંબડ આવકે જીનપ્રતિમા વાંદા પૂજ્યા-
નો અધિકાર છે.

૧૧ શ્રીરામપરોણી સૂત્રમાં સૂર્યાભ દેવતાએ જીનપ્રતિમા
પૂજી કહીછે.

૧૨ તેજ સૂત્રમાં ચિત્રસારથી તથા પરદેશી રાજાએ અને
આવકોએ જીનપ્રતિમા પૂજી એવો અધિકાર છે.

૧૩ શ્રી જીવાભિગમ સૂત્રમાં વિજયદેવતા આદિ દેવતાઓ-
એ જીનપ્રતિમા પૂજ્યાનો અધિકાર છે.

૧૪ શ્રી જંઝુદિપ પભતિ સૂત્રમાં યમકદેવતાદિકોએ પૂજા
કરીછે.

સુત્રોમાં શ્રી૦ જિનપૂજા કરી કહીછે તે વિષે. ૧૭૭

૧૫ શ્રી દશવૈકાળિક સૂત્રમાં સિઝંભવસૂરી જનપ્રતિભાને દેખીને પ્રતિષ્ઠા પામ્યાછે.

૧૬ શ્રી ઉત્તરાધ્વયનના દશમા અધ્યયનની નિર્બુદ્ધિમાં જૈ-તમસ્વામી અષ્ટાષ્ટ યાત્રા કરવાને ગયા એમ કહ્યુંછે.

૧૭ તેજ સૂત્રના ૨૯ મા અધ્યયનમાં થઈ થુઈ મંગલ માં સ્થાપના પાંદવી કહીછે.

૧૮ શ્રી નંદિ સૂત્રમાં વિશાળાનગરીની અંદર શ્રી મુનિ સુવ્રત સ્વામીનું મહાપ્રભાવિક થુલ કહેલુંછે.

૧૯ શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્રમાં સ્થાપના માનવી કહીછે.

૨૦ શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં ભરતચક્રવર્તિએ જનમંદિર કરા-વ્યાનો અધિકારછે.^૧

૨૧ તેજ સૂત્રમાં વગ્ગુર આવકે મક્ષિતાથયું દેહ કરાવ્યુંછે^૧

૨૨ તેજ સૂત્રમાં પૂષ્પથી જનપૂજા કર્મે સંસાર ક્ષય થઈ જાય એમ કહ્યુંછે.

૨૩ તેજ સૂત્રમાં પ્રભાવતિ આવિકાએ જનમંદિર બનાવ્યું છે તથા જનપ્રતિભાની સમીપે નાટક કર્યુંછે.^૨

૨૪ તેજ સૂત્રમાં કહ્યુંછે કે શ્રેણીકરાજ એકસોને આઠ સો-નાના જય દરરોજ નવા બનાવીને તેનો જનજ સન્મુખ સ્વસ્તિક કરતા હતા.

૨૫ તેજ સૂત્રમાં સાધુ કાયોત્સર્ગમાં જનપ્રતિભાની પૂજાની અનુમોદના કરેછે એમ કહ્યું છે.

૨૬ તેજ સૂત્રમાં સર્વ લોકમાં જે જનપ્રતિભાછે તેને આરા-ધવા નિમિત્તે સાધુ તથા આવકો કાઉમગ્ગ કરે એમ કહ્યુંછે.

૨૭ શ્રી વ્યવહાર સૂત્રમાં પ્રથમ ઉદ્દેસે જનપ્રતિભાની આ-જળ આજીવણ કરવી કહીછે.

૨૮ શ્રી મહાનિશીથ સૂત્રમાં જનમંદિર બનાવતાં આવક

૧ બંને સૂત્રપાઠ જુઓ પાછળ પાને ૫૬ ૨ જુઓ પાને ૬૦.

ઉત્કૃષ્ટો ખારમા દેવલોક પર્વત જાય એમ કહેયું છે.^૧

૨૯ શ્રી મહાકલ્પ સૂત્રમાં જનમંદિરની અંદર સાધુ આવક વંદના કરવા ન જાયતો પ્રાપ્તિ થાય છે.^૨

૩૦ શ્રી જનકલ્પ સૂત્રમાં પણ તેને લગતો અધિકાર છે.

૩૧ શ્રી પ્રથમાનુયોગમાં અનેક આવક આધિકાર્યોએ જનમંદિર ખનાવ્યા તથા પૂજા કરી એવો અધિકાર છે.

ધ્યાનિ સંકેતો સ્થાનકે જનપ્રતિમા સંબંધી પૂજા કરવાનો તથા જનમંદિર ખનાવવા વિગેરેનો અધિકાર પ્રત્યક્ષપણે છે. વળી સર્વે સૂત્રો જોઈને સામાન્ય રીતે વિચારી જોતાં પણ જણાય છે કે ચોથાઆરામાં જટલાં જનમંદિરો હતાં તેટલાં અહીં નથી કારણ કે સૂત્રોમાં જ્યાં જ્યાં આવકોનો અધિકાર છે ત્યાં ત્યાં ન્દાયાકય બલિકમ્મા એટલે નાહીને દેવ પૂજા કરી એવો પ્રત્યક્ષ પાઠ છે. એ ઉપરથી તમામ આવકોના ધરમાં જનમંદિર હતાં અને તેઓ નિરંતર પૂજા કરતા હતા એમ સિદ્ધ થાય છે.

વળી દશપૂર્વધારીના આવક સંપ્રતિરાજ્ય સવાલાખ જિન મંદિર ખનાવ્યાં છે તથા સવાકોડ જિનમિત્ર ભરાવ્યાં છે જેમાંથી હજારો જિનમંદિર તથા જિનપ્રતિમા અધ્યાપિ પર્વત વિદ્યમાન છે. રતનામ, નાડોલ તથા રાજુજય ગિરનારાદી નગરોમાં તથા તિર્યોમાં ઘણું સ્થાનકે સંપ્રતિરાજ્યનાં કરાવેલાં જિનમંદિરો દૃષ્ટીએ પડે છે તેમજ ખીળાં અનેક જિનમંદિરો હજારો વર્ષોનાં કરાવેલાં જણાય છે. વળી શ્રી આયુજ ઉપર વિમળચંદ્ર તથા વસ્તુપાળ તેજપાળના કોડો રૂપીઆ ખરચીને કરાવેલાં જિનમંદિરો જેની શોભા અવર્ણિય છે તેનાં વિદ્યમાન છે. જેઠા મંદમતિએ કહ્યું છે કે “કોઈ આવકે જિનપ્રતિમા પૂજી નથી” તે ઉપરથી તો એમજ જણાય છે કે તેને હૃદય ચક્ષુ તો નહોતાં પરંતુ દ્રવ્યનો પણ અભાવ હશે કેમકે તેજ કારણથી તેણે પૂર્વોક્ત સૂત્રપાઠ પોતાની દૃષ્ટીએ દીઠા હશે નહીં.

૨૭ સાવધકરણી વિષે.

સત્તાવીસમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠો નિષ્ણવ લખેછે કે “સાવધકરણીમાં જિનારા નથી” આ લખાણ એકાંત હોવાથી જેઠા નિષ્ણવે અપ્રાપ્ત દશાએ કરેલું હોય એમ જણાય છે કારણ કે સાવધ નિરવધના ભેદની તેને અવગણ નહોતી એવું તેના આ પ્રશ્નોત્તરમાં ભખેલા ૨૪ ખોલ ઉપરથી કદપી શકાય છે. જેઠમજી જે કાર્યમાં હિંસા થતી હોય તેવાં તમામ કાર્યોને સાવધકરણીનાં ગણેછે પરંતુ કેટલાએક જિનપૂજાદિ કાર્યોમાં સ્વરૂપે હિંસા છે પરંતુ અનુબંધે દયા છે; અને અલખ્ય, જમાતીમતિ તથા દુંદકો વિગેરે જે દયા પાળે છે તે સ્વરૂપે દયાછે પણ અનુબંધે હિંસા છે કેટલીએક ધર્મ કરણીમાં સ્વરૂપે હિંસા અને અનુબંધે દયા છે ને તેનું કળ પણ દયાનુંજ હોય છે. વળી તેવી કરણી વીગેરેમાં જિનેશ્વર ભગવંતે આપ્યા પણ દીધેલી છે, જેમાંના કેટલાક ઓત્ર દ્રવ્યોંત તરીકે આ નીચે લખેલા છે.

૧ શ્રી આચારંગસૂત્રના ખીજા શ્રુતસ્કંધના ઈર્ષા અધ્યયનમાં લખ્યું છે કે સાધુ ખાડામાં પડી જાય તો ધાસ વેસડી તથા વૃક્ષને પકડીને બહાર નીકળે.

૨ તેજ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે સાધુ ખાંડ સાકરને બદલે બુણ અર્થાત્ મીઠું વહોરી લાવ્યા હોય તો તે ખાઈ જવું, ખવાય નહીં તો સાંભોગિકને વહેંચી દેવું.

૩ તેજ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે રસ્તામાં નદી આવેતો સાધુ ઉતરે.

૪ તેજ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે સાધુ મૃગપૃથ્થામાં જાડું ખોલે.

૫ શ્રી સુયોગસંગ સૂત્રના નવમા અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે મૃગપૃથ્થા શિવાય સાધુ જાડું ન ખોલે, અર્થાત્ મૃગપૃથ્થામાં ખોલે.

૬ શ્રી ઠાણંગસૂત્રના પાંચમા ઠાણામાં પાંચ કારણે સાધુ સાધ્વીને પકડી લે એમ કહ્યું છે તેમાં નદીમાં તણાઈ જતી સાધ્વીને સાધુએ બહાર કાઢવી એમ કહ્યું છે.

૭ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં કહ્યું છે કે આવક સાધુને અસુઝતો

એને સચિત ચાર પ્રકારનો આહાર દેતાં અદ્ય પાપ એને ધણી નિર્જરા કરે.

૯ શ્રી ઉન્વાઈસૂત્રમાં કહ્યું છે કે સાધુ શિષ્યની પરિક્ષા માટે દોષ લગાડે.

૧૦ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રમાં કહ્યું છે કે સાધુ પડિલેહણા કરે તો તે કાર્યમાં અવશ્ય વાધુકાચની હિંસા થાય છે.

૧૦ શ્રી વૃહતકલ્પમાં ચરખીનું વિલેપન કરવું લખ્યું છે.

૧૧ તેજ સૂત્રમાં માધ્વીને કારણે પકડી લેવી કહી છે.

ઈત્યાદિ કેટલાક કાર્યો જેને જેઠો એકાંતપક્ષી ટુંક હોવાથી સાવધ ગણે છે પરંતુ તેમાં પ્રભુની આરા છે, એને તેથી કર્મબંધ નથી. શ્રી આચારંગ સૂત્રના ચોથા અધ્યયનના ખીળા ઉદ્દેશમાં કહ્યું છે કે દેખીતું આશ્રવનું કારણ છે પરંતુ શુદ્ધ પ્રણામ હોવાથી નિર્જરા થાય છે એનું દેખીતું સંવરનું કારણ છે પરંતુ અશુભ પ્રણામથી કર્મબંધ થાય છે.

વળી સમકિતદષ્ટી આવડોએ પુન્યપ્રાપ્તિ નિમિત્તે કેટલાએક કાર્યો કરેલાં છે, જેમાં સ્વરૂપે હિંસા છે પરંતુ અનુમંધે દયા છે એને તેઓને દયાનુંદળ પ્રાપ્ત પાણુ થયેલું છે. આવા અધિકાર સૂત્રોમાં ઘણું છે જેમાંથી થોડાએક આ નીચે લખ્યા છે.

૧ શ્રી રાતાસૂત્રમાં સુયુદ્ધિ પ્રધાને રાગને સમગ્રવધા માટે ગંદી ખાઈતું પાણી સમાધું.

૨ શ્રી મહીનાથજીએ છ રાગને પ્રતિષ્ઠાધવા નિમિત્તે મોહન ધર કરાવ્યું.

૩ તેમજેજ છ રાગનો પોતા ઉપરનો મોહ ટાળવા નિમિત્તે પોતાના સ્વરૂપ જેવી પૂતળીમાં દરરોજ આહારના કોળીઆ નાંખ્યા જેથી તેમાં હળરો ત્રસ જીવની ઉત્પત્તિ એને વિનાશ થયો.

૪ શ્રી ઉન્વાઈ સૂત્રમાં કોણીકે રાગએ ભગવંતની ભક્તિ નિમિત્તે મહતા ઉપરે સામેયું કર્યું.

૫ શ્રી કોણીકે રાગએ દરરોજ ભગવંતના ખપ્પર મંગાવવા માટે માણસોની ટપાલ ખાંચી.

૬ પરદેશી રાજ્યએ દાનથાળા મંડાવી જેમાં કેટલાએક પ્ર-
કારનો આરંભ હતો, પરંતુ કેશીકુમારે તેનો નિષેધ ન કરતાં કહ્યું કે
હું પરદેશીરાજ્ય ! પૂર્વ મનોરા થઇને હવે અમનોરા ન થઈશ.

૭ પરદેશીરાજ્યએ કેશી ગણુધરને કહ્યું કેન્હુ સ્વામી ! આ-
વતી કાલે મારો તમામ રિક્ષિ અને આડંબર સાથે આવીને આ-
પને વંદના કરીશ; અને તેમ કર્યું છતાં કેશીગણુધરે નિષેધ ન કર્યો.

૮ ચિત્ર સારથીએ પરદેશીરાજ્યને પ્રતિબોધ પમાડવા નિ-
મિત્તે કેશી ગણુધર પાસે લઈ જવા સારૂ રથ ધોડા દોડાવ્યા.

૯ સૂર્યાલ દેવતાએ જનભક્તિ નિમિત્તે ભગવંત સમીપે નૃ-
ત્ય કર્યું.

૧૦ દ્વૌપદિએ જનપ્રતિમાની સત્તરભેદી પૂજા કરી.

જેઠા મંદમતિએ આ પ્રશ્નોત્તરમાં જે જે ખોલ લખ્યાં છે તેમાં
ખોતાની ઇચ્છા એવો શબ્દ જનારા શિવાયનું કાર્ય ઠરાવવા માટે
લખેલો છે; પરંતુ તેમાંનાં ધણાં કૃત્યો પુન્ય પ્રાપ્તિને નિમિત્તજ કરે-
લા છે. જેમાંના કેટલાએક નીચે પ્રમાણે કારણ સાથે છે.

૧ કોણીક રાજ્યએ પ્રભુની વધામણીમાં નિત્ય પ્રત્યે સાડા-
ખારહળર રૂપેઆ દીધા તે જનભક્તિ નિમિત્તે.

૨ ધણા રાજ્યઓએ તથા આગકોએ દિક્ષા મહોત્સવ કર્યા
ત જૈનશાસનની પ્રભાવના નિમિત્તે.

૩ કુળે દિક્ષાની ફલાલી માટે દારકામાં પડહ ફેરવ્યો તે
ધર્મ વૃદ્ધિ નિમિત્તે.

૪ હંદ્ર તથા દેવતાદિકોએ જનજન્મોચ્છવ કર્યો તે ધર્મ પ્રા-
પ્તિ નિમિત્તે. એ પ્રમાણે શ્રી જંબુદ્વિપ પશ્ચિમ સૂત્રમાં કહ્યું છે.

૫ દેવતાઓ નંદિશ્વરદ્વિપે અઘાઈ મહોત્સવ કરે છે તે ધર્મ
પ્રાપ્તિ નિમિત્તે.

૬ જંબાચારણ તથા વિદ્યાચારણ લખિંદ્ર ફોરયે છે તે જનપ્ર-
તિમાના વંદન નિમિત્તે.

૭ શંખ આવકે સ્વામીવત્સજ કર્યું તે સમકિતની શુદ્ધિ નિ-
મિત્તે. એ પ્રમાણે અઘાપિપર્યંત સ્વામીવત્સજનો રિવાજ પ્રવર્તે છે;

ધણી પુન્યવંત શ્રાવકો સ્વધર્મીની ભક્તિ અનેક પ્રકારે કરેછે. જો જોઈ નિશ્ચય આ વાતનો એટલે સ્વામીત્વસળ કરવાનો નિષેધ કરે છે અને લખેછે કે તે કાર્યમાં તેની ઈચ્છાછે, છનારા નથી તો હું-ઠકો પોતાના સ્વધર્મીને જમાડેછે, સંવત્સરીનું પારણુ જમેછે, પૂ-જ્યની તિથિએ પોસહ કરીને પોતાના સુધર્મીને જમાડેછે, તેમાં તે જોઈ અને તેના ધર્માચાર્ય રિખો પાપ માનેછે; કારણુ કે તે કાર્યમાં હિંસા થાયછે. જ્યારે તેવા કાર્યમાં પાપ માનેછે ત્યારે હુંઠકો તે રાખંથી ભીખમના ભાઈ થઈને તે કાર્ય રા માટે કરતા હશે? શું ન-રકે જવા માટે કરેછે?

૮ તેતલી પ્રધાનન પોટીજ દેવતાએ સમગ્રાવ્યો તે ધર્મ નિમિત્તે.

૯ તિર્થંકર ભગવંતે વર્ષીદાન દીધું તે પુન્યદાન ધર્મ પ્રગટ કરવા નિમિત્તે.

૧૦ દેવતાઓ છનપ્રતિમા તથા દાઢા પૂજેછે તે મોક્ષદ્વળ નિમિત્તે.

૧૧ શ્રી ઉદાયન રાજા ભગવંતેને વંદના કરવા મોટા આ-હ્વરથી ગયા તે પૂન્ય પ્રાપ્તિ નિમિત્તે.

ઉપર પ્રમાણુ અનેક કાર્યો સમકિત દ્રષ્ટીઓએ કરેલાછે જેમાં મહાપુન્ય પ્રાપ્તિને તેમજ તિર્થંકરની આરાધના પણુછે. જો જોઈ મૂઢ-મતિ એકાંત દયાથીજ ધર્મ માનેછે તો શ્રી ભગવતિ સૂત્રના નવમા શતકમાં કહ્યુંછે કે જમાલોએ શુદ્ધ ચારિત્ર પાડ્યુંછે, એક માખીની પાંખ પણુ ફહવી નથી, પરંબુપ્રભુનું એકજ વચન ઉત્થાપવાથી તેને અહિંસાનું ફળ ન મળતાં હિંસાના ફળની પ્રાપ્તિ થઈ, માટે એમ સમજવું કે છનારા શિવાપની દયા તે સ્વરૂપ દયાછે પરંબુ અનુ-બંધે હિંસાછે અને તેથીજ જમાલીની દયા સાક્ષ્યતાને પામી નથી; તો રે કુમતિઓ! તેના સરખી દયા તમારાથી પળતી નથી, માત્ર દયા દયા મૂખે પોકારોછો પરંબુ દયા શુંછે તે જાણુતા નથી, અને ભગવંતનાં વચનો તો અનેક બોધોછો માટે તમારો નિસ્તાર કેવી રીતે થશે તે વિચારી જોજો! ઈતિ.

૨૮ દ્રવ્ય નિક્ષેપો વંદનીક છે તે વિષે.

અક્ષાંશીશાખા પ્રશ્નોત્તરમાં “ દ્રવ્યનિક્ષેપો વંદનીક નથી” એમ ઠરાવવા માટે જેઓ નિજાવ લખેછે કે ચંદ્રવીશધ્યામાં જે દ્રવ્યજન વંદાતા હોય તો તેઓ તો ચારંગતિમાં અવિરતી અપચ્ચખાણીકે તેને વંદન કેમ થાય ? તેનો ઉત્તર—શ્રીરિખલ્લેદવના સમયમાં સાધુ ચંદ્રવીસધ્યો કરતા હતા તેમાં દ્રવ્ય તિર્થંકર ચ્રવીસને તિર્થંકરની ભાવાવસ્થાનું આરોપણ કરીને વંદન કરતા હતા, પરંતુ ચારે ગતિમાં જે અવસ્થાએ હતા તે અવસ્થાને વંદન કરતા નહોતા.

જેઓ લખેછે કે “અમાઉના તિર્થંકરોના વખતમાં ચંદ્રવીસધ્યો કહેતી વખત જેટલા તિર્થંકર થઈ ગયા અને જે વિદ્યમાન છે તેટલા તિર્થંકરની સ્તુતિ વંદના કરતા હતા” આ લખાણુ જેઠા નિજાવનું અસત્ય છે કારણુ કે ચંદ્રવીસધ્યામાં વર્તમાન ચોવીશીના ચોવીશ તિર્થંકરને બદલે ઓછા તિર્થંકરને વંદન કરે એવું કયન કોઈ પણ જ્ઞાનશાસ્ત્રમાં નથી.

જેઠાએ શ્રીઅનુષોમદારમાં આવશ્યકના છ અધ્યયન કહ્યાં છે તે બાબત લખેલી છે તેમાં બીજું અધ્યયન ઉત્કર્તના નામે છે તે ઉત્કર્તના નામ સ્તુતિ વંદના કરવાનું છે અને કોણુ ઉત્કર્તન કરવું તે ના ઉત્તરમાં ચંદ્રવીસધ્યો એટલે ચોવીસ તિર્થંકરનું કરવું એમ સમજવું, પરંતુ જેઠા અપ્તાનીના લખવા પ્રમાણુ ચોવીશનો મેળ નથી એમ સમજવું નહિ, કારણુ કે ચોવીશ નહોય તો ચંદ્રવીસધ્યો કહેવાય નહિ.

ઉપર લખેલી બાબતના દ્રષ્ટાંત તરીકે જેઠો ટુંટુંક લખેછે કે “શ્રી મહાવિદેહમાં એક તિર્થંકરની સ્તુતિ કરતા ચંદ્રવીસધ્યો થાયછે” આ લખાણુ જેઠાનું અક્ષરહીનપણાનું છે, કારણુ કે તે પ્રમાણુ કોઈપણ સિક્કાંતમાં કહેલું નથી. વળી મહાવિદેહમાં ચંદ્રવીસધ્યો પણ નથી, કારણુ કે ત્યાંતો સાધુને જ્યારે દોષ લાગે ત્યારે પડિક્કમી લેવાનું છે. આ ઉપરથી જેઠાની લખેલી વાત સ્વકલ્પનાની છે, શાસ્ત્રોક્ત નથી એમ ઠરેછે. આ બાબત બારમા પ્રશ્નોત્તરમાં વિશેષ રીતે લખીને દ્રવ્ય નિક્ષેપો વંદનીક છે એમ સિદ્ધ કરેલું છે. ઇતિ.

૨૯ સ્થાપના નિક્ષેપો વંદનીકછે તે વિષે.

ઓગણત્રીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા નિજવે સ્થાપના નિક્ષેપો વંદનીક નથી એમ કરાવવા માટે કેટલીએક મિથ્યા કુપુક્તિ લખીછે.

આદ્યમાં શ્રી દશવૈકાણિક સૂત્રની ગાથા લખીછે તે ગાથાથી તો સ્થાપના નિક્ષેપો સંપૂર્ણ રીતે સિદ્ધ થાયછે. યતઃ

સંઘટ્ટૃત્તા કાણ, અહવા ઉવહિનામપિ ॥

સ્વમેહ અવરાહં મે, વણ્ણજ્જ ન પુણોત્તિય ॥૧ ૮॥

અર્થ. કાયાએ કરીને સંપદ થાય તથા ઉપધીને સંપદો થાય ત્યારે શિષ્ય કહે—મારો અપરાધ ક્ષમા, વળી ખીણ વખત સંપદાદિ અપરાધ નહિ કરું.

આ ગાથાના અર્થથી પ્રગટપણુ સિદ્ધ થાયછે કે ગુરૂના વસ્ત્ર તથા પાટાદિકને સંપદો કરવાથી પાપછે. આ ઠેકાણુ પાટાદિક જો કે અણપછે તો પણ તે આચાર્યનાછે તેથી તેની આરાતના ટાળે છે, માટે તેથી સ્થાપના નિક્ષેપો સિદ્ધ થાયછે અને તે બાબતમાં જેઠા કુમતિની કરેલી કલ્પનાઓ અસત્ય અને મિથ્યાછે.

વળી જનપ્રતિમા જનવર એટલે તિર્યંકરની કહેવાયછે અને વસ્ત્રાદિક ઉપધી તે ગુરૂ મહારાજનીછે, માટે તે બંનેની ભક્તિ કરવી તે દેવગુરૂનીજ ભક્તિછે અને તેની જે આરાતના કરવી તે દેવગુરૂની આરાતનાછે.

આ ઉપરથી સ્થાપના માનવી તથા પૂજવી સત્ય છે.

જેઠો મંદમતિ લખેછે કે “ઉપગરાણુ પ્રયોગ પરિણુમ્યા દ્વન્ધ છ” તે મહામિથ્યાછે. ઉપગરાણુના પરિણુમ્યા પુદ્ગળતો કોઈ પણ જૈનશાસ્ત્રમાં કહ્યા નથી, પરંતુ તેને તો મીસા પુદ્ગળ કહ્યાછે માટે એમ જણાયછે કે જેઠાને જૈનશાસ્ત્રની કાંઈ પણ ખબરજ નહોતી.

વળી જેઠો લખેછે કે “જે પૃથ્વી શિલાષ્ઠ ઉપર બેસીને ભગવંતે ઉપદેશ કર્યોછે તેજ શિલાષ્ઠ ઉપર બેસીને જાતમ, સુધર્મા-

સ્વામી વિગેરેએ ઉપદેશ કર્યો છે. “આવું કથન કોઈ પણ જ્ઞાન સિદ્ધાંતમાં નથી તેથી એમજ જાણાય છે કે જેમદલ દુઢક મહા મૃષાવાણી હતો.

જેઠો કુમતિ ગુરના ચરણની આપતમાં કુચુક્તિ લખીને પોતાનો મત સિદ્ધ કરવાનું ધારે છે પરંતુ તે વ્યસત્ય છે, કારણ કે ગુરના ચરણની રજ પણ પૂજના યોગ્ય છે તો ધરતી ઉપર પડેલા ગુરના ચરણનું તો શું કહ્યું ? કેટલાએક દુઢકો ગુરના ચરણની રજ મસ્તકે ચડાવે છે અને જેઠો નિમ્ન તેઓના મતને પણ મગતો આવતો નથી તેથી એમજ સિદ્ધ થાય છે કે તે કોઈ મહાદુર્ભરી હતો.

આ પ્રશ્નોત્તરની છેરે કેટલાએક વ્યવોગ્ય વચન લખીને જેઠા કુમતિએ ગુરમહારાજની આશાતના કરી છે અને તેથી તેણે સંસાર સમુદ્રમાં ભટકવાનું એક સાધન વધાર્યું છે.

આ આપત સંબંધી (૧૨) મા પ્રશ્નોત્તરમાં વિરાસ રીતે લખાયેલું છે અને સ્થાપના નિલેપો વંદનીકે એમ સિદ્ધ કરેલું છે.

૩૦ શાસનના પ્રત્યનીકને શિક્ષા દેવા વિષે.

ત્રીશમાં પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠો મિથ્યાદ્રષ્ટી લખે છે કે “ધર્મવ્યપરાધીને માર્યાથી લાભ છે એવું જૈનધર્મીઓ કહે છે” તેનું આ લખાણ વ્યસત્ય છે, કારણ કે જૈનમતના કોઈ પણ શાસ્ત્રમાં એમ લખ્યું નથી કે ધર્મવ્યપરાધીને માર્યાથી લાભ છે, પરંતુ જૈનશાસ્ત્રમાં એમ તો લખ્યું છે કે જે દુષ્ટ પુરુષ જનસાસનનો ઉચ્છેદ કરવા માટે, જનપ્રતિમા અને જનમંદીરનું ખંડન કરવા માટે, મૂર્તિમહારાજનો ઘાત કરવા માટે તથા સાધ્વીનું શિયળ ભંગ કરવા માટે ઉદ્યમવંત હોય, તેને સાધુ પ્રથમ તો ઉપદેશ દેઈને શાંત કરે, જો તે પુરુષ લોભી હોય તો શ્રાવકો દ્રવ્ય આપીને તેનું નિનારણુ કરે, છેવટે કોઈ રીતે ન માને ત્યારે જેવી રીતે તેનું નીવારણુ થાય તેવી રીતે કરવું. યતઃ શ્રી વીરજનહસ્તદિક્ષીત ધર્મદાસગણીકૃત ગ્રંથે—

સાહુણ ચેદ્બ્રાણય, પાઙ્ગિણીયં તહ અવન્નવાયં ચ ॥

ત્રિણપવચણસ્સ અહિયં, સવથ્યામેણ વારેદ્ ॥૨૪૧॥

વળી ગુરવાદિકના અપરાધીનું નિવારણ કરવું તેને વૈયાવચ્ચ કહીછે. શ્રી ઉત્તરાધ્યાયન સૂત્રમાં શ્રી હરીકેશીમૂનિએ કહ્યુંછે કે—

પુઠ્ઠંચ દૂળંચ અણાગયંચ, મણ્ણદોસો ન મે
અરિય કોદ્ ॥ જસ્સાહુ વૈયાવડિયં કરેતિ, તમ્હાહુ

एए निहया कुमार ॥२१॥

આ કાવ્યના ત્રીણ તથા ચોથાપદમાં હરિકેશીમૂનિએ કહ્યુંછે કે યક્ષ મારી વૈયાવચ્ચ કરેછે તેણે મારી વૈયાવચ્ચને માટે કુમારને હણ્યા છે.

આ બાબતમાં જેઠો મૂઠમતિ લખેછે કે “હરિકેશીમૂનિ છદ્મ-
સ્ય ચાર ભાષાના બોલનારા તેનું વચન પ્રમાણ નહિ.” આ પ્ર-
માણનાં વચનો હીણપુન્યી, મિથ્યાદ્રષ્ટી શિવાય બીજું કોણ બોલે ?
મહોદું આશ્ચર્ય છે કે સત્તકાર જેનો મહિમા અને ગુણ વર્ણવે છે,
જેમને પાંચ સુમતિ અને ત્રણ ગુપ્તિવાન લખેછે એવા મહામૂનિનું
વચન પ્રમાણ નહિ એમ જેઠો નિજવ લખેછે ! પરંતુ આવા લ-
ખાણથી તે કુમતિનું વચન કોઈ પણ માર્ગાનુસારીને માન્ય કરવા
બોગ્ય નથી એમ ઠેરછે.

વળી જેઠો લખેછે કે “ગુરને બાધાકારી ગૂ, લીખ, માંકણ
વિગેરે પણ સુદમ છવો પણ હોયછે તો તેનું પણ નિરાકરણ ક-
રવું જોઈએ.” તે અક્ષરહીનનું આ લખાણ અસત્ય છે, કારણ કે
તેઓ કાંઈ દ્રવ્યબુદ્ધિથી સાધુને અશાતા ઉપજાવતા નથી, પરંતુ તે
પ્રમાણે તેમનો જાતિ સ્વભાવ છે અને તે કારણથી ગુરમહારાજને
કાંઈ વિશેષ રીતે અશાતા ઉપજાવનાં સંભવ નથી માટે તેના નિ-
વારણની કાંઈ જરૂર નથી, પરંતુ પૂર્વે કહ્યા એવા દુષ્ટ પુરુષોના
નિવારણની તો અવશ્ય જરૂર છે.

જેઠમક્ષ જેવા અક્ષરહીન રિખોના આવા લખાણથી તથા
ઉપદેશથી એમ તો નિશ્ચય થાયછે કે તેમની આરણ્ય કોઈ શિયળ

ખંડન કરે અથવા રિખોને કોઈ પ્રહાર કરે યાવત્ મરણાંતકજી ઉપ-
જાવે તોપણ તેના અક્ષત્રહીન દુંદકો તે કાર્ય કરનાર માણસને અ-
પરાધી ન અણે, શિક્ષા ન કરે, અને તેણે કોઈ પણ પ્રકારે નિવારણ
પણ ન કરે. આ ઉપરથી દુંદકો તેરાપંથી ભીખમવા ભાઈછે એવું
જોઈએ સિદ્ધ કરી આપે છે, કારણ કે તેની શ્રદ્ધા તેઓના
જેવીજ છે.

અવસ્થયે સત્યની ખાતર જાણાવવું જોઈએ છીએ કે દુંદકો-
ના ફેટલાએક ભાગની શ્રદ્ધા પૂર્વાર્જ પ્રકારે જોઈ સદશ નથી, તે-
ઓ તો ધર્મના પ્રત્યનીકનું નિવારણ કરવું જોઈએ એમ સમજે
છે, પરંતુ જોઈએ તો કોઈ મહા બહુજ સંસારી જાણાય છે કે જેની
શ્રદ્ધા તમામ જનશાસ્ત્રોથી વિપરીત છે એટલુંજ નહિ પરંતુ તેના
દુંદકોથી પણ વિપરીત છે.

આ ખાખતમાં જોઈએ લખ્યું છે કે “જો એવી ભક્તિ કરવાનું
જનશાસનમાં કહ્યું હોય તો એ સાધુને ખાજનાર ગોશાળો અવતો
કેમ જાય ?” એ પ્રમાણે લખ્યું છે પરંતુ એ મૂઠે એટલું પણ સમજ્યો
નથી કે તે સમયે વીરભગવંત પ્રત્યક્ષ ખીરાજતા હતા અને તેઓ
ભાવીભાવ તેમજ દીઠો હતો. આવા આવા ખોટા કુતકો કરવા તે
મહામિથ્યાદષ્ટીનું કામ છે અને તેથી અનંત સંસાર રજળવાનું પાપ
ખંધાય છે.

આ પ્રશ્નોત્તરને અંતે જોઈએ શ્રી આચારાંગ સૂત્રનો પાઠ
નાંખ્યો છે તેમાં એમ જાણાવેલું છે કે સાધુને કોઈ ઉપસર્ગ કરે તો
સાધુ તેની ધાત ન ચિંતે. આ યાત તો અમે પણ કપુલ કરીએ
છીએ કારણ કે પૂર્વાર્જ પાઠમાં ખતાવ્યા પ્રમાણે હરીકેશી મુનિએ
ખણ પોતાના હૃદયમાં આજ્ઞાઓના પુત્રની કિંચિત્ પણ ધાત ચિંત-
વી નથી. વળી સાધુને પોતાને અર્થ તો પરિસહ સહેવાનોજ ધર્મ
છે, પરંતુ જો કોઈ શાસનને ઉપદ્રવ કરે તો સાધુ તેમજ શ્રાવક
જનારા પૂંચકે યથાશક્તિએ તેનું નિવારણ કરવાને ઉત્સુક થાય.

૩૧ વીરા વહેરમાનના નામ વિષે.

દુંડકોએ માનેલા બત્રીસ સૂત્રમાં વીરા વહેરમાનનાં નામ કોઈ પણ સ્થળે નથી પરંતુ દુંડકો માનેછે તે કયાંથી? આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં જેઠો દુંડક લખેછે કે “તમે કહોછો તેજ વીરા નામછે એમ નિશ્ચય જાણાતો નથી, કારણ કે શ્રી વિપાક સૂત્રમાં કહ્યુંછે કે બ્રહ્મનંદી કુમારે પૂર્વભવે મહાવિદ્ય હોતમાં પુંડરગિણીનગરીમાં જુગ-ખાહુ જીનને પ્રતિજ્ઞાલ્યા અને તમે તો પુંડરગિણી નગરીમાં શ્રી મંદિરસ્થામી કહોછો તે કેમ મળે?” તેનો ઉત્તર—શ્રી મંદિરસ્થામી પુષ્કળાવતી વિજય માંહેની પુંડરગિણી નગરીમાં જન્મ્યાછે ત સત્યછે પરંતુ જે વિજયમાં જુગખાહુજીન વિચરેછે તે વિજયમાં શું પુંડરગિણી નામે નયરી નહીં હોય? એક નામની ઘણી નગરીઓ એક દેશમાં હોયછે. જેમ કાઠીઆવાડ સરખા નાના પ્રાંતમાં પણ એક નામનાં ઘણાં શહેરો વિદ્યમાનછે તો તેના દેશમાં જુદી જુદી વિજયમાં એક નામની નગરીઓ હોય તેમાં કાંઈ આશ્ચર્ય નથી, માટે જેઠમજીની કેરડી કુચકિત ખોટીછે અને જેન શાસ્ત્રાનુસારે વીરા વહેરમાનનાં જે નામ કહેવાયછે તે ખરાંછે. વળી જેઠો હાલમાં કહેવાતાં વીરા નામ ખરાં જાણુતો નથી તો કયાં વીરા નામ ખરાંછે તે કેમ ખતાવ્યું નથી? પરંતુ કયાંથી ખતાવે, ક્રૂર જીવનપ્રતેમાના દ્વેષથીજ સર્વ શાસ્ત્રો ઉચાપ્યાં તેમાં વહેરમાનની વાત પણ ગઈ તો હવે કયાંથી જાવીને તાંજે? જ્યારે ખોલવાનો કાંઈ પણ લાભ રહ્યો નહિ ત્યારે પછી ખરાં નામને ખોટાં ઠરાવવા માટે ધુમાડાના ખા-મકા બંધાઈ, પણ તેથી તેના ખોટા પંથની કાંઈ પણ સિદ્ધિ થઈ નથી અને થવાનો પણ નથી.

વળી દુંડકો બત્રીસ સૂત્રમાં જે વાત નથી તેતો માન્ય કરતા નથી તો આ વાત પણ તેઓએ માન્ય કરવી ન જોઈએ એટલે વીરા વહેરમાન પણ ન માનવા જોઈએ, પરંતુ દુંડકો તેમ ન કરતાં ઉલટા તેમાંના કેટલાએક રિખો વીરા વહેરમાનની સ્તુતિ કરેછે, જોડકળાઓ કરેછે પરંતુ શા આધારથી કરેછે તે ખતાવવાના તેની સામે કાંઈ પણ સાધન નથી.

ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ તથા જ્ઞાન નથી તે વિષે. ૧૮૬

જેઠો હીણુપુન્યી આ પ્રશ્નોત્તરની છેવટે લખે છે કે “આ વાત માં અમારે કોઈ પણ પક્ષપાત નથી”. આ તેણે કેવું લખ્યું છે કે જ્યારે કોઈ હથીયાર હાથમાં રહ્યું નહીં, બનેલાથે હેલા પડ્યા ત્યારે શરણે આવવા માટે આજીજી કરે છે પણ તે સંબંધો તેણે આપા જાળનો ફુંદ રચ્યો છે.

૨૨ ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ તથા જ્ઞાન નથી તે વિષે.

બત્રીશમા પ્રશ્નોત્તરની આદ્યમાં ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ ડરાવવા માટે જેઠા કુમતિએ ચોવીશ બોલગણ્યા છે, પરંતુ તે તમામ જાડા છે કારણ કે ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સૂત્રમાં કોઈ જગ્યાએ સાધુ કહ્યો નથી. જેઠાએ ચોવીશ બોલમાં ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ દેવર્ચ ચેડર્ચ એ શબ્દના અર્થમાં ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ અને અરિહંત એવો કર્યો છે પરંતુ તે બંને અર્થ ખોટા છે. કોઈ પણ સૂત્રની ટીકામાં અથવા ટિપ્પણમાં તેવો અર્થ કરેલો નથી. તેનો અર્થ તો ઇષ્ટદેવ જે અરિહંત તેની પ્રતિમાની જેમ પજ્જુવાસામિ એટલે શેવા કંઈ એમ કરેલો છે પરંતુ કેટલાએક ડુંડકોએ પુસ્તકોમાંના અક્ષર હરતાળથી ખૂસી નાંખીને નવા મનમાનતા અર્થ બખી દીધા છે પણ તે માનવા યોગ્ય નથી.

વળી કોઈ કોષમાં પણ તે શબ્દનો અર્થ સાધુ કર્યો નથી તેમ તિર્થંકર પણ કર્યો નથી; કોષમાં તો કહ્યું છે કે ચૈત્યોજિનૌકજિ નર્થિવ, ચૈત્યોજિનસમાતરુ એટલે ચૈત્ય શબ્દે જનમંદિર, જન પ્રતિમા તથા ચોતરાબંધ વૃક્ષ સમજવું; તે ઉપરાંત કોઈ પણ વસ્તુનું નામ ચૈત્ય નથી. વળી ત્રેવીશમા તથા ચોવીશમા બોલમાં આનંદ તથા અંબડનો અધિકાર ફેરવીને લખ્યો છે તે આખત સોજમા તથા સત્તરમા પ્રશ્નમાં અગાઉ આમે બખી ગયા છીએ. ડુંડકો ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ કહે છે પરંતુ સૂત્રમાં તો કોઈ જગ્યાએ

સાધુને ચૈત્ય કહીને બોલાવ્યા નથી. નિગંથાળવા, નિગંથિળવા એમ કહ્યું છે, સાહુવા, સાહુળિવા એમ કહ્યું છે, તેમજ મિસુવા મિસુળિવા એમ પણ કહ્યું છે પણ ચૈત્યવા, ચૈત્યાનિવા એવું તો એક પણ ઠેકાણે લખ્યું નથી. વળી ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ હોય તો તે ચૈત્ય શબ્દ સ્ત્રીલીંગે તો બોલી શકાતો નથી ત્યારે સાધ્વીને શું કહેવું તે ખતાવો.

વળી મહાવીર સ્વામીના ચઉદહજાર સાધુએ એમ સૂત્રમાં કહ્યું પણ ચઉદ હજાર ચૈત્ય ન કહ્યા, રિષભદેવના ચોરાશી હજાર સાધુ કહ્યા પણ ચોરાશી હજાર ચૈત્ય ન કહ્યા, કેશીગણધરને પાંચેશ સાધુનો પરિવાર કહ્યો પણ ચૈત્યનો પરિવાર ન કહ્યો—એવી રીતે સૂત્રોમાં અનેક જગ્યાએ આચાર્યની સાથે આટલા સાધુ વિચરે છે એમ તો કહ્યું છે પણ કોઈ જગ્યાએ આટલા ચૈત્ય વિચરે છે એમ નથી કહ્યું. કૃત્ત દુંદકો નિજવ સદશ સ્વમતિ કલપનાથી ચૈત્ય શબ્દનો સાધુ એવો અર્થ કરે છે પણ તે અસત્ય છે.

વળી જેઠાએ જેઠે બોલની અંદર ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ કર્યો છે તે અર્થ કૃત્ત શબ્દના યથાર્થ અર્થ જાણવાવાળા પુરૂષ જોશે તો જાણશે કે તેનો કરેલો અર્થ વિલક્ષિત સાથે વાક્ય મેળવણીમાં કોઈ પણ રીતે મળતો આવતો નથી. વળી જ્યારે સમગ્રી જગ્યાએ દેવઅં ચેદઅં નો અર્થ સાધુ અથવા તિર્થંકર એવો ઠરાવે છે તો શ્રી ભગવતિ સૂત્રમાં દાઢાને અધિકારે ભગવતે જાતમસ્વામી પ્રત્યે કહ્યું છે કે “જનદાઢાઓ દેવતાઓએ પૂજવા યોગ્ય છે યાવત્ દેવઅં ચેદઅં પજ્જુવાસામિ એવો પાઠ છે તો તે જગ્યાએ દુંદકો ચેદઅં શબ્દનો અર્થ શું કરશે? જો ‘સાધુ’ એવો અર્થ કરશે તો તે ઉપમા દાઢાની સાથે અધટિત છે અને જો ‘તીર્થંકર’ એવો અર્થ કરશે તો દાઢા તીર્થંકરની સદશ શેવા કરવા યોગ્ય થશે. જો કે દાઢાતિર્થંકરની હોવાથી તે તેમની સદશ શેવા કરવા યોગ્ય છે પરંતુ તે જગ્યાએ તો દાઢાને જનપ્રતિમા સદશ શેવા કરવા યોગ્ય કહેલી છે અને તેથી ચેદઅં શબ્દનો અર્થ અમારા પૂર્વોક્ત કથન પ્રમાણુજ ખરો છે. સ-

ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ તથા જ્ઞાન નથી તે વિષે ૧૯૧

બાળ કે પૂર્વાચાર્યોએ તેજ અર્થ કહેલો છે. દુઃકો સ્વમતિ કલ્પનાથી અર્થ ફરવા ધોરે છે પરંતુ ફરી શકતો નથી.

૨૫ થી ૨૯ સુધીના પાંચ બોલમાં ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ જ્ઞાન ઠરાવવા માટે જેઠા મંદમતિએ કુચુક્તિઓ કરી છે પરંતુ તે મિથ્યા છે કારણ કે સૂત્રમાં જ્ઞાનને ચૈત્ય કહેલું નથી. નંદિમૂત્ર વિગેરે જે જે સૂત્રોમાં જ્ઞાનનો અધિકાર છે ત્યાં ત્યાં જ્ઞાનના અર્થને વિષે નાણ શબ્દ વાપરેલો છે જેમ નાણં પંચવિહં પન્નત્તં એમ કહ્યું છે પરંતુ ચેદ્દં પંચવિહં પન્નત્તં એમ કહ્યું નથી. વળી સૂત્રોમાં જ્યાં જ્યાં જ્ઞાની મૂનીમહારાજાઓના અધિકાર છે ત્યાં ત્યાં મહિનાણી, મુઅનાણી, હીનાણી, મણપજ્જવનાણી, કેવલનાણી એમ કહ્યું છે પરંતુ એક પણ સ્થળે મહિચૈત્યી, મુઅચૈત્યી, હીચૈત્યી, મણપજ્જવચૈત્યી, કેવલચૈત્યી એમ કહ્યું નથી.

વળી જ્યાં જ્યાં ભગવંતને તથા સાધુઓને અવધિજ્ઞાન, મન પર્યવજ્ઞાન તથા કેવળજ્ઞાન ઉપજ્ઞાનો અધિકાર છે ત્યાં ત્યાં જ્ઞાન ઉપજ્ઞ્યું એમ તો કહ્યું છે પરંતુ અવધિચૈત્ય ઉપજ્ઞ્યું, મનપર્યવચૈત્ય ઉપજ્ઞ્યું તથા કેવળચૈત્ય ઉપજ્ઞ્યું એમ કોઈ કોઈએ કહ્યું નથી. વળી સમ્યકદ્રઢી આવક વિગેરેને જાતિ સ્મરણ તથા અવધિજ્ઞાન ઉપજ્ઞાનો અધિકાર સૂત્રોમાં જ્યાં જ્યાં છે ત્યાં ત્યાં તે જ્ઞાન ઉપજ્ઞ્યું એમ તો કહ્યું છે પરંતુ જાતિસ્મરણ ચૈત્ય ઉપજ્ઞ્યું, અવધિચૈત્ય ઉપજ્ઞ્યું એમ કહ્યું નથી. પૂર્વોક્ત પ્રકારે જોતાં સૂત્રોમાં કોઈ પણ જગોએ જ્ઞાનને ચૈત્ય કહેલું નથી એમ સિદ્ધ થાય છે માટે આ બાબતમાં જેઠાની કુચુક્તિ નિષ્ફળ થાય છે.

ચૈત્ય શબ્દનો જ્ઞાન અર્થ ઠરાવવા માટે જે બોલ લખ્યા છે તેના ફરીથી વિસ્તાર સાથે ખુલાસા લખતાં જણાવીએ છીએ કે છવીશમા બોલમાં જંધાચારણ મૂનીને અધિકારે ચેદ્દાઈ વંદિત્તણ એવો શબ્દ છે તેનો અર્થ જેઠા નિર્ભયે વિતરાગને વાંધા ઠરાવ્યો છે તે બોલો છે પરંતુ વિતરાગની પ્રતિભાને જંધાચારણે વાંધી એ અર્થ

પરો છે. આ બાબત દસમા પ્રશ્નોત્તરમાં વિશેષ રીતે લખ્યું છે.

૨૭ મા બોધમાં જેઠાએ ચમરેદ્રને આબાવે અરિહંતેવા, અ-
રિહંતચેડાણીવા અને અણગારેવા એવો પાઠ છે એમ લખ્યું
છે તે પાઠથી તો પ્રત્યક્ષ રીતે ચેડાં શબ્દનો અર્થ 'પ્રતિમા' સિદ્ધ
થાય છે કારણ કે તે પાઠમાં સાધુ પણ જુદા કહ્યા છે. અને અરિહંત
પણ જુદા કહ્યા છે તેમજ ચેડાં કહેતાં જનપ્રતિમા પણ જુદી
કહી છે માટે આ બાબતમાં બીજો કાંઈ પણ અર્થ થઈ શકે એમ
નથી તે છતાં જેઠા કુમતિએ તે ત્રણે બોધનો અર્થ એકલા અરિ-
હંતજ જાણુવા એવો કયો છે તે પ્રત્યક્ષ રીતે તેની મૂખતા બતાવે
છે. કોઈ સાધારણ માણસ ફક્ત શબ્દાર્થનો જાણનાર પણ કહી
શકે કે આ ત્રણે બોધનો અર્થ એકલા અરિહંત એવો કરનાર
કોઈ મૂર્ખ શિરોમણિ હશે.

જેઠા લખે છે કે “પૂર્વાક્ત પાઠમાં ચૈત્ય શબ્દે છનપ્રતિમા હોત
અને તેનું શરણુ લઈ ચમરેદ્ર સુધર્મા દેવલોક સુધી જઈ શકતો
હોત તો ત્રીજેલોકે, દ્વિપસચુદ્રે, શાશ્વતી પ્રતિમા હતી; ઉર્ધ્વલોકે મે-
રુપવતે તથા સુધર્મા વિમાને સિદ્ધાપતનમાં નજીકજ શાશ્વતી પ્રતિમા
હતી તે છતાં જ્યારે સુધર્મા ઇંદ્રે તેની ઉપર વજ્ર મુક્યું ત્યારે તે
છનપ્રતિમાનો શરણુ ન ગયો અને મહાવિર સ્વામીને શરણુ કેમ
આવ્યો?” તેનો ઉત્તર—આ પ્રશ્ન જેઠા કુમતિએ ભદ્રીકે છવોને
ફસાવવા માટે જાણરૂપ યુગેલ છે પરંતુ તેનો ખુલાસો તો પ્રત્યક્ષ છે કે
જેનું શરણુ લઈને ગયો હોય તેને શરણુ પાછો આવે. ચમરેદ્ર મહા-
વીરસ્વામીનું શરણુ લઈને ગયો હતો તેથી તેમને શરણુ આવ્યો છે.
જેઠા કુમતિના કહેવાનો આશય એવો છે કે “તેને આવતાં રસ્તામાં
ધણી શાશ્વતી પ્રતિમાને સિદ્ધાપતન હતા તો પણ તેને શરણુ ગયો
નહીં માટે ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ છનપ્રતિમા નહીં અને તેનું શરણુ
પણ નહીં.” તેનો ઉત્તર—રસ્તામાં છનપ્રતિમા હતી તેને શરણુ ચ-
મરેદ્ર ન ગયો પરંતુ આગમાં શ્રી મંદીરસ્વામી તથા બીજા વીરો
વિહરમાન વિચરતા હતા તેની શરણુ પણ ચમરેદ્ર ગયો નથી ત્યારે

ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ અને જ્ઞાન નથી તે વિષે. ૧૯૩

તે જોડાના અને બીજા ટુંકોના કહેવા પ્રમાણે તો વિહરમાન તિ-
ર્થકર પણ તેને શરણ કરવા યોગ્ય નહીં હોય. પણ સમજવાનું તો
એમ છે કે અગિયંતનું શરણ લઈને ગયો હોય તો અગિયંતની સ-
મીપે પાછો આવે, અગિયંતની પ્રતિમાનું શરણ લઈને ગયો હોય
તો અગિયંતની પ્રતિમા સમીપે આવે, અને ભાવી આત્મા આણ-
આરનું શરણ લઈને ગયો હોય તો તેની સમીપે આવે, આ બાબતમાં
જોડાએ જે ખોટો અર્થ કયો છે તે તેની પ્રત્યક્ષ મૂર્ખાઈ છે અને તેણે
જનપ્રતિમાનો નિષેધ કરવાને માટે અસત્ય અર્થ કરવાનો વ્યાપારજ
મોડો લો છે એમ જણાય છે. વળી જુઓ તેની અક્ષરની ખુમી ! કે
આ બાબતમાં તો ઘણી જગાએ સિદ્ધાંતનું અને તેમાં સામ્યતા
જનપ્રતિમાએ એમ કયુલ કરે છે અને પૂર્વે નવમા પ્રશ્નોત્તરમાં તો
સિદ્ધાંતનું નથી એમ કહે છે. આવી રીતે તેનાં અસત્ય વચનો
વારંવાર સ્ખળના પ્રતે પામે છે.

૨૮ મા ખોલમાં “વનને પણ ચૈત્ય કહે છે” એમ જોડો કુમ-
તિ લખે છે પરંતુ જે વનમાં જક્ષ વિગરેનું મંદીર હોય છે તેજ વનને
સૂત્રોમાં ચૈત્ય કહેલું બીજા વનને સૂત્રોમાં કોઈ પણ જગાએ
ચૈત્ય કહેલું નથી તો એ ઉપરથી પણ ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ જ્ઞાન
થતો નથી.

૨૯ મા ખોલમાં જોડમલજી લખે છે કે “જક્ષને પણ ચૈત્ય
કહે છે” આ લખાણ અસત્ય છે કેમકે સૂત્રમાં જક્ષને કોઈ પણ
સ્થાનકે ચૈત્ય કહેલ નથી. જો કહેલા હોય તો પોતાનો મત સ્થા-
પન કરવાને ઇચ્છનારે સૂત્રપાઠ લખીને તે વાતનું સ્થાપન કરવું જો
ઈએ. જોડમલજીએ સૂત્રપાઠ લખ્યા શિવાય મનમાં આજીવું તેમ
લખી દીધેલું છે.

૩૦ તથા ૩૧ મા ખોલમાં મહાકુમ્ભતિ જોડો લખે છે કે “આ-
રંભને ઠામે તો ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ પ્રતિમા પણ છે” જુઓ તેની
રૂપ ખુદ્ધિ ! કે જે જો જગાએ જનપ્રતિમાની ભક્તિ, વંદના તથા
સ્તુતિ વીજેના અધિકારો સૂત્રોમાં પ્રત્યક્ષ છે તે તે જગાએ ચૈત્ય
શબ્દનો અર્થ પ્રતિમા નથી એમ કહે છે; અને આરંભના સ્થાનકમાં

તો ચૈત્ય ચ્ચેલે પ્રતિમા ઠરાવેછે, આતો નિઃકેવળ જનપ્રતિમા ઉપર-
નો દ્રેષ દશાવવા માટેજ તેની જીવ્હા ઉપર ખરજ થઈ હશે એમ
જણાયેછે કારણ કે જે ત્રણ બાબતમાં ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ પ્રતિમા
ઠરાવેછે તે ત્રણ બાબતનો પ્રત્યુત્તર અગાઉના પ્રશ્નોત્તરમાં વિગત
માથે લખી ગયા છીએ તેથી અત્રે લખતા નથી. જો કે જોડા મુદ્દ-
મતિએ તો એકની એક વાત વારંવાર લખીને તથા મનકલ્પનાનાં
વાક્યો જગા જગાએ વાપરીને ફક્ત ચોપડી વધારવાનો અને જન
પ્રતિમાનું ઉત્થાપન કરવાનોજ ઉદ્દેશ રાખેજોછે પરંતુ તેમ કરવું તે
મહામુર્ખ અને ભારેકર્મીનું લક્ષણ છે.

૩૨ મા બોલમાં ચૈત્યશબ્દનો અર્થ પ્રતિમા છે એમ જોઈએ
પ્રમાણ કરેલું છે. જો કે આ બાબતમાં પણ તેણે તો કપટજ વા-
પરેલું છે તોપણ તેથી બાબતમાં લખાણ કરીને ફોગટનો ગ્રંથ વ-
ધારવો તે અયુક્ત ગણીને કાંઈ લખતા નથી.

પૂર્વાક્ત સર્વે હકીકત ધ્યાનમાં લઈને નિષ્પક્ષપાતપણે વિચાર
કરશે તેને ખાતરીમંથ સમગ્રો કે ટુંકો ચૈત્યશબ્દનો અર્થ સાધુ
અને શાન ઠરાવેછે તે અસત્ય છે.

૩૩ જિનપ્રતિમા પૂજ્યાના ફળ સૂત્રોમાં કહયાંછે તે વિષે.

તેત્રીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં જોડો નિજવ લખેછે કે “સૂત્રોમાં દસ
સમાચારી, તપ, સંયમ, વૈયાવર્ય વિગેરે ધર્મકરણીના ફલતો કહ્યાં
છે પરંતુ જનપ્રતિમાને વંદન પૂજન કરવાના ફલ સૂત્રમાં કહ્યાં
નથી”. ઉત્તર—જોડાકુમતિનું આ લખાણ તદ્દન અસત્ય છે; સૂ-
ત્રોમાં જનપ્રતિમાને વંદન પૂજન કરવાનાં ફલ ઘણી જગ્યાએ ક-
હ્યાં છે. તીર્થંકર ભગવંતને વંદન પૂજન કરવાથી જે ફલની પ્રાપ્તિ
છે તેવા જ ફલની પ્રાપ્તિ જનપ્રતિમાના વંદન પૂજનથી છે, કારણ કે
જનપ્રતિમા અને જનવર સમગુલ્ય છે અને પ્રતિમાદ્વારાએ તીર્થ-

અનપ્રતિમા પૂજ્યાના ફળ સૂત્રોમાં કહ્યાં છે તે વિશે. ૧૯૫

કર ભગવંતનીજ પૂજા છે. એ પ્રમાણે અનપ્રતિમાની ભક્તિ કરવાથી ફલ પ્રાપ્તિના દ્રષ્ટાંતો સૂત્રોમાં ઘણાં છે તેમાંથી કેટલાંએક આ ઠેકાણે લખ્યાં છે.

૧ શ્રી અનપ્રતિમાની ભક્તિથી શ્રી શાંતિનાથજીના જીવે તીર્થંકરગોત્ર ખાંધું છે. આ કથન પ્રથમાનુયોગમાં છે.

૨ શ્રી અનપ્રતિમાની પૂજા કરવાથી સમ્પત્તિ શુદ્ધ થાય છે. આ કથન શ્રી આચારાંગની નિર્વૃત્તિમાં છે.

૩ થડ થુડયમંગલ અર્થાત્—સ્થાપનાની સ્તુતિ કરવાથી જીવ મુક્તભવોધી થાય છે. આ કથન શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં છે.

૪ અનભક્તિ કરવાથી જીવ તીર્થંકરગોત્ર ખાંધે છે. આ કથન શ્રી રાતાસૂત્રમાં છે. અનપ્રતિમાની જે પૂજા છે તે તીર્થંકરનાજ છે અને તેથી વીરાસ્થાનક માંહેનું પહેલું સ્થાનક આરાધાય છે.

૫ તીર્થંકરનું નામગોત્ર સૂચુવાનું મહાફલ છે એમ શ્રી ભગવતસૂત્રમાં કહ્યું છે અને પ્રતિમામાંતો નામ અને સ્થાપના બંને છે તો તેના દર્શનથી અને પૂજાથી અત્યંત ફલ છે.

૬ અનપ્રતિમાની પૂજાથી સંસારનો ક્ષય થઈ જાય છે એમ શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં કહ્યું છે.

૭ સર્વલોકમાં જોડાઈ અરિહંતની પ્રતિમા છે તેનો કાઉસગ્ગ ખોધખીજના લાભાર્યે સાધુ તથા શ્રાવક કરે એમ શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં કહ્યું છે.

૮ અનપ્રતિમાને પૂજવાથી મોક્ષફલની પ્રાપ્તિ થાય છે એમ શ્રી રાયપરોણીસૂત્રમાં કહ્યું છે.

૯ અનમંદિર બનાવવાવાળા ખારમાદેવલોકે સુધી જાય એમ શ્રી મહાનિસીધસૂત્રમાં કહ્યું છે.

૧૦ શ્રેણીકરાજાએ અનપ્રતિમાના ધ્યાનથી તીર્થંકરગોત્ર ખાંધું છે; આ કથન શ્રી યોગશાસ્ત્રમાં છે.

૧૧ શ્રી ગુણુવર મહારાજના સત્તર પૂત્રે સત્તરભેદમાંથી એક એક પ્રકારે અનપૂજા કરી છે અને તેથી તેજભવમાં મોક્ષે ગયા છે. આ અધિકાર શ્રી સત્તરભેદી પંચના ચરિત્રમાં છે અને સત્તરભેદી

પૂજાશ્રી રાયપરોણી સૂત્રમાં કહેલી છે.

ઈત્યાદિ ઘ્વનેક સ્થાનેકે જનપ્રતિમા પૂજવાનું મહાકૃષ્ણ કહેલું છે મોટે જોડા કુમતિની લખેલી તમામ વાતો સ્વમતિ કલ્પનાની છે.

જોડા હીંચ પૂન્યીઘ્વ દ્રોપદીઘ્વે કરેલી જનપ્રતિમાની પૂજાની ખાખતમાં આ ઠેકાણુ કુટલીઘ્વેક કુયુક્તિઘ્વો લખી છે પણ તે સર્વેનો પ્રત્યુત્તર અમાઉ (૧૯) મા પ્રશ્નોત્તરમાં લખી ગયા છીએ.

જોડા કુમતિ લખે છે કે પાણી, કૃષ્ણ, કુલ, ધુપ, દીપ વિગેરેના ભગવંત ભોગી નથી તો જોડાની સદશ શ્રદ્ધાવાળા હુંડકોને ઘ્વમે પૂછીએ છીએ કે તમે ભગવંતને વંદના નમસ્કાર કરો છો તો શું પ્રત્યુ વંદના નમસ્કારના ભોગી છે? શું પ્રત્યુ ઘ્વમે કહે છે કે મને વંદના નમસ્કાર કરો? જેમ ભગવંત વંદના નમસ્કારના ભોગી નથી ઘ્વને પોતે કહેતા પણ નથી કે તમે મને વંદના નમસ્કાર કરો, તેમજ પાણી, કૃષ્ણ, કુલ, ધુપ, દીપ વિગેરેના પ્રત્યુ ભોગી નથી તેથી પોતે કહેતા નથી કે મારી પૂજા કરો, પરંતુ તે કાર્યમાં તો કરવાવાળાની ભક્તિ છે, મહાલાભનું કારણ છે, સમકિતની પ્રાપ્તિ કરાવે છે ઘ્વને, તેથી પણ જીવો ભવ સમુદ્રનો પાર પામ્યા છે, ઘ્વમે શાસ્ત્રોમાં કહેલું છે તેથી તેમાં જીનેશ્વરની આરાપણ છે. ઇતિ.

૨૪. મહિઆ શબ્દનો અર્થ.

શ્રી જોગસમાં કિત્તિય વંદિય માહિઆ ઘ્વેવો પાઠ શ્રી આવશ્યક સૂત્રનો છે તેમાંના પહેલા બે શબ્દનો અર્થ “કિત્તિય ઘ્વને વાંધા” ઘ્વેવો છે એટલે તે બે શબ્દો ભાવ પૂજા વાચી છે ઘ્વને ત્રીજા શબ્દનો અર્થ પૃષ્ઠાદિકથી પૂજા કરવાનો છે એટલે તે દ્રવ્ય પૂજા વાચી છે. ટીકાકારોએ તથા પ્રથમ ટપાના કર્તાઓએ પણ ઘ્વેવોજ અર્થ લખેલો છે; પરંતુ કુટલીઘ્વેક પ્રતોમાં હુંડકોએ સત્યાર્થ ફરવી નાખીને મનકલ્પિત અર્થ લખ્યો છે; તે પ્રમાણુ જોડા નિજવ પણ આ પ્રશ્નમાં ‘મહિઆ’ શબ્દનો અર્થ “ભાવપૂજા” ઠરાવે છે પણ તે અસત્ય છે.

વળી જો નિભવ કૃષ્ણ કરીને આવકો પૂર્ણ કરેછે તેમાં હિં-
સા ઠરાવેછે તે અસત્યછે, કારણ કે તે પુષ્પ પૂર્ણથી તો આવકોએ
પુષ્પની દયા પાળીછે. વિચારો કે માળી કુત્તરી છામડી લઈને પે-
ચવા બેઠેલોછે તેવામાં આવક નીકળે, તે વિચારે કે પુષ્પોને વેચવા
લઈ જશે તો પોતાની સંખ્યામાં નાંખીને તેની ઉપર શયન કરશે
અને તેમાં કેટલીએક કદર્યના પાણુ થશે, કોઈ વ્યસની લઈ જશે તો
કુલના ગોટા કરીને સુંવશે, માળા કરીને ડોકમાં નાંખશે અને ક્યાં
તો તેનું મર્દન કરશે, કોઈ શ્રીમંત ગૃહસ્થ લઈ જશે તો તે પાણુ
તેનો પથેચ્છ લોગ કરશે અને સ્ત્રીઓના માથામાં ઝુંથાશે, જો
અત્તરના વેપારી લઈ જશે તો ચૂલા ઉપર ચડાવી તેનું અત્તર કા-
ઢશે, તેલના વેપારી લઈ જશે તો કુલેલ તેડ વિગેરે ખતાવવામાં
તેને ઘણી વિટંબના કરશે, ઇત્યાદિ અનેક વિટંબનાનો સંભવ હો-
વાથી પ્રાપ્ત થવાની વિટંબના દુર કરવા માટે તેમજ અરિહંતની
ભક્તિરૂપ શુદ્ધભાવના નિમિત્તે તે કુસુમ (આવક) ખરીદ કરીને જન
પ્રતિમાની સમીપે ચડાવેછે, જેથી અરિહંત દેવની ભક્તિ ચાપેછ
અને કુલોની પાણુ દયા પેળેછ.

જો કુમતિ લખેછે કે “ગણુધરદેવ સાવધ કરણીમાં આરા-
ન આપે,” પરંતુ સાવધ કરણી કોને કહેવી? અને નિર્વધ કરણી
કોને કહેવી? તેનું જોડાને અને તેના ટુંઢકને ભાન હોય તેમજણાનું
નથી, જનપૂજા વિગેરે કરણીને તેઓ સાવધ ગણેછે પણ તે તેઓ
ની ભૂખતાંછ, કારણ કે મૂનિઓને આહાર વિહાર અને નિહારાદિક
ક્રિયામાં અને આવકોને જનપૂજા, સ્વામીવત્સળ વિગેરે કેટલીએક
ધર્મ કરણીમાં તિર્થકર દેવે પણ આરા દીધેલીછે અને જેમાં આ-
રાછે તે કરણી સાવધ ગણાતી નથી. આ બાબત સંમંધી પૂર્વ
સત્તાવીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં લખાઈ ગયેલુંછે. વળી ગણુધર મહારાજએ
પણ ઉપદેશમાં સર્વ સાધુ આવકોને પોતપોતાનો ધર્મ કરવાની આ-
રા દીધીછે. ટુંઢકોના કહેવા પ્રમાણે ગણુધર દેવ તેવી કરણીમાં
આરા દેતા નહોત તો સાધુને નદી ઉતરવાની આરા કેમ દેત,
વરસતા વરસાદમાં લઘુનિતી વડીનિતી પરકવવાની આરા કેમ

દત, અને સાધવી નદીમાં તણાઈ જતી હોય તો તેને કાઢી લાવવાની સાધુને આશા કેમ દેત? આ પ્રમાણે કેટલીએક આશા દીધેલી છે માટે એમ સમજવું કે જે જે કાર્યમાં તેમણે આશા આપેલી છે તે ભવ્ય પ્રાણીઓનું હીત જાણીને આપેલી છે, હિંસા જાણીને આપેલી નથી તેથી આ સંબંધનું જેઠા મૂલમતિનું કરેલું લખાણ તદત અસત્ય ઠેર છે.

સામાયકમાં સાધુ તથા શ્રાવક પૂર્વોક્ત મહિમા શબ્દથી પૂર્યાદિક દ્રવ્યપૂજાની અનુમોદના કરે છે. સાધુને દ્રવ્યપૂજા કરવાનો નિષેધ છે પરંતુ ઉપદેશદ્વારાએ દ્રવ્યપૂજા કરાવવી અને તેની અનુમોદના કરવી તેનો ત્યાગ નથી એવું ભાષકારે કહેલું છે.

જેઠો પાંચ અભીગમન બાબત લખે છે પરંતુ પાંચ અભીગમનમાં જે સચિત વસ્તુનો ત્યાગ કરવાનો છે તે ધોતાના શરીરના ભોગની વસ્તુનો કરવાનો છે, પણ પ્રભુપૂજા નિમિત્તે પૃષ્ઠાદિક દ્રવ્ય લઈ જવાનો ત્યાગ કરવાનો નથી. જો સર્વ વસ્તુનો ત્યાગ કરીને સમવસરણમાં જવાનું કહેશો તો સમવસરણમાં ઢીંચાણુ પ્રમાણુ સચિત કુલો ભરેલા હોય છે તેનું કેમ? પુદ્ધિમાન્ પુરુષોએ જેટલું બોલવું અથવા લખવું તેમાં વિચાર કરવો જોઈએ છતાં જેઠાએ વિચાર ન કરતાં જેમ આવે તેમ લખ્યું છે તેથી કરીને ધોતાની મૂર્ખાઈ બતાવી છે. આ બાબત સૂર્યાભને અધિકારે વિસ્તારથી લખાયેલું છે. ઈતિ.

૩૫ છકાયના આરંભ વિષે.

પાંત્રીશામા પ્રશ્નોત્તરમાં છકાયના આરંભને નિષેધવા માટે જેઠા કુમતિએ શ્રી આચારાંગ સૂત્રમાંથી નીચે લખેલો પાઠ લખ્યો છે તત:

તથાસ્વલુભગવયાપરિન્નાપવેદ્યા, હમસ્સચેવ

જિવીયસ્સ ૧ પરિવંદન ૨ માળણ ૩ પૂયળા
૪ જાદમરણમોયળા ૫ દુઃખપડિમ્બાયહેડ
૬ તંસેઅહિયા ૭ તંસેઅબોહિય. એમખંલુગંથે ૧ એ
સખલુમોહે ૨ એસખલુમારે ૩ એસખલુનિર ૪

અર્થ—કર્મમંધનના કારણમાં નિશ્ચય ભગવંતે જ્ઞાનમુદ્ધિએ
કરીને હિંસા એ કર્મમંધ છે અને દયા એ નિર્ઝરા છે, એમ પ્રજ્ઞા
કહી. વળી જીવિતજ્ઞને અર્થે ૧ પ્રસંજાને અર્થે ૨ માનને અર્થે
૩ પૂજા સ્ત્રાવાને અર્થે ૪ જન્મ મરણથી છુટવાને અર્થે ૫ દુઃખ
કરવાને અર્થે ૬ પૂર્વોક્ત છે કારણે હિંસા કહી છે તેનું કારણ તે
પુરુષને અહિત તથા મિથ્યાત્વને વાસ્તે છે વળી પૂર્વોક્ત છે કાર-
ણથી જ હિંસા કરે તેને તે નિશ્ચયે કર્મમંધનું કારણ છે ૧ તે નિ-
શ્ચયે અજ્ઞાનપણાનું કારણ છે ૨ તે નિશ્ચયે અનંત મરણનું વધારનાર
છે ૩ તે નિશ્ચયે નર્કનું કારણ છે. ૪.

પૂર્વોક્ત પાઠ પ્રમાણે તો જોડલા દુંદકના રીખો, આગળાઓ,
આવડો અને આવીકાઓ છે તે સર્વે અહિત, મિથ્યાત્વ, કર્મગાંઠ,
મોહ, અને અનંતમરણ પ્રત્યે પ્રાપ્ત થશે, વળી નર્કે પણ જશે :
કારણ કે દુંદક અને દુંદાણી વિહારમાં નદી ઉતરે છે તેમાં છકાવની
હિંસા ધર્મને વાસ્તે કરે છે, પડિલેહણામાં અસંખ્યાતા વાયુકાવને
હણે છે તથા પ્રતિકંભણાદિ અનુદાનોમાં વાયુકાવાદિ જીવોની હિંસા
ધર્મને વાસ્તે એટલે પૂર્વે પાંચમાં કારણમાં કહ્યા પ્રમાણે જન્મ
મરણથી છુટવાને અર્થે કરે છે માટે તે કાર્યથી તેઓ નર્કાદિ વિદં-
બના પ્રત્યે પામશે.

વળી દુંદક આવક અને આવીકાઓ આજીવીકાને વાસ્તે છે
કાવની હિંસા કરે છે, પોતાની પ્રસંજાને અર્થે કેટલાએક કાર્યમાં
હિંસા કરે છે, પોતાના માનને માટે પુત્ર પુત્રીઓના વિવાહાદિ કાર્ય-
માં છકાવની હિંસા કરે છે, યુરના દર્શનને માટે ગાડીઓ જોડીને
જાય છે, વરસતા વરસાદમાં સામાયક કરવા જાય છે : પડિલેહણ,

પ્રતિક્રમણ કરેછે તેમાં વાયુકાય હણેછે, થાનક કરાવેછે તેમાં છકા-
વની હિંસા કરેછે, દિક્ષા દેવરાવે છે તેમાં પણ હિંસા થાયછે; વળી
કોઈ રીખ મૃત્યુ પ્રત્યે પામેછે તિવારે માંડવીઓ કરાવેછે, દીવાઓ
સળગાવે છે જ્વર હડાડે છે, ઢોલ નગારાં વજડાવે છે. એને છેવટે
કેટલાએક કાષ્ટોની ચીતા રચીને તેમાં રિખજીને અગ્નિદાહ કરે
છે, આ કાર્યમાં પણ છકાયની હિંસા થાયછે; ઈત્યાદિ ધર્મના કામો
કરીને જન્મ મરણથી છુટવાને ઈચ્છેછે પરંતુ તેમાં હિંસા થાયછે;
વળી શારિરિક એને માનસિક દુઃખ દુર કરવાને વ્યયે પણ છકા-
યની હિંસા કરેછે; માટે દુંડકોના આવક એને આવીકાઓ જોડાના
લખવા પ્રમાણે ડિપર ખતાવ્યા મુજબના કામો કરવાથી નર્કજ જશે
એમ સિદ્ધ થાયછે. જોડાનું આ સિદ્ધાંત તેના દુંડકોને માટે તો ખરું
જણાય છે કારણ કે તેઓની સરખા દેવ ગુરૂ એને શાસ્ત્રના નિ-
દક, મેલચ્છ સરખા પંથને માન્ય કરનારાની તો એવી નર્કગતિ
થવાનોજ સંભવ છે. આ પ્રશ્નોત્તર લખીને તો જોડમલે દુંડકોનુંજ
મૂળ ઉંમડી નાખ્યું છે, એને સર્વે રીખો, આરણ્યો, દુંડકો એને
દુંડાણીઓને નર્કમાં પહોંચાડી દીધા છે.

તત્વાનુમોધી એને સત્યાર્થના ઈચ્છક લખ્યજીવાને વ્યયે જ-
ણાનીએ છીએ કે પૂર્વાકત આચારાંગ સૂત્રનો પાઠ મિથ્યાત્વીની
અપેક્ષાએ છે એ પ્રમાણે ટીકાના કર્તા એને મહાન્ પંડિત પૂર્વા-
ચાર્યો કહી ગયાછે તેથી તે પાઠમાં લખેલા કૃષ્ણના ભાગી સમ્યક્
દ્રષ્ટી છવો નથી, તેઓતો તેવીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં લખ્યા પ્રમાણે
જનપ્રતિમાની પૂજા વિગેરે શુભ કાર્યના કૃષ્ણના ભાગી છે એને જન-
પ્રતિમાની પૂજા વિગેરેનું કૃષ્ણ તિર્યકર ભગવંતે યાત્રા મોકલ કહેલું છે.

આ પ્રશ્ને એને જોડો નિજાન લખેછે કે “દેહરામાં વૃક્ષ ઉગ્યું
હોય તો સાધુ હોયે કરીને છેદે એયું જૈનધર્મીઓ કહેછે.” આ લ-
ખાણુ જોડા મૂઢમતિનું અરાનતા ભરેલું છે; કારણ કે તે વાત કયા
શ્રંથમાં કહેલી છે? કોણે કહેલી છે? કેવી રીતે કહેલી છે? તેણે
કારણ શું ખતાવ્યું છે? તે કહેવામાં અપેક્ષા શું રહેલી છે? વિગેરે
કાંઈ પણ ખાખત તેણે લખી નથી. આવી રીતે સૂત્રસાખ અથવા

ગ્રંથસાખ વિના લખવું તે ઉચિત નથી, કારણ કે ગ્રંથનું નામ લખવાથી તે આપતનો મન માનતો ખુલાસો મળી શકે છે, અન્યથા મળતો નથી. ધૃતિ.

૩૬ જીવદયા નિમિત્તે સાધુના વચન વિષે.

છત્રીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા કુમતિએ શ્રી આચારાંગ સૂત્રનો પાઠ અને અર્થ ફેરવીને ખોટો લખ્યો છે, પ્રત્યક્ષ ઉત્સવ પશ્ચણા કરીએ, તેથી તે સૂત્રપાઠ ખરા અર્થ સાથે તથા પૂર્ણ હંકીકત સાથે આ સ્થળે લખ્યો છે.

શ્રી આચારાંગ સૂત્રના ખીળા શ્રુતરૂઢમાં એમ કહ્યું છે કે સાધુ આત્માનુશ્રામ વિહાર કરતા જાયછે; રસ્તામાં સાધુની પાસે થઈને હરિણોનું ટોળું નિકળ્યું હોય અને ત્યાર પછી તે હરિણોની પાછળ પારધી આવે, અને તે સાધુને પૂછે કે હે સાધુ! તમે અહીંથી હરિણોને જતાં જોયાં છે? ત્યારે સાધુ જે કહે તે સૂત્રપાઠ આ પ્રમાણે છે. યતઃ જાણંવા નોજાણં વદેજ્જા અર્થ—સાધુ જાણુતા હોય તોપણ કહે કે હું જાણુતો નથી અર્થાત્ મેં જોયા નથી.

શ્રી સુયમગંગા સૂત્રના નવમા અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે સાદિઅં ન મૂસંવૂયા, એસ ધમ્મે વુસિમત્ત અર્થ—મૃગપૃચ્છા વિના મૃષા ન બોલે આ ધર્મ સંપ્રમવંતનો છે.

શ્રી ભગવતિ શતક આઠમે ઉદ્દેસે પહેલે લખ્યું છે કે—

મણસજ્જોગપરિણયા વયમોસજોગપરિણયા

અર્થ—મૃગપૃચ્છાદિકમાં મનમાં સત્ય છે અને વચનમાં અસત્ય છે.

આ ત્રણ પાઠનો અર્થ ટુંકોએ હરતાળથી ભુંસાડી નાંખીને મનકલ્પિત જેવો ગમ્યો તેવો લખી દીધો છે, માટે એ ટુંકો મહા મિથ્યાદ્રષ્ટી અનંત સંસારી છે. વળી જેઠા કુમતિએ જે જે સૂત્રપાઠ મધાવાદ બોલવાના નિષેધ માટે લખ્યા છે તે સર્વમાં સ્વર્ગમાર્ગને વિષે નિષેધ કરેલો છે, પરંતુ અપવાદમાં નિષેધ નહિ;

અપવાદ માર્ગમાં તો મૃષા બોલવાની આરા પામી છે તે પાઠ ઉપર લખી ગયા છીએ.

જેઠો મૂઢમનિ લખે છે કે “પાંચે આશ્રવના ફળ સરખાં છે” ત્યારે જેઠા પ્રમુખ સર્વે ટુંઢકો જેવા કારણથી નદી ઉતરે છે, વરસતા વરસાદમાં લઘુનિતી પરંવે છે અને સ્થંડિત જાય છે, પ્રતિલેખના પ્રતિક્રમણ કરતા વાયુકાયની હિંસા કરે છે; તેવાજ કારણથી મૈથુન પણ સેવતા હશે, પરિગ્રહ પણ રાખતા હશે, અને મૂળાં આજર વિગેરે ખાતાં હશે. વળી જેવી ટુંઢકોના રિખોની શ્રદ્ધા છે તેવીજ તેના શ્રાવકોની હશે, ત્યારે તેના શ્રાવકો પણ જેવું પાપ પોતાની સ્ત્રી સેવનામાં માનતા હશે તેવુંજ પાપ પોતાની માતા, પુત્રિ, એ-હને પ્રમુખને સેવવાથી માનતા હશે. સ્ત્રિત્વ અવિશેષાત્ અટલે સ્ત્રીપણું કાંઈ ફેર નથી; પરંતુ મૂર્ખ જેઠાનું “પાંચે આશ્રવનાં ફળ સરખાં છે” એવું લખાણ અસત્યતાનું અને એકાંત પક્ષનું છે, કારણ કે તે જાતમાર્ગની સ્પાદાદશી સમજ્યોજ નથી.

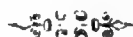
વળી જેઠો લખે છે કે “તિર્થંકર પણ જીહ્વા બોલે છે એવું જૈન-ધર્મી કહે છે;” તેનું આ લખાણ તદન અસત્ય છે, કારણ કે તિર્થંકર અસત્ય બોલે એવું કોઈ પણ જૈનધર્મી કહેતા નથી. તિર્થંકર કદિ અસત્ય બોલે નહિ એવો નિર્ણય છતાં જેઠો આવી રીતે તિર્થંકર ભગવંતને માટે પણ કલંકિત વાક્ય લખે છે તો તેથી એમ નિશ્ચય થાય છે કે તે મહાનિષ્યાદષ્ટી હતો.

વળી શ્રી પદ્મવલ્લભસૂત્રમાં અગિઆરમેપદે સત્ય, અસત્ય, સ-ત્યામૃષા, અને અસત્યામૃષા એ ચારે ભાષા ઉપયોગ યુક્ત બોલતાં આરાધક કહે છે. આ બાબતમાં જેઠો લખે છે કે “શાસનની ઉ-ફાહ થતી હોય, ચોથું આશ્રવ સેવું હોય તો જીહ્વા બોલે એમ જૈન-ધર્મી કહે છે” આ લખાણ તેનું અસત્ય છે કારણ કે શાસનની ઉ-ફાહ થતી હોય ત્યારે તો મૂનિ મહારાજ પણ અસત્ય બોલે એવું પદ્મવલ્લભજ્ઞના પર્યાજ્ઞ પાઠની ટીકામાં પ્રત્યક્ષ રીતે કહેલું છે, પરંતુ ચોથું આશ્રવ સેવું હોય તો જીહ્વા બોલે એમ કહેવાનું ખોટું કલંક જેઠો નિજ જૈનધર્મીઓને માથે મૂકે છે તે અસત્ય છે કારણ કે તેવી

રીતે એમ કહેતા નથી. પણ કદી જોઈને એવો પ્રસંગ પડ્યો હોય એને તેથી એવું લખાઈ ગયું હોય તો તે જાણે એને તેના કર્મ જાણે !

આ પ્રશ્નોત્તરને એને જોઈ લખેછે કે “સમ્યક્દષ્ટીને આર.ભા. પા ખોલવાની ભગવંતની આરા નથી” એને તે પોતેજ સમકિત સાર (સદય) ના પૃષ્ઠ ૧૬૫ ની પંક્તિ ત્રીજીમાં “સમકિતદષ્ટી આર ભાષા ખોલતા આરાધકે એમ પક્ષવણુજમાં ખદ અગ્યારમે કહ્યુંછે.” એમ લખેછે. આ પ્રમાણે એક બીજાથી વિરુદ્ધ વાક્યો જોઈ મંદમતિએ વારંવાર લખેલાં છે મોટે દુનંદો ! જોઈનાં અક્કલ ઉપર દરીઆઈ કરજો જોથી સત્યાસત્યનો નિર્ણય સ્વયંમેવ થઈ જશે.

શ્રી પક્ષવણુજનો પૂર્વોક્ત સૂત્રપાઠ સાચુ આશ્રયીછે એ ૧ ટીકાકારે ખતોવ્યુંછે, તો જ્યારે સાધુને ઉપયોગયુક્ત આર ભાષા ખોલતા આરાધક કહ્યા ત્યારે સમ્યક્દષ્ટી શ્રાવક તેવી રીતે આર ભાષા ખોલતા આરાધક હોય તેમાં શું નેવાઈ ? આ ઉપરથી પ્રત્યક્ષ જણાયછે કે જોઈએ આ પ્રશ્નોત્તરમાં ફક્ત નિરર્થક ડોળાણુ કરી પોતાની ચોપડી મોટી કરવાનો મનોરથ પૂરો કર્યોછે; પણ તેમ કરવાથી તેના અંતઃકરણનો મનોરથ સાફ્લયતાને પામ્યો નથી. ઇતિ

૩૭ આરા એ ધર્મ છે તે વિષે.

સાડત્રીશમા પ્રશ્નોત્તરને મથાળે અક્કલહીન જોઈ લખેછે કે “આરા એ ધર્મ, દયા એ નહિ એમ કહેછે” આ તદ્દન અસત્યછે, કારણુ કે દયા એ ધર્મ નથી એમ કોઈ પણ જૈનધર્મી કહેતા નથી પરંતુ જ્ઞાનારાયુક્ત જે દયાછે તેમાંજ ધર્મ છે એવું શાસ્ત્રકાર લખેછે

જોઈ લખેછે કે “દયામાંજ ધર્મ છે, એને ભગવંતની આરા પણ દયામાંજ છે, હિંસામાં નથી” તેનો ઉત્તર—જો એકાંત દયામાંજ ધર્મ છે તો કેટલાક અભવ્ય જીવો અનંતીવાર ત્રણકરણુ એને ત્રણ ચોમથી દયાપાળીને નવમા ગ્રેયેક પર્યંત ઉત્પન્ન થયા પરંતુ મિથ્યાદ્રષ્ટી કેમ રહ્યા ?

જળી જમાળીએ પણ શુદ્ધ રીતે દયા પાળી તો પણ નિજવ

કેમ કહેવાયો ? અને સંસારમાં પર્યટન કેમ કર્યો ? મોટે ટુંકો ! સ-
મજો કે અલબ્ય તથા નિજવોએ દયા તો પુરી પાળી પણ ભગવં-
તની આરા આરાધી નહીં તેથી તેઓની અનંત સંસાર રાજગવાની
અતિ થઈ; મોટે આરામાંજ ધર્મ છે એમ સમજવું.

૧ જો ભગવંતની આરા દયામાંજ હોત તો શ્રી આચા-
રાંગ દ્વિતીય શ્રુત સ્કંધના ઇર્ષા અધ્યયનમાં લખ્યું છે કે સાધુ આ-
માનુશ્રામ વિહાર કરતાં રસ્તામાં નદી આપે ત્યારે એક પગ જળમાં
અને એક પગ સ્થળમાં મૂકીને ઉતરે. યતઃ

મિચ્છુ ગામાણુગામ દૂઝ્ઝમાણે અંતરાસે નહ આ
ગચ્છેઝ્ઝ એગે પાયં બલેકિચ્છા એગેપાયં થલેકિચ્છા
એવન્હં મંતરદ્.

આ પાઠમાં ભગવંતે હિંસા કરવાની આરા કેમ દીધી ?

૨ શ્રી ઠાણાંગ સૂત્રના પાંચમા ઠાણામાં કહ્યું છે. યતઃ

નિગંગથે નિગંગથિ સેયંસિવા પંકાંસિવા પળગંસિવા
ઉદગંસિવા ઉકસ્સમાણિંવા ઝવુઝ્ઝમાણિંવા ગિન્હમાણે
અવલંબમાણે ણાતિક્કમાતિ.

અર્થ—ગાઠો કીચડ, પાતળો કીચડ, પંચવરણી નીળકુલ, અને
પાણી તેમાં સાંધી ખુંચી ગઈ હોય, અથવા તણાઈ જતી હોય
તેને સાધુ બહાર કાઢે તો ભગવંતની આરાને ન અતિક્રમે.

આ પાઠમાં ભગવંતે હિંસામાં આરા કેમ દીધી ?

૩ ટુંકો પણ ધર્માનુષ્ઠાનની ક્રિયાઓ કરે છે, વરસતા વર-
સાદમાં સ્થંડીલ જાય છે, શિષ્યોના કેરાનું લુંચન કરે છે, આહાર વિ-
હાર અને નિહારાદિક કાર્યો કરે છે તે સર્વ કાર્યમાં જીવવિરાધતા
થાય છે. જો કે એ સર્વ કાર્યોમાં ભગવંતે આરા દીધેલી છે. પરંતુ
જેઠા મુઠમતિને તેમજ ખીળા ટુંકોને આરા, અનારા, દયા, હિંસા
ધર્મ, અધર્મની કાંઈ પણ ખચરજ નથી; ફક્ત મોઢેથી દયાદયા

પોકારવામાં સમજ્યાછે તેથી અમારે લખવું પડે છે કે ઉપર હજેલા કાર્યો જેની અંદર હિંસા થવાનો સંભવ છે તો તે ટુંકકો શામાટે કરે છે ?

૪ ધર્મરચી અણગારે જનારામાં ધર્મ જાણીને તથા નિ-
રવધ સ્થંડીલનો અભાવ દેખીને કહવા નુંવાનો આહાર કર્યોછે,
આ બાબતમાં જેઠા નિમ્મલે જે લખાણ કર્યુંછે તે ખોટુંછે; ધર્મરચી
અણગારે તો તે કાર્ય કરવાથી તિર્થંકર ભગવંતની તથા ગુરૂ મહા-
શાળની ખેતેની આરાધના થાયછે, અને તેથીજ તેઓ સર્વાર્થ
સિદ્ધિ વિનાને ગયાછે.

૫ શ્રી આચારાંગ સૂત્રના પાંચમા અધ્યયનમાં કહ્યુંછે. ૫તઃ

અણાણાણ એ સોવટ્ટાણે આણાણ એ નિરુવટ્ટાણે
એવં તે માહોડ.

અર્થ—જનારાની ખહાર ઉદ્યમ અને જનારામાં આજસ
એ અને કર્મખંધનું કારણછે માટે હે શિષ્ય ! તે તને ન થાય. આ
ખાઠથી જે સુઠમતિ જનારાની ખહાર ધર્મ માનેછે તેને મહાભિ-
શ્યાદ્રષ્ટી જાણવા એમ સિદ્ધ થાયછે.

૬ જેઠો લખેછે કે “સાધુ નદી ઉતરેછે એતો અશક્ય પરિ-
હારછે” આ લખાણુ તેનું સ્વમતિ કલ્પનાનુંછે, કારણુ કે સૂત્રકારે તો
કોઈ જગ્યાએ અશક્ય પરિહાર કહ્યો નથી; વળી નદી ઉતરવી તે
તો વિધી માર્ગછે માટે જેઠાનું લખાણુ સ્વયમેવ અસત્ય ઠેરછે.

૭ જેઠો લખેછે કે “સાધુ નદીઅણુ ઉતર્યા પશ્ચાતાપ કરતા
નથી; અને જનધર્મી આવકો તો જનપૂજા ન થાય તો પશ્ચાતાપ
કરે છે.” તેનો ઉત્તર—જેમ કોઈ સાધુને રોગાદિક કારણથી એક
ક્ષેત્રમાં વધારે દિવસ રહેવું પડેછે ત્યારે તેના હૃદયમાં, મારાથી વિ-
હાર થઈ શક્યો નહિ, જુદા જુદા ક્ષેત્રોમાં વિચરીને ભવ્યજીવોને
ઉપદેશ દેવાણુ નહિ, એવો પશ્ચાતાપ થાયછે પરંતુ વિહાર કરતાં
હિંસા થાયછે તે ન થઈ તેનો કાંઈ પશ્ચાતાપ થતો નથી; તેમ શ્રા-
વકોને પણ જનભક્તિ ન થાય તો પશ્ચાતાપ થાયછે, પરંતુ નહવા-

હું નહિ તેનો પશ્ચાતાપ થતો નથી; માટે જોડાની કરેલી કુચુક્તિ નિરર્થક છે એમ સિદ્ધ થાય છે. ઇતિ.

૩૮ પૂજા તે દયા છે તે વિષે.

આઠવીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં પૂજા શબ્દ દયા વાચી છે, અને જન પૂજા તે અનુબંધે દયારૂપજ છે, તેનો નિબંધ કરવા માટે કેટલીએક કુચુક્તિઓ લખી છે તે મિથ્યા છે. કારણ કે જનરાજની પૂજા આ-વકો પૃથ્વાદિકે કરીને કરે છે તેમાં સ્વદયા છે, આવશ્યક સૂત્રમાં કહ્યું છે કે.

અકસિણવત્તગાળં, વિરયાવિરયાણસમ્બલુજુત્તો ॥

સંસારવયણુકરણે, ઠવથ્થએકુવદિટ્ઠંતો ॥૧॥

અર્થ. — સમસ્તપણે ન પ્રવર્ત્યા એવા વિરતા વિરતી આવકેત એ દ્રવ્યસ્તવ નિધય પુક્ત (ધટમાન્) છે, સંસાર પાતળો કરવાને એટલે ધટાડવાને કુવાનું દ્રષ્ટાંત બાળુવું.

ઉપર પ્રમાણેના પાઠમાં આવકેતે દ્રવ્ય પૂજા કરવાનો ભગવંતનો ઉપદેશ છે, કુવાના પાણી પ્રમાણે ભાવ તે શુચિજળ છે, અને શુભ અધ્યવસાયરૂપ પાણી હોવાથી અશુભ બંધરૂપ મળે કરીને આત્મા મલીન થતોજ નથી. પૂર્વે કહ્યું તે સૂત્ર ચોદ પૂર્વધરનું રચ્યું છે. જ્યારે ટુંદકો તે સૂત્રને માનતા નથી ત્યારે નીચ લોકોના શાસ્ત્રને માનતા હશે એમ જણાય છે.

વળી જ્યારે કુલ પ્રમુખથી જનરાજની પૂજા કરતાં કર્મનો ક્ષય થઈ જાય છે ત્યારે તે ઉપરાંત બીજી દયા કય છે? જો લખે છે કે “જો જનમંદિર ચણાવવા, પ્રતિમાજી સ્થાપવા, છેવટ નાટક પૂજા કરવી તે સર્વમાં હિંસારૂપ ધુળ નીકળે છે તો પાણી નીકળવા-નું કુવાનું દ્રષ્ટાંત કેમ મળશે” તેનો ઉત્તર—અમે ઉપર લખી ગયા છીએ તે પ્રમાણે શુભ અધ્યવસાયરૂપી જળે કરીને સંપુક્ત હોવા-

થી અશુભબંધ રૂપ મેલે કરીને વ્યાત્મા મહીન થતો નથી; એટલે એમ સમજવું કે જિન મંદિર ચણાવવાથી માંડીને ચાવત સત્તર ભેદે પૂજા કરવી તે સર્વે, આવકોને ભાવે કરી સંયુક્ત છે; તેથી હિંસાને ક્ષય કરવાનું પાછળ રહેતું નથી પરંતુ હિંસાતો દ્રવ્ય પૂજા ભાવ સંયુક્ત કરે છે તેમાં ક્ષય થઈ જઈને પુન્યની શારીરો બંધ થતો જાય છે, દૃષ્ટાંત હોય છે તે દેશીક હોય છે માટે અહિંઆ બંધ રૂપ મેલ અને શુભ અધ્યવસાયરૂપી જળ એટલુંજ કુવાના દૃષ્ટાંત સાથે મેળવવાનું છે, કારણ કે જેવો વ્યાત્માનો અધ્યવસાય થાય તેવો તેને બંધ પડે છે; જિન પૂજા કરતા કુલ પાણી પ્રમુખની હિંસા કહેવાય છે તે ઉપચારે કહેવાય છે, કારણ કે જિન પૂજા કરનાર આવકના અધ્યવસાય હિંસાના નથી તેથી કુલ પ્રમુખના આરંભનો, અધ્યવસાય વિશેષે કરીને નાશ થાય છે; જેમ નદી ઉતરતાં મૂન મહારાજને પાણીની ઉપર દયાનો ભાવ છે, અંશ માત્ર હિંસાનો પ્રભાવ નથી; તેમ આવકને પણ જળ, પૂષ્પ, કુપ, દીપ પ્રમુખે પૂજા કરતાં પૂષ્પાદિકની ઉપર દયા ભાવ છે; હિંસાનો પ્રભાવ અંશ માત્ર નથી.

વળી કોઈ કુમતિ કહેશે કે “મિથ્યાત્વ ગુણુઠાણે પૂજા કરે તેને શું ફળ થાય !” તેનો ઉત્તર—શ્રી વિપાકસૂત્રમાં સુખાહું કુમારનો અધિકાર છે ત્યાં કહ્યું છે કે પૂર્વભવે સુખાહું કુમાર પહેલે ગુણુઠાણે હતા, ભદ્રીકસરજ સ્વભાવી હતા. તેમણે સુપાત્ર દાન દીધાથી ધણું પૂન્ય બાંધ્યું, સંસાર પરિત કર્યો. અને શુભવિપાક પામ્યા, તેવીજ રીતે મિથ્યાત્વી હોય પરંતુ ઉદાર ભક્તિએ કરી જિન પૂજા કરે તો શુભવિપાક પામે. આ સંબંધમાં શ્રી મહાનિશિથ સૂત્રમાં પ્રમટ પણ પૂજના ફળ કહ્યા છે તે વ્યાત્માર્થી પુરૂષે જોઈ લેવા.

શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સૂત્રના પહેલા સંવરદારમાં દયાના (૬૦) નામ કહ્યા છે તેમાં પૂર્વા એટલે પૂજા તે પણ દયાનું નામ છે માટે પૂજા તે દયાજ ગણાવી. આ બાબતને ખોટી ઠરાવવા માટે જેઠો નિમવ લખે છે કે “પૂર્વોક્ત (૬૦) નામ દયાના છે તેમાં ‘યરા’ એવું પણ દયાનું નામ છે તો પર્યવધ સહીત જે યરા તે દયામાં કેમ

દરશે ?” તેનો ઉત્તર—પશુના વધે કરીને પુર્જા જે યરા છે તેને દયામાં દરાવવાનું અમે કહેતા નથી; અમે તો શ્રી હરિકેશી મૂનિએ જે યરા ખતાવેલો છે, અને જેઠાએ પૃષ્ઠ ૧૬૮ માં લખેલો છે તે યરાને દયામાં કહીએ છીએ, માટે તે ખાખતની કુચુક્તિ વૃથા છે.

વળી હરિકેશી મૂનિએ ખતાવેલી યરા પૂજા તે મૂનિઓને માટે છે, અને આ ઠેકાણે તો આવકોને દ્રવ્ય પૂજા કરવાનું સિદ્ધ કરેલું છે તો આવકના અધિકારમાં સાધુની પૂજા ભદ્રિક જીવોને ભુલાવવા માટે લખવી તે મહાધુર્ત અને મિથ્યાદષ્ટિનું કાર્ય છે. વળી જેઠો મુદ્દમતિ પૂર્વ ત્રીરામા પ્રશ્નોત્તરમાં કાખી ગયો છે કે “હરિકેશી મૂનિ ચાર ભાષાના ખોલવાવાળા તેના વચનની પ્રતિતી નહિ” અને ફરીથી આ ઠેકાણે તેજ જેઠો હરિકેશી મૂનિના વચન માનવા યોગ્ય કેમ લખે છે? પરંતુ તેમાં એકલા જેઠા મુદ્દમતિનો દોષ નથી પણ જેના હૃદયની ચક્ષુ મિંચાએડી છે એવા સર્વ દુંદકોના એવાજ હાલ દેખવામાં આવે છે.

વળી પૂજા, શ્રમણ, માહણ, મંગળ, ઓરછવ, વિગેરે દયાના નામ છે, તે ખાખતમાં જેઠો કુમતિ કુચુક્તિઓ કરે છે પણ તે વૃથા છે કારણ કે તે નામ લોકોત્તર પક્ષનાજ ગૃહણ કરવાના છે; લોકીક પક્ષના ગૃહણ કરવાના નથી, કેમકે લોકીકમાંતો અન્ય દર્શની પણ સાધુ, આચાર્ય, બ્રહ્મચારી, ધર્મ વિગેરે રાખ્દો પોતાના ગુરુ તથા ધર્મના સંબંધમાં વાપરે છે તો જેમ તે સાધુ વિગેરે નામ જેનમત પ્રમાણે કયુજ થતા નથી તેમ આ દયાના નામમાં પણ પૂજા તે જિન પૂજા સમજવી, શ્રમણ માહણ તે જૈન મૂનિઓને મણવા, મંગળ તે ધર્મને ગણવો, અને ઓરછવ તે ધર્મના અઠાઈ મહોત્સવાદિ મહોત્સવ સમજવા, પણ તે ખાખત ફોગટના કુતકો કરવા નહિ. વળી જો પૂજામાં હિંસા હોત અને પૂજા એવું હિંસાનું નામ હોત તો તેજ સૂત્રમાં હિંસાના નામ છે તેમાં પૂજા એવો રાખ્દ બીલકુલ કેમ નથી? તે લક્ષમાં રાખવું.

શ્રી મહાનિશિથ સૂત્રનો જે પાઠ શ્રી નવાનગરના અક્કલ-હિન દુંદકો તરફથી આવેલો તે જેમનો તેમ સમકિતસાર (સદય)

ના છપાવનાર બુદ્ધિવિનાના નેમચંદ કોઠારીએ આ પ્રશ્નોત્તરને
અંતે પૃષ્ઠ ૧૨૬ આં નાખ્યોછે, પરંતુ તેમાં અક્ષર વાપરીને વિચાર
પણુ કર્યો નથી કે આ પાઠ શુદ્ધ છે કે અશુદ્ધ છે, અર્થ ખરો છે કે
ખોટો છે, અને તેનો ભાવાર્થ શું છે, કારણ કે તે સૂત્રપાઠ ઘણો અ-
શુદ્ધ છે, તેમજ અર્થ લખ્યો છે તે પણ ખોટો છે, અને તેનો ભાવાર્થ
તો સાધુએ દ્રવ્ય પૂજા ન કરવી તેવો છે; પણ તે તો તેના સમજ-
વામાં ખીલકુલ આવેલો નથી અને તેથીજ તેણે તે સૂત્રપાઠ આ-
વકના સંપંદમાં વાપર્યો છે. વળી ટુંઢકો શ્રી મહાનિશિથ સૂત્રને મા-
નતા નથી તો તેણે પૂર્વાક્ત સૂત્રપાઠ શા માટે નાખ્યો છે ? અને જો
માને છે તો તેજ સૂત્રના ત્રીજા અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે “અનર્થદિ
અનાવવાવાળા શ્રાવક પાવતૂ ખારમે દેવલોકે જાય” તે પાઠ કેમ
લખ્યો નથી ? આ ઉપરથી નિર્ણય થાય છે કે તે ટુંઢકોએ કૃત ભ-
દ્રિકે જીવને ફસાવવા માટે સમકિતસાર (સદ્ય) ની ચોપડીરૂપી
જાળ ઝુંથેલી છે પરંતુ તે જાળમાં ન પડવા માટે અને પડેલાનો ઉ-
દ્ધાર થવા માટે અમોએ આ ઉદ્યમ કરેલો છે, તે વાંચી ટુંઢક પક્ષી
નિરપક્ષ ન્યાયે વિચાર કરે તો તેને પણ સત્ય માર્ગની ઓળખાણ
પડશે. ઇતિ.

પ્રવચનના પ્રત્યનીકને શિક્ષા કરવા વિષે.

“જેનધર્મી કહે છે કે પ્રવચનના પ્રત્યનીકને હણુતા દોષ નહીં”
એવું ઓગણુઆળીશમાં પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા મુઢમતિએ લખેલું છે પરંતુ
અમે તેવી રીતે એકાંત કહેતા નથી તેથી જેઠાનું લખવું મિથ્યા છે.
જેન શાસ્ત્રોમાં ઉત્તર્જ માર્ગે તો કોઈ જીવને હણુતો નહિ એમ છે;
અને અપવાદ માર્ગમાં તો દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ જોઈને વિષય
કુમાર મહાલખિધંતે શિક્ષા કરી તેમ શિક્ષા પણ કરવી પડે છે, કાર-
ણ કે જેનશાસ્ત્રોમાં અનરાસનના ઉચ્છેદ કરવાવાળાને શિક્ષા દે-
વી લખી છે. શ્રી દશાશ્રુત સ્કંધના ચોથા ઉદ્દેસામાં કહ્યું છે કે.

અવળ વાઙ્ગં પડિહાણેત્તા મરદ્દ

જ્યારે દુલ્લકો પ્રવચનના પ્રત્યનીકને પણ શિક્ષા ન કરવી એમ કહીને દયાવંતનું ડોળ વાલેછે ત્યારે તેમના રીખો રેચેલેકને હળારો કરમીઆને પોતાના શરિરની સુખાકારીને અર્થે હણી નાખેછે તે વખત દયા ક્યાં જતી રહેછે ?

જેઠા નિજવે શ્રી નિશિથચૂરણીમાં જે ત્રણ સિંહને માર્યાનો અધિકારછે તે લખ્યોછે પરંતુ તે મૂનિએ સિંહ પ્રત્યે મારવાના બા-
વથી લાકડી મારી નહોતી; તેમણે તો સિંહને હડાવવા મોટે યેટ્ટી પ્રહાર કર્યો હતો, તે પ્રમાણે કરતા સિંહ મરી ગયા તેમાં મૂનિ શું કરે ? વળી ગુરૂ મહારાજાએ પણ સિંહને મારવાનું કહ્યું નહોતું. તેમણે એમ કહ્યું હતું કે જો સહેજે ન હશે તો લાકડીથી હડાવવા; એ પ્રમાણે ચૂરણીમાં કહેલુંછે છતાં જેઠા જેવા દુલ્લકો કુમુદિનિઓ કરી તથા જૂઠાં લખાણ કરી સત્યવર્તનની નિંદા કરેછે તે તેઓની મૂર્ખાઈછે.

વળી જેઠાએ આ બાપતમાં ગોસાળાએ બે સાધુ બાળ્યા તે દષ્ટાંત લખ્યુંછે પણ તે મળતું નથી, કારણ કે તે મૂનિએ તો દાળ કર્યો હતો અને પૂર્વોક્ત દ્રષ્ટાંતમાં તેમ નહોતું. વળી પૂર્વે કહેલા દ્ર-
ષ્ટાંતમાં સાધુઓએ ગુરૂ મહારાજાની આરાધી યેટ્ટી પ્રહાર કર્યોછે અને ગોસાળાની બાપતમાં પ્રભુએ આરાધા આપી નથી મોટે ગો-
સાળાને શિક્ષા કરવાનું દષ્ટાંત પૂર્વોક્ત દષ્ટાંતને મળતું નથી.

વળી જેઠાએ ગજસુકમાળનું દષ્ટાંત બતાવ્યુંછે પરંતુ તે બાપ-
તમાં ગજસુકમાળ કાળ કરી ગયેલાછે તો પછી તેને ઉપસર્ગ કરના-
રનું નિવારણ શું કરવું ? જો અખાઉથી સોમીલ એ પ્રમાણે ઉપ-
સર્ગ કરશે એવું કૃષ્ણે જાણ્યું હોત તો જરૂર તેવું નિવારણ કરત
વળી કાળ કર્યા પછી પણ કૃષ્ણના હૃદયમાં તેને શિક્ષા કરવાનું
હતું, પરંતુ તે ઉપસર્ગ કરનારને તો સ્વયંમેવ શિક્ષા થઈ ચૂકી, કા-
રણ કે તે સોમીલે કૃષ્ણને દેખતાંજ દાળ કર્યોછે. તો પણ જીવ્યો
કે કૃષ્ણે તેના મૃતકને જમીન ઉપર ધસડાવ્યુંછે અને તેની ધણી-
જ નિંદા કરીછે. વળી તેના મૃતકને જેટલી જમીન ઉપર ફેરવ્યું
તેટલી જમીન તે મહાદુષ્ટના સ્પર્શ અશુદ્ધ થયેલી ગણીને તે ઉપર

પાણી છંટકાવ્યુંછે એવું શ્રી અંતઃકર્ણમાં કહ્યું છે. આટલે વિચારો કે મૃત્યુ પામ્યા પછી આ પ્રમાણેની વિદ્યના કરીછે તો જીવતો હોત તો કૃષ્ણ તેને કેટલી વિદ્યના કરત.

આ ઉપરથી સમજવાનું એટલુંજ કે જેઠાએ પોતાનો કુમત સ્થાપન કરવા જે જે બાબતમાં કુચિત્તિઓ કરીછે તે તે બાબતમાં તે અસત્યવાદી હોવાથી બીલકુલ ફાવી શકે નથી, આટલે સર્વ સુરા પુરોએ એવા કુચિત્તિની જાગમાં ન ફસાતાં સત્ય માર્ગ ચાલુ કરવો.

આ સર્વ બાબતથી પ્રવચનના પ્રત્યક્ષીકેને શિક્ષા કરવાનું શા જોઈત રીતિ પ્રમાણે ખરુંછે એમ સિદ્ધ થાયછે. આ બાબત ત્રીશ-મા પ્રશ્નોત્તરમાં ખજુ લખાયેલું છે. ઇતિ.

૪૦ દેવગુરની યથાયોગ્ય ભક્તિ કરવી તે વિષે

આજીશામા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠો કુમતિ લખે છે કે “જૈનધર્મી ગુરુ મહાવ્રતો અને દેવ અવ્રતી માનેછે.” આ પ્રમાણેનું લખાણ કરીને તે મુઠે જૈનધર્મીઓને માથે ખોટું કલંક ચડાવ્યુંછે, કારણ કે એવી શ્રદ્ધા કોઈ પણ જૈનીની નથી. વળી જેઠો એ બાબતમાં ભક્તિની ભિન્નતા કારણરૂપ બતાવેછે પરંતુ જૈનીઓ જેવી રીતે જેની ભક્તિ કરવી ઉચિત્તે તેવી રીતે તેની ભક્તિ કરેછે. દેવની ભક્તિ જળ, કુસુમ પ્રમુખથી કરવી ઉચિત્તે, અને ગુરની ભક્તિ વંદના નમસ્કારથી કરવી ઉચિત્તે તેવી રીતે શ્રાવકો કરેછે.

વળી અક્ષની સ્થાપનાનો નિષેધ કરવા માટે જેઠા મૂઠમતિએ અક્ષને હાડકું લખીને સ્થાપનાચાર્યની અવસ્થા, નિંદા તથા આશા તના કરીછે પણ તે તેની મૂર્ખતાછે, કારણ કે આચર્યક કરતી વખત અક્ષના સ્થાપનાચાર્યની સ્થાપના કરવા બાબત શ્રી અનુયોમ-દ્વાર સૂત્રના મૂળપાઠમાં કહ્યુંછે કે અસ્ત્રેવા ઇત્યાદિ ઠવળા ઠવિ

ઉજડું એટલે અક્ષાદિકની સ્થાપના સ્થાપવી, અને તે ઉપરથી એ પ્રમાણે સ્થાપના કરીએ છીએ. વળી શ્રી વિશેષાવશ્યક સૂત્રમાં લખ્યું છે કે ગુરુ વિરહમ્મિઅ ઠવળા અર્થાત્ ગુરુ પ્રત્યક્ષ નહોય તો ગુરુની સ્થાપના કરવી અને તેને દ્વાદશાવ્રત વંદન કરવું. વળી જોડા એ સ્થાપનાઆર્યની હાડકું કહીને આશાતના કરીછે, પરંતુ તે મોઢ કાંઈ પણ વિચાર કર્યો નથી, કારણ કે દુંડકો પોતાના ગુરુને વંદના નમસ્કાર કરેછે તેવું શરિર તો હાંડ, માંસ, રૂધીર તથા વિષ્ણુથી ભરેલું હોયછે તો તેને વંદના નમસ્કાર શા માટે કરે? માટે દુંડકો વિચાર કરો! અને એવા કુમતિઓની જાળમાં ન ફસાતાં સત્ય-માર્ગ ગ્રહણ કરો!

દુંડકો શાસ્ત્રોક્ત વિધિ મુજબ સ્થાપનાઆર્ય સ્થાપ્યા શિવાય પ્રતિકભણાદિ ક્રિયા કરેછે તેને અમે પુછીએ છીએ કે જ્યારે તેઓને પ્રત્યક્ષ ગુરુનો વિરહ હોયછે ત્યારે પ્રતિકભણમાં તેઓ કોને વંદન કરેછે? તથા અદોકાયં કાય સંકાસં એ પાઠથી ગુરુની અધોકાય ચરણરૂપને રૂરસનાનુંછે તે જ્યારે ગુરુજ ન હોય ત્યારે અધોકાય કયાંથી આવી? વળી જ્યારે ગુરુ નહોય ત્યારે દુંડકો વંદના કરેછે ત્યારે કોની સાથે મસ્તકપાત કરેછે? અને ગુરુના અવગ્રહથી ખલાર નીકળતી વખત આવસ્મહી કહેછે તે જ્યારે ગુરુજ નથી ત્યારે અવગ્રહ પણ કયાંથી હોય? આ તમામ બાબત ઉપરથી એમ સિદ્ધ થાયંછ કે સ્થાપનાઆર્ય શિવાય જોડણી ક્રિયા દુંડકો તથા તેમના રિખો કરેછે તે સર્વે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ તેમજ નિરર્થકછે.

શ્રાવકો દ્રવ્ય અને ભાવ બંને પૂજા કરેછે તેમાં બુદ્ધેશ્વર ભગવંતની જળ, ચંદન, કુસુમ, ધુપ, દીપ, અક્ષત, ફળ અને નૈવેદ્ય પ્રમુખે કરીને દ્રવ્ય પૂજા જેવી રીતે કરેછે તેવી રીતે સ્થાપનાઆર્યની પણ જળ, ચંદન, ખરાસ, વાસણેપ પ્રમુખે કરીને પૂજા કરેછે માટે જોડો દુંડક લખેછે કે “સ્થાપનાઆર્યને જળ, ચંદન, ધુપ, દીપ કાંઈ પણ નથી કરતા” તે જીકુંછે. અને સાધુ મૂનિરાજ તો જો અરિહંત ભગવંતની ભાવ પૂજાજ કરેછે તેમ સ્થાપનાઆર્યની પા

ભાવ પૂજાજ કરેછે. માટે આ બાબતમાં જોડાતી કુચુક્તિ નિષ્ફળછે.

આ પ્રશ્નોત્તરની છેવટે જોડો નિશ્ચય લખેછે કે “સચિતનો સંઘટ દેવ જે તિર્થંકર તેને કેમ ઘટશે ?” તેનો ઉત્તર—જે ભાવ તિર્થંકરછે તેને સચિતનો સંઘટ નથી પરંતુ સ્થાપના ત્રિર્થંકરને સચિતના સંઘટનો કાંઈ પણ બાધક નથી. જેઠા કુમતિએ આવા પ્રશ્નો લખ્યાછે તે ઉપરથી એમજ સિદ્ધ થાયછે કે તેને ચારે નિદોષાની સમજ ગુદા નહોતી. ઇતિ.

૪૧ જનપ્રતિમા જનસરખીછે તે વિષે.

એકતાળીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા હીણુ પુન્યીએ “જનપ્રતિમા જન સરખી નથી” એમ ઠરાવવા માટે કેટલીએક કુચુક્તિઓ લખીછે પણ તે મિથ્યાછે કારણ કે સૂત્રમાં ઘણી જગ્યાએ જનપ્રતિમાને જન સરખી કહીછે; જ્યાં જ્યાં ભાવ તિર્થંકરને વંદના તથા નમસ્કાર કરવા આવવાનો અધિકારછે ત્યાં ત્યાં દેવઅં ચેદઅં ણ ઉજ્જવાસામિ એ શબ્દોએ કરીને દેવ સંબંધી ચૈત્ય જે જનપ્રતિમા તેની પરંપર્યાસના કરીરા એમ કહ્યુંછે. વળી શ્રી રાયપરોણી સૂત્રમાં કહ્યુંછે કે ધુવંદાઉણં જિનવરાણં આ પાઠ સુર્બાલ દેવતાએ જનપ્રતિમા પૂજી ત્યારે ધુપ કર્ષો તે વખતનોછે. અને તેમાં કહ્યુંછે કે જીનેશ્વરને ધુપ કર્ષો. વિચાર કરો કે આ સૂત્રપાઠમાં જનપ્રતિમાને જનવર કહ્યાછે તેથી તથા ઉપર ખતાવેલા દષ્ટાંતથી જનપ્રતિમા જન સરખીએ એમ સિદ્ધ થાયછે.

આ બાબતમાં જેઠા ગુદમતિએ જે આજળજળ લખીછે તે સર્વ જુઠી અને સ્વકપોળ કહિપતછે.

જેઠો લખેછે કે “પ્રભુ જળ, પૂષ્પ, ધુપ, દીપ, વસ્ત્ર, ભુષણ વિગેરેના ભોગી નહોતા અને તેને ભોગી ઠરાવોછો” આ લખાણ અદાનતાનું છે કારણ કે પ્રભુ ગૃહસ્થાવાસમાં તો સર્વ વસ્તુના ભોગી હતા, એ પ્રમાણે આવકો જન્માવસ્થાનું આરોપણ કરીને સ્નાન કરાવેછે. અને કુલ ચડાવેછે; યૌવનાવસ્થાનું આરોપણ

કરીને અલંકાર પહેરાવેછે, અને દિસાવસ્થાનું આરોપણ કરીને નમસ્કાર કરેછે. માટે અરિહંતદેવ ભોગી અવસ્થામાં ભોગી છે અને ત્યાગી અવસ્થામાં ત્યાગી છે, ભોગી નથી; પરંતુ ભોગી તથા ત્યાગી બંને અવસ્થામાં તિર્થંકરપણું તો છેજ અને તેથી તિર્થંકર દેવ ગર્ભથી માંડીને નિર્વાણ પર્યંત પૂજનીકજ છે માટે જો કુર્મતિના લખેલા દુષણુ જિન પ્રતિમાને લાગુ પડતા નથી. વળી અમે દુંડકોને પુછીએ છીએ કે સમવસરણુમાં જ્યારે તિર્થંકર ભગવત આપતા હતા ત્યારે રત્ન જડીત સિંહાસન ઉપર ખીરાજતા હતા, આમ્મરવિંજાતા હતા, શિર ઉપર ત્રણ છત્ર હતા, વિગેરે કેટલીએક સંપદાઓ હતી તો તે અવસ્થા ત્યાગીની છે કે ભોગીની છે? જો ત્યાગી છે તો આમ્મરાદિ કેમ હોય અને જો ભોગી છે તો ત્યાગી કેમ કહોછો? આ ઉપરથી સમજવાનું તો એમ છે કે ભગવંત તો ત્યાગીજ છે પરંતુ ભક્તજન પોતાના ભક્તિભાવથી આમ્મરાદિ વિગેરે તેમજ જિનપ્રતિમાની પણ ભક્તજનો પૂજ કરેછે તો તે દેખીને દુંડકોના હૃદયમાં ત્યાગી ભોગીનું યુજ કેમ ઉઠેછે? જો લખેછે કે “ભગવંતે ત્યાગેલી વસ્તુને તમે ભોગવાવો છો તો તેમાં ખાપ લાગેછે” વળી એ બાબત ઉપર અનાથી મૂનિયું દ્રષ્ટાંત લખેછે પણ તે દ્રષ્ટાંતને જિનપ્રતિમા સાથે કાંઈ પણ સંબંધ નથી કારણ કે જિનપ્રતિમા છે તે સ્થાપના તિર્થંકરે, તેને ભોગવવું ન ભોગવવું એમ કાંઈ નથી; તેતો કરનારાની ભક્તિ છે. અને ત્યાગેલી વસ્તુ ન ભોગવવી તેતો ભાવ તિર્થંકર આશ્રી લાગુ પડતી વાત છે. માટે તે વાત આ ઠેકાણે લખવાની કાંઈ પણ જરૂર નહીં છતાં જોડાએ લખી છે તેથી તે વૃથા છે.

વસ્ત્ર પહેરાવવાની બાબત જો કુર્મતિ આ પ્રશ્નોત્તરમાં ફરીથી લખેછે પરંતુ તે બાબતનો પ્રત્યુત્તર દ્વૈપદીના અધિકારમાં લખાઈ ગયેલો છે તેથી અહીં લખતા નથી.

જો કુર્મતિ લખેછે કે “જિનપ્રતિમા જિન સરખી છે તો ભરત, ઐરવતમાં પાંચમે આરે તિર્થંકરનો વિરહ કેમ કહોછે” આ લખાણ પણ જોડા નિબંધનું સમજણુ વિનાનું છે કારણ કે

વિરહ કહેવાયછે તે ભાવ તિર્થંકર આશ્રી છે.

વળી જોડો ટુંદક લખેછે કે “તિર્થંકર એક ક્ષેત્રમાં જે ભેગા થાય નહિ; થાય તો અચ્છેડું કહેવાય. અને તમે તો ઘણા તિર્થંકરોની પ્રતિમાને એકઠી કરોછો” તેનો ઉત્તર—મૂર્ખ જોડાને એટલી પણ સમજણ નહોતી કે જે તિર્થંકર એકઠા ન થવાની આજ્ઞા તો ભાવ તિર્થંકર આશ્રી છે. વળી અમે જે છનપ્રતિમા એકઠી સ્થાપીએ છીએ તે સ્થાપના તિર્થંકર છે. જેમ સર્વે તિર્થંકર નિર્વાણુ પદ પામીને સિદ્ધ થાયછે ત્યારે તેઓ દ્રવ્ય તિર્થંકર છતાં અનંતા એકઠા થાયછે, તેમ સ્થાપના તિર્થંકર પણ એકઠા સ્થપાયછે. વળી સિદ્ધાયતનનો વિસ્તારથી અધિકાર શ્રી જીવાભીગમ સૂત્રમાં કહ્યો છે ત્યાં પણ એક સિદ્ધાયતનમાં એકસો આઠ છનપ્રતિમા પ્રત્યક્ષ રીતે કહેલી છે; માટે જોડાનું લખેલું આ પ્રશ્ન તદ્દન અસત્ય છે. વળી સ્થાપનાએ જો એકઠા થવાપણું ન હોય તો જંજુલીપમાં (૨૧૯) પર્વત ન્યારા ન્યારા ગૃદી ગૃદી જગ્યાએ છે તે સર્વને માંડલામાં એકઠા ચિત્રી એકત્ર કરીને ટુંદકો ! પોથીમાં પાંધી કેમ કરોછો ? વળી તે ચિત્રો લોકોને દેખાડોછો, સમજાવોછો, અને લોકો સમજે પણ છે; તો તે પર્વતો ગૃદા ગૃદા છતાં અને શાશ્વત વસ્તુને એકઠી થવાનો અભાવ છતાં તમે એકઠા કેમ કરોછો ત બતાવો ?

જોડો લખેછે કે “તિર્થંકર વિચરે ત્યાં મરકી અને સ્વચક્ર પરચક્રનો ભય ન થાય તે છનપ્રતિમા છતાં કેમ થાયછે” —આ પ્રમાણેના કુવચનો વાપરીને જોડો અને તેના ટુંદકો છનપ્રતિમાનું મહત્વ ઘટાડવાનું ધારેછે, પરંતુ મૂર્ખા, એટલું પણ સમજતા નથી કે તે અતિશય તો સિદ્ધાંતકારે ભાવ તિર્થંકરના કહેલા છે અને પ્રતિમા તો સ્થાપના તિર્થંકર છે; માટે તે આજ્ઞામાં તમારી કુચક્તિ ફાવી શકતી નથી. ઇતિ.

૪૨. દુંદકમતિનો ગોશાળામતિ તથા

મુસલમાનોની સાથે મુકાબલો.

ખેતાણીશર્મા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા નિજવે જૈન સંવેગી મુનિઓને ગોશાળા સમાન ઠરાવવા માટે અગિયાર ખોલ લખ્યા છે પરંતુ તે માહેનો એક પણ ખોલ જૈન સંવેગી મુનિઓને લાગુ પડતો નથી. તે સર્વે ખોલતો દુંદકો ઉપર લાગુ પડે છે અને તેથી તેઓ ગોશાળામતિ સદશ છે એવો નિશ્ચય થાય છે,

૧. પહેલા ખોલમાં જેઠા મુદમતિએ મૂર્ખની જેમ ખોદું ડોળાણુ કંપું છે પણ તેનો સાર શું છે તે લખ્યું નથી માટે તેનો પ્રત્યુત્તર કાંઈ લખી શકતા નથી.

૨. બીજા ખોલમાં જેઠો લખે છે કે “દુંદકોને જૈન મુનિઓ તથા શ્રાવકો સંતાપે છે.” તેનો ઉત્તર—જેમ સૂર્યને દેખીને ધ્રુવડની આંખો મીંચાઈ જાય છે અને તેના મનને સંતાપ ઉત્પન્ન થાય છે તેવીજ રીતે શુદ્ધ સાધુને દેખી ગોશાળામતિ સદશ દુંદકોના તેઓ મીંચાઈ જાય છે અને તેના રૂદ્ધમાં સ્વયંમેવ સંતાપ ઉત્પન્ન થાય છે. મૂનિ મહારાજ કાંઈને સંતાપ કરવાનું ઇચ્છતા નથી પરંતુ સત્ય આગળ વ્યસત્યનો સ્વયંમેવ નાશ થાય છે.

૩. ત્રીજા ખોલમાં “જૈનધર્મીઓએ નવા ગ્રંથો બનાવ્યા છે” એમ જેઠો લખે છે, પરંતુ જે જે ગ્રંથો બનેલા છે તે તમામ ગ્રંથો ગણુધર મહારાજ, પૂર્વધારી તથા પૂર્વાચાર્યોની નિઆથી બનેલા છે અને તેમાં કાંઈ પણ વાત શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ નથી; પરંતુ દુંદકોને ગ્રંથ વાંચતાંજ આવડતાં નથી તો નવા બનાવવાની શક્તિ ક્યાંથી લાવે? ગ્રંથકર્તાની કીર્તિ ન સહન થઈ શકવાથી તેણે આ પ્રમાણે લખી પૂર્વાચાર્યોની અવરૂા કરી છે.

૪. ચોથા ખોલમાં “મંત્ર જંત્ર જ્યોતિષ, વૈદક કરીને આ-જીવીકા કરો છો” એમ જેઠો લખે છે પરંતુ સંવેગી મુનિઓ તો મંત્ર જંત્ર વિગેરે કરતાજ નથી. દુંદકોના રિખો મંત્ર જંત્ર જ્યોતિષ વૈદક વિગેરે કરે છે તે નામનાર પ્રથમ પ્રશ્નોત્તરમાં લખાયેલ છે. માટે

દુંદકમતિનો ઓશાળામતિ તથા મુસલમાનોની સાથે મુકાબલો. ૨૧૭

તેથી તો દુંદકોનો મત તે વ્યાજ્ઞવીકા મત ઠરે છે.

૫. પાંચમા બોલમાં “ચકિરો ચુંવાળીશ બાંધને બાળ્યા” એમ જેઠો લખે છે, પરંતુ કોઈ પણ જૈન મૂનિઓ એ પ્રમાણેનું કાર્ય કરેલું નથી અને કોઈ ગ્રંથમાં બાળ્યા છે એવું લખ્યું પણ નથી માટે જેઠાનું આ લખાણ અસત્ય છે. જેઠો આ પ્રમાણે લખવાથી જૈનમતિને ઓશાળા સાથે સરખાવવાનું ધારે છે પણ તે સરખામણી થતી નથી, પરંતુ દુંદકો વાસી, બાળ, વિદળ વિગેરે અલક્ષ્ય વસ્તુ ખા છે તેમાં બેઈદ્રિ જીવોનું લક્ષણ કરે છે તેથી તેઓની તો ઓશાળામતિની સાથે સરખામણી થઈ શકે છે.

૬. છઠા બોલમાં “ઓશાળાને દાંધજવર થયો ત્યારે માટી મિશ્રિત પાણી છંટાવીને શાતા માનો” એમ જેઠો લખે છે. આ દૃષ્ટાંત જૈન મૂનિઓ સાથે મળતું આવતું નથી, પરંતુ દુંદકોની સાથે મળતું આવે છે, કારણ કે તેઓ લઘુનિતીવેડે મુદા તથા માધું ધોધને સાફ માને છે.

૭. સાતમા બોલમાં જેઠો લખે છે કે “ઓશાળે પોતાનું નામ તીર્થંકર ઠરાવ્યું એટલે ત્રેવીશ થઈ ગયા અને ચોવીશમો હું એમ કહ્યું તેવી રીતે જૈનધર્મી પણ જોતમ, સુધર્મા, જંબુ વિગેરે અનુક્રમ મુજબ પાટ બતાવે છે” આ લખાણ જેઠા મંદમતિનું સ્વયંમેવ સ્ખલના પામે છે કારણ કે ઓશાળો તો પોતે વીર પરમાત્માનો નિર્ભેદ કરીને તીર્થંકર થઈ બેઠો હતો અને અમે તો અનુક્રમ મુજબ પાટ બતાવીને શિષ્યપણું ધારણ કરીએ છીએ તેથી અમારી વાત પ્રત્યક્ષ રીતે સત્ય ઠરે છે, પરંતુ દુંદકમતિ જનારા રહીત નવીન પંથ કાઢવાથી ઓશાળા સદશ ઠરે છે.

૮. આઠમા બોલમાં જેઠો નિજાવ લખે છે કે “ઓશાળે મરતી વખત કહ્યું કે મારો મરણોત્સવ કરજો અને મને શિખિકા કરીને કાઢજો તેવી રીતે જૈન મૂનિઓ પણ કહે છે.” તેનું આ લખાણ તદ્દન અસત્ય છે, કારણ કે જૈન મૂનિઓ એવું કદી પણ કહેતા નથી, પરંતુ રિખો મરી જાય છે ત્યારે તે પ્રમાણે કરવાનું કદી જાય છે કે મારી માંડવી કરીને મને કાઢજો, પાંચ ઇંડા મૂકજો, તેથીજ

જેઠા વિગરેને આ પ્રમાણે લખવાનું યાદ આવી અર્પુંછે. એમ સ-
મજાયછે. જૈનમતિ આવકો તો હંદ્રે જેવી રીતે પ્રભુનો નિર્વાણ મ-
હોત્સવ કર્યોછે તેવીજ રીતે ખોતાના ગુરૂની ભક્તિ નિમિત્તે સ્વે-
ચ્છાએ યથાશક્તિ નિર્વાણ મહોત્સવ કરેછે.

૯. નવમા ખોલમાં સ્થાપના વ્યસત્ય ઠરાવવા માટે જેઠા
નિજાંબે કુપુકિત લખીછે પરંતુ શ્રી ઠાણાંગ સૂત્ર વિગરેમાં સ્થાપના
સત્ય કહેલીછે. એવી રીતે કહેતા સત્યોના કથનને દુંદકો ઉત્પાદેછે
તેથી તેઓજ ઓશાળામતિ સદરાંએ એમ જણાયછે.

૧૦. ઠરામા ખોલમાં જેઠો લખેછે કે “ક્રિયા કરવાથી મુક્તિ
મળતી નથી; ભવસ્થીતિ પાકશે ત્યારે મુક્તિ મળશે, એમ જૈનધર્મી
કહેછે.” આ લખાણુ વ્યસત્યછે કારણુ કે જૈન મનિઓ તેવી રીતે
કહેતા નથી. એમનું (જૈન મૂનીઓનું) કહેવું તો જૈન મતના સિ-
દ્ધાંત મુજબ એવુંછે કે જ્ઞાન સહીત ક્રિયા કરવાથી મોક્ષ પ્રાપ્ત
થાયછે, પરંતુ જેઓ એકાંત ખોટી ક્રિયાથીજ મોક્ષ માનેછે તેઓ
જૈન સિદ્ધાંતની સ્પષ્ટાદ શૈલીથી વિપરીત પદ્ધતિ કરનારાંએ અને
તેથીજ દુંદકો ઓશાળામતિ સદરાં કરેછે.

૧૧. અગ્યારમા ખોલમાં જેઠો લખેછે કે “જૈનધર્મી જન-
પ્રતિમાને જનવર સરખી માનેછે તેથી એમ ઠરેછે કે તેઓ અજનન
ને જન તરીકે માનેછે” જેઠા હીણપુત્રીનું આ લખાણુ મહામુર્ખતા
પુર્વકછે કારણુ કે સૂત્રમાં જનપ્રતિમા જનવર સરખી કહીછે, અને
તે જાખત વ્યગ્રે પૂર્વે વિસ્તારથી લખી ગયા છીએ. પરંતુ દુંદકો
દેવી દેવલાની મતિઓને તથા જુત પ્રતને વળગી રહેલાંછે, ફક્ત જન-
પ્રતિમાની સાથેજ દૂષ ધરાવેછે તેથી તેઓ તો ઓશાળા મતિના
કેલમનેએ એમ ઠરેછે.

હવે પ્રમાણુ જેઠાના લખેલા અગ્યાર ખોલના પ્રભુતર છે.
હવે દુંદકો જેઓ જરૂર ઓશાળાની સમાનજ છે તે ઈર્ષાવી દેવા
માટે વ્યગ્રે ખીજા અગ્યાર ખોલ લખેલા છે.

૧. જૈમ ઓશાળો ભગવંતનો નિંદક હતો તેમ દુંદકો પણ
જૈન પ્રતિમાના નિંદક છે.

દુંદકમતિનો ગોરાળામતિ તથા યુસલમાનોની સાથે યુકાળ્યો. ૨૧૪

૨. જેમ ગોરાળો જિનવાણીનો નિંદક હતો તેમ દુંદકો પણ જિનશાસ્ત્રના નિંદક છે.

૩. જેમ ગોરાળો ચતુર્વિધ સંધનો નિંદક હતો તેમ દુંદકો પણ જૈન સંધના નિંદક છે.

૪. જેમ ગોરાળો કુલિંગી હતો તેમ દુંદકો પણ કુલિંગી છે, કારણ કે તેમનો વેષ જૈનશાસ્ત્રોથી વિપરીત છે.

૫. જેમ ગોરાળો જીઠો તિથેકર થઈ બેઠો હતો તેમ દુંદકો પણ ખોટા સાધુ થઈ બેઠો છે.

૬. જેમ ગોરાળાનો પંથ સમુદ્ધિમ હતો તેમ દુંદકોનો પંથ પણ સમુદ્ધિમ છે, કારણ કે તેની પરંપરા શુદ્ધ મૂનિઓ સાથે મળતી નથી.

૭. જેમ ગોરાળો સ્વકપોળ કલિપત વચનો બોલતો હતો તેમ દુંદકોપણ સ્વકપોળ કલિપત શાસ્ત્રાર્થ કરે છે.

૮. જેમ ગોરાળો ધુત્ત હતો તેમ દુંદકો પણ ધુત્ત છે, કારણ કે તેઓ ભદ્રિક છત્રોને પોતાના ફૂંદમાં ફસાવે છે.

૯. જેમ ગોરાળો પોતાના મનમાં પોતાને જીઠો જાણતો હતો પણ બહાર પોતાની રૂઢી ખેંચતો હતો તેમ કેટલાએક દુંદકો પણ પોતાના મનમાં પોતાના મતને જીઠો જાણે છે પરંતુ પોતાની રૂઢીને છોડતા નથી.

૧૦. જેમ ગોરાળાને દેવચુર નહોતા તેમ દુંદકોને પણ દેવચુર નથી, કારણ કે તેનો પંથ તો ગૃહસ્થોએ કાઢેલો છે.

૧૧. જેમ ગોરાળો મહા અવિનીત હતો તેમ દુંદકો પણ જૈનમતમાં મહા અવિનીત છે.

ઇત્યાદિ અનેક બોલોએ કરીને દુંદકો ગોરાળા ગુહ્ય છે એમ કહે છે વળી તેઓ કેટલાએક કારણોથી યુસલમાન સદ્રરા પણ ઠરી શકે છે તેથી તે સંબંધના (૮) બોલ લખીએ છીએ.

૧. જેમ યુસલમાન કાજું તહમત પહેરે છે તેમ દુંદકોના ત-ખસ્વી રીખો મારવાડ તથા પંજાબ વિગેરે દેશોમાં કાળો બોળ પહેો પહેરે છે.

૨. જેમ મુસલમાનોને ભક્ષાભક્ષ ખાવાનો વિવેક નથી તેમ દુંદકોને પણ વારી, ખોળ વીગરે અભક્ષ વસ્તુના ભક્ષણનો વિવેક નથી.

૩. જેમ મુસલમાનો મર્તિને માનતા નથી તેમ દુંદકો પણ જિનપ્રતિમાને માન્ય કરતા નથી.

૪. જેમ મુસલમાનોના ફકીર પગના કાંડા સુધી પછેડી પહેરેછે તેમ દુંદકોના રીખો પણ પગના કાંડા સુધી ચોળપદો પહેરેછે.

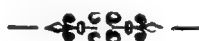
૫. જેમ મુસલમાનો હાજીને સારો માનેછે તેમ દુંદકોના રીખો પણ વંદના કરવાવાળાને 'હાજી' એમ કહેછે.

૬. જેમ મુસલમાન લસણ, ડુંગળી અર્થાત્ અાજ કાંદા વિગેરે ખાયછે તેમ દુંદકોના રીખો પણ ખાયછે.

૭. જેમ મુસલમાનોની ચાલ ચલગત હિંદુઓથી વિપરીત છે તેમ દુંદકોના રીખોની ચાલ ચલગત પણ જૈન મૂનિઓથી તેમજ જૈન શાસ્ત્રોથી વિપરીત છે.

૮. જેમ મુસલમાન સર્વ વસ્તુનું ખાયછે તેમ દુંદકોના રીખો પણ કોળી, ભરવાડ વિગેરે સર્વ વસ્તુનું ખાયછે.

ઈત્યાદિ ઘણા ખોલોએ કરીને દુંદકો મુસલમાન સદશ ઠરી શકેછે, અને તેના શ્રાવકો તો સ્ત્રીના રૂપના દિવસો ન પાળવાના કારણથી તે કરતાં પણ નિરાશ ઠરેછે. ઇતિ.

૪૩ મોઢે મુહપત્તિ બાંધી રાખવી તે કુલિંગ છે તે વિષે.

ત્રેતાણીશમા પ્રમોત્તરમાં મોઢે મુહપત્તિ બાંધી રાખવાનું સિદ્ધ કરવા માટે જોડા કુમતિએ કેટલીએક, યુક્તિઓ લખીછે, પરંતુ તેજ યુક્તિથી તે પાછો પડેછે અને તેથીજ મુહપત્તી મોઢે બાંધવી નહિ એમ સિદ્ધ થાયછે. કારણ કે તેણે આ બાબતમાં મૃગારાણીના પૂત્ર મૃગાલોદીઆને જોવા માટે જાતમસ્વામી ગયા તે દષ્ટાંત આ-

૧ દુંદકોની આરત્યો પણ રૂપના દિવસો પાળતી નથી.

મોઢે મુહપતિ બાંધી રાખવી તે કુલિંમછે તે વિષે. ૨૨૧

મ્યુંછે તો તે સંબંધમાં શ્રી વિપાક સૂત્રની અંદર પ્રત્યક્ષ પાઠે છે મૃગારાણીએ શ્રી ગૌતમગણધરને કહ્યું કે તુમેળં મંતે મુહપો ત્તિયાણ મુહ વંધહ અર્થ—તમે હે ભગવંત ! મુખવસ્ત્રિકાએ કરીને મુખ બાંધી દ્યો. આ પાઠથી એમ સિદ્ધ થાયછે કે ગૌતમસ્વામીએ પોતાનું મુખ, મુખવસ્ત્રિકાએ કરીને બાંધેલું નહોતું, મોઢે તેથી વિપરીતપણે ઢુંઢકો મુખ બાંધેછે તો તેઓ વિરક્ષાચારનું શયન કરનારાંછે.

વળી જોડો લખેછે કે “જો ગૌતમસ્વામીએ તે વખતેજ મુહ પતિ બાંધી તો અગાઉ શું ઉઘાડે મુખે બોલતા હતા ?” તેનો ઉત્તર અક્ષલહીન ઢુંઢકોમાં એટલી પણ સમજ નથી કે ઉઘાડે મુખે બોલતા હતા એમ એમ કહેતા નથી, પરંતુ એમ તો મુહપતિ મુખ પાસે હસ્તમાં રાખીને જપણાથી બોલતા હતા એમ કહીએ છીએ, શ્રી અંગ યુગલીઆ સૂત્રમાં દીક્ષા અવસરે મુહપતિ હાથમાં આપવી કહીછે. ચતઃ

તઠ સુરિહિં તદાનુણેહિં પટ્ટોવરી કુપરિ વિંટિાહિં
રયહરણં ઠાવિત્તા વામકરા નામિયાણ મુહપત્તિ ન્ધ-
વધારિત્તુ

અર્થ—ત્રીવારે આચાર્યની આરાધના થયે થકે કુણી ઉપર રજોહરણુ રાખે, દક્ષીણ દીશાએ રજોહરણુની દશીઓ રાખે, એને ડાબા હાથમાં અનુષ્ઠિકા અંગુળી ઉપર લાવી મુહપતિ ધારણુ કરે.

વિચારો કે ઉપરના સૂત્રપાઠમાં સૂત્રકારે મુહપતિ હાથમાં રાખવી કહીછે પરંતુ મોઢે બાંધવી કહી નથી મોઢે ઢુંઢકો જેઓ મુહપતિ બાંધેછે તેઓ જનારાની બહારછે.

શ્રી આશયક સૂત્રમાં તથા અષોધ નિર્ધુક્તિમાં કહ્યુંછે કે મુહ પ્રોત્તિયં ઉજ્જુ હથે અર્થાત્ મુખવસ્ત્રિકા જમણા હાથમાં રાખવી. આવી રીતે કહ્યા છતાં જેઓ નિરંતર મોઢે બાંધીને ફેરેછે તે ચૂર્ણ શિરોમણીછે.

દુંદકો નિરંતર મોઢે મુહપતિ બાંધી રાખીને કુલિંગી બનવાથી નૈનમતના સાધુની નિંદા અને હાંસી પ્રત્યે કરાવેછે. જો તેઓ વા-
યુકાયની રક્ષા મોઢે મોઢે મુહપતિ બાંધતા હોય તો નાકે તથા ગુ-
દાએ પાટો શા મોઢે બાંધતા નથી? જો લખેછે કે “જેટલું પળેછે
તેટલું પાળીએ છીએ” જ્યારે દુંદકો જેટલું પળે તેટલું પાળેછે
ત્યારે મુખ કરતાં તો નાકમાંથી નિકળતા વાયુને લીધે વધારે વાયુ
કાયના જીવ હણાયછે કારણ કે મોઢેથી જ્યારે બોલીએ અને
મુખવાયુ બહાર નીકળે ત્યારેજ વાયુકાય હણાય અને નાકમાંથી
તો જવધાન રહીત નિરંતર શ્વાસોશ્વાસ વધા કરેછે મોઢે મુખે
બાંધવા કરતાં પહેલી નાકે પાટી કેમ ન બાંધી? વળી સાધુને તો
છ કાયની હિંસા કરવાના ત્રીવિધે ત્રીવિધે પચ્ચપાણુ હોયછે તે
છતાં જોના લખવા પ્રમાણે જ્યારે એટલું પાણુ પાળી શકાતું નથી
ત્યારે શા વાસ્તે ચારિત્ર લઈને રિપજ થઈ ખેડા છે? દુંદકો! આ
ઉપરથી તો તમે તમારે મતેજ ચારિત્રની વિરાધના કરનારા હો છો.

વળી દુંદકોના રિખોનો મોઢે મુહપતિ બાંધેલો કૌતુકી વેષ
જોઈને કોઈ કોઈ વખત પશુઓ ભડકેછે. સ્ત્રીઓ ડરેછે, બાળકો
ખીંહીછે, તેમજ નિરંતર મુહપતિ બાંધી રાખવાથી અસંખ્યાતા સ-
મુર્છિત જીવોની હાણી થાયછે અને નિગોદીઆ જીવોની ઉત્પત્તિ
થાયછે તેથી એમજ જણાયછે કે દુંદકમતિએ જીવદયા મોઢે મુહ-
પતિ બાંધી નથી પરંતુ જીવહિંસા કરનારું એક અધિકરણ બાંધ્યુંછે.

આ બાબત પાંચમા પ્રશ્નોત્તરમાં વિરોધ રીતે લખાયેલું છે.

૪૪ દેવતા જિનપ્રતિમા પુજેછે તે

મોક્ષાર્થે છે તે વિષે.

મુખ્યાળીશા પ્રશ્નોત્તરમાં જોઈ લખેછે કે “દેવતાઓ જિન-
પ્રતિમા પૂજેછે તે સંસાર ખોતેછે” આ લખાણુ અસત્ય છે કારણ
કે શ્રી રાયપરોણી સૂત્રમાં જિનપ્રતિમા પૂજવાના ફળનો પાઠ આ
પ્રમાણે છે. ૧૮:

હિયાણ સુહાણ ચમાણ નિસેયસાણ અણુગામિ
ત્તાણ ભવિસ્સદ્.

અર્થ—જનપ્રતિમા પૂજવાનું કૃણ પૂજનારાઓને હિતને અર્થે,
સુખને અર્થે, યોગ્યતાને અર્થે, મોક્ષને અર્થે, અને જન્માંતરમાં પણ
સાથે આવનાર છે.

આ બાબતમાં જેઠાએ શ્રી આચર્યક નિર્બુક્તિનો પાઠ લ-
ખીને એમ બતાવ્યું છે કે “અભવ્ય દેવતા પણ જિનપ્રતિમા પૂજે છે
માટે તે સંસાર ખાતે છે” તેનો ઉત્તર—કૃણની પ્રાપ્તિ ભાવાનુસારે છે,
અભવ્ય, મિથ્યાદષ્ટી જેઓ પ્રતિમા પૂજે છે તેને તેના ભાવાનુસાર
કૃણ મળે છે; અને ભવ્ય, સમ્યક્દષ્ટી પૂજે છે તેને મોક્ષકૃણ પ્રાપ્ત થાય
છે. જેમ જૈનમતની દિક્ષા અભવ્ય, મિથ્યાદષ્ટીઓને મોક્ષદાયક
નથી; અને ભવ્ય, સમ્યક્દષ્ટીઓને મોક્ષદાયક છે, એને કૃણ જુદાં
જુદાં મળે છે પણ તેથી દિક્ષા તો સાચીજ ઠરે છે; તેમ જિનપ્રતિમા
પણ ભક્તજનોને બુક્તિનો હેતુ છે, અને તેના નિંદક હંદક મતિ
વિગેરેને નર્કનો હેતુ છે. અર્થાત્ જે પાપી જીવોના નિંદકપણુના
ભાવ છે તેને તો જરૂર નર્કનું કૃણ પ્રાપ્ત થાય છે અને જેના ભક્તિ-
પણુના ભાવ છે તેને જરૂર મોક્ષકૃણ પ્રાપ્ત થાય છે. ઈતિ.

—ૐૐૐ—

૪૫ શ્રાવક સૂત્ર ન વાંચે તે વિષે.

પીરતાળીસમા પ્રશ્નોત્તરમાં “શ્રાવકને સૂત્ર વાંચવા” એમ ૬
શબ્દો માટે જેઠા ચુદમતિએ કેટલીએક કુબુક્તિઓ લખી છે પરંતુ
તેમાંની એક પણ કુબુક્તિ ફાવી શકી નથી; ઉલટો તેજ બુક્તિઓ-
થી તે પાછો પડેલો છે તોપણ “મિયાં પડે પણ દંગડી હંચી” એ
કહેવતને અનુસરીને જેમ મનમાં આવ્યું તેમ લખવા સાથેજ વિ-
ચાર રાખ્યો છે. અને તેથી જેમ ખુડતો માણસ ફીણના બાથકા
ભરે તેમ કંપ્યું છે. આ બાબતમાં લખવાનું ક્યું છે પરંતુ એથ વધી
જવાથી જેઠાની કુબુક્તિ બ્યાનમાં ન લેતાં કેટલાએક સુત્ર સાખ

સાથેના. દેશાંતો લખીને આવકોને મુત્ર પાંચવાનો નિષેધ છે એમ સિદ્ધ કરીએ છીએ.

શ્રી ભગવતિ સૂત્ર, શતક ખીજે, ઉદ્દેસે પાંચમે, ગુંગિઆ નમરીના આવકોને અધિકારે કહ્યું છે. યતઃ

લહુટ્ટા ગહિયટ્ટા પુચ્છિટ્ટા અભિગયટ્ટા વિણિ
ચિઠ્ઠયટ્ટા.

અર્થ—અર્થ લાખ્યા છે જેને, અર્થ ગૃહ્યો છે જેણે, સંશયથકા અર્થ પુછ્યા છે જેણે, પ્રશ્ન કરીને નિર્ણય અર્થ જાણ્યા છે જેણે, એટલા માટે નિશ્ચિત અર્થ છે જેને. આ પ્રમાણે કહ્યું છે પરંતુ લહુમુત્તા ગહિયમુત્તા એમ કહ્યું નથી.

૨. શ્રી વ્યવહાર સૂત્રના દશમા ઉદ્દેશામાં કહ્યું છે. યતઃ

તિવાસ પરિયાગસ્સ નિગ્ગંથસ્સ કપ્પઈ આયાર
કપ્પે નામં અગ્ગયણે ઉદ્દિસિત્તેવા ચડવાસ પરિ
યાગસ્સ નિગ્ગંથસ્સ કપ્પત્તિ સુયગડેનામં અંગે ઉ
દ્દિસિત્તે પંચવાસ પરિયાગસ્સ સમણસ્સ કપ્પત્તિ
દસાકપ્પવ્યવહારા નામગ્ગયણે ઉદ્દિસિત્તે અઢવાસ
પરિયાગસ્સ સમણસ્સ કપ્પત્તિ ઠાણ સમવાે નામં
અંગે ઉદ્દિસિત્તે દસવાસ પરિયાગસ્સ કપ્પત્તિ
વિવાહે નામં અંગે ઉદ્દિસિત્તે એકારસ્સવાસ પરિયા
ગસ્સ કપ્પત્તિ સુહિયા વિમાણ પવિભત્તિ, મહલિયા
વિમાણ પવિભત્તિ, અંગચૂલિયા, વગ્ગચૂલિયા, વિ
વાહચૂલિયા નામં ઉદ્દિસિત્તે વારસવાસ પરિયામ

स्स कप्पत्ति अरुणोववाए, वरुणोववाए, गंरुलोव
वाए, धरणोववाए, वेसमणोववाए, वेलंधरोववाए
अझयणेउद्दिमिस्सए, तेरस वास परियाए कप्पत्ति
उट्ठाणुसुए, समुट्ठाणसुए, देविंदोववाए, नागपरिया
वलिया नामं अझयणे उद्दिमिस्सए, चउदसवास
कप्पत्ति सुवणभावणानामं अझयणं उद्दिमिस्सए. प
न्नरसवास कप्पत्ति चारणभावणा नामं अझयणे
उद्दिमिस्सए. सोलसवास कप्पत्ति वेयणिसयं नामं
अझयणे उद्दिमिस्सए. सत्तरस्स वासं कप्पत्ति आ
सीविसि नामं अझयणे उद्दिमिस्सए. अट्ठारस्स वा
स कप्पत्ति दिट्ठिविसि भावणा नामं अझयणे उद्दि
मिस्सए. एगुणवीसइ वास परियागस्स कप्पत्ति दि
ट्ठिवाए नाम अंगे उद्दिमिस्सए. वीसवास परियाए
समणेनिगंगंये सव्वसुआण वाइ भवति.

अर्थ—त्रय वरसना पर्यायवाणा साधुने व्याख्यार प्रकटय ये-
ट्ठे व्याख्यारांग सूत्र ललुवुं कट्ठे; चार वरसना द्दितावाणाने
श्री सूयगडांग सूत्र ललुवुं कट्ठे; पांच वरसना पर्यायवाणाने दशा
कट्ठे तथा व्यवहार अध्ययन ललुवुं कट्ठे; व्यास वरसना पर्याय-
वाणाने णालुंग समवायांग ललुवुं कट्ठे; दश वरसना पर्यायवाणा
श्री लगवति सूत्र ललु; अगियार वरसना पर्यायवाणा पुट्ठिआ
विमान प्रविलडित; महस्सिआ विमान प्रविलडित, अंगवत्तिआ,

વંશમૂલિયો, અને વિવાહમૂલિયા લાગે; ખાર વરસના પર્યાયવાળા અશ્વિપાત, વરુણપાત, ગરુડપાત, ધરણ્યપાત, વૈશ્રવણપાત અને વૈલંધ્રપાત લાગે; તેર વરસના પર્યાયવાળા ઉપસ્થાન શ્રુત, સમુદ્ધાનુશ્રુત દેવેન્દ્રોપપાત અને નાગપર્યાયણિયા અધ્યયન લાગે; ચૌદ વરસના પર્યાયવાળા સુવર્ણભાવના અધ્યયન લાગે; પંદર વરસના પર્યાયવાળા આરણ્યભાવના અધ્યયન લાગે; સોળ વરસના પર્યાયવાળા વેદતી શતક અધ્યયન લાગે; સત્તર વરસના પર્યાયવાળા આસીવિષ અધ્યયન લાગે; અઠાર વરસના પર્યાયવાળા દ્રષ્ટીવિષ ભાવના અધ્યયન લાગે; ઓગણીસ વરસના પર્યાયવાળા દ્રષ્ટીવાદ નામે અધ્યયન લાગે અને વીશ વરસના પર્યાયવાળા સર્વ સૂત્રના વાદી હોય.

કુંઠકો મુદ્ધમતિ કહેછે કે ‘આવકેસૂત્ર લાગુવા, તો તે આવકોને આરિત્રનો પર્યાય કટલા કટલા વરસનો છે તે તમે કહેશો? અરે મુદ્ધમતિઓ એટલું પણ વિચારતા નથી કે સૂત્રમાં સાધુને પણ ત્રણ વરસ દિક્ષાના પર્યાય પછી આચારાંગ લાગુવું કદાપિ એવું પ્રત્યક્ષરીતે કહ્યું છે તો આવક તો સર્વથા નાન લાગે એવું પ્રત્યક્ષ છે.’

૩. શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણસૂત્રના બીજા સંવરદ્વારમાં કહ્યું છે કે

તં સઘં ભગવંત તિથ્યગર સુભાસિયં દસવિહં
ચઽહસપુષ્પીર્હીં પાહુડથ વેદ્યં મહરિસિણય સમયપ્પ
દિત્તં, દેવિંદ નરિંદે ભાસિયથં.

ભાવાર્થ એ છે કે ભગવંત વીત્તરાજે સાધુ સત્ય વચન લાગે અને ભાગે તે માટે સિદ્ધાંત તેઓને દીધું અને દેવેન્દ્ર તથા નરેન્દ્રને સિદ્ધાંતનો અર્થ સાંભળીને સત્યવચન લાગે માટે અર્થ દીધો.

આ પાઠમાં પણ પ્રત્યક્ષરીતે સાધુને સૂત્ર લાગુવું અને આવકને અર્થ સાંભળવો એમ ભગવંતે કહ્યું છે.

૪. જોહો લખે છે કે “આવક સૂત્ર વાંચતા અનંત સંસારી થાય તેવો પાઠ કયા સૂત્રમાં છે?” તેનો ઉત્તર—શ્રી દશવૈકાલિક સૂત્રના ૫૮૯૫નીકા નામે એથા અધ્યયન સુધી આવક લાગે આ-

બળ ભણે નહિ એવું શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં કહ્યું છે તે ઉપરાંત અન્યારાંભાદિ સૂત્રો ભણવાની ભગવંતે આરાધા દીધી નથી છતાં જે આવકો ભણે છે તે ભગવંતની આરાધાનો ભંગ કરે છે એ આરાધા ભંગ કરનાર યાવત અનંત સંસારી થાય એમ સૂત્રોમાં કહ્યું જ આવ્યું કહ્યું છે, અને હુંદકો પણ આ વાત માન્ય કરે છે.

૫. જેઠો લખે છે કે “શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમાં આવકને કોવિદ કહ્યો છે તો સૂત્ર ભણ્યા વિના કોવિદ કેમ કહેવાય?” તેનો ઉત્તર—કોવિદ નો અર્થ ‘હાપણવાળો’ એમ થાય છે તો આવકો જનપ્રવચનને વિષે હાપણવાળા હોય છે, “પરંતુ તેથી કાંઈ સૂત્ર ભણેલા ઠરતા નથી. જો સૂત્ર ભણ્યા હોય તો અધિત કેમ ન કહ્યા?”

૬. જેઠો મંદમતિ લખે છે કે “શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં કેવળી વિગેરે દશાંતી સમીપે કેવળીપર્યયો ધર્મ સાંભળીને કેવળરાત્રિ પામે તેને ‘સોઆ કેવળી’ કહીએ એમ કહ્યું છે. તે દશ બોલમાં આવક આવિકા પણ કહ્યા છે તો તેને મહાંઅર્થી કેવળીપર્યયો ધર્મ સાંભળે તે તો સિદ્ધાંત કે બીજી કાંઈ હશે? માટે સિદ્ધાંત ભણવાનું સોને જણાય છે” તેનો ઉત્તર—સિદ્ધાંત વાંચીને સંભળાવવા તેનું નામજ ફક્ત કેવળી પર્યયો ધર્મ નથી, પરંતુ જે ભાવાર્થ કેવળી ભગવંતે પર્યયો છે તે ભાવાર્થ કહેવો તેનું નામ પણ કેવળી પર્યયો ધર્મજ કહેવાય છે માટે એ બાબતમાં જેઠાએ કરેલી કલ્પના અસત્ય છે.

૭. શ્રી નિસીધ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે

સે મિરુવ અણિઉત્થયંવા ગારાત્થયંવા વાણ્ઠિ
વાયંતં વાસાઢ્ઢજઢ્ઢ તસ્સણં ચાઉમ્માસિયં.

અર્થ—જે કોઈ સાધુ અન્યતીર્થીને વાંચના આપે તથા ગૃહસ્થને વાંચના આપે અથવા વાંચના આપતા સહાય દેતો તેને આર આસનું પ્રાયશ્ચિત આપે.

આ બાબતમાં જેઠો મંદમતિ લખે છે કે તે પાઠમાં અન્યતીર્થી તથા અન્યતીર્થીના ગૃહસ્થને નિષેધ્યા છે પણ તે મૂર્ખ એટલું પણ

સમજ્યો નથી કે અન્યતીર્થોના ગૃહસ્થ તો અન્યતીર્થોમાં આવી
બસા ત્યારે ફરી તે કહેવાનું શું કારણ? મારે ગૃહસ્થ તે આવકો
સમજવા.

૮ છેવટે બખવાનું કે જો આવકો સૂત્ર ભણતા હોત તો શ્રી
ઠાણુંમ સૂત્રને ત્રીજે ઠાણું સાંકુના તથા આવકના ત્રણ ત્રણ મનો-
રથ કહ્યાછે; તેમાં સાંકુ શ્રુત ભણવાનો મનોરથ કરે એમ બખ્યુંછે
અને આવકના મનોરથમાં શ્રુત ભણવાનો મનોરથ બખ્યો નથી.
વિચારો કે આવક સૂત્ર ભણતા હોત તો મનોરથ કેમ ન કરે? તે
સૂત્રપાઠ નીચે પ્રમાણે. યત:

તિહિં ઠાણેહિં સમણે નિગંથે મહાણિઙ્ગરે મહા
પઙ્ગવસાણે ભવદ્. કયાણં અહં અપ્પંવા વહુંવા સુ
અં અહિઙ્ગિસ્સામિ? કયાણં અહં એકહ્ગવિહારં પ
હિમં ઉવસંપઙ્ગિત્તાણં વિહરિસ્સામિ? કયાણં અહં
અપચ્છિમ મારણાંતિયં સંલેહણા ઘ્રૂસણા, ઘ્રૂસિણ,
મત્તપાણ પહિયાદ્ધિણ, પાઉવગમં, કાલ્લ મગ્ગવકં
રેમાણે વિહરિસ્સામિ? એવં સમણસા, સવયસા,
સકાયસા પહિજાગરમાણે નિગંથે મહાણિઙ્ગરે પ
ઙ્ગવસાણે ભવદ્.

અર્થ—ત્રણ સ્થાનકે અમણનિગંથ મોટી કર્મસપણા અને અ-
ત્યંત પર્યવસાન કરે (તે ત્રણ સ્થાનક કહેછે) કેવારે હું અદ્ય કં
થોહું અને બહુ કં થણુંશ્રુત કં સિદ્ધાંત ભણીશ ૧ કેવારે હું
એકલ વિહાર પ્રતિમા અંગીકાર કરીને વિચરીશ ૨ અને
કેવારે હું છેલી મરણ સંબંધી સંલેપણા જે તપ તેની રોવાએ

કરી રક્ત થઇને, ભાત પાણીના પરચખાણુ કરીને, ખદોપગુપ્ત અ-
ણુસણુ કરીને, મૃત્યુ આણુધ્વજીતો કેવોરે હું વિચરીશ ૩ એવી
રીતે સાધુ મન વચનકાયા ત્રિકરણે કરી પ્રતિ જગરણુ કરતો થકો
મહાનિર્જરોતે પર્યવસાન કરે.

હવે આવકના ત્રણ મનોરથનો પાઠ કરો.

તિહિં ટાળેહિં સમળોવાસુ મહાણિઙ્ગજરે મહાપ
હજવસાણે ભવડ. તંજહા.કયાણં અહં અણવાં વ્રહુંવા
પરિગ્રહં ચદૃસ્તામિ? કયાણં અહં મુંડે ભવિત્તા
આગરાત અણગારિયં પઞ્ચદૃસ્તામિ? કયાણં અહં
અવચ્છિન્નમ મારણાંતિયં સંલેહના દૂસિય ભત્તપાણ પ
ડિયાદૃશ્વિન્નપાઉવગમં કાલ મળવકંસ્વમેણે વિહ-
રિસ્તામિ? એવં સમળસા સવયસા સકાયસા પવિજા
ગરમાણે સમળોવાસુ મહાણિઙ્ગજરે મહાપહજવસાણે
ભવડ.

અર્થ—ત્રણ સ્થાનકે આવક મહાનિર્જર મહાપર્યવસાન કરે.
કેવોરે હું ઘનધાન્યાદિક નવ પ્રકારનો પરિગ્રહ થોડો થ ગુો છાંડીશ ૧
કેવોરે હું મુંડ થઇને આગાર જે ગૃહવાસ તેને છાંડી આણુગારવાસ
અંગીકાર કરીશ ૨ ત્રીજો સંતેપણુનો મનોરથ પૂર્વરત બાણુનો.

આ હિપરથી પણ આવક મુત્ર ભણે નહીં વાંચે નહીં એમ
સિદ્ધ થાયછે ઇત્યાદિ ઘણા દૃષ્ટાંતોછે જેથી પ્રત્યક્ષ રીતે સિદ્ધ થા-
યછે કે મૃતિને સિદ્ધાંતો ભણુવા અને સાધુને સિદ્ધાંતો ભણુવવા,
આવકને તો આવશ્યક, શ્રી દશવિકાણિકના ચાર અધ્યયન અને બીજા
પ્રકરણાદિ અનેક ગ્રંથો ભણુવા, પરંતુ આવકને સિદ્ધાંત ભણુવાની
ભગવંતે આજ્ઞા આપી નથી. ઇતિતત્ત્વં.

આ પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા નિજવે કેટલાએક વચનો જેમ આપ્યા તેમ લખ્યાછે. નથી જોઈ વાક્ય જેળવણી, નથી રાખ્યું રાખદ્યું ભાન, નથી રાખ્યું અર્થનું ભાન, ફક્ત એવકુક માણસની પેઠે જેમ તેમ લખીને પાના ચિતર્યાછે. પરંતુ એવા નકામા ડોળાણમાં વચ્ચે ન પડતા એએ તે બાબતમાં તેણે કેવી મૂર્ખાઈ કરીછે એ તપાસવાનું મુસુ અને ન્યાયી સજ્જનોને સોંપીએ છીએ.

૪૬ હુંકો હિંસા ધરમીછે તે વિષે.

આ ગ્રંથ પૂર્ણ કરતાં છેવટે જણાવ્યું પડેછે કે જેમણે હુંકે મગકીત સાર નામનો જે ગ્રંથ બનાવેજો તે ગ્રંથ શ્રી જોડળવાળા કોઠારી નેમચંદ હીરાચંદે છપાવ્યો તેમાં આદિથી અંત સુધીમાં જૈન શાસ્ત્રાનુસારે અને છનારા પ્રમાણે વર્તનારા એવા પરંપરાગત જૈન મૂનિઓ તથા આવકોને (હિંસાધર્મી) એવું ઉપનામ આપેલું છે અને પોતે દયાધર્મી બની ગયા છે, પરંતુ શાસ્ત્રાનુસારે તપાસતાં તથા હુંકોનો આચાર વ્યવહાર, રીતભાત અને વર્તણુક જોતાં પ્રત્યક્ષરીતે એ હુંકોજ હિંસાધરમી છે અને દયાનું ખરું સ્વરૂપ સમજતાજ નથી એમ સમજાય છે.

સામાન્ય કૃષ્ટીએ વિચારતાં પણ જેમ ગોરાળાએ, જમાળી પ્રમુખ કેટલાએક નિજવોએ તથા કેટલાએક અમળોએ જેટલી સ્વરૂપ દયા પાળી છે તેટલી તો કોઈપણ હુંકકથી પણી શકતી નથી, ફક્ત મૂખેથી દયા દયા પોકારવામાં સમજેછે, અને જેટલી તેઓ સ્વરૂપદયા પાળેછે તેટલી પણ તેઓને નિજવોની પેઠે છનારાના વિરાંધક હોવાથી હિંસાના કૃળને દેનારી છે.

મૂત્રોમાં જે જે નિજવોના અધિકાર છે તેઓએ તો ભગવંતનું એક એક વચનજ ઉચાખ્યું છે અને તેને શાસ્ત્રકારે મિથ્યાદ્રષ્ટી કહ્યા છે

યતઃ

પયમસ્સ્વરંપિ એકંપિ, જો નરો એઙ્ગ સુત્ત નિદ્ધિદં॥

સંસરોયં તોવિદુઃ, મિચ્છાદિદ્વિંજમાલિવ ॥૧॥ •

હુંદકો મદ્ભતિએ તો ભગવંતના અનેક વચનો ઉઘાડ્યા છે, સૂત્રો વિરાધ્યા છે, સૂત્રપાઠ ફેરવ્યા છે, સૂત્રપાઠ અજ્ઞાન્યા છે, વિપરીત અર્થ લખ્યા છે અને વિપરીત કરે છે તેથી તેઓ તો સર્વ નિજાંતે વિષે શિરોમાળી ભૂત છે.

વળી હુંદકો દયાધર્મીનું ડોળ ધોતે છે પરંતુ તેઓ કેવી દયા પાળે છે અર્થાત દયાનું નામ લઈ કેવી કેવી રીતે હિંસા કરે છે તે બતાવવા માટે કેટલાએક દ્રષ્ટાંતો લખીને તેઓ હિંસાની છે એમ સત્પાસત્ય નિર્ણય કરનારા સુરા બંધુઓ સમજ જ શકીએ છીએ.

૧. સત્રોમાં ઉછાણુ પાણીનાં શિયાળો, ડિનાળો તથા ચોમાસાને માટે કાળ કહ્યો છે તે કાળ ઉપાંત ઉછાણુ પાણીમાં પણ સંચિતપણાનો સંભવ છે તે છતાં હુંદકો કાળના પ્રમાણુ વિના પાણી પીએ છે માટે તે કાળ ઉલ્લંઘન કરી ગયેલું પાણી કાચુજ સમજવું.

૨. રોત્ર ચૂલ મેકેલું પાણી હુંદકો સતારના વહોરમાં વહોરી લાવીને પીએ છે તે પાણી રોત્ર ચૂલામાં રક્ષા ઢાંક્યા પછી ચૂલો ઉઘાડો ન રાખવા માટે કાચુ ભરીને મૂકી છાંડામાં આવે છે જે કે ઉનું તો શું પરંતુ નવાયું એટલે નાન માત્ર પણ ઉનું થવાનો સંભવ નથી તેથી તે પાણી પણ કાચુજ સમજવું.

૩. હુંભારને વેરથી માટી મિશ્રિત પાણી વહોરી લાવીને પીએ છે જે પાણી પણ કાચુ અને માટી પણ કાચી હોવાથી અચિત તો ક્યાંથીજ થાય પરંતુ બે વધારે વખત સુધી જેમણે તેમ પી રહ્યું હોય તો તેમાં બેઠંદ્રિ જીવની ઉત્પત્તિ થવાનો સંભવ છે.

૪. છાણુ થાપવા માટે વાપરવાનું પાણી વહોરી લાવી પીએ છે જે કે અચિતતો નથી થતું પરંતુ તેમાં બેઠંદ્રિ જીવની ઉત્પત્તિ થયેલી પાણી વખત દ્રષ્ટાંત પડે છે.

૫. બધરાંઓએ પોતાની કાંચગી ધોયેલું પાણી વહોરી લાવીને પીએ છે જેમાં ધણુંકરીને જીવતી જૂઓ અથવા જૂએલી જૂઓના કલેવર હોવાનો સંભવ છે. આણું પાણી પીવાથીજ પણ

રિખોને જળોદર થવાના ખખર સાંભળવામાં આવેલા છે.

૬. પર્વોક્ત પાંચ પ્રકારના પાણીમાં ફક્ત એકંદ્રિયું ભક્ષણુ નથી, પરંતુ એ ઇંદ્રિય પણ ભક્ષણુ છે, કારણ કે તેવા પાણીમાં પૂરા નિકળેલાં ઘણી વખત માલમ પડ્યા છતાં ટુંદકોને તે ખામતનો કાંઈ પણ વિચાર નથી. જૂઝ્યો તેનો દયાધર્મ !!!

૭. આગેસે દિવેસ અથવા રાત્રે કરી રાખેલી એટલે વાસી રોટલી તથા ખીચડી વિગેરે સવરના પ્રથમ પહોરમાં વહોરી લાવે છે અને ખાયછે, શાસ્ત્રકોરે તેમાં એકંદ્રિ ઇયોની ઉત્પત્તિ કહી છે.

૮. ખોળ અથાણું લાવીને ખાયછે તેમાં પણ એકંદ્રિ ઇયની ઉત્પત્તિ કહેલી છે.

૯. વિદળ એટલે કાચી છાશ, દુધ તથા દહીંમાં કોણ ખાયછે તેને શાસ્ત્રકોરે અનક્ષ કહેલું છે અને તેમાં એકંદ્રિ ઇયની ઉત્પત્તિ કહી છે. ટુંદકોને તો વિદળનો સ્વાદ વધારે લાગેજો છે, કારણ કે કેટલાએક તો ફક્ત મફતની ખીચડી અને છાશ ખાવાના લોભને મોટેજ રિખછ અનેછે, પરંતુ તેથી પોતાના મહાવ્રતનો ભંગ થાયછે તે વિચારતા નથી.

૧૦. ઉપર લખેલા ત્રણ ખોડમાં ખતાવ્યા પ્રમાણે ટુંદકો એકંદ્રિ ઇયોનું ભક્ષણુ કરેછે. જૂઝ્યો તેના દયાધર્મની ખુશી !!!

૧૧. સૂત્રોમાં ખાવીશ અનક્ષ ખાવા વળ્યા છે છતાં ટુંદકો અને તેના રિખો ખાયછે. શ્રી અંગચૂલિયા સૂત્રના મૂળ પાઠમાં કહ્યું છે.

યતઃ

एवं खलु जंतु महाणुभावेहिं सुरिवरेहिं मिच्छत्तं
कुलाउं उस्सग्गोवावएणं पडिवोहिउण जिणमए
ठाविया, वत्ति अणंतकाय भख्खाणउ वारिया, महु
मज्ज मंसाइ बावीस अभख्खाणउ णिसेहिया.

અર્થ—એમ નિશ્ચયે છે જંતુ ! મહાનુભાવ પ્રધાનાચાર્યે મિ-
આત્મીના કુળ થકી ઉત્સર્ગ અપવાદે કરી પ્રતિષ્ઠાધ્યા, છત્રમતમાં

સ્થાપન કર્યો, બચીશ અનંતકાય ભક્ષણ કરવાને વાર્યા, અંને મધ, મદિરા, માંસ વિગેરે ખાવીશ અભક્ષ ખાતા નિષેધ્યા છે.

શાસ્ત્રકારે ખાવીશ અભક્ષની અંદર અંકુરિ, બેઠંદ્રિ, તેઠંદ્રિ તેમજ નીગોદીઆ અવની ઉત્પત્તિ કહીછે તે છતાં દુંદકો તેનું ભક્ષણ કરેછે.

૧૨. દુંદકોના રિખો પોતાના શરીર ઉપરથી અથવા વસ્ત્ર-માંથી નિકળેલી જૂથ્થો પોતાના પહેરવા વસ્ત્રમાંજ મૂકેછે જેનો શરીરના દયાળુતાં આપતાં તરતજ નાશ થાયછે, અંને તેથીજ દુંદકોના પહેરવાના વસ્ત્ર ઉપર ડોહી જેવા ઝીણા ઝીણા ચાકાનો ભરાવો થઈ ગયેલો જોવામાં આવે છે. આ પાતુ દયાનો પ્રત્યક્ષ નમુનો છે !!

૧૩. દુંદકોના રિખો આખો દિવસ મુહુપત્તિ ખાંધેછે તેમાં વારંવાર બોલાવો પુંકના રૂપરૂપી સમુદ્ધિમ અવની ઉત્પત્તિ થાય છે તેમજ નીગોદીઆ અવની ઉત્પત્તિ પણ શાસ્ત્રકારે કહી છે. દુંદકો નિર્વિવેદી હોવાથી આ વાત ગમજ્યા છતાં પોતાની વિપરીત રૂ-ઢીનો ત્યાગ કરતા નથી તેથી તેઓ સંમુદ્ધિમ અવની હિંસા કર-નારા છે એવો નિર્ણય થાયછે.

૧૪. દુંદકોના કેટલાએક રિખો સ્થંદિલ જાયછે ત્યારે અશુ-ચિ મોહેલા ચુરણીયા અવની હિંસા કરેછે એમ જાણવામાં આ-વેતું છે. આ તેઓના દયા ધર્મની પ્રશંસાના કારણો જાણાયછે !

૧૫. દુંદકોના રિખો વહોરવા જાયછે ત્યારે તેમને તેના શ્રા-વકો રસોડાથી છટા ઉભા રાખેછે. સમજવા પ્રમાણે તેઓ તેથી વટાવાપણું હોય એમ ધારેછે. એવી રીતે છટા ઉભા રહેનાર રિખ-અ સુખતા છો ? એ પ્રમાણે પૂછી જે આવે તે વહોરેછે. એ ઉપ-રથી તેઓ અસુખતાજ આહાર વહોરી લાવેછે એમ નિશ્ચય થાયછે.

૧૬. દુંદકો તથા તેના રિખો મધ ખાયછે, પરંતુ શાસ્ત્રકારે તેમાં તદ્વર્ણ સંમુદ્ધિમ અવની ઉત્પત્તિ કહી છે.

૧૭. દુંદકો તથા તેના રિખો માખણ ખાયછે તેમાં પણ શાસ્ત્રકારે તદ્વર્ણ અવની ઉત્પત્તિ કહી છે.

૧૮. દુંદકોના રિખો લસણની ચટણી ભાવનગર વિગેરે શ-

હરોમાં કુકોને દુકોનેથી લેછે. જાઓ તેના દયાધર્મની પ્રશંસા !!!

આ પ્રમાણે બીજા કેટલાએક કાર્યોમાં હંદકમતિઓ પ્રત્યક્ષ રીતે હિંસા કરતા જાણાય છે તેથી તેઓ દયાધર્મી એવું નામ ધારણ કરે છે તે તદ્દન અસત્ય છે. વધારે દ્રષ્ટાંતો લખી વાંચનારને ફોગટ કંટાળો આપવો દુરસ્ત ન ધારી થોડાજ દ્રષ્ટાંતોથી બુદ્ધિમાન અને નિરપેક્ષ ન્યાયી પુરુષો સમજશે અને તેઓના કુકુંદને તજશે એમ સમજી આ વિષય સંપૂર્ણ કર્યો છે. ઈતિ.

ગ્રંથની પૂર્ણહિતિ.

શાર્દુલ વિક્રિડિત વૃતં.

સ્વાંતર્ધ્વાંતર્યમુત્તમંચિષમયંદગ્ધૂમધારામયી

તેજ્યૈર્નનતાસ્તુતાનભગવન્મૂર્તિર્નવાપ્રેક્ષિતા

દેવેશ્ચારણપુંગવૈઃસહૃદયૈરાનંદિતૈર્વદિતા

યેત્વેતાંરુમુપાસતેકૃતધિયસ્તેષાંપવિત્રંજનુઃ ॥૧॥

ભાવાર્થ.

સમકિતદ્રષ્ટી દેવતાઓએ અને જાણવારાણુ વિદ્યાચારણુદિ મૂનિ પુંગવો એ શુદ્ધ હૃદય અને આનંદ કરીને વંદન કર્યું છે જેને એવી શ્રી જીનેશ્વર ભગવંતની મૂર્તિ પ્રત્યે જે પુરુષો નથી નમ્યા તેના સ્વાંત જે હૃદય તે અંધકારમય છે, જે પુરુષોએ તેની સ્તુતિ કરી નથી તેમના મૂખ વિષમય છે, અને જે પુરુષોએ તે (ભગવંતની મૂર્તિ) જોઈ નથી તેના નેત્ર ધુમાડાની શિખા જેવા છે અર્થાત્ જીનપ્રતિમાથી વિમૂખ જનોના હૃદય, મૂખ, અને નેત્ર નિરર્થક છે; અને જે બુદ્ધિવંત પુરુષો તેની (ભગવંતની પ્રતિમાની) ઉપાસના એટલે ભક્તિ પૂર્ણ પ્રબુધ કરે છે તેમના મનુષ્ય જન્મ પરીત્ર અર્થાત્ સફળ છે.

આ કાવ્યના સારને સ્વહૃદયમાં અંકિત કરીને, તેમજ આ ગ્રંથને આદ્યંત પર્યંત એકાગ્રચિત્તે વાંચન સાથે લક્ષમાં ધારણ કરી-

ને હુંદકમતિ અથવા જે કોઈ શુદ્ધ માર્ગ ગવેશક ભવ્ય પ્રાણી સ-
અર્થ પ્રકારે વિપક્ષપાત દષ્ટીથી વિચાર કરશે તો તેમને ભ્રાંતિ રહે
તપણુ જૈનમાર્ગ જે સંવેગ પક્ષમાં નિર્મળપણુ પ્રવર્તમાનછે તે સત્ય
અને હુંદક વિંગરે જનારાથી વિપરીત મત અસંત્યજે અમ નિર્મુખ
ધરો, અને ત્યારેજ અમારો શ્રંધ બનાવવાનો પ્રયત્ન સાકલ્યતા
પ્રત્યે પામશે.

શુદ્ધ માર્ગ ગવેષક પ્રાણીનું તેમજ સમ્યક્તામિત્રાથી પ્રાણી-
ઓનું સુખ્ય લક્ષણુ એમજે કે શુદ્ધ દેવગુરુ ધર્મને ઓળખીને તેનો
અંગીકાર કરવો અને અશુદ્ધ દેવગુરુ ધર્મનો ત્યાગ કરવો પણ ચિત્ત
દબાયુક્ત રાખી પોતાનો ઠક્કો ખરો પકડી ખેસી અસત્યાસત્યનો
વિચાર ન કરવો, અથવા તો વિચાર કરી સત્યાની ઓળખાણુ થ-
વાથી પોતાનો શ્રદ્ધાગુ કરેજો માર્ગ અસત્ય જાણવા છતાં તેને છો-
ડવો નહિ, અને સત્યમાર્ગને શ્રદ્ધાગુ કરવો નહિ એ લક્ષણુ સમકિત
પ્રાપ્તિ કરવાની હિંદકાવાળા જીવોનું નથી, અને જે તેમ કરેજો અ-
મારો આ પ્રયત્ન પણ નકામો જાણાય. માટે તરી રીતે ન કરતાં
દરેક ભવ્યપ્રાણીઓએ સત્યમાર્ગ ધારણુ કરવાને અપેક્ષિત થયું.

આ શ્રંધ અને ફક્ત શુદ્ધ બુદ્ધિથી સમકિતદષ્ટી જીવોની
સમીપે સત્યાસત્ય નિર્ણય માટે મેકલોછે અમારે કાંઈ પત્રપાત નથી
તેમજ કોઈ ઉપર દ્વેષબુદ્ધિ પણ નથી માટે વાંચનાર દરેક ભવ્યજી-
વોએ આ શ્રંધ નિરપક્ષપણુ લક્ષમાં લઈ તેનો સદુપયોગ કરવો જોયી
વાંચનારની તેમજ રચનારની ધારણા સાકલ્યતા પ્રત્યે પામે. તથાસ્તુ

દુંદક પચવિશી.

શ્રી અનપ્રતિમા રથું નહી રંગ, તેનો કયુ ન કોજ સંગ; એ આંકણી.

સરસ્વતી દેવી પ્રભુમી કહેયું, અનપ્રતિમા અધિકાર; નવી માને તસ વદન ચંપેડા, માને તસ રાગુગાર. શ્રીઅનં ૧ કેવળ નાણી નહિ ચકિનાણી, એણે સમે અરત મોઝાર; અનપ્રતિમા અનપ્રવચન અનનો, એ મોટો આધાર. શ્રીઅનં ૨ એણે મઢે અનપ્રતિમા ઉથાપી, કુમતિ હેયા કટ; તે વિના કિરિયા હાથ ન લોગે, તે તો થોથા કટ શ્રી અનં ૩. અનપ્રતિમા દર્શનથી દંસણુ, લહીયે વ્રતનું મૂળ; તેહીજ મૂળ કારણુ ઉથાપે, શું થયું એ જગ શૂળ. શ્રી અનં ૪ અભયકુમારે મૂકી પ્રતિમા, દેખી આર્દ્રકુમાર; પ્રતિબુઝયા સંજમ લઈ સોંવ્યા, તે સાચો અધિકાર. શ્રી અનં ૫ પ્રતિમા આકારે મચ્છ નિહાળી, અવર મચ્છ સર્વી ગુઝે; સમકિત પામે વ્યતિરમણુથો, તસ પુરવમવ મુઝે. શ્રી અનં ૬ છઠે અંગે સાતા સંગે, દ્રોષદિએ અન પૂજ્યા; એવા અક્ષર દેખે તોપણુ, મઢમતિ નવી બૂઝ્યા. શ્રી અનં ૭ ચારણુમનિએ ચૈત્યજ વાંદ્યા, ભગવતિ અંગે રંગે; અરહી અર્થ કરે તેણુ સ્થાનક, કુમતિતાણુ પ્રસંગે શ્રી અનં ૮ ભગવતિ અંગે શ્રી ગણુધરજી, બ્રાહ્મીક્રિપિ વંદે; એવા અક્ષર દેખે તોપણુ, કુમતિ કહો કેમ નિંદે. શ્રી અનં ૯ ચૈત્ય વિના અન્યતિથી મૂળને, વંદન પૂજા નિષેધે; સાતમે અંગે શાહ આણુંદે, સમકિત કીધું થુકું. શ્રી અનં ૧૦ સૂર્યાભેદે વીરજન આગળ, નાટક કીધું રંગે; સમકિતદ્રષ્ટી તેહ વખાણુ, રાયપરોણી ઉપાંગે. શ્રી અનં ૧૧ સમકિતદ્રષ્ટી આવકની કરણી, અનવર ખીંચ ભરાવે; તે તો બારમે દેવલોક પહોચે, મહાનિસીયે લાવે. શ્રી અનં ૧૨ અષ્ટાપદગીરી ઉપર ભરતે, મણીમય ખીંચ ભરાવ્યા; એવા અક્ષર આવશ્યક સૂત્રમાં, જોતમે વંદન આળ્યા. શ્રી અનં ૧૩ પરંપરાગત પ્રતિમા પુસ્તક, માને તેહજ નાણી; નવી માને તેહીજ અજ્ઞાની, એવી અનવર વાણી. શ્રી અનં ૧૪ દુંદક વાણી કુમતિ સેનાણી, સુણી મત બૂલો પ્રાણી; બોધ ખીંજની કરશે

હાણી, કેમ વરણો શીરાણી. શ્રી ૭૧૦ ૧૫ ખેતરપાળ ભાતની
 દેરે, ત્યાં ગળું નવી વારે; ચિતરાગનું દેહરું વારે, તે કોણું સૂત્ર વ્યા-
 ધારે શ્રી ૭૧૦ ૧૬ મેલા કપડા મોઢું બાંધે, ઘેર ઘેર ભિક્ષા ફરતા;
 માંદા માણસની પેર થોકું બોલે ગાણું મરતા. શ્રી ૭૧૦ ૧૭ તુંદત
 તુંદત તુંદત પ્રાણી, તોહી ધર્મ ન પાપો; તે મોટે તુંદક કંઠવાણા,
 એળે જન્મ ગમાવો. શ્રી ૭૧૦ ૧૮ બાહીર કાળા માંહી કાળા,
 ગાણીએ કાળાવાળા; પંચમે આરે દુષ્ટ એ પ્રગટયા, મહાનૂહ વિ-
 કરાળા. શ્રી ૭૧૦ ૧૯ ભાવ ભેદને તત્ત્વ ન ગાળે, દયા દયા મુખ
 ભાળે; મુઘ્ધ લોકને ભ્રમમાં પાડી, તેને દુર્ગતિ નાંખે શ્રી ૭૧૦
 ૨૦ બાધ્યચૂરણી ટીકા ન માને, કેવળ સૂત્ર પોકારે; તે માંહી નિ-
 જ મતિ કલ્પના, બહુ સંસાર વધારે. શ્રી ૭૧૦ ૨૧ આગમનું
 એક વચન ઉઘાપે, તે કહીએ અનંત સંસારી; આખા ઝેરખો ગ્રંથ
 ઉઘાપે, તેહની શી મતિ ભારી. શ્રી ૭૧૦ ૨૨ ચિત્ર લખી તારી
 જોવંતા, વાંધ કામ નિકાર; તેમ જનપ્રતિમા મુકા દેખી, થુકમાત્ર
 વિસ્તાર. શ્રી ૭૧૦ ૨૩ તે મોટે હઠ છોડી ભવીજન, પ્રતિમા શું
 દીડ રાખો; જનપ્રતિમા જનપ્રવચન જાનો, અનુમતનો રસ
 આખો. શ્રી ૭૧૦ ૨૪ તુંદક પચવિશી મં ગાઈ, નગર નાંખેત્ર નો-
 ઝાર; જશવંત શિષ્ય ગિરોડ પચે, હિત શિક્ષા અધિકાર. શ્રી
 ૭૧૦ સંપૂર્ણ.

આશ્રય પત્ર.

આ ગ્રંથને કેટલાએક ઉદાર દીલના સદ્ગુણથીએ અગાઉથી
આશ્રય આપેલો છે તેમના મુખારક નામ આ ગ્રંથ સાથે બોલી
રાખીએ છીએ.

પાણડુપુર. ૪૨

રાજ્યમાન રાજેશ્રી મંગળજીભાઈ ધર્મરભાઈ પાણડુપુરના મુખ્ય
દીવાન સાહેબ.

ભાવનગર. ૨૧૯	શા. ઝવેરભાઈ ડાયાભાઈ	૨
વારા અમરચંદ જસરાજ. ૨૫	શા. નારણજી વાણાભાઈ	૨
શા. આણંદજી પરશોતમ. ૧૦	વારા છગન જીવણ	૨
શ્રી જૈન સાતવર્ષિક સભા હા.	વાગડીઆ ગુલામચંદ અમરજી	૨
સંઘવી ડુનચંદ નેમચંદ. ૧૦	દેશી વરધમાન હકમચંદ	૨
શા. પાનાચંદ તેજ બુઝસેજર ૧૦	વાના હરખચંદ શંખચંદ	૨
સંઘવી સવચંદ વેલચંદ. ૫	શા. જુહા વાલજી	૨
વારા ઝવેર મુરચંદ. ૫	શા. ગોપાળજી કાનજી	૨
દેશી કૃતેચંદ હકમચંદ ૫	શા. ગીરધર ખાતા	૨
વારા તારાચંદ ઠાકરશી ૫	શા. વૃહા જસા	૨
વારા દેવચંદ કલ્યાણજી. ૫	શા. વીરચંદ ડાયાભાઈ	૨
શા. પરશોતમનાથ હેમજી. ૫	શા. બકાર ઉજમ	૨
શા. હરજીવનદાસ સાંકગચંદ. ૫	શા. ડાયાભાઈ ઝીણા	૨
શા. ઝવેર ભાઈચંદ. ૫	શ્રી માનચંદ મોતીચંદ	૨
શા. નાનચંદ હરજીવનદાસ. ૫	પરીખ રંગનાથ નથુ	૨
વહાણના દલાસીતી કુંપતી. ૫	શ્રી લક્ષ્મીચંદ હંસરાજ	૨
શા. હોરાચંદ ચકુજી. ૪	શા. ગારધર વનમાળી	૨
શા. ગોરધનદાસ મુંદરજી. ૪	ખડાણી ગીરધર હરજીવન	૨
શા. હોરાચંદ નથુભાઈ. ૪	સંઘવી બીખાભાઈ નેમચંદ	૨
શા. જીવરાજ વાલજી. ૩	શ્રી માણિકચંદ બાણજી	૨
શા. ખોમા વીરા. ૩	શા. મુળદંડ ગોપર	૨
સંઘવી દામોદર નેમચંદ. ૩	શા. પદમશી ખેચર	૨
શા. આતમચંદ દામજી. ૨	ઝવેરી ઠાકરશી પ્રાગજી	૨
શા. પરબુદાસ જીહાભાઈ. ૨	શા. જીવણ પાનાચંદ	૨
શા. મોતાચંદ ઉજમચંદ. ૨	ઠકર આશવજી લાધા	૨
શા. મગનલાલ પાનાચંદ. ૨	શા. પરશોતમ લક્ષ્મીચંદ	૨
શ્રી, ગંભાર ગુલામચંદ ૨	શા. અમરચંદ વખતચંદ	૨
શા. હરજીવન પરશોતમ ૨	પરચુરણ તકતો	૨૭

મુંબઈ ૧૫૯

પરીખ નરહીદાસ કરમચંદ	૨૦
શ્રી વીરચંદભાઈ દીપચંદ	૧૦
શ્રી નથુભાઈ સુરચંદ.	૭
શ્રી નારણજી પ્રાગજી.	૯
શ્રી પ્રેમચંદ રાઈચંદ.	૫
શ્રી ઓધવજીભાઈ કરમચંદ.	૫
શ્રી ગોકળભાઈ ઝુળચંદ.	૫
શ્રી લલુભાઈ મોતીચંદ.	૫
શ્રી ગોકળભાઈ દોલતરામ.	૫
શ્રી વીરલદાસ મોતીચંદ.	૫
શ્રી કૃષ્ણચંદ પ્રેમચંદ.	૫
શ્રી ભાઈચંદ માણિકચંદ.	૫
શ્રી શામજી મુળજી કું	૫
શ્રી હેમજી જીવંતી કું	૫
શ્રી થોમસ દામજી.	૫
ભાણુશાળી વાલજી રણછોડ.	૫
શ્રી હરનાથ રૂપચંદ.	૫
શ્રી ઓતમચંદ હરીજી.	૪
શ્રી મનસુખભાઈ મોતીલાલ	૪
શ્રી અમુખજી ખુખચંદ.	૪
શ્રી મુળચંદ ઉજમચંદ.	૩
શ્રી ડાયાભાઈ કથાણજી.	૨
શ્રી જ્ઞાનાભાઈ ઉકરેડાભાઈ.	૨
શ્રી ટોકરશી વેલજીભાઈ.	૨
શ્રી હેમચંદ મોતીચંદ.	૨
શ્રી શીવચંદ પોપટ.	૨
શ્રી લાલચંદ કીડા.	૨
શ્રી શામચંદ દેવરાજ.	૨
શ્રી ચુતીજીવ બાપાજી.	૨
શ્રી ખુશાલ કરશનજી.	૨
શ્રી કરશનજી અમરચંદ.	૨
શ્રી ડાયાભાઈ વાડીજાલ.	૨
શ્રી પ્રાગજી જીરાજ.	૨
શ્રી કરમચંદ કથાણજી.	૨
પરચુરણ નકલો.	૧૦
અમદાવાદ. ૫૩	
શ્રી દલપતભાઈ બગુભાઈ.	૧૫
શ્રી લાલભાઈ દલપતભાઈ.	૧૦

શ્રી જૈનધર્મપ્રાર્થકસભામારૂત હ	
શ્રી લલુભાઈ ધનજી માર્જાર.	૩
શ્રી હરીલાલ પ્રેમાભાઈ.	૨
શ્રી ઉમાભાઈ હડીસંધ.	૨
શ્રી પરશોતમદાસ પુનજી.	૨
શ્રી મગનલાલ ઠાકરશી.	૨
શા. મગનલાલ શરૂ પચંદવકીલ.	૨
શા. દોલતચંદ પુરપોતમમી. એ.	૨
પરચુરણ નકલો.	૪

લીંબડી. ૪૫

શ્રી જૈનધર્મની ટોળી હા. પરી.	
નાનચંદ જીંગ.	૪
પરીખ નાનચંદ જીંગ.	૫
શા. ઉજમશી મગનલાલ.	૪
દોશી રતનજી પીતામર.	૨
શા. ગરધર લાલચંદ.	૨
પરીખ ત્રીભુવન કચેરા.	૨
શા. કેશવજી વખતચંદ.	૨
પરીખ ઉજમશી મોતીચંદ.	૨
પરીખ સુંદરજી પરશોતમ.	૨
શા. ડામનજી ચાંપશી.	૨
શા. મોતી નાનજી.	૨
શા. મનસુખરામ હરીભાઈ.	૨
શા. ચાંપશી ભવાન.	૨
શા. મોતી નાગજી.	૨
કાંઠારી છગન ખચર.	૨
શા. મોહન કાળીરામ.	૨
પરીખ નાગર દુલચંદ.	૨
શા. બાજાલાલ નાનચંદ.	૨
ગાધી છગન શંખજી.	૨

વઢવાણ ૩૧

શ્રી ગોવિંદજી મકન.	૧૫
શા. મગનલાલ ત્રીકમ.	૨
શા. નથુ માણિકચંદ.	૨
વેરા ત્રીકમ પાનાચંદ.	૨
શા. જીતશી અખજી	૨
મિતા ડોસા પુનજી	૨
શા. વખતચંદ ગગા	૨
શા. અખજી ચતુર	૨

પરચુરણ નકલો	૨	પરીખ ઉજમશી મોતીચંદ	
શ્રી નવાનગર		વડોદરા ૬	
શેઠ ડાયાભાઈ કમળશી	૨૫	ઝવેરી માણિકલાલ પેલાભા	૫
શ્રી માંડલ ૧૬		પરચુરણ	૧
વોરા મયાભાઈ અંભાઈદાસ		સુરત ૫	
મારફત	૯	શેઠ નાનચંદ રાઠચંદ	૪
વોરા કાળીદામજીચંદમારફત	૭	પરચુરણ	૧
શ્રી ધોરાજી		પાલીતાણા	
મીતપાસંધ મારફત	૧૪	મોદી જસરાજ ખોડા	૫
શ્રી ધોજેરા ૧૩		ખોડા	
શા. પરજીતમદાસ ખોધડ	૧૦	શેઠ ખોધડ નથુભાઈ	૫
શા. હીરાચંદ મોતીચંદ	૩	પાટણ	
શ્રી ધોધા ૧૧		શેઠ મોતીલાલ રતનચંદ	૫
પરીખ શંકરદાસ પ્રાગજી	૫	જનપુર	
શ્રી જૈન જ્ઞાનવીપક સભા	૪	વોરા લખર્જીચંદ ખીમજી	૫
શા. હોગચંદ મોતીચંદ	૨	મણિગામ	
શ્રી કોડા (કચ્છ) ૧૧		ધુલીયા શેઠ સખારામભાઈ	
શા. હિમનાથ બીનશી	૪	કુર્લમદાસ	૫
શા. રવજી દેવરાજ	૨	શીહોર ૪	
એક ગૃહસ્થ		શા. બકોર શંકરજી	૨
શ્રી હંડા		શા. દેવશી મુળજી	૨
ગાંધી ડોશાચંદ દોલતરામ		અમરેલી	
મારફત	૧૦	શ્રી જૈનજ્ઞાનશાળા તરફથી ૯૦	
શ્રી જાંડલ		શા. વીરચંદ જીવાભાઈ	૨
વોરા પેગજી ખીમજી મારફત	૮	કપડવાડ	
શ્રી વળા		શા. ખાલાભાઈ ગીરધરલાલ	૨
વકીલ કુંદરજી લક્ષ્મીચંદ મારફત	૮	ડાહા	
શ્રી મહુવા ૮		સંજીવ ઉમેચંદ ઝવેરચંદ	૨
શ્રી તપાસંધ તરફથી ૯૦ શેઠ		કાંગધરા	
પોપટ મુલાખચંદ	૫	શા. નથુભાઈ ચતુર	૨
શા. ગાંડાલાલ આણંદજી	૨	ખરવાળા	
પરચુરણ	૧	શા. ઉજમશી લાલચંદમારફત	૨
લખતર ૬		સાયલા	
શેઠ કુલચંદ કમળશી	૫	શેઠ ડામર નથુભાઈ	૨
પરચુરણ	૧	પલાણી	
શીહાણી ૬		શા. ખંડા ગોકળ	૨
શા. ઉજમશી જીજીભાઈ	૨	પરચુરણ ગામ ૪ની નકલ	૪
શા. ખોધડ નાગરદાસ	૨	કુલ નકલો ૭૪૨	

